

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ
ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI

YENİLENEN (2007) İLKÖĞRETİM V. SINIF MÜFREDATINDA BULUNAN
“KUR’AN KISSALARI, ALLAH İNANCI, İBADET KONUSUNDA BİLGİLENELİM”
ÜNİTELERİNİN SÖZEL, GÖRSEL VE KİŞİLER ARASI ZEKÂ ORTAMLARINDA
İŞLENİŞİNE YÖNELİK BİR DENEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman:

Yrd. Doç. Dr. Hayri ERTEN

Hazırlayan:

İsmail MELTEM

054247001007

KONYA-2008

ÖNSÖZ

Tarihî bir gözle incelendiğinde, eğitim-öğretimde üç türlü amacın güdüldüğünü fark etmek mümkündür: Hüneler, bilgiler ve fikri kabiliyetlerin geliştirilmesi (Eğitim).

Son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı ve Talim Terbiye Kurulu tarafından yürütülen çalışmalarla eğitim-öğretim anlayışımızda yeni bir uygulamaya geçilmiştir: *Öğrenci Merkezli Eğitim*. Bu anlayış; İnşacı eğitim sistemi, yapılandırmacı eğitim sistemi, öğrenmeyi öğrenme gibi temel kavramların üzerine kurulmuştur. Bu sistemin temel hareket noktalarından biri de, ilk olarak Howard Gardner'ın ortaya attığı "*Çoklu Zekâ Kuramı*"dır.

Yeni eğitim sistemi ve ders programı, çoklu zekâ sistemine göre hazırlanmıştır. Bu çerçevede öğretmenlerin karşılaştığı bir problem ortaya çıkmaktadır ki, bu problem de ders planını ve işlenişini çoklu zekâ kuramına göre yapmaktır. Öğrencilerin tamamının aynı zekâ türüne sahip olmadığı düşünüldüğünde, ciddiye alınması gereken bir problemle karşı karşıyayız. Çalışmamızda bu problemin çözümüne yönelik araştırmalar yaptık.

Yenilenen eğitim-öğretim sistemi çerçevesinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde de müfredat değişikliğine gidilmiştir. Bundan dolayı yenilenen müfredat programını daha iyi tanımak ve uygulamalar hususunda katkı sağlamak amacıyla bu çalışmayı hazırlamak istedik. Çoklu Zekâ ve uygulamaları konusunda hazırlanmış olan kitaplarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ile ilgili bölümlere yer verilmesine rağmen konulara çok kısa olarak değinilmektedir. Bu alanda yapılan çalışmaların önde geleni *Pelin PEKTAŞ* tarafından hazırlanan *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Çoklu Zekâ Uygulamaları* (Ankara, 2003) kitabıdır. Bu çalışma da daha çok ders planı şeklinde düşünülmüştür. Bunu bir eksiklik olarak düşünmekteyiz. Bu eksikliği gidermeye yönelik akademik çalışmaların arttığını bilmek sevindirici bir gelişmedir.

Çalışmamız bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın konusu ve amacı ile sözel, görsel ve kişiler arası zekâ türlerine göre derslerde uygulanabilecek etkinlikler üzerinde genel hatlarıyla durduk. Birinci bölümde *Allah İnancı*, ikinci bölümde *İbadetler Konusunda Bilgilenelim* ve üçüncü bölümde de *Kur'an'da Peygamber Kıssaları* ünitelerini sözel, görsel ve kişiler arası zekâ ortamında işlenişine yönelik denemelere yer verdik.

Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen danışmanım, Sayın Yrd. Doç. Dr. Hayri ERTEN'e, Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU ve Doç. Dr. Abdülkerim BAHADIR'a teşekkür etmeyi bir borç telakki ederim.

İsmail MELTEM

KONYA 2008

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
KISALTMALAR	VII

GİRİŞ

I. Araştırmanın Konusu	1
II. Araştırmanın Amacı ve Önemi	2
III. Sözel/Dilsel Zekâ Etkinlikleri	3
IV. Görsel / Mekânsal Zekâ Etkinlikleri	6
V. Kişiler arası /Sosyal Zekâ Etkinlikleri	10
VI. Öğrenci Merkezli Öğretim Teknikleri	13

BİRİNCİ BÖLÜM

ALLAH İNANCI

I. İnsan Akıllı ve İnanan Bir Varlıktır.....	17
1- Ders Planı.....	17
2- Okul Dışı Etkinlikler.....	23
3- Ölçme Değerlendirme	23
II. Evrende Bir Düzen Vardır.....	24
1- Ders Planı.....	24
2- Okul Dışı Etkinlikler.....	30
3- Ölçme Değerlendirme	31
III. Allah Vardır ve Birdir	34
1- Ders Planı.....	34
2- Okul Dışı Etkinlikler.....	37
3- Ölçme Değerlendirme	38
IV. Her şeyi Yaratan Allah'tır.....	38
1- Ders Planı.....	38
2- Okul Dışı Etkinlikler.....	43
3- Ölçme Değerlendirme	43
V. Allah'ın Eşi ve Benzeri Yoktur.....	43
1- Ders Planı.....	43

2- Okul Dışı Etkinlikler	49
3- Ölçme Değerlendirme	50
VI. Allah Her Şeyi İşitir, Bilir ve Görür.	50
1- Ders Planı	50
2- Okul Dışı Etkinlikler	57
3- Ölçme Değerlendirme	57
VII. Allah'ın Her Şeye Gücü Yeter.....	58
1- Ders Planı	58
2- Okul Dışı Etkinlikler	63
3- Ölçme Değerlendirme	63
VIII. Allah Bizimle Beraberdır	63
1- Ders Planı	63
2- Okul Dışı Etkinlikler	68
3- Ölçme Değerlendirme	68
IX. Çalışırım, Allah'ın Yardımına Güvenirim ve Başarıyorum.	69
1- Ders Planı	69
2- Okul Dışı Etkinlikler	72
3- Ölçme Değerlendirme	72
X. İhlâs Suresi ve Anlamı	73
1- Ders Planı	73
2- Okul Dışı Etkinlikler	76
3- Ölçme Değerlendirme	76
XI. Ünite Sonu Değerlendirme.....	77

İKİNCİ BÖLÜM

İBADETLER KONUSUNDA BİLGİLENELİM

I. İbadet Nedir?.....	80
1- Ders Planı	80
2- Okul Dışı Etkinlikler	83
3- Ölçme Değerlendirme	84
II. İbadetle ilgili Kavramları Öğreniyoruz (Farz, Vacip, Sünnet)	84
1- Ders Planı	84
2- Okul Dışı Etkinlikler	91

3- Ölçme Değerlendirme	91
III. Niçin İbadet Edilir?	92
1- Ders Planı	92
2- Okul Dışı Etkinlikler	99
3- Ölçme Değerlendirme	99
IV. Başlıca İbadetler	100
1- Ders Planı	100
2- Okul Dışı Etkinlikler	107
3- Ölçme Değerlendirme	108
V. Camiyi Tanıyalım	108
1- Ders Planı	108
2- Okul Dışı Etkinlikler	116
3- Ölçme Değerlendirme	116
VI. Dua	117
1- Ders Planı	117
2- Okul Dışı Etkinlikler	120
3- Ölçme Değerlendirme	120
a. Niçin Dua Edilir?	121
1. Ders Planı	121
2. Okul Dışı Etkinlikler	127
3. Ölçme Değerlendirme	127
b. Nasıl Dua Edilir?	128
1. Ders Planı	128
2. Okul Dışı Etkinlikler	132
3. Ölçme Değerlendirme	133
c. Dua İbadetin Özüdür?	133
1. Ders Planı	133
2. Okul Dışı Etkinlikler	135
3. Ölçme Değerlendirme	135
d. Kur'an'dan ve Hz. Peygamberden Dua Örnekleri	136
1. Ders Planı	136
2. Okul Dışı Etkinlikler	146
3. Ölçme Değerlendirme	146
VII. Güzel İş ve Güzel Davranış: Salih Amel	147

1- Ders Planı	147
2- Okul Dışı Etkinlikler	150
3- Ölçme Değerlendirme	150
VIII. İbadetler Davranışlarımızı Güzelleştirir	151
1- Ders Planı	151
2- Okul Dışı Etkinlikler	154
3- Ölçme Değerlendirme	155
IX. Rabbenâ Duaları	155
1- Ders Planı	155
2- Okul Dışı Etkinlikler	157
3- Ölçme Değerlendirme	158
X. Ünite Değerlendirmesi	158

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KUR'AN'DA PEYGAMBER KISSALARI

I. Kıssa Nedir?	162
1- Ders Planı	162
2- Okul Dışı Etkinlikler	167
3- Ölçme Değerlendirme	169
II. Kur'an Kıssalarının Amacı	169
1- Ders Planı	169
2- Okul Dışı Etkinlikler	176
3- Ölçme Değerlendirme	177
III. Kur'an'da Peygamber Kıssaları	177
a. Allah'ı Arayan İnsan: Hz. İbrahim	177
1. Ders Planı	177
2. Okul Dışı Etkinlikler	191
3. Ölçme Değerlendirme	192
b. Sevgi ve Merhamet Örneği: Hz. Yusuf	192
1. Ders Planı	192
2. Okul Dışı Etkinlikler	207
3. Ölçme Değerlendirme	207
c. Sabır Örneği: Hz. Eyüp	208

1. Ders Planı	208
2. Okul Dışı Etkinlikler	219
3. Ölçme Değerlendirme.....	219
d. Bilge İnsan: Hz. Lokman	219
1. Ders Planı	219
2. Okul Dışı Etkinlikler	226
3. Ölçme Değerlendirme.....	226
IV. Fil Suresi ve Anlamı	227
1- Ders Planı.....	227
2- Okul Dışı Etkinlikler	231
3- Ölçme Değerlendirme	231
V. Ünite Sonu değerlendirme.....	232
SONUÇ	235
BİBLİYOGRAFYA	238

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
AÜ	: Ankara Üniversitesi
AÜSBE.	: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ank.	: Ankara
DEİFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Der.	: Derleyen
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
EARGED	: Eğitim Araştırmaları ve Geliştirme dairesi
Haz.	: Hazırlayan
İHL	: İmam Hatip Lisesi
İst.	: İstanbul
MÜİF	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
ÖME	: Öğrenci Merkezli Eğitim
s.	: Sayfa
SÜSBE	: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
ss.	: Sayfa sayısı
S.	: Sayı
TDK	: Türk Dil Kurumu
Trc.	: Tercüme
trs.	: Tarihsiz
vd.	: Ve diğerleri
YL	: Yüksek Lisans
Yay.	: Yayınları

GİRİŞ

I. Araştırmanın Konusu

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED) tarafından eğitimde reform çalışmaları kapsamında, eğitimin kalitesini ve öğrenci başarısını artırmayı hedefleyen “Müfredat Laboratuvar Okulları Modelinde” yer alan; “Öğrenci merkezli eğitim esastır. Okuldaki tüm eğitim, öğretim ve yönetim hizmetleri bu esasa göre düzenlenir” ilkesinden hareketle “Öğrenci Merkezli Eğitim Uygulama Modeli” (ÖME) geliştirilmiştir.

ÖME, eğitimi yaşama hazırlık olarak değil; yaşamın kendisi olarak kabul etmesi, uygulamaya ağırlık vermesi, eğitimde doğal disiplini öngörmesi ve sınama durumlarında ezberi reddetmesinden dolayı pragmatizm, ilerlemecilik ve yeniden kurmacılığı esas almaktadır.¹

Öğrenci merkezli eğitim, *topraktan iyi bir verim alabilmek için toprağın cinsini, özelliklerini bilip ona uygun tohum seçerek gübreleme ve sulama yapmaya benzemektedir.*² Bu noktadan hareketle öğrencinin özellikleri bilinip eğitim-öğretim ortamının düzenlenmesi gerekmektedir. Çünkü her öğrenci farklı zekâ türüne sahiptir.

Howard Gardner’ın ilk olarak ortaya attığı Çoklu Zekâ Teorisinin özü yaşam boyu gelişim ve öğrenmeyi içerir. Bu teori ile öğrenci zevk aldığı bir şeyle öğrenmekte zorlandığı konu ve kavramları çok daha rahat bir şekilde öğrenebilecektir.³

Çoklu zekâ teorisinin öğretim alanına sağladığı en büyük katkı, birçok geleneksel eğitim sistemlerinde öğretmenlerin sahip oldukları öğretim stratejileri repertuarlarının sözel dil zekâ alanının dışına çıkarak, daha da genişletmeleri gerektiğini vurgulamasıdır. Öte yandan çoklu zekâ teorisini uygulamaya koymak için standart sayılabilecek tek bir öğretim modelinden, tarzından veya yaklaşımından söz etmek mümkün değildir. Aksine, çoklu zekâ teorisi, öğretmenlere bir dizi seçenekler sunarak onları sınıflarında farklı öğretim modellerinin bir arada uygulanmasını gerektiren çoklu bir öğrenim yaklaşımını benimsemeye zorlamaktadır.⁴

2007–2008 Eğitim Öğretim yılı itibariyle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde, Öğrenci Merkezli Eğitim sistemi çerçevesinde müfredat değişikliğine gidilmiştir. Biz de bu

¹ <http://earged.meb.gov.tr>, 30.12.07.

² Halit Ev, “İlköğretim İkinci Kademesinde Okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Müfredatı İle İlgili Bazı Tespit ve Teklifler” *DEİFD*, S. X, İzmir, 1998, ss. 73–117, s. 93.

³ Osman Titiz, *Yeni Öğretim Sistemi*, Zambak Yay., İst., 2005, s. 9.

⁴ Ahmet Saban, *Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitim*, (2. Baskı), Nobel Yay., Ankara, 2002, s. 63.

değişikliği göz önüne alarak yeni müfredat üzerinde çalışma yapmayı uygun gördük. Bu düşünceden hareketle de araştırmanın konusunu; **“Yenilenen (2007) İlköğretim V. Sınıf müfredatında bulunan “Kur’an Kıssaları”, “Allah İnancı”, “İbadet Konusunda Bilgilenelim” Ünitelerinin “Sözel, Görsel ve Kişiler Arası Zekâ” Ortamlarında İşlenişine Yönelik Bir Deneme”** olarak belirledik.

II. Araştırmanın Amacı Ve Önemi

2007–2008 Eğitim-Öğretim yılından itibaren İlköğretim okullarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde Öğrenci Merkezli Eğitim Sistemi uygulanmaya başlanacaktır. Bu eğitim sisteminin temel hareket noktası da çoklu zekâ sistemine dayanmaktadır. Her bireyin öğrenebileceğini savunan bu sistem; bireylerin sekiz tür zekâ yapısına sahip olduğunu savunmaktadır.

Çoklu zekâ teorisine göre, insanlar sekiz farklı zekâ bölümüne sahiptir ve öğrenme, problem çözme gibi durumlarda sekiz farklı yol kullanılabilir. Buna ek olarak bilgiyi anlama ve kullanmada bu sekiz zekâ, sekiz farklı araç olarak kullanılabilir.

Bu zekâ türlerini ve bu zekâ türlerine sahip bireylerin, öğrenme de hoşlandıkları etkinlikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- a) Sözel/Dilsel Zekâ: Yazma, Konuşma, Espri Yapma, Okuma etkinlikleri
- b) Mantıksal/Matematiksel Zekâ: Problem Çözme, Sorgulama, Hesap Yapma, Deney Yapma etkinlikleri
- c) Görsel/Mekânsal Zekâ: Boyama, Çizme, Harita okuma, Motif Çizme, Örnek Yaratma etkinlikleri
- d) Bedensel/Kinestetik Zekâ: Dans, Egzersiz, Spor Yapma, Mümkün Olduğunca Hareket Etme etkinlikleri
- e) Müziksel/Ritmik Zekâ: Şarkı Söyleme, Tempo Tutma, Müzik Dinleme, Enstrüman Çalma etkinlikleri
- f) Kişiler arası/Sosyal Zekâ: Gruplarla Çalışma, Aracılık Etme, Birinin Duygularını Anlama etkinlikleri
- g) İçsel/Öze dönük Zekâ: Derin Düşünce, Hayal Kurma, Hedef Koyma, Yalnız Olma etkinlikleri

h) Doğa/Doğacı Zekâ: Doğayla paylaşım, Yaşayan Canlılara Özen Gösterme ve Onlarla Etkileşimde Bulunma, Türlerin Üyelerini Tanıyabilme ve Sınıflandırabilme, Bir şeyler Yetiştirme ya da Besleme⁵ etkinlikleri.

Öğretmenlerin, öğrencilerin farklı zekâ türlerine sahip olduklarını düşünerek; eğitim öğretimi planlaması gerekir. Ancak farklı zekâ türlerine göre ders ortamı oluşturmak, çeşitli sıkıntıları da beraberinde getirmektedir. Her bir zekâ türüne göre etkinlik yapmak zaman açısından sıkıntı oluşturmaktadır.

Araştırmamızda sınıf ortamında ders işlenişinde farklı zekâ türlerine içine alacak ortak etkinliklere yer vermeye çalışacağız. Bu etkinlikler *Sözel/Dilsel Zekâ*, *Görsel /Mekânsal Zekâ* ve *Kişiler arası /Sosyal Zekâ* türleri ile sınırlı kalacaktır. Çalışmamızı zikredilen zekâ türleri ile sınırlı tutmamızın temel nedeni; bu zekâ türlerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin amaç ve işlenişine daha uygun olmasıdır.

III. Sözel/Dilsel Zekâ Etkinlikleri

Sözel-dilsel zeka, dili etkili bir biçimde kullanma, kelimelerle ve seslerle düşünme, dildeki kompleks anlamları kavrayabilme, insanları ikna edebilme, dildeki farklı yapıları fark edebilme, yeni yapılar oluşturabilme, farklı dilsel kalıplarla ilgilenme becerisidir. Yani kısaca dili kullanma, okuma, yazma ve başkalarıyla konuşma yeteneği olarak görülmektedir.

Sözel-dilsel zekâ öğretim etkinlikleri yoğun olarak Türkçe ve Edebiyat derslerinde detaylarla işlenir, kullanılır. Fakat bu dersler dışında da hemen hemen her derste farklı ortamlar oluşturularak etkinlikler planlanabilir.

Sınıflar, öğrencilerin konuşabilecekleri, tartışarak öğrenecekleri ve kendilerini rahatlıkla ifade edecekleri ortamlar olmalıdır. Öğrenmede ilginin ve verimin artırılması ile kendine güven gibi pek çok hedef de bu ortamlarda gelişme olanağı bulacaktır.

Sözel/Dilsel Zekâ özelliklerine sahip öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerinde dikkate alınması gereken özellikleri şu şekilde sıralaya biliriz:

1) Zevk Alınan Çalışmalar;

Kelime oyunlarını sever. Hikâye, şiir yazma gibi etkinliklerden zevk alır. Yeni dil formları oluşturur. Etkili dinleme becerilerine sahiptir.

2) Materyaller;

Öğrenmede daha çok kitaplar, teypler, yazma materyalleri, görüşme ve tartışmalar, konuşma ve dinleme materyallerine ihtiyaç duyar.

⁵ Howard Gardner, *Çoklu Zekâ /Görüşmeler Makaleler*, (Çev. Meral Tüzel), BZD Yay., İst., 1999, s. 39.

3) Öğrenme Yolu;

Kelimelerle oynayarak, yazarak, okuyarak, konuşarak, mizahı kullanarak, ikna ederek öğrenme.⁶

4) Geliştirmek İçin;

- Hoşlandığınız bir hikâyeyi okuyun ve hikâyenin sonunu kendiniz getirin
- Başkalarının fikirlerini dinleyin ve onlarla bir tartışmaya girin.
- Her gün, yeni ve ilginç bir kelimenin anlamını öğrenin ve onu kullanmaya çalışın.
- Sizi en çok ilgilendiren ve heyecanlandıran bir konuda söylev verin.
- Bir dergiye abone olun ya da günlük olaylarla ilgili izlenimlerinizi bir günlüğe yazın.⁷

5) Derste Kullanılabilecek Etkinlikler;

Sözel/Dilsel Zekâ ortamlarında derste kullanılabilecek etkinlikleri Ziya Selçuk şu şekilde sıralamaktadır:

- ✓ Bir şiir, deneme okunur.
- ✓ Kısa bir hikâye, oyun okunur.
- ✓ Bir kavram “nesi var?” etkinliği ile ele alınır.
- ✓ Bir konuşma, doğaçlama yapılır.
- ✓ Akrostiş kullanılır.
- ✓ Konuyla ilgili bir fıkra anlatılır.
- ✓ Sözcük oyunu oynanır.
- ✓ Venn şeması kullanılır.
- ✓ Konuya ilişkin bir slogan yaratılır.
- ✓ Çapraz bulmaca yapılır.
- ✓ Yaratıcı yazma çalışması yapılır.
- ✓ Konuda geçen başlıca terimleri içeren bir sözlük oluşturulur.
- ✓ Biyografi yazılır.
- ✓ Koya ilişkin mektup yazılır.
- ✓ Öykü yazma çalışması yapılır.
- ✓ Bir otobiyografi yazılır.
- ✓ Bir gazete makalesi yazılır.
- ✓ İkna edici bir yazı yazılır.

⁶ Birol Vural, *Öğrenci Merkezli Eğitim ve Çoklu Zeka*, Hayat Yay., İst., 2005, s. 240-241.

⁷ Vural, a.g.e., s. 241.

- ✓ Konuşma metni yazılır.
- ✓ Bir ses kaseti hazırlanır.
- ✓ Bu zekâ alanında ünlü birisi (yazar) araştırılıp rapor hazırlanır.
- ✓ Meslek atfı yapılır. (işlenen konuyu çağrıştıran bir meslekle bağlantı kurulur)
- ✓ Bir slogan/reklâm kampanyası yazılır.
- ✓ Okuma parçası okunur.
- ✓ Ezberden şiir okunur.
- ✓ Bilgisayarlarda yazma, internet (e-mail) çalışmaları yapılır.
- ✓ Kukla tiyatrosu yapılır.
- ✓ Dergiler, magazinler sınıfta incelenip tartışılır.
- ✓ Akran öğretiminden yararlanılır. (okuma, yazma çalışmaları)
- ✓ Sessiz okuma yaptırılır.
- ✓ Hikâye tamamlamama çalışmaları yapılır.
- ✓ Karikatür çalışmaları yapılır.
- ✓ Çizgi film çalışmaları yapılır.
- ✓ Diyalog tamamlama çalışmaları yapılır.
- ✓ Konuşma baloncukları kullanılır.
- ✓ Komik yazılar yazılır.⁸

Sözel/Dilsel Zekâ ortamlarında derste kullanılabilecek etkinlikleri Nilay T. Bümen ise şu şekilde sıralamaktadır:

- ✓ Verilen bilgileri betimleme
- ✓ Araştırma projeleri hazırlama ve rapor yazma
- ✓ Şiir, masal, efsane, hikâye, kısa oyun ve makale yazma
- ✓ Günlük yazma
- ✓ Sözlük kullanma
- ✓ Kavramlar dizini kullanma
- ✓ Kelime bankası oluşturma
- ✓ Bulmaca hazırlama
- ✓ Kelime ailesini (kökenini) bulma
- ✓ Yüksek sesle okuma
- ✓ Sınıf sekreteri olma

⁸ Ziya Selçuk-Hüseyin Kayalı-Levent Okut, *Çoklu Zekâ Uygulamaları*, (4. Baskı), Nobel Yay., Ankara, 2004, s. 45.

- ✓ Röportaj yapma
- ✓ Tartışma yaratma
- ✓ Mektup yazma
- ✓ Slogan yaratma
- ✓ Bülten, kitapçık ya da sözlük yazma
- ✓ Talk-Show radyo (veya TV) programı yapma
- ✓ Konuyla ilgili sunu yapma
- ✓ Konuyla ilgili bir hikâyeyi, romanı, şiir ilişkilendirme⁹

Sözel/Dilsel Zekâ ortamlarında derste kullanılabilecek etkinlikleri Ahmet Saban ise şu şekilde sıralamaktadır:

- ✓ Hikâyeleştirme
- ✓ Beyin fırtınası
- ✓ Ses kayıt cihazı
- ✓ Günlük tutma
- ✓ Yayınlama¹⁰

Sözel/Dilsel Zekâ ortamlarında derste kullanılabilecek etkinlikleri Özcan Demirel ise şu şekilde sıralamaktadır:

- ✓ Hikâye ve dergi okuma
- ✓ Yazma, konuşma, araştırma
- ✓ Diyalog yazma, sunu yapma, dinleme
- ✓ Yüksek sesle okuma, drama etkinliklerinde bulunma¹¹

IV. Görsel/Mekânsal Zekâ Etkinlikleri

Görsel/Mekânsal Zekâ, resimlerle, şekillerle düşünebilme, görsel dünyayı algılayabilme, şekil, renk ve dokuları zihninin gözleriyle görebilme ve bunları sanatsal formlara dönüştürebilme yeteneğidir. Görsel imajları yaratma ve onları görsel olarak sunma konusunda yetenekli olmayı kapsar. Psiko-motor becerilerin gelişmesiyle başlar, el-vücut-beyin koordinasyonunun gelişimi, küçük kas gelişiminin mükemmel çalışmalarıyla geliştirilebilir.

⁹ Nilay T. Bümen, *Okulda Çoklu Zekâ Kuramı*, (3. Baskı), Pegama Yay., Ankara, 2005, s. 33–34.

¹⁰ Saban, *a.g.e.*, s. 106–109.

¹¹ Özcan Demirel, *Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*, Pegama Yay., Ankara, 2003, s. 127.

Görsel/Mekânsal Zekâ, kolaylıkla öğrenme ortamlarında kullanılabilecek bir zeka bölümüdür. Ders öncesi, özenle hazırlanmış estetik bir sınıf, öğrenciler için harika bir ortama dönüştürülebilir. Fotoğraflar, diyagramlar, renkli âlem ve kâğıtlar, kameralar, bilgisayarlar, videolar görsel araçlara örnek olarak verilebilir.

Görsel/Mekânsal Zekâ özelliklerine sahip öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerinde dikkate alınması gereken özellikleri şu şekilde sıralaya biliriz:

1) Zevk Alınan Çalışmalar;

Dinlediklerinden, zihinsel objeler hayaller, resimler üretir. Öğrendiği bilgileri hatırlamada bir zihinsel resimleri kullanır. Üçboyutlu ürünler hazırlamaktan hoşlanır. Origami ve maketler hazırlar. Bir objenin farklı açılardan, perspektifini anlayabilir, onu zihninde canlandırabilir. Öğrendiği bilgileri somut ve görsel sunuşlara dönüştürür.

2) Materyaller;

Öğrenmede daha çok sanat, video, filmler, bulmacalar ve haritalardan yararlanır.

3) Öğrenme Yolu;

İmgeleri düzenleyerek, zihinsel resimler oluşturarak, çizerek, desen oluşturarak, hayal ederek öğrenme.¹²

4) Geliştirmek İçin;

- Fikir veya düşüncelerinizi ifade etmek için “estetik araçlarla” (boya, kil, renkli ve keçeli kalemler gibi) çalışın.
- Bilerek düş kurun; örneğin hayaliniz, ideal bir tatil yeri ve oranın olabildiğince görsel detaylarıyla ilgili olmalıdır.
- Hayal gücünüzü arttıracak çalışmalar yapın; kendinizi tarihin farklı bir döneminde hayal edin ya da kahramanınızla hayali bir sohbet yapın
- Fikir veya düşüncelerinizi başkalarına anlatmak için resim, maket, grafik ya da bir poster yapımı gibi çeşitli tasarım becerilerini kullanılır.¹³

5) Derste Kullanılabilecek Etkinlikler

Görsel-Mekânsal Zekâ ortamlarında derste kullanılabilecek etkinlikleri Ziya Selçuk şu şekilde sıralamaktadır:

- ✓ Bir kolaj yapılır.
- ✓ Bir broşür, logo tasarlanır.
- ✓ Elbise tasarımı yapılır.

¹² Vural, *a.g.e.*, s. 246.

¹³ Vural, *a.g.e.*, s. 247.

- ✓ Bir hikâye/matematik problemi resimlendirilir.
- ✓ Hareketli bir nesne yapılır.
- ✓ Bir poster yapılır.
- ✓ Kuklalar yapılır.
- ✓ Perspektif, gölgelendirme, renklendirme uygulamaları yapılır.
- ✓ Fotoğraf çekilir.
- ✓ Bilgisayar yazılımları kullanılır.
- ✓ Gözünde canlandırılır.
- ✓ Hayali egzersiz yapılır.
- ✓ Zihin haritası çıkarılır.
- ✓ Üç boyotlu nesneler tasarlanır yapılır.
- ✓ Bir çizgi film/karikatür yapılır.
- ✓ Bir plan yapılır.
- ✓ Bir duvar resmi yapılır.
- ✓ Bir kitap/CD kapağı tasarlanır.
- ✓ Bir resim çizilir/boyanır.
- ✓ Bir diyagram/akış haritası yapılır.
- ✓ Slâyt gösterisi yapılır.
- ✓ Haritalar/grafikler/diyagramlar gösterilir.
- ✓ Sanat galerilerine gezi düzenlenir.
- ✓ Pantomim yapılır/Parmak oyunu
- ✓ Video kayıt yapılır.
- ✓ Kum boyama yapılır.
- ✓ Flaş kartlar yapılır.
- ✓ Konuyla ilgili konuşmacılar getirilir.
- ✓ Bir harita yapılır veya okunur.
- ✓ Mesafe tahmininde bulunulur.¹⁴

Görsel-Mekânsal Zekâ ortamlarında derste kullanılabilecek etkinlikleri Nilay T.

Bümen şu şekilde sıralamaktadır:

- ✓ Karikatür çizme
- ✓ Hikâye ya da notları renklerle kodlama
- ✓ Fikirleri tablo haline getirme

¹⁴ Selçuk vd., *a.g.e.*, s. 55.

- ✓ Yap-boz hazırlama
- ✓ Hikâye panosu hazırlama
- ✓ Konuşulan ya da okunan şeyin resmini yapma
- ✓ Yazmayı seven bir arkadaşla resim kitabı hazırlama
- ✓ Hikâyenin resmini çizme
- ✓ Konuyla ilişkili ve ya konuyu açıklayan resimler bulma
- ✓ Farklı renkler yazıların altına çizme
- ✓ Zihin haritası veya kavram haritası yapma
- ✓ Hikâyedeki olayları sıralayan zaman çizelgesi ya da grafikleri çizme
- ✓ Harita tablo ve şekil inceleme
- ✓ Kamerayla kayıt yapma
- ✓ Video izleme
- ✓ Kelimenin kökünü ya da ailesini bulma
- ✓ Resimlerden yararlanarak tahminde bulunma
- ✓ Benzer kelimeleri kartlara yazarak (want-went) benzerlik ve farklılıklarını

hatırlama

- ✓ Çevrede, kelime veya sayılara benzeyen şekiller bulma
- ✓ Slâyt (saydam) hazırlama
- ✓ Fotoğraf albümü yapma
- ✓ Duvar resimleri tasarlama
- ✓ Poster hazırlama
- ✓ Reklâm veya ilan hazırlama¹⁵

Görsel-Mekânsal Zekâ ortamlarında derste kullanılabilecek etkinlikleri Özcan Demirel şu şekilde sıralamaktadır:

- ✓ Kartlar
- ✓ Grafikler
- ✓ Fotoğraflar
- ✓ Görsel benzetim ve bulmacalar
- ✓ Üç boyutlu deneyler
- ✓ Boyama kartları
- ✓ Karikatürleştirme
- ✓ Hikâye haritası yapma

¹⁵ Bümen, *a.g.e.*, s. 35–36.

- ✓ Kavram haritası yapma¹⁶

V. Kişiler arası/Sosyal Zekâ Etkinlikleri

Kişiler arası/Sosyal Zekâ, insanlarla birlikte çalışabilme, sözel ve bedensel zeka dilini etkili bir biçimde kullanarak çok farklı karakterlere sahip insanlarla kolaylıkla iletişim kurabilme, insanları yönetebilme, onlarla uyumlu çalışabilme ve insanları ikna edebilme becerisidir.

Okullarda Sosyal Zekâ gelişim ortamlarının oluşturulmasında en önemli etkinlik ailelerle işbirliği çalışmalarını arttırmaktır. Öğretmenler ve aileler işbirliği içinde çalışmalıdırlar. Çünkü pek çok çocuk sınıfa karşılanmamış ihtiyaçlarıyla gelir. Okulda gerek ders içi ortamlar, gerekse de öğrenci ile birlikte olunan her an, paylaşılan her zaman birimi sosyal zekânın gelişimi için önemli fırsatlardır.

Sınıflarda sosyal gelişim için etkili bir ortam oluşturmada birinci adım, farklı kişilerin bir arada olduğu sınıflarda "biz ruhunu" oluşturabilmektir.

Görsel/Mekânsal Zekâ özelliklerine sahip öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerinde dikkate alınması gereken özellikleri şu şekilde sıralaya biliriz:

Kişiler arası/Sosyal Zekâ özelliklerine sahip öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerinde dikkate alınması gereken özellikleri şu şekilde sıralaya biliriz:

1) Zevk Alınan Çalışmalar;

Yönetme ve organize etmeden zevk alır. Grup ve takım çalışmalarından, çok özel ve mükemmel ürünler ortaya çıkararak; gruplar halinde çalışmaktan zevk alırlar.¹⁷

2) Materyaller;

Öğrenmede arkadaşlar, grup oyunları ve sunuş yapmaya ihtiyaç duyar.

3) Öğrenme Yolu;

Sinerji Oluşturarak, Empati kurarak, işbirliği yaparak, kaynaşarak, iletişim kurarak öğrenme¹⁸

4) Geliştirmek İçin;

- Başarıyla tamamlanması gereken bir proje için farklı görevdeki güvenilir insanlarla bir araya gelin (takım aktivitesi ya da komite çalışması gibi).

¹⁶ Demirel, *a.g.e.*, s. 127.

¹⁷ Vural, *a.g.e.*, s. 254.

¹⁸ Vural, *a.g.e.*, s. 255.

- Bir başkasını derinden ve olduğu gibi çalışması yapın. Konuşan birini dinlerken genellikle “aklı kurcalayan” düşüncelere engel olun ve sadece bir noktaya onların ne dediğine dikkat edin
- Bir kimsenin mimiklerinden sözsüz ipuçlarından onun ne düşündüğünü tahmin etmeye çalışın ve daha sonra tahmininizin doğru olup olmadığını kontrol edin.
- Her hangi biriyle konuşmadan iletişim kurmak için farklı yollar bulun.¹⁹

5) Derste Kullanılabilecek Etkinlikler

Kişiler arası/Sosyal Zekâ ortamlarında derste kullanılabilecek etkinlikleri Ziya Selçuk şu şekilde sıralamaktadır:

- ✓ Eşli tartışma yapılır.
- ✓ Bir takım sunuşu yapılır.
- ✓ Takım hedefleri oluşturulur.
- ✓ Karşılıklı röportaj yapılır.
- ✓ Etkin dinleme uygulamaları yapılır.
- ✓ Sıra beklemeye dayalı uygulamalar yapılır.
- ✓ Birinin rolü üstlenilir.
- ✓ Akran öğretimi yapılır.
- ✓ Gerçek veya hayali çatışmalar çözülür.
- ✓ Roller veya görevler verilir.
- ✓ Bir olay planlanır.
- ✓ Bir talk-Show/ oyun gösterisi hazırlanır.
- ✓ Bu alanda ünlü biri hakkında rapor yazılır.
- ✓ Bir sosyal sorun gösterilip, çözülür.
- ✓ Bir beceri/tutum öğretilir.
- ✓ Dinleyiciler birbirleri ile etkileşim haline getirilir.
- ✓ Dinleyici katılımında yararlanılır.
- ✓ Konu kişisel ilişkilerle alakalı hale getirilir.
- ✓ Soru avlama takımları oluşturulur.
- ✓ Simülasyonlar yapılır.
- ✓ Gruplar oluşturulup, müzik aletleri çalınır.
- ✓ Alt sınıflardaki öğrencilere öğretim yapılır.

¹⁹ Vural, *a.g.e.*, s. 256.

- ✓ Deney düzenlenir.
- ✓ Spor takımları oluşturulur.
- ✓ Video kayıt edicileri kullanılır.
- ✓ Orijinal grup hikâyeleri oluşturulur.
- ✓ Birlikte bir yemek hazırlanır.²⁰

Kişiler arası/Sosyal Zekâ ortamlarında derste kullanılabilecek etkinlikleri Nilay T.

Bümen şu şekilde sıralamaktadır:

- ✓ Öğrendiğini drama ile gösterme
- ✓ Başkalarıyla beyin fırtınası yapma
- ✓ Tartışma
- ✓ Görüşme yapma
- ✓ Başkalarının yaşantılarından ders alma
- ✓ Dinleme
- ✓ Yardım derneklerine üye olma
- ✓ Grup çalışmalarına katılma
- ✓ Rol yapma
- ✓ Birine bir şeyler öğretme
- ✓ Kayıt aracı kullanma
- ✓ Mektup yazma
- ✓ İnsanları betimleme
- ✓ Kitap kulübüne üye olma
- ✓ Karakterlerin davranışlarını tahmin etme
- ✓ Okuduklarını anlatma
- ✓ Aldığı notları arkadaşları ile karşılaştırma
- ✓ Sınıf mitingi düzenleme
- ✓ Toplantı düzenleme
- ✓ Yanındaki kişi ile birbirine konuyu özetleme, tartışma
- ✓ Grupla birlikte ödev yapma
- ✓ Tahta oyunları oynama²¹

Kişiler arası/Sosyal Zekâ ortamlarında derste kullanılabilecek etkinlikleri Özcan

Demirel şu şekilde sıralamaktadır:

²⁰ Selçuk vd., *a.g.e.*, s. 75.

²¹ Bümen, *a.g.e.*, s. 37.

- ✓ İşbirliğine dayalı öğrenme
- ✓ Paylaşma
- ✓ Grup çalışması
- ✓ Tartışma
- ✓ Drama
- ✓ Kulüp kurma
- ✓ Beyin fırtınası yapma²²

VI. Öğrenci Merkezli Öğretim Teknikleri

Öğretmen de bireye ancak rehber olabilmekte ve onun öğrenme işlevinin gerçekleştirebilmesi için yol gösterici olabilmektedir.²³ Öğretmenlerin klasik öğretmen rollerinden farklı olarak, planlama, organize etme, rehberlik ve kontrol şeklinde ifade edilen dört önemli görevi bulunmaktadır.²⁴ Bu görevini yaparken; öğrencinin bilişsel gelişimi²⁵ esas alındığı gibi ilgisi de dikkate alınmalıdır. ²⁶ Bu anlayış “öğretmen merkezli” veya “bilgi ağırlıklı” yaklaşıma zıt olarak ortaya çıkmıştır.²⁷

Öğrenci merkezli eğitimde öğretmenin yapması gerekenleri şu şekilde sıralayabiliriz:

a) Öğretim ortamını düzenlemek: Öğretmen ders saatinde öğrencilere rehberlik yaparak kolaylaştırıcı ve yönlendirici bir rol üstlenmek zorundadır.²⁸ Öğretmen hedef davranışlara ve o davranışın kazandırılacağı öğrenciye, çevreyi hazırlama, düzenleme, ayarlama ve böylece öğrenci ile çevresi arasında gerekli etkileşimi sağlamalıdır.²⁹

b) Öğrenciye bilgi, beceri ve kişisel niteliklerin kazandırılmasında yardımcı olmak: Öğrencilerin kendi bilgilerini kendilerine özgü bir şekilde yapılandırdıklarını göz önünde bulundurmak gerekir. Öğretme-öğrenme ortamını da buna göre düzenlemesi

²² Demirel, a.g.e., s. 128.

²³ Ali Boydak, “Yeni Eğitimde Öğrenme Sitilleri”, *AB Sürecinde Eğitimde Reform İhtiyacı Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Eğitim-Birsen Yay., Ankara,, 2004, s. 109.

²⁴ Tahir Rıza Enver, *Eğitimde Yöntemler Teknolojisi*, (4. Baskı), Göksu Fotokopi Ofset, İzmir 1995, s. 15–16.

²⁵ Münire Erden-Yasemin Akman, *Gelişim Ve Öğrenme*, (10. Baskı), Arkadaş Yay., Ank. 2001, s. 60–83.

²⁶ Kerim Yavuz, *Çocuk ve Din*, Çocuk Vakfı Yay., İst., 1994, s. 109; Fatih Menderes Bilgili, *Çocuğun Dinî Eğitimi ve Karşılaşılan Güçlükler*, Beyan Yay., İst., 2005, s. 195.

²⁷ Mualla Selçuk, *Çocuğun Eğitiminde Dinî Motifler*, TDV Yay., Ankara,, 1990, s. 65.

²⁸ Titiz, a.g.e., s. 11.

²⁹ Vural, a.g.e., s. 51.

gerekir. Bunun içinde yatay iletişimi benimsemiş, öğrencileriyle arkadaşça ilişkiler kurmuş ve öğretim yöntemlerini öğrenci merkezli anlayışla kullanmalıdır.³⁰

- Problem çözme ve bilimsel çalışmalarda yol gösterici,
- Değişim ve reformların temsilcisi,
- Araştırma yöneticisi ve proje başkanı,
- Öğrencilerin problemlerinin farkına varmalarına yardımcı olmak.³¹

Öğrenci merkezli öğretim Teknikleri:

1) Öğrencilerin ilgilerinin çekilmesi ve korunması.

2) Öğrencinin düşünmesinin sağlanması.

- Derste katılım için sorular sorma
- Üst düzey sorular öğrencilere fikirleri hatırlamak yerine kullanmalarında yardımcı olur.

• Araştırmaya yönelten sorular sorulur. Sorulara ilk öğrencinin verdiği cevap konusunda düşünülmesi istenir. Böylece diğer öğrencilerinde tartışmaya katılmaları sağlanır.

3) Öğretim araç-gereçlerini kullanma.

- Sınıfın tamamı da “öğretim gereci” olarak kabul edilir.

4) Öğrencilerle etkili iletişim kurma.

- Öğrencilerin kendi ve birbirlerinin performanslarını değerlendirmelerinde yardımcı olunmalıdır.

5) Sınıfı etkili yöneltme ve kişiler arası ilişkilere rehberlik etme.

- Sınıfın tamamını cezalandırmayın.

6) Öğrencilere öğrendiklerini pekiştirme ve uygulama fırsatı verme.

- Öğrencilere öğrendiklerini uygulayarak sonuca ulaşma fırsatı verilmelidir.

7) Öğrencileri sına³²

Gardner’a göre öğrenme üç aşamalı bir süreçte ardışık olarak gerçekleşebilir:

³⁰ Vural, *a.g.e.*, s. 52; Titiz, *a.g.e.*, s. 11.

³¹ <http://earged.meb.gov.tr/mlo/ome.htm>, 30.12.07.

³² Servet Özdemir, Halil İbrahim Yalın, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Nobel Yay., Ankara, 2003, (4, Baskı), s. 91–93.

Süreç 1. İlgi noktaları: bu aşamada çocuk için ilgi odağı belirlenir. En az altı somut ilgi odağı belirlenmiştir. Anlatımsal, nicel/sayısal, öze ilişkin /var oluşsal, estetik, pratik, sosyal.

Süreç 2. Benzeşimler Yoluyla Anlatmak: ilgi duyulan nokta üzerinden benzeşimler yaparak anlatmaktır.

Süreç 3. Anlam Çıkarma: yeni konunun özellikleri mevcut bilgi dağarcığında kayıtlı özelliklerle ilişkilendirilip yeni çıkarımlara doğru gidilir.

Öğretmenin çoklu zekâdaki rolü, bir konuyu farklı şekillerde anlatabilmesi ve zekâ alanları arasında ilişkiler kurabilmesidir.³³

Bilgiyi öğrenmekten daha önemlisi onun davranışa dönüştürülmesini sağlamaktır. Almanya’da Katolik okullarında öğrencilerin dinî bilgilerini ibadete dönüştürmeleri için gerekli ortamın sağlandığı söylenir.³⁴

Birtakım bilgi, duygu, anlayış, beceri ve davranışların insanlara kazandırılabilmesi, onlarla kurulan sağlıklı bir iletişime, onların ihsan edilerek bu tutum ve davranışların benimsenmesine bağlıdır.

Ders anlatılırken dikkat edilmesi gereken hususları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Neler öğretmeliyiz?
2. Öğretilecek konular nasıl sınıflandırılabilir?
3. Her bir sınıflandırma boyutunda hangi yeterlilik düzeyinde kazandırmalıyım, kazandırabilirim?
4. Belirlenen hedefleri nasıl ifade edebilirim?
5. Belirlenen hedeflerin kazanılma ölçütleri olabilecek davranışlar nelerdir?³⁵

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz, eğitimin öğretim programlarında disiplinler arası geçişlerin hızlanması, öğretim araçlarının zenginleştirilmesi ile öğrenme ortamları çok farklı öğrenciler için zevkli ve eğlenceli hale gelirken öğrenme oranı da yükseltilebilir, eğitim öğretim etkinliği artırılabilir.³⁶ Öğrenciler okula eksiklerini tamamlamak için geliyorlar.³⁷ Bunun için de öğretmen onarın eksik taraflarını gözlemlemeli, tespit etmeli ve çözümler üretmelidir. Bir öğrencinin bir alandaki üstünlüğü bir başka alandaki gücü ile

³³ Müzeyyen Sevinç, *Gelişim Ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*, Morpa Kültür Yay., İst., 2005, s. 80.

³⁴ Süleyman Hayri Bolay-Müntezar Türköne, *Din Eğitimi Raporu*, Ankara Merkez İHL Öğrencileri ve Mezunları Vakfı, 1998, Ankara, s. 81.

³⁵ Mehmet Taşdemir, *Eğitimde Planlama ve Değerlendirme* Ocak Yay., Ank. 2000, s. 16.

³⁶ Kudret Eren Yavuz, *Çoklu Zekâ Teorisi Ve Uygulamaları*, Özel Ceceli Okulları Yay., Ank. 2003, s. 219

³⁷ M. Faruk Bayraktar, *İslam Eğitiminde Öğrenci-Öğretmen Münasebetleri*, MÜİF Yay., İst., 1984, s. 155.

karşılaştıracak ve tahmin edilebilecek kadar basit değildir; çünkü bir kapasitesini yitiren bir bireyin diğer kapasiteleri devam etmektedir.”

I. BÖLÜM

ALLAH İNANCI

I. İnsan Akıllı ve İnanan Bir Varlıktır.

Kazanım: İnsanın akıllı ve inanan bir varlık olduğunun farkında olur.³⁸

1- Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Varlık, akıl, inanmak, ahlak, adil

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, grup tartışması, kavram haritası, tartışma, araştırma)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Hikâye okunması,
- Sözlük çalışması
- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Kavram haritası oluşturma,
- Kitap okuma,
- İlkeler çıkarma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- “Hayy” çizgi filminin izlenmesi
- Projeksiyon kullanılması
- Kavram haritası oluşturma

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme

Ne Dersiniz?

ABD’de bir şirket personel alımlarında her adayı yalan makinesi testine tutmaktadır.

³⁸ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, MEB Yay., Ankara, 2007, s. 41.

Test sırasında herkese sorulan standart sorulardan biri “Allah’a (cc) inanıyor musunuz?” sorusudur. Ateist olup da, soruya “**Hayır!**” cevabı verenlerin tamamında, yalan makinesinde gözbebeği büyümesi tespit ederek “**Yalan konuşuyor!**” sinyali vermiştir.³⁹ Bu parça anlatıldıktan sonra, **Sizce Allah’a inanmayan insan olabilir mi?** Sorusuyla derse başlanır. Öğrencilerin cevapları alındıktan sonra aşağıdaki açıklamalarla derse devam edilir.

Yeryüzünde her şeyi yaratan Allah’tır. Allah’ın bir şeyin olmasını istediği vakit ona sadece, “**ol**” demesi yeterlidir.⁴⁰

Farkım Nerde? Sorusu sorularak, öğrencilerden varlıkları gruplandırmaları ve gruplandırılan varlıklar içerisinde insanın diğerlerinden farklı olan özelliklerini bulmaları istenir.⁴¹ Hazırlanan *İnsan Akıllı ve İnanan Bir Varlıktır* slâydı tahtaya yansıtılır.⁴²

Haydi varlıkları gruplandıralım!

Kaç çeşit canlı varlık vardır?

İnsan Hayvan Bitki

İnsanın diğer varlıklardan farklı özellikleri nelerdir? Ve insan bu farklı özellikleriyle neler yapabilir?

Slâyt 1

Slâyt 1 de gösterildiği, çalışmalar tamamlandıktan sonra, “*İnsanları hayvanlardan ayıran temel özelliklerin öğrenciler tarafından sıralanması* istenir.

Yapılan sıralamalardan sonra “*Farkı Bulalım. Yazalım: İnsan ile robot arasındaki benzerlik ve farklılıkları yazalım*”⁴³ etkinliği yapılır. Öğrencilerden cevapları alındıktan sonra aşağıdaki açıklamalarla derse devam edilir.

³⁹ Said Alpsoy, *Allah’ın Varlık Delilleri 1 (Uzay ve Dünya)*, Gelenek Yay., İst., s. 41.

⁴⁰ Yasin, 36/82.

⁴¹ *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*, s. 41.

⁴² www.dindersi.com’ dan uyarlanmıştır.

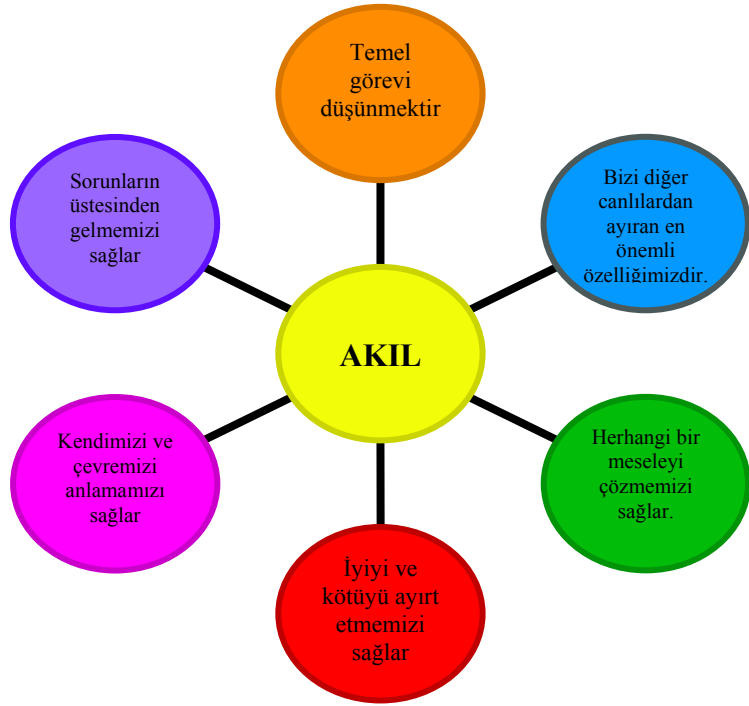
⁴³ *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi İlköğretim 5. Sınıf Ders Kitabı*, MEB Yay., İst., 2007, s. 13.

Allah, yaratmış olduğu varlıklar arasında insanı diğer canlılardan farklı yaratmıştır. Ona *akıl* nimetini vermiştir. *Cevaplayalım: “İnsan aklıyla neler yapabilir?” Hay bin Yekzan* çizgi filmi izlettirilir. Bu etkinlik 1, 2 ve 3. konuları içine alan bir etkinliktir. Zaman ayarlaması ona göre yapılmalıdır. Çizgi film izlettirilmeye imkân yoksa *Allah’ı Arayan Çocuklar: Hz. İbrahim ve Hayy*⁴⁴ kitabı sınıfta okunur.

İnsan akli ile neler yapabilir? Sorusu sorularak derse devam edilir. Kavram haritası tahtaya çizilir/yansıtılır. (Bkz. Tablo 1)

Gerekli

açıklamalar yapılır: İnsan akli sayesinde çevresinde olan biten olayları kavrar ve onlar üzerinde düşünür. Nelerin iyi, nelerin kötü olduğunu kavrar. Hayatını buna göre sürdürür. Doğru karar verebilmek için insan aklını kullanır. Yapması gerekenleri tercih eder ve sonunda da tercihlerinden dolayı sorumlu olur.⁴⁵ Dinî sorumluluğun ön şartı akıllı olmaktır. İnsan aklını kullanarak *inanmayı* veya *inanmamayı* seçer.

Tablo 1

Slâyt 2 ile birlikte açıklamalara devam edilir: Akıl, Allah’ın (cc) insanlara verdiği en büyük nimettir. İnsanlar Kur’an’da sık sık aklını kullanmaya⁴⁶, bilginin önemine⁴⁷, doğru

⁴⁴ Mürşide Uysal, *Allah’ı Arayan Çocuklar: Hz. İbrahim ve Hayy*, Uysal Yay., İst., 2003, s. 34-48.

⁴⁵ Mü’minûn, 23/115.

⁴⁶ Bakara, 2/44, 73, 75, 76, 164, 170, 171,242; Al-i İmrân, 3/65, 118; Mâide, 5/58, 100; En’âm, 6/32, 126, 151; A’raf, 7/169; Enfâl, 8/22; Yunus, 10/16, 42,100; Hûd, 11/51; Yusuf, 12/2, 109; Ra’d, 13/4; Nahl, 16/12, 67; Enbiyâ, 21/10, 67; Hac, 22/46; Mü’minûn, 23/80; Nûr, 24/61; Furkan, 25/44; Şuarâ, 26/28; Kasas, 28/60; Ankebût, 29/35, 43, 63; Rûm, 30/24, 28; Yasin, 36/62, 68; Sâffât, 37/138; Zümer, 39/43; Mü’min, 40/67; Zuhurf, 43/3; Câsiye, 45/5; Hucurât, 49/4; Hadîd, 57/17; Haşr, 59/14; Mülk, 67/10.

⁴⁷ Nahl, 16/43; Tâhâ, 114; Kasas, 28/80; Zümer, 39/9; Mücâdele, 58/11; Alak, 96/1-5.

karar vermeye vurgu yapılmıştır. **Kur'an'dan buna kim örnek vermek ister? “... De ki! Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Doğrusu ancak akıl sahipleri bunları hakkıyla düşünür.”**⁴⁸ İnsanın aklı ile düşündüğü vurgulanır.

Slâyt 2

Allah'ın peygamberler aracılığıyla gönderdiği *ayetleri düşünmek* için, insanların akıllarını kullanmaları gerekir. Kur'an'da bu gereklilik şöyle bildirilmiştir. **Bu ayeti ilk önce kim bulacak bakalım! “(Resulüm!) Sana bu mübarek kitabı, ayetlerini, düşünsünler ve aklı olanlar öğüt alsınlar diye indirdik.”**

Ahlakî değerlerin önemini, aklımızı kullanarak anlarız. Allah'a inanan insanlar, Allah'ın bildirdiği ahlaki değerlerin kendilerine sorumluluk yüklediğine de inanırlar. Bu yüzden bu değerleri davranış haline getirmeye çalışırlar. Böylece hem bireysel hem de toplumsal hayatlarını düzene koyarlar. *Yazalım: Ahlaki ve ahlaki olmayan davranışlar nelerdir?*

Öğrencilerin yazdıklarını arkadaşlarıyla paylaşmaları istenir. İnanmak, bir tercih ve ihtiyaçtır. Aslında inanmayan insan yoktur. Allah'a inanmadığını söyleyen insanlar bile aslında hiçbir şeye inanmadığına inanmaktadır. İnsanların çoğu bizleri, dünyayı, kâinatı ve kâinattaki her şeyi yaratan yüce bir varlığın olduğuna, yani Allah'ın varlığına inanmaktadır. Allah'a gereği gibi inanmanın ne anlama geldiğini anlamak ve tam olarak inanmak için “inanma”nın ne anlama geldiğini anlamak gerekir. (Bkz. Slâyt 3)

⁴⁸ Zümer, 39/9.

1.) insan akıllı ve inanan bir varlıktır.

**İnanmak bir tercih ve ihtiyaçtır.
Hiçbir şeye inanmadığını
söyleyen insan da eğer
birşeylerin kesin doğru
veya yanlış olduğunu
kabul ediyorsa o da
onun inancıdır.**

Slâyt 3

İnanmak nedir? Sözlükten anlamını ilk kim bulacak? İlk bulan okusun bakalım! *İnanmak*, sözlükte: “ bir şeyi doğru olarak benimsemek; bir şeyin varlığını, doğruluğunu kabul etmek; sevecek, güvenecek ve bağlanacak en yüksek varlık olarak bilmek, iman etmek”⁴⁹ anlamına geldiğine göre *İman ne demektir?* Sorusu sorulur. Öğrencilerden cevabı sözlükten bulmaları istenir. İlk bulan öğrenciye tanım okutturulur: *İman*, “Hz. Peygamber’in Allah’tan getirdiği ve uyulması zorunlu olarak bilinen emir ve yasakları, haber verdiği şeyleri tereddütsüz kabul ile bunların gerçek ve doğru olduğuna inanmak”⁵⁰ demektir. Peki, Hz. Peygamber *imanı nasıl tanımlamaktadır?* Sorusu öğrencilere yöneltilir. Cevap olarak öğretmen olayı hikâyeleştirerek anlatır: “... *Cebrail (as) Hz. Peygamber’e gelerek İman nedir? Sorunu sorar. Hz. Peygamber: “İman, Allah’a meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kadere iyiliğine ve kötülüğüne inanmandır.” Cevabını verir.*⁵¹ Hikâyenin bitiminde öğrencilere bu hadiste *iman nasıl tarif edilmektedir?* Sorusu sınıfa sorulur.

Alınan cevaplardan sonra derse İnsan “*Allah’a inanıyorum*” sözüyle neleri kast etmektedir? Sorusuyla derse devam edilerek öğrencilerden konuyla ilgili bir paragraflık yazı yazmaları istenir. Yazılan yazılar okutulduktan sonra derse devam edilir. *Bir kişiye sana inanıyorum demekle neleri kast ediyoruz?* Sorusuyla beyin fırtınası yapılarak derse devam

⁴⁹ *Türkçe Sözlük*, TDK, (10. Baskı.), Ankara, 2005, s. 965.

⁵⁰ Fikret Karaman, “İman”, *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, (Haz. Fikret Karaman, İsmail Karagöz, İbrahim Paçacı, Mehmet Canbulat, Ahmet Gelişen, İbrahim Ural), DİB Yay., Ankara, 2006, s. 315.

⁵¹ Buhari, *İman*, 37; Müslim, *İman*, 1, 5.

eldir.

İnanma insanın yaratılışında doğal olarak vardır.⁵² Çocuklar soyut olan şeyleri kolay bir şekilde anlayamadıkları halde Allah'ı kabulleniyor ve anlıyorsa, bu yaratılışlarında olan bilgilerden dolayıdır.⁵³ İnsanların çoğu Allah'a inanırlar. Buna Kur'an'dan kim örnek verecek? “Gökten su indirip onunla ölümün ardından yeryüzünü canlandıran kimdir?” diye sorarsan mutlaka *Allah* derler. Ama insanların çoğu söylediklerini düşünmezler.⁵⁴

Akalını kullanamayan insanların özellikleri nelerdir? Kim söylemek ister? Sorusuyla tartışma ortamı oluşturularak derse devam eldir. Sorulara verilen cevaplar göz önüne alınarak açıklama yapılır: Allah insanları peygamberler aracılığıyla insanları kendisine inanmaya çağırmıştır. Onun bu çağrısına kulak vermeyenlerin durumu; çobanın bağırıp çağırmasını duyan hayvanların durumuna benzer. Çünkü onlar sağırırlar, çağırıyor duymazlar; dilsizlerdir, hakkı söylemezler; kördürler, gerçeği görmezler.⁵⁵ Bu sebeple de onlar düşünemezler.⁵⁶ İnsanların gerçekleri görebilmeleri için düşünmeleri, akıllarını kullanmaları gerekmektedir. Geçmişte yaşananlara saplanıp kalmak, yeni fikirlere açık olmamak, dinimizce yanlış olarak kabul edilmiştir. Doğru olan bu konularda akılcı olarak hareket edilmesidir. Bundan dolayıdır ki aklını kullanmayanların kulakları duymaz, konuşamazlar ve gözleri görmez.

Canlılar hayatlarını sürdürürken bir takım davranışlarda bulunurlar. Hayvanlar davranışlarını yaparken içgüdüleri ile hareket ederler. İnsanların ise yapmış oldukları davranışları düşünceye bağlıdır. Davranışlarını düşünmeden yapan insanlar, her şeyi eğlenceye alırlar. Bu tür insanlar toplum tarafından sevilmezler.⁵⁷ Dünya hayatı oyun ve eğlenceden ibarettir. Ahiret yurdu ise inananlar için daha hayırlıdır. Bu gerçeğin farkına ise ancak akıl sahibi olan düşünenler varır.⁵⁸ Allah katında canlıların en kötü olanı, düşünmeyenleridir.⁵⁹

Hayat, dünya hayatından ibaret deyip de yeniden dirilmeyi kıyameti, inkâr edenlerin hiç akli yok mu ki, bu kadar gaflete dalarlar da oyun ve eğlencenin arkasından koşarlar. Bu

⁵² A'raf, 7/172.

⁵³ M. Sait Şimşek, *Kur'an'ın Ana Konuları*, Beyan Yay., İst., 1999, s. 42.

⁵⁴ Ankebût, 29/63.

⁵⁵ İzzet Derveze, *Et-Tefsîru'l- Hâdis*, (Çev. Vahdettin İnce, Mustafa Altınkaya), Ekin Yay., İst., 1999 (2. Baskı) C. V, s. 160.

⁵⁶ Bakara, 2/171.

⁵⁷ Mâide, 5/58.

⁵⁸ En'âm, 6/32.

⁵⁹ Enfâl, 8/22.

sevda ile Allah'ı (cc) Peygamberi ve ahreti inkâr ederler.⁶⁰

“İman etmek” sadece sözle söylemek değil onu kalbi ile kabul etmektir.⁶¹ Hidayet Allah'ın vermesine bağlıdır. *Allah aklını kullanmayanları inkârcı kılar.*⁶²

İman etmenin zıttı nedir? Sorusu sorularak derse devam edilir. *İnanmanın* karşıtı *küfürdür*. Küfür ne demektir? Hadi bakalım sözlükten ilk kim bulacak! Sorusuyla derse devam edilir. *Küfür*, kelime olarak “*bir şeyi örtmek, gizlemek*”⁶³ anlamındadır. Dini terim olarak küfür, Allah'ı ve O'nun gönderdiği kitap ve Peygamberleri görmemezlikten gelmek, gizlemektir.⁶⁴ İnsan, kendisini yaratan, yaşamasını sağlayan ve kendisine sayısız nimetler veren Allah'a karşı nankör olmamalıdır. Küfrün diğer anlamı da nankörlüktür.⁶⁵

2- Okul Dışı Etkinlikler

a) Araştırılmalı: Öğrencilerden, *İnsan dünyaya gelirken nasıl geldi?*⁶⁶ Sorusunun cevabını Kur'an-ı Kerim'den araştırmaları istenir. Bulunan ayetler sınıfta tartışılır. Ayeti Kur'an'dan bulmaları konusunda öğrencilere destek verilir.

b) Sözlük Oluşturulmalı: Konumuzda geçen bilmediğimiz kavramlardan oluşan bir sözlük çalışması yapılmalı. Yapılan çalışmalar kontrol edilerek değerlendirilir. Eksikler giderilir.

3- Ölçme Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

S. 1) İnsanı diğer varlıklardan ayıran en önemli özelliği nedir?

S. 2) İman etmek ne demektir?

S. 3) İman etmenin zıttı aşağıdakilerden hangisidir?

a) Akıl **b) Küfür** c) Ahlak d) İnanmak

S. 4) Aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

⁶⁰ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, (Çev. Sıtkı Güllü), Huzur Yay., İst., 2003, c. III, s. 588.

⁶¹ Hucurât, 49/14; Bekir Topaloğlu, *Allah İnancı*, İsam Yay., İst. 2006, s. 22.

⁶² Yunus, 10/10.

⁶³ İsmail Karagöz, “Küfür”, *Dini Kavramlar Sözlüğü*, s. 390.

⁶⁴ Al-i İmran, 3/70.

⁶⁵ Şimşek, a.g.e., s. 31.

⁶⁶ Nahl, 16/78.

- 1- İnsanın yapmış oldukları davranışları bağlıdır.
- 2- Allah bir şeyin olmasını istediği zaman ona sadece demesi yeterlidir.

II. Evrende Bir Düzen Vardır.

Kazanım: Evrendeki düzenden hareketle yaratıcının varlığını kavrar.⁶⁷

1- Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Evren, tabiat kanunları

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, grup tartışması, kavram haritası, tartışma, araştırma, rol yapma)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt, çalışma kağıtları

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Kısa bir oyun okunur.
- Sözlük çalışması
- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Kavram haritası oluşturma,
- Dinleme
- İlkeler çıkarma
- Sesli okuma
- Yazı yazma
- Fıkra anlatma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Resim çizme
- Projeksiyon kullanılması
- Kavram haritası oluşturma
- Gözlem yapma
- Film izleme

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme

⁶⁷ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 41.

- Drama

Ne Dersiniz?

Rol oynama tekniği ile “*Su Damlacığının Gizemli Yolculuğu*”⁶⁸ adlı öykü öğretmen tarafından anlatılır:

- Açık kalmış bir musluk, biraz sıkılırsa, tamam, ooo hayır, bu musluk bozuk, (öğretmen musluğu sıkar gibi yapar ve arkasını döner).

- Şip, şip, şip, şip...

- Bu ses de ne! Tombul su damlası musluğun ucundan düşmemek için elinden geleni yapıyor, ama o kadar tombul ki!

- Şap! Tombul su damlası neler olup bittiğini anlamadan lavabonun deliğinden borulardan paldır küldür kaymaya devam ediyor; burası da neresi? Etrafına bir sürü tombul, büyük, küçük su damlamaları, kanalda yuvarlanıp duruyorlar. Hep beraber yuvarlanırken farklı bir ses dikkat çekiyor, şşşşş...

- Bu gökte parlayan sıcak şeyin ne olduğunu bilen var mı?

- Burada ne kadar çok su damlacığı var. Of... Ne kadar da sıcak, hey hey bir dakika!

- Benim şeklime ne oluyor? Hey kim uçuruyor beni gökyüzüne doğru, ben neyim, tanışıyor muyuz?

- Hayır, sanıyorum, seni buralarda daha önce hiç görmemiştim.

- Sen kimsin?

- Ben su buharıyım senin gibi!

- Benim gibi mi?

- Evet, yoksa sen bir su buharı olduğunu bilmiyor musun?

- Şey, ben... bilemiyorum... galiba haklısın. Heeey, ben artık bir su buharıyım, ben buharım.

(Bulut ve şimşek resmi) (ÇAAAT) (Şimşek sesi)

- Bir dakika, bir dakika, ben henüz buhar olmaya alışmıştım, ben üşüyorum, neler oluyor yine, bu soğukta nereden çıktı, bu seste neyin nesi, olamaz ben aşağı düşüyorum, bakamayacağım.

Su damlası gözlerini açtığında kendisini bir yasemin çiçeğinin üzerinde güneşin ışınlarıyla pırıl pırıl parlayan bir çiğ damlası olarak buldu.

⁶⁸ Mübeccel Gönen-Nursel Uyar Dalkılıç, *Çocuk Eğitiminde Drama*, Epilson Yay., İst., 2003, s. 97.

- Hooop yine ka-yı-yo-rum.” Çiğ damlası toprağın üzerine düştükten sonra toprağın derinlerine doğru inmeye başladı;

- Aaah başım, kim koydu bu taşı buraya. (Yolculuk başka bir boyutta).
- Benim nereye geldiğimi söyleyecek bir damlacık yok mu?
- Merhaba!
- Merhaba, acaba nerede olduğumuzu söyler misin?”
- Burası bir yeraltı kaynağı, uzun süredir yukarı çıkmak için fırsat arıyoruz,

sanırım yakında şu çatlaktan yukarı çıkacağız.

- İşte o zaman bir pınar olacağız, hazır mısın, galiba yolculuk başladı.
- Topraktan yukarı doğru çıkmak ne zormuş, ben çok yoruldum.
- Haydi, biraz daha gayret, güneşin sıcaklığını duyar gibiyim.
- Son bir defa gökyüzüne yükseldiğimde kar tanesi olarak inmiştim yeryüzüne.
- Bense bir yağmur damlası...
- Yolculuk devam ediyorrr!...

Uygulama:

1. **Aşama:** Öğretmen çocuklara “Su Damlacığının Gizemli Yolculuğu” isimli öyküyü bir kez okur.

2. **Aşama:** Okunan öyküyü öğretmen bu kez paragraf paragraf okur ve tahtaya yapıştırdığı kâğıtlara isteyen çocukların resim çizmeleri sağlanır

3. **Aşama:** Resimlerin her biri üçer kişilik gruplara dağıtarak öykünün çocuklar tarafından anlatılmasını sağlar.

4. **Aşama:** Öykü öğretmenin yardımıyla dramatize⁶⁹ edilir. Her bir şema dramatize edildikten sonra çocukların eksik kalan bilgileri öğretmen tarafından tamamlanır.

Aşamalar uygulandıktan sonra aşağıdaki sorularla *Tartışma Ortamı* oluşturularak derse devam edilir:

- S. 1) Su damlası olduğunuzda neler hissettiniz?
- S. 2) Sizce bu öyküde anlatılmak istenen nedir?
- S. 3) Su bu şekilde bir düzeneğe sahip olmasaydı ne olurdu?
- S. 4) Evrende var olan böyle düzenli olaylardan birkaç tane örnek veriniz?
- S. 5) Sizce bu düzeni sağlayan kim?

⁶⁹ Nurullah Altaş, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim*, Nobel Yay., Ank. 2001, s. 76–77; Kenan Çölgeçen, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, Fakülte Kitabevi, Isparta 2007, s. 111–112.

S. 6) Bu düzen kendi kendine var olmuş olabilir mi?

S. 7) Bu düzenin güçlü bir yaratıcısı var mı?

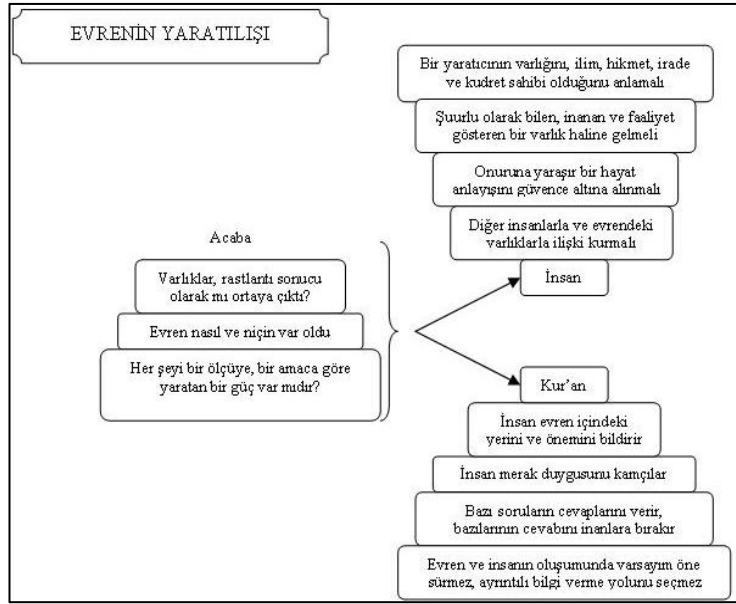
S. 8) Sıradan bir canlı böyle mükemmel bir düzen sağlayabilir mi?⁷⁰

Evren ne demektir? Soruyla öğrencilerden evrenin tanımının sözlükten bulunması istenir. Evren, “kişinin içinde yaşadığı, ilişkide bulunduğu ortam; gök varlıklarının bütünü, kâinat, cihan, âlem”⁷¹ e denir.

Gerekli açıklamalar yapılır: *Evren Allah tarafından canlıların yaşayabileceği biçimde düzenlenmiştir.*

Evrenin yaratılışı ile ilgili Tablo 2s’de gösterilen Evrenin Yaratılışıyla ilgili kavram haritası⁷² tahtaya yazılarak/yansıtılarak gerekli açıklamalar yapılır.

Varlıklar niçin yaratılmıştır?
Sorusu ile tartışma ortamı oluşturulur. Öğrencilerden alınan cevaplardan sonra; *Kur’an-ı Kerim’de bu soruya nasıl cevap verilmektedir?* Kim söylemek

Tablo 2

ister? Sorusuyla derse devam edilir. **“Göğü, yeri ve bu ikisi arsındakileri biz boş yere yaratmadık. (bunlar bir tesadüf eseri değildir)...”**⁷³ Ayeti ile tartışma sonuca bağlanır.

Doğadaki varlıklar arsında bir uyum vardır. Bu uyum düzenli bir şekilde devam etmektedir. Bu uyumun olduğu Kur’an-ı Kerim’de nasıl açıklanmaktadır? Ayeti ilk kim bulacak? **“Güneşi parlak bir ıstık (kaynağı) ve ayı aydınlık ve yılların sayısını bilesiniz, (zamani) ölçebilesiniz diye ona evreler koyan O’dur. Allah bunları, ancak bir gerçeğe (ve hikmete) binaen yaratmıştır. O, ayetlerini, bilen bir topluma ayrı ayrı açıklamaktadır.”**⁷⁴

Ayeti okunduktan sonra gerekli açıklamalar yapılarak derse devam edilir: İnsan ve diğer canlıların yaşaması için gerekli olan her şey doğada yeterli miktarda vardır. Doğadaki

⁷⁰ Tuğba Güler, *Din ve Ahlak Öğretiminde Drama Örnekleri*, Nobel Yay., Ankara, 2007, s. 82-84.

⁷¹ *Türkçe Sözlük*, s. 668.

⁷² Mustafa Başkonak, *Ortaöğretim 9. 10. ve 11. Sınıf Din kültürü ve Ahlak Bilgisi Müfredat Programının Kavram Haritası Tekniğiyle Örnek İşlenişi*, (SÜSBE, Basılmamış YL Tezi) Konya 2005, s. 117.

⁷³ Sa’d, 38/27.

⁷⁴ Yunus, 10/5.

güzelliklerin ve faydalanılan şeylerin meydan gelmesinde ve yaşamasında yağmurun ve suyun önemli bir rolü vardır. Bu durumun delili olan ayeti ilk kim bulup söyleyecek bakalım! **“Gökten uygun bir ölçüde yağmur indirdik ve onu yeryüzünde tuttuk...”**⁷⁵ şeklinde dile getirilmiştir cevabından sonra şu hikaye ile derse devam edilir:

Öğrencilere Karın yağışını hiç düşündünüz mü? Kar tanecikleri yağarken hiç birbirine yapışır mı? Ama yere düşünce ufacık kartopu yuvarlandıkça kocaman olur. Sizde o kocaman kar parçasından kardan adama yaparsınız. Gökyüzünde bir birine yapışmış olsaydı kocaman kartopu şeklinde yere düşecek, bizlere zarar verecekti. Allah bizlere zarar vermesini istemediğinden, karın gökyüzünde yapışmasını engellemiştir. Allah, üzerimize bir kelebek gibi nasıl da yavaşça indiriyor. Ağırlığını hissetmiyoruz bile...⁷⁶ Aşağıdaki sorularla derse devam edilir:

- S. 1) Öyle değil mi?
- S. 2) Kar taneleri gökyüzünde yapışsalar neler olabilir?
- S. 3) Buna benzer örnekler verebilir misiniz?
- S. 4) Sizce bütün bunların neyin işaretidir?
- S. 5) Evrendeki bu düzeni kim sağlamaktadır?

Soruların cevapları alındıktan sonra derse şu şekilde devam edilir: **“Yeryüzünde birbirine komşu kara parçaları, üzüm bağları, ekinler, bir kökten ve çeşitli köklerden dallanmış hurma ağaçları vardır ki hepsi aynı su ile sulanır. (Böyle iken) yemişlerinde onların bir kısmını bir kısmına üstün kılarız. İşte bunlardan akıllarını kullanan bir toplum için ibretler vardır.”**⁷⁷ Ayeti tahtaya yazılır/yansıtılır. Öğrencilere **ayette anlatılmak istenen nedir?** sorusu sorulur. Öğrencilerden alınan cevaplar kısa notlar şeklinde tahtaya yazılır. Cevaplardan sonra tahtadaki cümlelerin tamamı bir öğrenci tarafından okunur. Buradan hareketle sonuçlar çıkartılır. Öğretmen buradaki cevaplardan da hareketle ayette verilmek istenen bakış açısını öğrencilerle birlikte belirler: “Etrafımıza baktığımızda aynı sudan beslenen fakat farklı renk, tat ve kokulara sahip meyve ve sebzeler görürüz. Evrendeki düzen milyonlarca yıldır bozulmadan devam etmektedir. Gece-gündüz ve mevsimlerin devamlılığı, bu düzene bağlıdır. Bu durum Kur'an-ı Kerim'de **“Allah, geceyi gündüzün içine sokar, gündüzü de gecenin içine sokar. Güneş'i ve Ay'ı da koyduğu kanunlara bağlı kılmıştır. Her biri belirli bir vakte kadar akıp gitmektedir. İşte Rabb'iniz Allah budur...”**⁷⁸ Kâinattaki

⁷⁵ Mü'minûn, 23/18.

⁷⁶ Hüseyin Enim Öztürk, *Derviş Dedenin Dilinden İman Prensipleri*, TDV Yay., Ankara, 2001, s. 23-24.

⁷⁷ Ra'd, 13/4.

⁷⁸ Fâtır, 35/13.

düzene bakıldığında geceden sonra gündüzün geldiği görülür; yaz mevsiminden sonra sonbaharın geldiği görülür. Hiç geceden sonra gecenin geldiği; yazdan sonra ilkbaharın geldiği görülmez. İşte bunlar evrende bir düzenin olduğunu gösterir. Bu düzenin yaratıcısı da Allah'tır. Vücudumuzdaki organlar birbiriyle düzenli ve uyumlu çalışır. Organlar yerli yerindedir. Yediğimiz yemeği önce gözümüzle kontrol ederiz. Sonra burnumuzla kokusuna bakarız. Sonra da ağızımızla yeriz. Bir düşünelim bakalım. Bu organlarımız nerede? Bunlar kafamızda ve belirli bir düzen içerindedir ve yemek yerken biz bunları yaptığımızın çoğu zaman farkına bile varmayız. Bir hayal edelim: “Gözümüz ayaklarımızın altında, burnumuz sırtımızda ve ağızımız karnımızda olsa durum nasıl olurdu?” sorusuyla beyin fırtınası tekniği ile derse devam edilir.

Alınan cevaplar değerlendirildikten sonra ders şu şekilde özetlenir: Tabiat kanunları, insanın katkısıyla başlamadığı gibi, insanın gayreti ve isteği ile de sürüp gitmez. Bu durum, her varlığın Allah tarafından belirli bir plan dâhilinde, belli bir ölçü çerçevesinde, birbiriyle uyumlu ve değişmez yasalara uygun olarak yaratıldığını gösterir. Çünkü Allah her şeyi yaratıp bir ölçüye göre düzenlemiştir. Bu durum Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde belirtilmektedir: “... *Her şeyi yaratıp bir nizam veren ve mukatteratını tayin eden Allah, yüceler yücesidir.*”⁷⁹

Dersin sonunda fıkra anlatılır: *bir fıkra bir soru* slâytle⁸⁰ tahtaya yansıtılır.

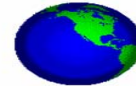

Bir fıkra Bir soru

Nasrettin hoca bir gün ceviz ağacının altında oturuyormuş. Yerde de karpuz tarlası varmış. Şöyle düşünür:

Allah'ım şu koca ceviz ağacında ufacık cevizler yetiştiriyorsun ve ufacık zayıf dallarda ise kocaman karpuz yetiştiriyorsun.

Tam bunları düşünürken kafasına bir ceviz düşmüş ve demiş ki: Allah'ım Sen herşeyi hakkıyla bilirsin ve yaparsın. Ya şu ceviz ağacında karpuz büyütseydin ne yapardım.

Slâyt 1

Anlatılan fıkradan (Bkz. Slâyt 1) öğrencilere sorular sorulur: (Bkz. Slâyt 2)

⁷⁹ Furkan, 25/2.

⁸⁰ www.dindersi.com'dan uyarlanmıştır.

Bu olayda Nasrettin Hoca aşağıdakilerden hangisini çok iyi anlamıştır?

- A-) Yüce Allah'ın kullarına rızık vermesini
- B-) Allah-ü Teala'nın gücünü
- C-) Bu konularda düşünmemesi gerektiğini
- D-) Evrende mükemmel bir düzen olduğunu

Slâyt 2

2- Okul Dışı Etkinlikler

a) Bakalım, Düşünelim, Yazalım: Tesadüf olabilir mi?

Öğrencilerden çevrelerini gözlemeleri istenir. Aşağıdaki örnekler verilerek üzerinde düşünmeleri istenir:

- Yağmurun ve karın oluşumu
- Güneş ve Ay'ın hareket etmesi
- Gece ve gündüzün bir birini takip etmesi
- Mevsimlerin oluşumu
- Toprağın yeşermesi
- Meyve-sebzelerin farklı tat ve renkleri
- Ağaçların sonbahar ayında yapraklarını dökmesi, ilkbahar ayında tekrar açması;

Düşünelim: Bunlar *kendiliğinden* olabilir mi? Öğrencilerden etraflarında gözlemledikleri olayları dikkate alarak bir paragraflık yazı yazmaları istenir.

Yazılan yazılar sınıfta okutularak değerlendirmesi yapılır.

b) Anlamaya Çalışalım: “Yedi göğü birbiriyle tam bir uyum içinde yaratan O’dur. Rahman’ın yaratışında hiçbir aksaklık göremezsin. Gözünü bir kez daha (ona) çevir: Hiç kusur görüyor musun?”⁸¹ Ayeti üzerinde düşünelim, anlamaya çalışalım ve düşüncelerimizi arkadaşlarımızla paylaşalım.

⁸¹ Mülk, 67/3.

c) **Film İzleyelim:** öğrencilerden evlerinde evrendeki düzeni işleyen bir belgesel izlemeleri ve aşağıdaki formu doldurarak bir rapor halinde hazırlamaları istenir.⁸²

FİLM RAPORU

Adım Soyadım:	
Filmin Adı:	
Film Hakkındaki Duygum ve Düşüncelerim:	
Filmin Beğendiğim Yönleri:	
Filmin Beğenmediğim Bölümleri:	
Filmin Bana Öğrettikleri:	
Filmden Çıkardığım En Önemli Sonuç:	

3- Ölçme Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

- S. 1) Evrende yaratıcının varlığını gösteren bir örnek verir misiniz?
- S. 2) Evrende düzenin olduğunu gösteren bir ayet meali söyleyiniz?
- S. 3) Evrendeki düzen nasıl oluşmuştur? Açıklayınız.
- S. 4) Çalışma Kâğıtları değerlendirilir.

⁸² Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi İlköğretim 5. Sınıf Ders Kitabı, s. 16.

Adı Soyadı:

Sınıfı ve Numarası:

ÇALIŞMA KÂĞIDI 1

YÖNERGE: Öğrencilerimizden, önce evrendeki düzeni gösteren örnekler bulmalarını isteyiniz. Daha sonra buldukları örnekleri aşağıdaki formata göre yazmalarını sağlayınız.

1. Evrende bir düzen vardır; çünkü

.....
.....
.....
.....
.....

2. Evrende bir düzen vardır; çünkü

.....
.....
.....
.....
.....

3. Evrende bir düzen vardır; çünkü

.....
.....
.....
.....
.....

4. Evrende bir düzen vardır; çünkü

.....
.....
.....
.....
.....

5. Evrende bir düzen vardır; çünkü

.....
.....
.....
.....
.....

6. Evrende bir düzen vardır; çünkü

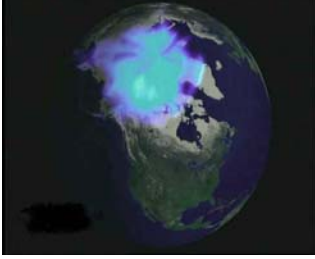
.....
.....
.....
.....
.....

Adı Soyadı:

Sınıfı ve Numarası:

ÇALIŞMA KÂĞIDI 2⁸³

EVRENDEKİ ÖLÇÜ DEĞİŞSEYDİ NE **OLURDU**?
Aşağıdaki boşlukları resimlerden de faydalanarak doldurunuz.

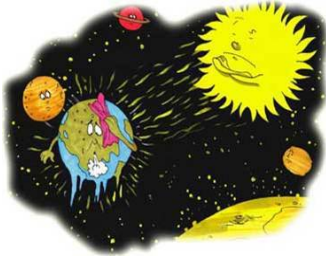

Dünya'nın kendi çevresindeki hızı eğer; Daha yavaş olsaydı:

.....
.....

Daha hızlı olsaydı:

.....
.....

Dünya'nın Güneş'e uzaklığı eğer;
Daha fazla olsaydı;

.....
.....

Daha az olsaydı;

.....

Ay'ın Dünyaya uzaklığı eğer;
Daha fazla olsaydı;

.....
.....

Daha az olsaydı;

.....

Ozon tabakasının kalınlığı eğer;
Daha fazla olsaydı;

.....
.....

Daha az olsaydı;

.....

SONUÇ: Yaptığınız bu çalışmanın sonucunda dersimizin konusu açısından nasıl bir değerlendirme yapabilirsiniz? Kısaca yazınız:

⁸³ <http://www.dindersi.com/vipdetay.asp?id=73>, 08.04.2008.

III. Allah Vardır ve Birdir

Kazanım: Allah'ın var ve bir olduğunu kavrar.⁸⁴

1- Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Din, Vücut, vahdaniyet

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, grup tartışması, kavram haritası, tartışma, araştırma, analiz)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Hikâye okunması,
- Sözlük çalışması
- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Kitap okuma,
- İlkeler çıkarma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Projeksiyon kullanılması

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Allah'ın varlığına ve birliğine örnek verme

Ne Dersiniz?

— Bak çocuğum bir zamanlar ben yoktum. Annem ve babam da yoktu. Yeryüzünde hiçbir insan, hiçbir canlı yoktu.

Bir zamanlar dünya da yoktu. Ne güneş vardı ne de yıldızlar. Allah; gökleri, güneşi, yıldızları, dünyayı, karaları, canlıları ve insanları yarattı. Bütün yarattıklarını insanlara hizmet etmek için görevlendirdi. Çünkü yaratılanlar içinde çok insanı sevdi. İnsanında kendisini sevmesini istedi.

⁸⁴ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 41.

Allah'ı görüyoruz. Bakmasını bilen; yediği meyvede, içtiği suda, nefes aldığı havada, her yerde O'nu görür. Kolundaki saati bir düşün; onu yapan bir usta olmasaydı bu saat şimdi var olur muydu?

Sen odanı toplamazsan, odan düzenli olur mu? Peki ya şu kâinatın ustası olmasaydı bu kadar mükemmel varlıklar nasıl olurdu? Yöneticisi olmasaydı düzen nasıl sağlanırdı? Allah öylesine büyük bir usta, öyle büyük bir bilgin, öyle bir sanatçı ki... Dünya var olalı hiçbir âlim, hiçbir sanatçı O'nun eşini yapamadı. Örneğin; ne teknolojinin son örneği olan bir robot insanın yerini tutabildi, ne de sanat eseri seçilen bir çiçek resmi doğadaki bir çiçeğin yerine geçebildi.⁸⁵

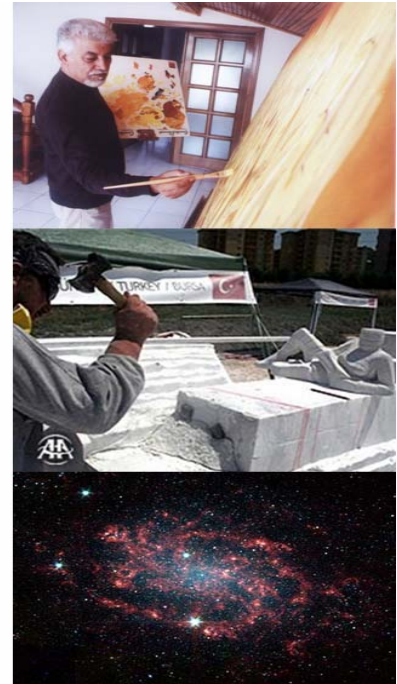
Bu metin okunduktan sonra aşağıdaki soruyla devam edilir: *Gözümüzle göremediğimiz ama var olduğunu bildiğimiz neler vardır?* Sorusuyla beyin fırtınasına başlanır. Öğrencilerin cevapları tahtaya yazılır. *Allah Vardır ve Birdir* Slâydı⁸⁶ eşliğinde açıklamalar yapılır. (Bkz. Slâyt1)

3.) Allah vardır ve Birdir.

Herşeyin bir yapanı, bir yaratanı vardır.

**Her resmin bir ressamı,
her heykelin bir heykeltraşı olduğu gibi
bu muhteşem evrenin de
bir yaratanı vardır.**

O da yüce Allah'tır.

Slâyt 1

Alınan cevaplar doğrultusunda açıklamalar yapılır: Her şeyin bir yapanı, bir yaratıcısı vardır. Her resmin bir ressamı, her heykelin bir heykel traşı olduğu gibi bu muhteşem evrenin de bir yaratanı vardır. Yazı tahtasında veya bilgisayar ekranında anlamlı bir cümle veya bir çocuk resmi gördüğünüzü varsayın. Ne düşünürsünüz? Bunu birisi yazmış veya çizmiş olmalı

⁸⁵ Meliha Sevilir,-S. Betül Satır-Onur Yanal-Efdal Sevilir, 6. Sınıfa Geçenler İçin 5. Sınıf Tatil Kitabı, Sınav Dergisi Dershanesi Yay., Ankara, 2007, s. 272-273.

⁸⁶ www.dindersi.com'dan uyarlanmıştır.

değil mi? Ya binlerce bitki ve hayvan türleri, milyonlarca gezegen, uçsuz bucaksız evren! Bunları yaratan bir güç olmalı değil mi?

Allah'ın varlığını ispatlayan o kadar çok delil var ki, bunlarla insanlar hemen her an karşılaşır. Bu varlıklar rast gele değil, bir biriyle uyum içindedir. Çünkü Allah birdir.⁸⁷

Allah'ın varlığı gösteren bu delillere kim örnek vermek ister?

Akın: Öğretmenim, Evrendeki varlıkların kendi kendilerini var etme güçleri yoktur. Sonradan yaratılmışlardır. Aynı zamanda bu varlıklar sonludur. Başlangıcı ve sonu olan bir varlık, bir yaratanın varlığını zorunlu kılmaktadır. Bu yaratıcı Allah'tır. Nitekim Hz. İbrahim (as)'in akıl yürütmesinde sonlu varlıkların yaratan olamayacağı vurgulanmıştır.⁸⁸

Mehmet: Öğretmenim: Ders kitabında okuduğuma göre, Allah'ın verdiği vicdan sayesinde insanlar doğru, güzel ve yararlı işlere yönelir. İlahi kitaplarda da ahlaklı ve erdemli yaşamak vurgulanmıştır. Bu durum, insanın içine vicdanı yerleştiren Allah'ın varlığını ve birliğini hatırlatır.

Slâyt 2

Tartışalım: Sınıfımızda bir başkan yerine üç başkan olsaydı sınıfta nasıl bir düzen olurdu? Konulu bir tartışma ortamı oluşturulur. Öğrencilere tek tek söz hakkı verilerek fikirleri alınır (Bkz. Slâyt 2).

Öğrencilerden alınan cevaplar doğrultusunda şu açıklamalar yapılır: İnsanlar, yaşamlarında sık sık Allah'ın varlığının ve birliğinin farkına varır. Bu durum özdeyişlerimize

⁸⁷ İhlâs, 112/1.

⁸⁸ En'âm, 6/74–79.

bile yerleşmiştir. *Bu özdeyişlere örnek verebilecek olanınız var mı çocuklar?*

Yasemin: Öğretmenin, Annem söylemişti: “Allah doğru insanlara yardım eder”miş. Allah çeşitli yollarla kendi varlığının farkına varmalarını sağlar. Başımıza en ufak bir olumsuz durumla karşılaştığımızda veya bir sınav gireceğimiz zaman ne deriz çocuklar?

Cansu: Öğretmenim, “Allah’ım! Bana yardım et!” Şeklinde dilekte bulunuruz.

Evet, çocuklar Hz. Peygamber şöyle buyurmaktadır: “Her çocuk Allah’ın dinini kabul etmeye yatkın (fitrat üzere) doğar (dünyaya gelir)...”⁸⁹ Hz. Peygamber’in bu hadisinde vurgulanmak isten düşünce nedir çocuklar?

Fatmanur: Öğretmenim, her çocuk Allah’ın dinini kabul ederek dünyaya gelir. Evet çocuklar! Bütün insanlar Allah inancına doğuştan yatkındırlar. Açıklaması yapıldıktan sonra derse devam edilir:

Peygamberlerin gönderildiği toplumlar da Allah’ın varlığından ve yaratıcılığından haberdar idiler. Kur’an’da Allah’ın varlığından ve yaratıcılığından daha da çok O’nun eşi, ortağı ve dengi olmadığı konusunda bilgi verilmiştir: **Bu ayetlerden kim örnek verecek?** Hadi bakalım!

Ali: Öğretmenim, “**Andolsun ki onlara, ‘Gökleri ve yeri kim yarattı?’ diye sorsan, mutlaka ‘Allah...’ derler. De ki: (öyleyse) övgü de yalnız Allah’a mahsustur, ama onların çoğu bilmezler.**”⁹⁰

Bu ayet tahtaya yazılarak öğrencilerle bu ayet üzerinde konuşulur. Alınan cevaptan sonra ders özetlenir. Allah sıfatları ve nitelikleriyle tektir. Tek ilah ve tek rab O’dur. Din, kitap ve peygamber gönderme konusunda tek söz sahibi de O’dur. Allah bizlere yardım ederek ve kitap göndererek varlığını ve birliğini daha sağlıklı biçimde tanımamızı sağlamıştır.

Allah’ın sıfatlarından *vahdaniyet* Allah birdir demektir. *Vücut* ise Allah vardır demektir.

2- Okul Dışı Etkinlikler

a) Bulalım, Okuyalım, Anlayalım: Fussilet suresi 53. ayet ile Şuara suresi 30. ayeti öğrencilerden evde Kur’an-ı Kerim’den bularak defterlerine yazmaları istenir. Ayetten anladıklarını sınıfta arkadaşlarıyla paylaşmaları sağlanır.

b) Okuyalım: Allah’ı Arayan Çocuklar 1: Hz. İbrahim⁹¹ isimli kitabı

⁸⁹ Buhari, Cenâiz, 80.

⁹⁰ Lokman, 31/25.

⁹¹ Uysal, a.g.e., s. 3–8.

okumaları⁹² istenir ve sınıfta konuşulur.

3- Ölçme -Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

S. 1) Allah'ın varlığını anlatan bir örnek veriniz?

S. 2) Aşağıdaki boşlukları uygun şekilde doldurunuz.

- Allah'ın sıfatlarından vahdaniyet Allah demektir.
- Vücut ise Allah demektir.

IV. Her şeyi Yaratan Allah'tır.

Kazanım: Allah'ın bizi ve her şeyi yarattığının farkında olur.⁹³

1- Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Tekvin, eşref-i mahlûkat

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, grup tartışması, kavram haritası, tartışma, araştırma)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Hikâye okunması,
- Sözlük çalışması
- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Kavram haritası oluşturma,
- Kitap okuma,
- İlkeler çıkarma
- Şiir okuma
- Slogan yaratma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Resim yapma

⁹² Okunacak kitap seçimi için bkz. Çölgeçen, *a.g.e.*, s. 122-125.

⁹³ *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*, s. 41.

- Projeksiyon kullanılması
- Kavram haritası oluşturma
- Afış yapma⁹⁴

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme
- Tartışma

Ne Dersiniz?

Sıcak bir yaz günü misafirliğe gittiğinizi hayal edin... Ev sahibi size ayran ikram ediyor... Ev sahibi ikram ettiği bu ayran, tasın içerisinde kendi kendine oluşmuş dese inanır mısınız? Ahmet: *“Hiç ayran kendi kendine olur mu?”* dedi. Bu soru üzerine derse şu açıklamayla devam edilir: Bakın görüyor musunuz, bir ayran dahi kendiliğinden olamazken, şu güneş, dağlar, nasıl oldu dersiniz? Ayran yapmak için nasıl ki bir kişinin ineği sağması, sütü pişirmesi, mayalaması, yoğurt yapması ve daha sonra o yoğurda biraz su katması gerekiyorsa, yani bütün bunları yapacak birinin var olması gerekiyorsa güneşi, dağları, insanları, çiçekleri, kuşları canlı cansız her şeyi bir yaratanın olması gerekir. Bütün bunları yaratan vardır. O da Allah’tır.⁹⁵ Bu açıklamalardan sonra aşağıdaki sorularla beyin fırtınası ortamı oluşturularak derse devam edilir:

- S. 1) Ayran kendiliğinden oluşabilir mi?
- S. 2) Sizce nasıl oluşmuş olabilir?
- S. 3) Kâinattaki varlıkları yaratan kimdir?

Alınan cevaplar göz önüne alınarak açıklama yapılır: Kâinattaki canlı ve cansız varlıkları yaratan yoktan var eden Allah’tır. Bu konuda Kur’an-ı Kerim’de şu şekilde açıklanmaktadır: ***“Kendi kendilerine, Allah’ın, gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunanları ancak hak olarak ve muayyen bir süre için yarattığını hiç düşünmediler mi? İnsanların birçoğu, Rablerine kavuşmayı gerçekten inkâr, etmektedirler.”***⁹⁶ Ayeti tahtaya yazılır/yansıtılır. Öğretmenin yönetiminde büyük grup tartışması şeklinde derse devam edilir. Öğrencilere şu soru sorularak tartışma ortamı başlatılır? *Ayette bahsedilen şey nedir?* Bu sorunun açılması ve tartışmanın genişletilmesi için *Ayette insanların hangi konuları*

⁹⁴ Nurullah Altaş, *Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen El Kitabı*, Dem Yay., İst. 2007, s. 90.

⁹⁵ Öztürk, *a.g.e.*, s. 22–23’den uyarlanmıştır.

⁹⁶ Rum, 30/8.

düşünceleri istenmektedir? Çevrenizden gördüğünüz örneklerden hareketle neler söyleyebilirsiniz? Diyerek tartışma için düşünme başlatılır.⁹⁷ Tartışma ortamı değerlendirildikten sonra aşağıdaki şiir okunarak derse devam edilir.

*SEN YARATTIN*⁹⁸

<i>Baharları, yazları,</i>	<i>Bahçemdeki gülleri,</i>
<i>Güneşi, yıldızları,</i>	<i>Öten bülbülleri,</i>
<i>Hakka tapan bizleri</i>	<i>Dua eden dilleri!</i>
<i>Sen yarattın Allah'ım!</i>	<i>Sen yarattın Allah'ım!</i>

Şiir okunduktan sonra öğrencilerden şiirde geçen Allah'ın yarattığı varlıkların altları çizmeleri istenir. Öğrencilerden alınan cevaplardan sonra *Her Şeyi Yaratan Allah'tır* slâydı⁹⁹ eşliğinde açıklama yapılarak derse devam edilir (Bkz. Slâyt 1):

4.) Her Şeyi Yaratan Allah'tır.

**Canlı cansız tüm varlıkları yaratan Allah'tır.
Bitkileri, hayvanları ve insanları O yaratmıştır.
Her şeyi yoktan vareden O'dur.
Bu durum Kur'an'da şöyle ifade edilir:**

***“...Allah, gökler ile yeri ve ikisi arasındakileri
ancak hak ve hikmete uygun olarak ve belirli bir süre
için yaratmıştır...”***

Slâyt 1

Yeryüzünde bulunan, toprağı, suyu, ışığı, güneşi, yağmuru, rüzgârı yaratan Allah'tır. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'deki ayeti ilk önce kim bulacak? İlk bulan arkadaşımız okusun bakalım! ***“Size ayetlerini gösteren, sizin için gökten rızık indiren O'dur. Allah'a yönelenden başkası ibret almaz”***¹⁰⁰ şeklinde ifade edilmiştir. Diğer ayeti kim bulacak bakalım! *Soner*: Öğretmenim, başka bir ayette ise bu konuda şu şekilde dikkat çekilmiştir: ***“O halde, yaratan***

⁹⁷ Recai Doğan-Cemal Tosun, *İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, Pegama Yay., Ankara, 2003, s. 151.

⁹⁸ Yaşar Kandemir, *Allah'a İnanıyorum*, Damla Yay., İst., 2006, s. 19.

⁹⁹ www.dindersi.com'dan uyarlanmıştır.

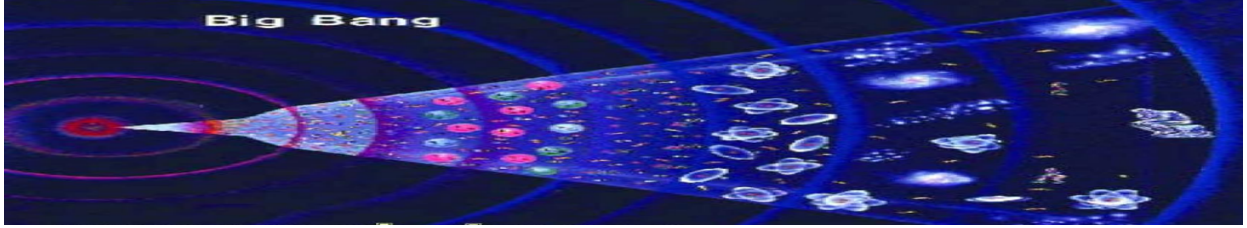
¹⁰⁰ Mü'min, 40/13.

(Allah), yaratmayan (putlar) gibi olur mu? Hâla düşünmüyor musunuz?¹⁰¹

4.) Her Şeyi Yaratın Allah'tır.

**Bizler var olanı kullanarak yeni şeyler meydana getiririz
Mesela: Ağaçtan sıra, yünden giysiler, süttten yoğurt
yaparız. Fakat yüce Allah herşeyi yoktan yaratmıştır.**

**Her şeyi Allah yarattığına göre, Allah açısından hepimiz
aynı konumdayız yani yaratılmışlarız. O halde ne
kimseyi küçümsemeliyiz ne de başkasını gözümüzde
büyütüp kendimizi küçük düşürmeliyiz.**

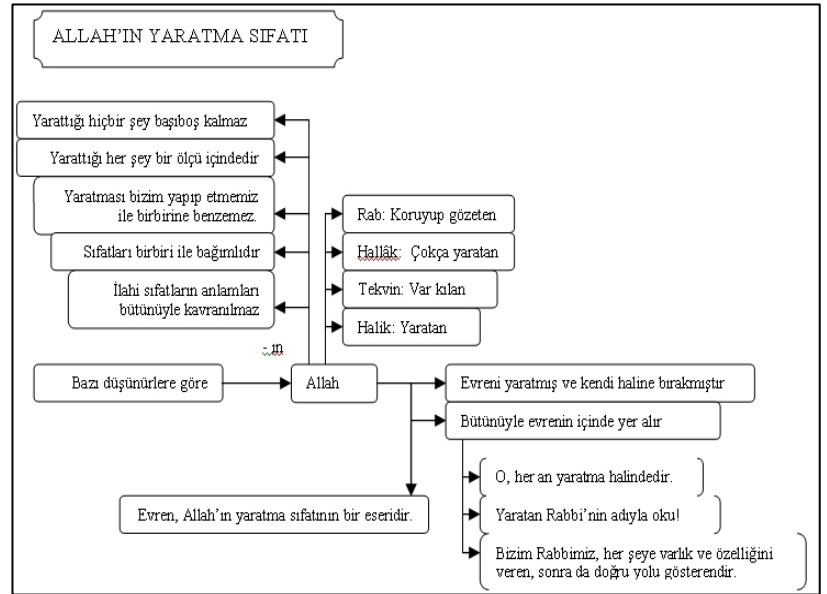

Slâyt 2

İnsan veya başka bir canlı bir şeyi yoktan var edemez. Bizler var olanları kullanarak ya yeni, ya da var olana benzer şeyler meydana getiririz. Ağaçtan kereste, keresteden de mobilya yaparız, ama ağacı yaratamayız. Bunları insanın yarattığını söyleyemeyiz. İnsan bunların yapımında sadece aracıdır. Yaratıcı olan Allah'tır. (Bkz. Slâyt 2)

Açıklamalar yapıldıktan sonra Tablo 3'de gösterilen Allah'ın Yaratma Sifatını açıklayan kavram haritası¹⁰² tahtaya çizilir/yansıtılır.

Basamaklar tek tek öğretmen tarafından açıklanır.

Tablo 3

Her şeyi yaratan Allah, bu yaratmayı hala devam ettirmektedir. Bu konudaki ayeti Kim söylemek ister? Mehmet Ali: “Allah'ın, yaratılanı ilk baştan nasıl yarattığını, (ölümünden) sonra bunu (nasıl) tekrarladığını görmediler mi? Şüphesiz bu, Allah'a göre

¹⁰¹ Nahl, 16/17.

¹⁰² Başkonak, a.g.e., s. 118.

kolaydır.”¹⁰³ Ayet öğretmen tarafından tekrarlandıktan sonra **“Yaratma dursaydı neler olabilirdi? Kim cevaplayacak?”** Sorusuyla derse devam edilir? *Mesude:* öğretmenim yaratma durursa dünyadaki yaşamın devam etmesi imkânsızdır.

Allah’ın her şeyi yaratması ne anlama geliyor? Öğretmen bu soruyu sorarak birazda bunun üzerinde duralım der ve soruyu kendisi cevaplar: Bizi de Allah Yarattı. Arkadaşlarımızı da. Zengin insanları da fakir insanları da Allah yarattı. Hepimiz yaratılmışız, tek bir yaratan var; o da Allah’tır. Yaratılış açısından Allah katında hepimiz aynıyız. Öyle ise ne kimseyi küçümsemeliyiz ne de başkanlarını gözümüzde büyüterek kendimizi küçük görmeliyiz. Her canlıyı Yunus Emre’nin de ifade ettiği gibi *“Yaratılanı severim, Yaratandan ötürü”* düşüncesiyle sevmeliyiz.

“Beni yaratan ve bana doğru yolu gösteren odur.”¹⁰⁴ Ayet tahtaya yazılır/yansıtılır ve *Ayette anlatılmak istenen nedir?* Sorusu sorulur. Öğrencilerden alınan cevaplar kısa not şeklinde tahtaya yazılır. Cevaplardan sonra tahtadaki cevaplarının tamamı bir öğrenci tarafından okunur. Buradan hareketle sonuçlar çıkartılır. Son olarak öğretmen öğrencilerle beraber, verilen cevaplarla birlikte ayetin ana fikri belirlenir: “İnsanların büyük çoğunluğu Allah’ın yaratıcı olduğunu kabul etmektedir. İnsanı yaratan ve yaşatan, aynı zamanda onları başboş bırakmayıp, en doğru yolu gösteren Allah’tır. Allah’ın bizlere vermiş olduğu nimetleri saymakla bitiremeyiz. Bizlere bir aile, okul veren, çeşitli yiyecek ve içecekler sunan, kısacası dünyamızı ihtiyaç duyacağımız varlıkla donatan Allah’tır. Allah, inanı yarattığı varlıklar içerisinde özel ve seçkin bir yer vermiştir. Bu konu Kur’an’da: **“Biz insanı en güzel biçimde yarattık”** ayetiyle dile getirilmiştir.”

Allah’ın yaratması O’nun *tekin* sıfatının bir yansımasıdır. Tekvin, Allah’ın yaratması demektir. O bir şeyin olmasını istediği zaman sadece ona *“ol!”¹⁰⁵* Demesi yeterlidir.

Bu açıklamalardan sonra, çocuklarda ki benmerkezci düşünce göz önüne alınarak¹⁰⁶; dünyadaki her şeyin kendisine hizmet için yaratıldığı, bütün bunları Allah’ın yarattığı vurgulanır. Allah’ın yarattığı her şeyi çok sevdiği ve özellikle çocukları çok sevdiği, onları kötülüklerden koruduğu vurgulanır.¹⁰⁷ **Sevmeseydi Yaratmazdı** slogan ile ders özetlenir.

¹⁰³ Ankebût, 29/19.

¹⁰⁴ Şuarâ, 26/78.

¹⁰⁵ Yasin, 36/82.

¹⁰⁶ Recai Doğan-Cemal Tosun, *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, Pegama Yay., Ankara, 2003 (2. Baskı), s. 127-128.

¹⁰⁷ Halis Ayhan, *Din Eğitimi ve Öğretimi (İman-İbadet)*, DİB Yay., Ankara, 1985, (1. Baskı), s. 112-113; Mehmet Emin Ay, *Çocuklarımıza Allah’ı Nasıl Anlatalım*, Timaş Yay., İst. 2006, (22. Baskı), s. 83.

2- Okul Dışı Etkinlikler

a) **Okuyorum:** Öğrencilerden “**Beni Kimin Yarattığını Biliyorum**”¹⁰⁸ kitabını okumaları istenir ve sınıfta üzerinde konuşulur.

b) **Afiş Yapalım:** Her şeyi yaratanın Allah olduğunu anlatan bir afiş yapmaları istenir. En güzel afişi hazırlayan öğrencinin eseri sınıf panosuna asılır.

c) **Gruplayalım:** Aşağıdaki tabloya Allah’ın dünyada yarattığı nimetlerden bildiklerinizi yazınız.

YERYÜZÜNDE	GÖKYÜZÜNDE	YERALTINDA
------------	------------	------------

3- Ölçme Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

- S. 1) Bizi ve her şeyi yaratan kimdir?
- S. 2) Evren ve evrendeki düzen kediğinden mi oluşmuştur? Açıklayınız.
- S. 3) Yapılan etkinlikler değerlendirilir.

V. Allah’ın Eşi ve Benzeri Yoktur.

Kazanım: Allah’ın eşi ve benzeri olmadığını kavrar.¹⁰⁹

1- Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Şirk

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, grup tartışması, kavram haritası, tartışma, araştırma)

¹⁰⁸ Ömer Baldık, *Beni Kimin Yarattığını Biliyorum*, Timaş Yay., İst., (trs), s. 3-32.

¹⁰⁹ *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*, s. 41.

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt, puzzle,

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Hikâye okunması,
- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Kavram haritası oluşturma,
- Cümle oluşturma,
- Hikâye yazma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Sunu hazırlama,
- Projeksiyon kullanılması,
- Kavram haritası oluşturma,
- Puzzle,

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma,
- Grup çalışması,
- Sunu yapma,

Ne Dersiniz?

Mesude, her akşam okulda neler olduğunu babasına anlatırdı. Bu konuşmaların birisinde babasına: “Babacığım, öğretmenimiz Akın ile Mehmet’i yine karıştırdı. Bir birlerine o kadar benziyorlar ki, hepimiz onları karıştırıyoruz.” dedi.

Babası, “Aslında her insan birbirlerine az çok benzer; ama ikizlerde bu bezerlik daha fazla oluyor. Allah, ikizleri böyle yaratmış.” karşılığını verince Mesude, “Acaba Allah’ın benzeri var mı? diye sordu. Babası, “Hayır kızım, Allah’ın benzeri yoktur. O, hiçbir şeye benzemez. Çünkü Allah biridir.” dedi. Mesude, Allah’ın bir olduğunu nasıl anlıyoruz?” diye bir soru daha sordu. Babası, “Eğer birden fazla tanrı bulunsaydı, aralarında anlaşmazlık çıkardı. Biri yağmur yağdırmak isterken, diğeri kar yağdırmak isteyebilirdi. O zamanda evrendeki düzen bozulur, her şey altüst olurdu.” cevabını verdi.¹¹⁰

Bu metin okunduktan sonra aşağıdaki sorularla devam edilir:

¹¹⁰ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Kılavuzu 5, MEB Yay., İst., 2002, s. 8’den uyarlanmıştır.

S. 1) Sınıfta bir tane değil de iki başkan olsaydı ne olurdu?

S. 2) Allah bir değil de daha fazla olsaydı neler olurdu?

Alınan cevaplar doğrultusunda Allah'ın bir olduğu vurgusu yapılarak şu açıklamalar yapılır: “Allah'ın eşi, benzeri ve ortağı yoktur. Bu konuda yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de: **“Hani Rabbin Musa'ya: O zalimler güruhuna, Firavun'un kavmine git. Hâla (başlarına gelecekten) sakınmayacaklar mı onlar? diye seslenmişti.”**¹¹¹ Ayet üzerinde *din dili* çalışması¹¹² yapılarak derse devam edilir: Çünkü onlar Firavun'a ilah diye tapıyorlardı. Firavun kendisini ilah olarak ilan etmişti.

Allah, sıfat ve nitelikleriyle tektir. Her şeyi bilen, her şeyi gören, her şeyi duyan, her şeye gücü yeten yalnızca Allah'tır. En merhametli, en affedici, en adaletli O'dur. Onun için Kur'an'da: **“Yalnızca Ona ibadet eder ve yalnızca Ondan yardım isteriz”**¹¹³ buyrulmaktadır.

Bir düşünelim! Sınıfımızda birden fazla öğretmen olsaydı. Sınıfımızda nasıl bir durum ortaya çıkardı. Hani öğretmeni dileyeceğinizi, kimin sorusuna cevap vereceğinizi bilmezsiniz. Birin kızdığına diğeri hoşgörü ile bakabilir. Bu durumda nasıl bir davranış şekli ortaya koyacağınıza karar veremezsiniz. Birden fazla Allah olmuş olsaydı aynı şekilde dünyamızda düzen nasıl olurdu? Bu sorunun cevabı yine dinimizin temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'den öğreniyoruz. Konuyla ilgili ayetin kelimeleri karışık olarak verilir. Öğrencilerden bu ayeti düzenlemeleri ve cümle oluşturmaları istenir.¹¹⁴ Öğretmen ayeti puzzle tekniği¹¹⁵ ile karışık olara verir:

Onların yakıştırdıkları	Sıfatlardan münezzehdir.	Eğer yerde ve gökte
Allah'tan başka	Yer ve gök, (bunların nizamı)	Demek ki Arş'ın
Tanrılar bulunsaydı,	Rabbi olan Allah	Kesinlikle bozulup gitmişti.

¹¹¹ Şuarâ, 26/11.

¹¹² Doğan-Tosun, *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, s. 275–276.

¹¹³ Fatiha, 1/5.

¹¹⁴ Doğan-Tosun, *İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, s. 146.

¹¹⁵ Halise K. Zengin, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Eğitsel Oyunların Kullanımı*, (AÜSBE, Basılmamış YL Tezi), Ankara, 2002, s. 71.

" Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka tanrılar bulunsaydı, yer ve gök (bunların düzeni) kesinlikle bozulup gitmişti..."

Slâyt 1

Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka tanrılar bulunsaydı, yer ve gök, (bunların nizamı) kesinlikle bozulup gitmişti. Demek ki Arş'ın Rabbi olan Allah, onların yakıştırdıkları sıfatlardan münezzehtir."¹¹⁶

İlk cümleden başlanılarak cümle tamamlanır. Ayet tahtaya yazılır/yansıtılır(Bkz. Slâyt 1) Öğrencilere “ayette söylenmek istenen nedir?” diye sorulur. Cevapla alındıktan sonra açıklamalar yapılır: Bu ayet, Allah’ın birliğini gösteren en güçlü delillerden birini ortaya koymaktadır. Gerçekten, eğer birden fazla ilah olsaydı, bunlar ya birbiri ile anlaşır veya anlaşamazlardı. Birbiri ile anlaştıkları, beraberce aynı şeyi yaptıkları, yarattıkları, âleme beraberce düzen verdikleri takdirde, ya biri diğerine muhtaç olurdu ki, muhtaç olan ilah olamaz veya yardıma muhtaç olamazdı; bu durumda da diğerlerinin varlığı gereksiz olurdu. Şu halde Allah birdir. Öte yandan, eğer bu ilahlar birbirleri ile anlaşamazlar, birinin yaptığına, yarattığına diğeri karşı çıkarsa, o zaman da evrende düzenden eser kalmaz; ayette de buyrulduğu gibi “Yer ve gök bozulup giderdi.” Hâlbuki dünyada eşsiz bir düzen mevcuttur. Şu halde Allah vardır ve birdir. Burada şu kanıt ortaya konmaktadır: Bir ülkede birden fazla başkan olmadığı gibi evrende de birden fazla ilâhın bulunması mümkün değildir. Eğer varlık âleminde Allah'tan başka ilâh olsaydı İlâhlar arasında yaratma, yönetme ve üstünlük konularında anlaşmazlık meydana gelir, bu da varlığın yaratılma imkânının ortadan kalkmasına veya evrenin düzenin bozulmasına sebep olurdu. Ayette Allah'ın sorguya çekilemeyeceği ifade edilmektedir; çünkü sorgulayanın daha üstün, bilgili ve yetkili olması

¹¹⁶ Enbiya, 21/22.

gerekir. Hâlbuki Allah'tan üstün, bilgili ve yetkili bir varlık yoktur.¹¹⁷ Slâyt ile ara özet yapılır (Bkz. Slâyt 2-3):

Slâyt 2

Slâyt 3

Bu açıklamalardan sonra, **“O, doğurmamış ve doğmamıştır. Onun hiçbir dengi yoktur.”**¹¹⁸ Ayeti tahtaya yazılır/yansıtılır. Sınıfa **“Ayette geçen konuyla ilgili anahtar kavram hangileridir?”** sorusu sorulur. Öğrencilerden alınan cevaplar tahtaya yazılır ve aşağıdaki soru sorulur:

¹¹⁷ Hayrettin Karaman, Mustafa Çağrı, İbrahim Kafi Dönmez, Sabrettin Gümüş, *Kur'an Yolu*, DİB Yay., Ank. 2003, c.III, s. 572.

¹¹⁸ İhlâs, 3-4.

Soru :Tevhid ne demektir?

Cevap :

Birlemek anlamına gelir. Allah'ın var olduğuna ve bir olduğuna inanmaktır. Bu inancı benimsemeyen kimse müslüman olamaz.

Aşağıdaki cümleleri bir araya getirerek; anlamlı cümleler oluşturmaları istenir¹¹⁹ (Bkz. Slâyt 4).

İlahlık

Kulluk edilmesi

İbadet edilmesi

Din gönderme

Peygamber gönderme

Ölümsüzlük

Yanılmaz ve unutmazlık

Kusursuzluk

Her şeyi bilmek

Her şeyi görmek

Her şeyi duymak

Her şeye gücü yetirmek

Her şeyi yaratmak

**KONULARINDA
ALLAH'IN**

eşi,
benzeri,
dengi,
ortağı

YOKTUR.

Haydi düşünelim!

Yüce Rabbimizin hangi konularda eşi ve benzeri yoktur?

İlahlık

Kulluk edilmesi

İbadet edilmesi

Ölümsüzlük

Yanılmaz ve unutmazlık

Kusursuzluk

Herşeyi bilmek, görmek, duymak, yaratmak

Slâyt 4

¹¹⁹ Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi İlköğretim 5. Sınıf Ders Kitabı, s. 18'den uyarlanmıştır.

Kurulan cümleler öğrencilere okutulur. Kurulan cümleler de göz önüne alınarak açıklamalar yapılır: Allah'ın kızı ve oğlu olmadığı gibi, kimse ile soy bakımından bağı da yoktur. Allah'ın kimseye ihtiyacı olmadığı gibi; bütün varlıklar O'na muhtaçtır. O'nun eşi ve çocuğu da yoktur.

Din gönderme, peygamber seçme din kurallarını belirleme de Allah'ın ortağı da yoktur. Bu konuda Allah şu şekilde buyurmaktadır: “**(Resulüm!) Şüphesiz ki Kitab'ı sana hak olarak indirdik. O halde sen de dini Allah'a has kılarak (ihlâs ile) kulluk et.**”¹²⁰ Allah, hiçbir şeye muhtaç olmadan dilediği her şeyi en doğru ve en iyi bir şekilde yapabilecek derecede güç, bilgi ve hikmet sahibidir; geçmişteki kutsal kitapları ve Kur'an'ı da O indirmiştir. Bu gerçek açıkça belli olduktan sonra, insanın görevinin, içten bir saygı ve bağlılıkla yalnızca Allah'a kulluk etmek olduğu sonucuna varılmıştır.¹²¹

Bu açıklamalardan sonra: “**Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz; bundan başkasını, (günahları) dilediği kimse için bağışlar. Allah'a ortak koşan kimse büyük bir günah (ile) iftira etmiş olur**”.¹²² Tahtaya yazılır/yansıtılır. Öğrencilere “*ayette insanlar için verilmek istenen değerler hangileridir?*” sorusu sorulur. Çeşitli öğrencilere söz hakkı verilerek; bunlar tahtaya yazılır. Öğrenci cevapları da göz önüne alınarak açıklamalar yapılır: Hiçbir canlıya, ilahlık (tanrılık) yakıştırmak yapmak doğru değildir. Allah'tan başka kimsenin hataları affetme, günahları bağışlama yetkisi yoktur. Allah'ın eşi, benzeri, dengi veya ortağı olduğunu kabul etmek; Kur'an'da “*şirk*” olarak adlandırılmıştır. Şirk, Allah'a ortak koşma anlamına gelir. Putperestlik de putlaştırmak da şirkin birer çeşididir. Şirk, vazgeçilmediği takdirde Allah'ın kesinlikle affetmeyeceği büyük günahlardan biridir.

2- Okul Dışı Ekinlikler

a) Nisa 48. ayette bulunan değerler, *hayalin serbest işletilmesi tekniği*¹²³ kullanılarak, öğrencilerden bu kavramların içinde geçtiği bir hikâye yazmaları istenir. Sınıfta yazılan hikâyeler değerlendirilir.

b) **En Güzel İsimler:** Aşağıda Allah'ın sıfatları ve nitelikleri (Esmaü'l-Hüsna) dört sütun halinde verilmiştir. Bunlardan ne almadığınızı dört grup halinde sunum yaparak sınıfa anlatınız.¹²⁴

¹²⁰ Zümer, 39/2.

¹²¹ Karaman vd., a.g.e., c. IV, s. 524.

¹²² Nisa, 4/48.

¹²³ Zengin, a.g.e., s. 78–80.

¹²⁴ *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi İlköğretim 5. Sınıf Ders Kitabı*, s. 22'den uyarlanmıştır.

ALLAH	Yaratandır/Yaşatandır.	En Yücedir.	En fazla övülendir.	Her şeyi bilendir.
	Evrenin sahibidir.	En büyüktür.	En fazla şükredilendir.	Her şeyi görendir.
	Rızık verendir.	En güveniliridir.	En iyi koruyandır.	Her şeyi duyandır.
	İlahtır/Rabb'dır	En aletlidir.	En iyi özetendir.	Her şeye gücü yetendir.
	Eşsiz-benzersizdir.	En iyi dosttur.	En güçlü-kudretlidir.	Duaları kabul edenlerdir.
	Yanılmaz-unutmazdır.	En bağışlayıcıdır.	En yakındır.	Öncesizdir (Ezelîdir.).
	Ölümsüzdür.	En merhametlidir.	Her işte hikmet sahibidir.	Sonrasızdır (Ebedîdir.).

3- Ölçme- Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

S. 1) Allah'ın eşi ve benzeri olsaydı ne olurdu?

S. 2) Aşağıdakilerden hangisi *Allah'a ortak koşma* anlamına gelen kavramdır.

a) Vahdaniyet b) Vücut c) Şirk d) Tevhit

VI. Allah Her Şeyi İşitir, Bilir ve Görür.

Kazanım: Allah'ın her şeyi işittiği, bildiği, gördüğü ve her an bizimle beraber olduğunun bilincine varır.¹²⁵

1- Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Hayır, şer

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, grup tartışması, kavram haritası, tartışma, araştırma, örnek olay, soru-cevap, rol yapma)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt, karton kağıt.

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Hikâye okunması,
- Hayal kurma
- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,

¹²⁵ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 41.

- Yazı yazma
- İlkeler çıkarma
- Slogan yaratma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Drama
- Projeksiyon kullanılması
- Slogan hazırlama
- Hayali egzersiz yapma

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Hayalin ifade etme
- Aktif dinleme
- Drama

Ne Dersiniz?

Aşağıdaki örnek olay¹²⁶ okunarak derse başlanır. Öğrencilerden örnek olayı dikkatlice dinlemeleri istenir. Hikâyenin sonunda kendilerini sorulacak soruları düşünerek cevaplamaları isteneceği hatırlatılır.

Öğretmen öğrencileri içinde en çok Hasanı seviyor ve onu diğerlerinden üstün tutuyordu. Arkadaşları Hasanın kendilerinden daha çok sevilmesini çekemiyorlardı. Öğretmen bu durumu anlamakta gecikmedi. Öğretmen sevdiği öğrencinin üstünlüğünü diğerlerine anlatmak için her birine birer elma verdi. Ve “bunları hiç kimsenin görmediği bir yerde yiyip gelin.” diye tembih etti. Elmaları alan öğrenciler gizli bir yer bulabilmek için koşa koşa gidip, gözden kayboldular.

Herkes elmayı kimsenin görmediği bir yerde yiyerek geri döndü. Yalnız Hasan elmayı aldığı gibi geri getirdi. Öğretmen diğer öğrencilere sordu:

— Elmaları ne yaptınız?

Öğrenciler hep bir ağızdan:

— Hiç kimsenin görmediği bir yerde yedik, dediler.

Öğretmen bu sefer Hasan’a döndü ve:

— Sen niçin elmayı yemeden geri getirdin? Diye sorunca, Hasan şu cevabı verdi:

— Siz bize hiç kimsenin görmediği bir yerde yiyin demiştiniz. Oysa ben nereye

¹²⁶ Doğan-Tosun, *İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, s. 100–1001; Altaş, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim*, s. 77–81.

gittiysem, Allah'ın beni gördüğünü hissettim ve bu yüzden de elmayı yiyemedim öğretmenim.

Bu cevap üzerine arkadaşları öğretmenin Hasan'ı neden kendilerinden daha üstün tuttuğunu anladılar.¹²⁷

Bu metin okunduktan sonra aşağıdaki sorularla devam edilir?

- S. 1) Arkadaşları hasanı niçin kıskanmaktadır?
- S. 2) Öğretmeni Hasan'ı niçin daha çok sevmektedir?
- S. 3) Hasan'ın verdiği cevap size göre doğru mudur?
- S. 4) Kendinizi hiç yalnız hissettiğiniz oldu mu? Bu durumlarda ne yaptınız?

Sorulara alınan cevaplardan sonra açıklamalarla derse devam edilir: *Allah Her şeyi İşitir, Bilir ve Görür* slâydı¹²⁸ eşliğinde açıklamalar yapılır (Bkz. Slâyt 1)

6.) Allah Herşeyi İşitir, Bilir, ve Görür

Eşi ve benzeri olmayan Yüce Allah, her şeyi işitir. Gizli, açık, fısıltı halinde, alçak sesle, yüksek sesle ne söylenirse Allah onu işitir. Onun, işitmek için bir organa ihtiyacı yoktur. Onun işitmesine hiçbir şey engel olamaz.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"...Sen, Allah'a sığın. Kuşkusuz O, işiten ve görendir.", "Allah, kötü sözün açıkça söylenmesini sevmez; ancak haksızlığa uğrayan başka. Allah her şeyi işitici ve bilicidir."

Slâyt 1

Her şeyi işiten gören ve bilen yalnızca Allah'tır. Bizim bilgimiz sınırlıdır. Görme, işitme ve bilme faaliyetlerimiz sınırlıdır. Bunları yapabilmek için bir takım şeylere ihtiyaç duyarız. Allah, görmek, duymak veya bilmek için her hangi bir araca veya organa ihtiyaç duymaz. Allah'ın görmesi, duyması ve bilgisi sınırsız ve sonsuzdur.

¹²⁷ <http://www.dinkulturuogretmeni.com/islem.php?ad=hikayeler&mid=14&sinif=51>, 05.03.2008.

¹²⁸ www.dindersi.com'dan uyarlanmıştır.

**Allah her şeyi görür.
Hiçbir şey Allah'tan gizli
kalmaz. Evrende onun
görmesini engelleyecek bir
şey yoktur. O, görmek için
bir organa ihtiyaç duymaz.
Onun işitmesi ve bilmesi
bize benzemediği gibi,
görmesi de benzemez.
O, aydınlıkta da karanlıkta da
görür. Yakın, uzak, büyük,
küçük her şeyi görür.**

Slâyt 2

Allah bizim gördüklerimizi ve görmediklerimizi görmektedir; duyduklarımızı ve duymadıklarımızı duymaktadır; bildiklerimizi ve bilmediklerimizi bilmektedir (Bkz. Slâyt 2).

**Haydi görünmezlik
oyunu oynayalım
Kimsenin sizi
görmediği durumlarda
nasıl davranırdınız?**

Slâyt 3

Hayal Edelim: Görünmezlik oyunu oynadığımızı düşülenim. Kimsenin sizi görmediği durumlarda nasıl davranırdınız? (Bkz. Slâyt 3). Öğrencilerden alınan cevaplardan sonra derse devam edilir (Bkz. Slâyt 4).

Her şeyi işiten Yüce Allah, aynı zamanda her şeyi bilir.

Evrende onun bilgisi dışında kalan hiçbir şey yoktur. Çünkü, zaten bütün varlıkları yaratan Allah'tır.

O, gizli olanı da açıktaki durumu da bilir. Açıktan yaptıklarımızı ve söylediklerimizi de, içimizden geçirdiklerimizi de bilir. Geçmiş de geleceği de bilir. Allah, sonsuz bir bilgiye sahiptir:

"...O, karada ve denizde ne varsa bilir; onun ilmi dışında bir yaprak bile düşmez..."

Slâyt 4

"Gaybın anahtarları Allah'ın yanındadır; onları O'ndan başkası bilmez. O, karada ve denizde ne varsa bilir; O'nun ilmi dışında bir yaprak bile düşmez. O yerin karanlıkları içindeki tek bir taneyi dahi bilir. Yaş ve kuru ne varsa hepsi apaçık bir kitaptadır."¹²⁹ Ayeti tahtaya yazılır/yansıtılır. Öğrencilerden ayette, **Allah'ın hangi özelliğine vurgu yapılmıştır?** Sorusunu cevaplamaları istenir. Alınan cevaptan sonra din dili çalışmaları yapılarak açıklamalarla derse devam edilir: Göklerde ve yerde insan ilminin keşfedip insanlığın istifadesine sunamadığı nice hazineler vardır ki Allah bunları bilir, zamanı geldiğinde, dilediğini insanlığın istifadesine sunar, dilediğini de kendi ilminde saklı tutar. İşte gaybın anahtarlarından maksat bunlardır.¹³⁰ Allah insanların gizlediklerini de gizlemediklerini de bilir. Kur'an-ı Kerim'de ***"Göklerde ve yerde olanları bilir. Gizlediklerinizi ve açığa vurduklarınızı da bilir. Allah kalplerde olanı bilendir."***¹³¹ buyrulmaktadır. O'nun ilminin kuşatıcılığına, kalbin derinliklerinde saklandığı sanılan şeylerin dahi bu bilmenin dışında kalamayacağına dikkat çekilmiştir. Bu açıklamalardan sonra aşağıdaki hikâye drama yapılarak öğrencilere aktarılır. Drama yapılırken bir öğrenci anne, bir öğrenci kız rolünü ve bir öğrencide aradaki konuşmaları canlandırmak üzere seçilir (Bkz. Slâyt 5).

¹²⁹ En'âm, 6/59.

¹³⁰ Karaman vd., a.g.e., c. II, s. 329-330.

¹³¹ Teğabun, 64/4.

Bir hikaye ve bize anlattıkları! Bakalım neler anlayacağız?

Hiz. Ömer, halife olduktan sonra sık sık kıyafet değiştirerek halkın arasına girer, halkın durumunu incelerdi. Yine bir gece Medine sokaklarında dolaşmış, sabaha karşı yorgunluktan bir evin önüne oturmuştu.

Önünde oturduğu evdeki konuşma sesleri dışarıdan duyuluyordu. İçeride bir kadının sesi gelir:

Anne: "Kızım hadi kalk da sabah sütcü gelmeden sütlere biraz su karıştır." diyerek kızını uyandırır. Genç kız annesine

Kız: "Anne bunu nasıl dersin. Halife Hiz. Ömer'in sütlere su karıştırılmasını yasakladığını duymadın mı?" diye karşılık verir.

Annesi: "Aman kızım! Halife Ömer şimdi rahat döşeğinde uyuyordur. Bizim sütlere su kattığımızı nereden bilecek" dedi. Genç kız kararlı bir sesle:

Kız: "Fakat anneciğim Hiz. Ömer uyusa bile Allah da mı uyuyor? Allah bizi görmez mi? Yaptığımızı bilmez mi? Der.

Annesi kızına diyecek bir şey bulamaz. Hatasını anlar ve söylediğine pişman olur. Tövbe eder.

Slâyt 5

SÜTE SU KATMAYAN VE HIZ. ÖMER'İ AğLATAN GENÇ KIZ:

Hiz. Ömer, halife olduktan sonra sık sık kıyafet değiştirerek halkın arasına girer, halkın durumunu incelerdi. Yine bir gece Medine sokaklarında dolaşmış, sabaha karşı yorgunluktan bir evin önüne oturmuştu.

Önünde oturduğu evdeki konuşma sesleri dışarıdan duyuluyordu. İçeride bir kadının sesi gelir:

Anne: "Kızım hadi kalk da sabah sütcü gelmeden sütlere biraz su karıştır." diyerek kızını uyandırır. Genç kız annesine

Kız: "Anne bunu nasıl dersin. Halife Hiz. Ömer'in sütlere su karıştırılmasını yasakladığını duymadın mı?" diye karşılık verir.

Annesi: "Aman kızım! Halife Ömer şimdi rahat döşeğinde uyuyordur. Bizim sütlere su kattığımızı nereden bilecek" dedi. Genç kız kararlı bir sesle:

Kız: "Fakat anneciğim Hiz. Ömer uyusa bile Allah da mı uyuyor? Allah bizi görmez mi? Yaptığımızı bilmez mi? Der.

Annesi kızına diyecek bir şey bulamaz. Hatasını anlar ve söylediğine pişman olur. Tövbe eder.¹³²

¹³² Seyfettin Yazıcı, *Temel Dini Bilgiler*, DİB Yay., Ankara, 2007 (33. Baskı), s. 35; Pelin Pektaş, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Çoklu Zekâ Uygulamaları*, Özel Ceceli Okulları Yay., Ankara, 2003, s. 89'dan uyarlanmıştır.

Soru-cevap tekniği¹³³ ile drama hakkında konuşarak derse devam edilir: “Kız annesinin sözünü tutmamakla doğru mu yapmıştır?” sorusunun cevabı öğrencilerden alınır. Açıklamalar yapılır: Bir aleti yapan elbette ki onun yapısını ve sırlarını başkalarından daha iyi bilir. Bir aleti yapan, onun sırrını ve yapısını bildiğine göre, insanı yoktan var eden, ona varlık niteliği kazandıran ve yaratan yaratıcı neleri bilmez? Kur’an’da bu konu **“Hiç yaratan bilmez mi? O, en ince işleri görüp bilmektedir ve her şeyden haberdardır.”**¹³⁴ Şeklinde açıklanmıştır.

Bu açıklamalardan sonra tahtaya **“Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz ve biz ona şah damarından daha yakınız.”**¹³⁵ Ayeti yazılır/yansıtılır. Öğrencilere bu ayetten anladıkları sorulur. Alınan cevaplar doğrultusunda şu açıklamalar yapılır: Allah insanı kendisinden daha iyi tanımaktadır. O insana şah damarından daha yakındır. Kur’an’da Allah şu şekilde buyurmaktadır: Yaratıcı ile yarattıkları arasındaki mesafe, yaratılan ile nefsi arasındaki mesafeden daha yakındır, daha da önceliklidir. İçinde kanının dolaştığı şah damarından daha yakındır insana. İnsanın bu gerçeği düşündüğü zaman titrememesi ve kendisini hesaba çekmemesi mümkün değildir. Eğer insan sadece şu ifadenin anlamını kafasında canlandırabilseydi, Allah’ın hoşnut olmayacağı bir tek sözü bile söylemeye ve hatta kabul buyrulmayacak bir tek düşüncüyü bile aklından geçirmeye cesaret edemezdi.¹³⁶

Allah, bizleri ve bize verdikleriyle sorumlu tutacağını bildirmiştir: **“Hakkında bilgin bulunmayan şeyin ardına düşme. Çünkü kulak, göz ve gönül, bunların hepsi ondan sorumludur.”**¹³⁷ Şüphesiz insan kıyamet gününde duyu organlarından yani kulağından, gözünden, kalbinden ve azalarının yaptıklarından sorumlu olacaktır.¹³⁸

Allah, insanları ancak gücünün yettiği kadarıyla sorumlu tutacaktır. **“Allah her şahsı, ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar...”**¹³⁹ Din gerçek bir kolaylıktır, onda zorluk yoktur. Böyle olmasının nedeni ise Allah’ın insanlara lütuf ve merhametindendir.¹⁴⁰

¹³³ Mustafa Öcal, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar*, TDV Yay., Ankara, 2007, s. 209-214.

¹³⁴ Mülk, 67/14.

¹³⁵ Kaf, 50/16.

¹³⁶ Seyyid Kutup, *Fizilal’ül Kur’an*, (Trc. Yakup Çiçek, Ali Turgut, Abdülkerim Ünal, M. Sait Şimşek, Cüneyt Gökçe, Abdülaziz Hatip, Yusuf Ertuğrul) Hikmet Yay., İst., 1995, c. II, s. 17-18.

¹³⁷ İsra, 17/36.

¹³⁸ Muhammed Ali Es-Sabuni, *Safvetü’t-Tefasir*, (Trc. ve Tah. Sadretin Gümüş, Nedim Yılmaz), Ensar Neşriyat, İst., 1993, c. III, s. 378.

¹³⁹ Bakara, 2/286.

¹⁴⁰ Yazır, *a.g.e.*, c. II, s. 367.

İnsanların hayırlı olarak gördüklerinde kötülük; kötü olarak gördüklerinde ise hayır olabilir. İnsanların bunları bilemelerine imkân yoktur. Allah bilir, insanlar bilmez. Bu durum Hz. Peygamber'in Mekkeli Müşriklerle imzaladığı Hudeybiye Antlaşmasında¹⁴¹ görülmektedir.

Allah'ın her şeyi görüp, işitip ve bildiğine göre; inanan insana yakışan davranış da kötü ve zararlı davranışlardan uzak durmak; iyi ve yararlı işler yapmaktır. Kesin olarak bir bilgiye sahip olmadığımız konularda, ileride bize zararı olabilecek kararlar almamalı ve işler yapmamalıyız.

Allah'ın her şeyi işitmesine *Semi'*; her şeyi bilmesine *ilim* ve her şeyi görmesine *basar* denir.

2- Okul Dışı Etkinlikler

a) **Sen Ne Dersin?** Öğrencilerden Allah inancının ve Allah'ın sahip olduğu sıfatların birey davranışlarını nasıl etkilediği veya etkileyebileceği fikirleri örnekleriyle yazmaları istenir. Sınıfta bunlar paylaşılır.¹⁴²

b) **Slogan Bulalım:** Allah'ın her şeyi işittiğini, bildiğini ve gördüğünü anlatan bir slogan bulalım.

3- Ölçme- Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

S. 1) Arkadakilerden hangisi Allah'ın her şeyi işitme sıfatına verilen attır?

a) Basar b) İlim c) Vücut d) Semi'

S. 2) Allah'ın sizleri işitmesi, bilmesi ve görmesi davranışlarınızda nasıl bir etki yapmaktadır?

¹⁴¹ M. Asım Köksal, *İslam Tarihi*, Köksal Yay., İst., 2004, c. V, s. 310-336; İbrahim Sarıçam, *Hız. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, TDV Yay., Ankara, 2001, s. 165-173.

¹⁴² *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*, s. 41.

VII. Allah'ın Her Şeye Gücü Yeter.

Kazanım: Allah'ın her şeye gücü yettiğine evrenden örnekler verir.¹⁴³

1- Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Kudret

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, grup tartışması, kavram haritası, tartışma, araştırma, rol yapma)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Hikâye okunması,
- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Drama
- Fıkra anlatma
- İlkeler çıkarma
- Yazı yazma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Drama
- Projeksiyon kullanılması
- Yazılan yazıları yayınlama

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme
- Drama
- Rol yapma

Ne Dersini?

BİR KAYSI HİKÂYESİ

Güzel bir yaz günü idi. Metin ve Ayşenur bahçeye çıktılar. İki kardeş ağaçtan kaysı topladılar. Güzelce yıkayıp yemeğe başladılar. Meyveler pek lezzetliydi. Tadına doyum olmayan bu meyveleri yerken Ayşenur;

¹⁴³ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 41.

— Allah'ım dedi, sana şükürler olsun. Biz insanlar için ne güzel şeyler yaratmışsın Sen...

— Gerçekten öyle... Diye mırıldandı Metin, “Allah’a ne kadar teşekkür etsek azdır...” dedi. Sonra, bir kaysı çekirdeğini iki parmağın arasında tutarak Ayşenur’a sordu:

— Bak kardeşim, bu çekirdeği toprağa gömsek bundan ne çıkar? Ayşenur cevap verdi:

— Bir kaysı ağacı çıkar...

— Peki, bu kaysı ağacı ne kadar meyve verir.

— OO... Yüzlerce meyve verir. Seneleri hesaba katarsak binlerce kaysı verir.

— Peki, o binlerce kaysının çekirdeğini toprağa ekersek ne olur?

— Binlerce kaysı ağacı çıkar... Bir kaysı ormanı olur.

Metin, Ayşenur’a baktı. Elindeki kaysı çekirdeğini tekrar ona göstererek:

— Demek ki şu küçücük çekirdeğin içinde nice ormanlar saklı değil mi? Dedi.

Ayşenur:

— Oh... Bu ne akıl almaz şey... Diye mırıldandı. Allah'ım sen ne büyüksün, bir çekirdeğe ormanlar sığdırmışsın...

— Evet... Dedi Metin... O’nun gücü, O’nun esrarlı kudreti pek büyük, pek büyük...

Bu konuşma iki kardeşi çok duygulandırmıştı. Yedikleri kaysının tadı daha da güzelleşmişti. Gökyüzü mavi mavi onlara bakıyor gibiydi. Hafif bir rüzgâr saçlarını okşadı. İçlerine bir sevinç yayıldı...¹⁴⁴

Metin okunduktan sonra, metinden çıkarılabilecek sonuçları öğrencilerden tahtaya listelemeleri istenir. Listelenen sonuçlarda dikkate alarak açıklamalar yapılır. Açıklamalar *Allah’ın Her şey Gücü Yeter* slâydıyla¹⁴⁵ desteklenir (Bkz. Slâyt 1).

7.) Allah’ın Herşeye Gücü Yeter.

- Yüce Allah’ın bilgisi de gücü de sınırsız ve sonsuzdur. Sorumluluklarını yerine getirip Allah’a güvenenler, huzur ve güven içinde yaşarlar. “Allah’ın her şeye gücü yeter.” demek, Allah’ın yaratıcı, yaşatıcı ve yol gösterici gücüne işaret eder.

Slâyt 1

¹⁴⁴ Gökhan Evliyaoğlu, *Çocuk ve Dua*, TDV Yay., Ankara, 2007, s. 39-40.

¹⁴⁵ www.dindersi.com’ dan uyarlanmıştır.

“Allah’ın her şey gücü yeter demek”, Allah’ın yaratıcı, yaşatıcı ve yol gösterici olduğunu kabul etmektir. Doğal dengenin sürüp gitmesi Allah’ın her şeye kadir olmasından dolayıdır. Güçlülerin güçlenmesi sağlayan da, güçsüzlerin güçlenmek için yardım isteyeceği varlık da O’dur.

“Eğer Allah seni bir zarara uğrattırsa, onu kendisinden başka giderecek yoktur. Ve eğer sana bir hayır verirse, (bunu da geri alacak yoktur). Şüphesiz O her şeye kadirdir.”¹⁴⁶ Ayeti tahtaya yazılı/yansıtılır. Öğrencilerden bu ayetten çıkarılabilecek ilkeleri sıralamaları istenir:

- Allah’ın yapmak istediğinin önüne kimse geçemez.
- Allah’ın engellemek istediği bir işi kimse gerçekleştirilemez.
- Allah bir insana iyilik yapmak istiyorsa hiçbir güç buna engel olamaz.

Öğlecilerden alınan bu ilkeler doğrultusunda öğretmen açıklamalar yapar: Âyete göre hastalık, yoksulluk gibi insanlara acı veren ve istenmeyen durumlarda, sağlık ve zenginlik gibi istenilen durumlar da Allah’ın gücünde olup; Allah bir kimseye bunlardan birini veya ötekini vermek isterse bunu önleyecek, karşı koyabilecek hiçbir güç yoktur. Allah’tan gelebilecek zararı da faydayı da ancak dilerse yine kendisi önler. İnsanlar ne dilerse dilesin, sonunda yine O’nun dilediği olur. O’nun her şeye gücü yeter ve O kullan üzerinde tam bir hâkimiyete, karşı konulamaz bir güce sahiptir.¹⁴⁷

İnsan üzerine düşen sorumluluklarını tam olarak yaptıktan sonra tüm istek, beklenti ve sıkıntıları için yalnızca Allah’a dua etmelidir. Namazların her rekâtında okuduğumuz Fatiha Suresinde bunu şu şekilde dile getiriyoruz: ***“Rabbimiz!) Ancak sana kulluk ederiz ve yalnız senden medet umarız.”***¹⁴⁸ Yani bize yardım etme gücüne senden başka kimse sahip değildir.¹⁴⁹ Allah’a dua ederken görünür görünmez varlıkları aracı olarak görmek doğru değildir. Allah bize her şeyden daha yakındır.

Her konuda adaletli olan Allah, insanlara her türlü iyiliği yapmaya gücü yeter. Bir ayette ***“(Resûlüm!) De ki: Mülkün gerçek sahibi olan Allah’ım! Sen mülkü dilediğine verirsin ve mülkü dilediğinden geri alırsın. Dilediğini yüceltir, dilediğini de alçaltırsın. Her türlü iyilik senin elindedir. Gerçekten sen her şeye kadirsin.”***¹⁵⁰ Şeklinde dile getirmiştir. Bu ayet-i kerime, hükümlanlığın Allah’a ait olduğunu, yarattıkları üzerinde dilediği gibi

¹⁴⁶ En’âm, 6/17.

¹⁴⁷ Karaman vd., a.g.e., c. II, s. 308.

¹⁴⁸ Fatiha, 1/5.

¹⁴⁹ Sabuni, a.g.e., c. I, s. 36.

¹⁵⁰ Al-i İmran, 3/26.

tasarrufta bulunduğunu, kendi hikmeti gereği bazılarını yüce bazılarını da alçak kıldığını, buna kimsenin müdahale edemeyeceğini belirtmektedir ve mülkün asıl sahibinin Allah olduğu, onu kullarından dilediğine verip dilediğinden de çekip alacaktır.¹⁵¹ O, bir şeyin olmasını istediği zaman ona sadece “Ol!” der ver o da olu verir.

İnsanlar zayıflık korkusu yaşamamalıdır. Kibir içinde de olmamalıdır. İmkânları ölçüsünde diğer varlıklara yardım etmelidir.

Öğretmen, Allah’ın her şeye gücü yettiğini âlemde var olan her şeyin Allah’ın gücü ve iradesi sonunda oluştuğunu, yine âlemde Allah’ın bilgisi dışında bir tek yaprağın bile yere düşmeyeceğini, Allah’ın her şeyden haberdar olduğunu öğrencilere anlattıktan sonra “*Yaprak Olalım*”¹⁵² adlı oyunu sınıfta oynattırır:

Çocuklarla birlikte daire şeklinde oturulduktan sonra öğretmen, öğrencilerden sonbaharda yaşanan değişiklikleri anlatmaları istenir. Daha sonra çocuklar sınıfın değişik köşelerine giderek yaprak olurlar ve yaprakların yere düşüşünü canlandırırlar. Öğretmen bazı yaprak rolündeki öğrencilerin konudan hareketle birbiriyle konuşmasını ve bu konuşmada neler söylenebileceğini kendilerinin bulmaları istenir. Eğer öğrencilerin konuşma metninin kendilerinin bulmalarında zorlanacakları düşünülürse, metin önceden öğrencilere verilebilir.

1. Yaprak: Merhaba yaprak kardeş nasılsın? Çok solgun ve özgün görünüyorsun.

2. Yaprak: Nasıl olayım yaprak kardeş, üzgünüm çünkü sonbahar geldi, yavaş yavaş sararıp soluyorum. Sen de pekiyi görünüyorsun.

1. Yaprak: Sorma kardeş suyum iyice çekildi, bir de şu rüzgâr olmasa, sallayıp duruyor, düştüm düşeceğim.

2. Yaprak: Ben düştüğüme üzülüyorum, aşağıdakilerin haline baksana ezim ezim ezildiler.

1. Yaprak: Ben kendimi çok yalnız hissediyorum. Ne güzel yazın insanlar gelip altımızda gölgeleniyorlardı, çocuklar koşup oynuyordu, peki şimdi, biz kimsenin umurunda değiliz, yakında düşeceğiz, yok olup gideceğiz ama kimse bunu bilmiyor.

2. Yaprak: Böyle dene arkadaşım biz yalnız değiliz, bizi gören ve bilen biri var, hem yok olup gideceğimizi kim söyledi, sadece şeklimiz değişecek, fosilleşeceğiz yine insanlara faydalı olacağız. Bütün bunları da o yapıyor tek tesellim bu.

1. Yaprak: O da kim, hem sen bütün bunları nereden biliyorsun?

¹⁵¹ Ebu Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberi, *Taberi Tefsiri*, (Trc. Kerim Aytekin, Hasan Karakaya), Hisar Yay., İst. 1996, c. II, s. 239–240

¹⁵² Güler, *a.g.e.*, s. 101–103.

2. Yaprak: Geçenlerde yaşlı bir amca gelmişti, kendi kendine bir şeyler söylüyordu, biraz kulak verdim; “O, karada ve denizde ne varsa bilir, O’nun ilmi dışında bir yaprak bile düşmez”¹⁵³ diyordu, işte o zaman anladım ki bizi var eden, gözetip kollayan, yaşatan ve solduran biri var Allah.

1. Yaprak: Ben şimdi çok mutluyum içime bir huzur doldu.

2. Yaprak: Hey!... Kardeş ben çok sallanıyorum, galiba düşeceğim, düşüyorum!... Düşüyorum!... Aşağıda görüşürüz.

1. Yaprak: Güle güle kardeşim...

Oyun sonunda öğretmen öğrencilerin duygu ve düşüncelerini almak için şu soruları sorar:

S. 1) Yaprak olduğunuzda neler hissettiniz?

S. 2) Ağacınızdan sizi kim kopardı?

S. 3) Yere düşerken neler hissettiniz?

S. 4) Yere düşüşünüzden kimsenin haberi var mı?

S. 5) Bunu gören ve bilen biri var mı?

Sorular cevaplandıktan sonra Allah’ın her şeye gücü yetmesi sıfatına **kudret** dendiği vurgulanır. Öğrencilere *Nasrettin Hoca’nın İnşallah Ben Geldim*¹⁵⁴ fıkrası anlatılır ve üzerinde düşünmeleri istenerek ders bitirilir:

Nasrettin Hoca bir gün pazara gitmeye karar vermiş ve hanımına:

— Hanım, ben yarın sabah pazara gideceğim, erzakımı hazırla, demiş.

Hanımı:

- Eh, inşallah hoca, demiş.

Nasrettin Hoca:

— Yoo, inşaallahı maşallahı yok hanım. Ben yarın mutlaka pazara gideceğim, demiş.

Hanımı:

- Hoca Allah’ın işi, belli mi olur? Bakarsın bir aksilik çıkar. Sen yine de inşallah de, diye hocayı uyarmış.

Ama nafile, hoca son derece kararlı bir şekilde:

— Ben yarın kesinlikle pazara gideceğim, diye karşılık vermiş.

Hanımı hoca’nın erzakını hazırlamış ve ertesi sabah hoca pazara gitmek üzere erkenden kalkmış, hazırlanmış ve yola koyulmuş. Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Derken bir

¹⁵³ En’am, 6/59.

¹⁵⁴ Mehmet Aycı-Şükran Çağlar, *Nasrettin Hoca Fıkralarından Seçmeler*, Elips Kitap, İst., 2007, s. 54–55.

vaadinin eteğine ulaşmış. Tam dinlenmek üzere birkaç dakika mola vermeyi düşünürken bir grup eşkıya etrafını sarıvermiş. Hocaya "ya malını, ya da canını verirsin" demişler. Ancak bizim hoca fakir bir insanmış, onda para ya da mal mülk ne gezer? Durumu anlayan eşkıyalar çok sinirlenmişler ve hocayı eşek sudan gelinceye kadar bir güzel dövmüşler

Hoca kan, ter içinde perişan bir vaziyette evine geri dönmüş ve kapıyı çalmış. Hanımı:
— Kim o? Diye seslenmiş. Hoca perişan bir halde, zorlukla şunları söyleyebilmiş:
— Aç hanım aç! İnşallah ben geldim!

2- Okul Dışı Etkinlikler

Yorumlayalım: “Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah’ındır. Allah’ın her şeye gücü yeter”¹⁵⁵ ayetini Allah’ın her şeye gücü yetmesi açısından yorumlayarak yazı yazmaları istenir. Yazılan yazılar içerisinde en güzel olan ürün *yayınlamak*¹⁵⁶ üzere sınıf panosuna asılır.

3- Ölçme- Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

S. 1) Allah’ın her şeye gücü yeter ne demektir?

S. 2) Allah’ın her şeye gücü yetmesi sıfatına denir. Boşluğu doldurunuz.

VIII. Allah Bizimle Beraberdır

Kazanım: Allah inancının hayatımızdaki yerini ve önemini kavrar. Allah’ın bizimle beraber olduğunun bilincine varır.¹⁵⁷

1- Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Sorumluluk

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, grup tartışması, kavram haritası, tartışma, araştırma, örnek olay)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur’an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt

¹⁵⁵ Al-i İmran, 3/189.

¹⁵⁶ Saban, a.g.e., s. 109.

¹⁵⁷ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 41.

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Hikâye okunması,
- Sözlük çalışması
- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Sesli okuma
- İlkeler çıkarma
- Kavram haritası
- Slogan yaratma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Resim yapma
- Projeksiyon kullanılması
- Kavram haritası

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme
- Tartışma
- Başkaların yaşıntısından ders alma

Derse aşağıdaki ayet hikâyeleştirilerek¹⁵⁸ öğretmen tarafından örnek olay¹⁵⁹ olarak anlatılır. *Allah Bizimle Beraberdır* Slâydıyla¹⁶⁰ desteklenir

Hz. Peygamber Mekke'den Medine'ye göç ederken yol arkadaşı Ebu Bekir'le birlikte bir mağaraya saklanırlar. Onları yakalamak isteyen düşmanları mağaranın ağzına kadar gelirler. Hz. Ebu Bekir bu durumdan endişelenir. Hz. Peygamber Hz. Ebu Bekir'e endişelenmemesini ve düşmanlarının kendilerine zarar veremeyeceğini söyler. Bu olayı Hz. Ebu Bekir şöyle anlatır:

- Bir ara başımı kaldırdığımda düşmanların ayaklarını gördüm ve ya Rasulullah! “Bunlar eğilip baksalar bizleri görürler” dedim.

Rasulullah:

- “Sus ya Ebu Bekir! İki yoldaş ki, Allah onların üçüncüsüdür, hiç endişe edilir

¹⁵⁸ Saban, *a.g.e.*, s. 106–107.

¹⁵⁹ Geniş bilgi için Bkz. Doğan-Tosun, *İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim*, s. 10–101.

¹⁶⁰ www.dindersi.com'dan uyarlanmıştır.

mi?" buyurdu.¹⁶¹ (Bkz. Slâyt 1-2).

8.) Allah Bizimle beraberdir.

Sevgili Peygamberimiz, Medine'ye göç ederken yanında arkadaşı ve dostu Hz. Ebu Bekir vardı. Mekkeliler, onların göç etmelerine engel olmak istemişlerdi. Bu nedenle Peygamberimiz Hz. Muhammed ve Hz. Ebubekir, Mekke yakınlarındaki bir mağarada birkaç gün saklandılar.

Bu sırada Mekkeliler onları aramaya çıkmıştı. izlerini takip ederek aynı mağaranın önüne kadar gelmişlerdi. Eğilip baksalar, onları içerde görecektlerdi. işte böyle tehlikeli bir durumda, Hz. Ebubekir, heyecanla Peygamberimize;

Slâyt 1

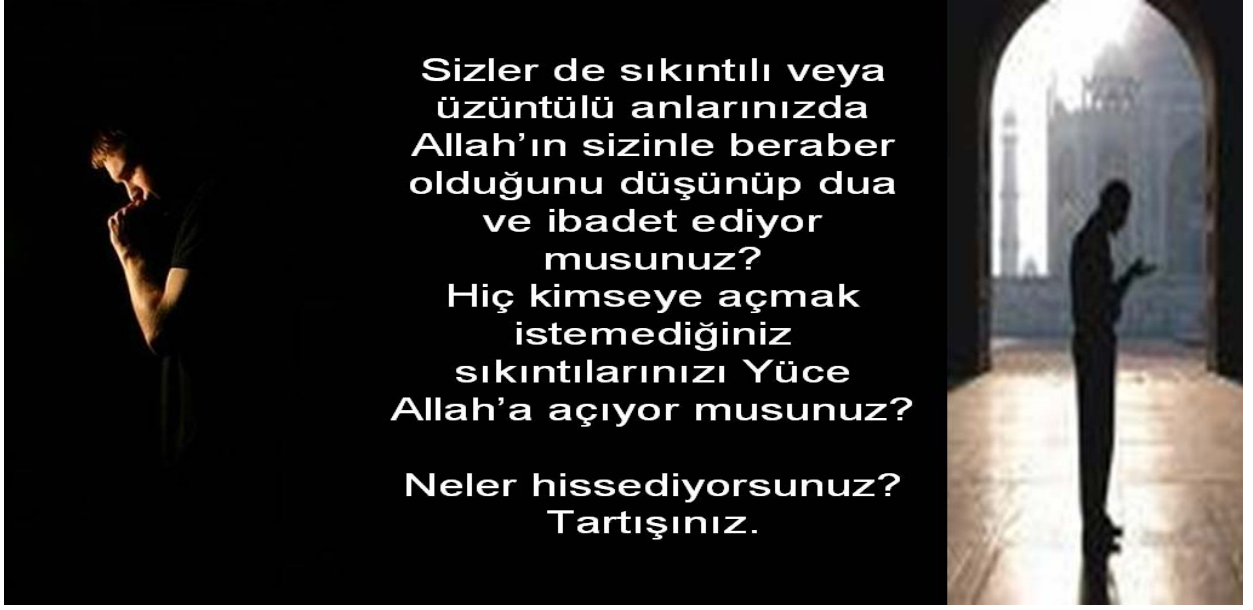

"Ey Allah'ın peygamberi! Bizi görecekler!" dedi. Arkadaşının heyecan ve endişesini gören Sevgili Peygamberimiz:
"Üzülme, Allah bizimledir."
diyerek onu teselli etti.

Peygamberimizin bu sözü bize, Yüce Allah'ın her zaman bizimle beraber olduğuna inanmamız gerektiğini gösteriyor. İçimizden geçirdiklerimizi bilen, her yaptığımızı gören ve her söylediğimizi duyan Yüce Allah, kuşkusuz bizimle beraberdir. Bu inanç bizi, ahlaklı ve dürüst olmaya zorlar. Sürekli iyilik yapmamıza neden olur. Kötülüklerden sakınmamızı sağlar.

Slâyt 2

¹⁶¹ Tevbe, 9/40.

Slâyt 3

Üzerinde sorular sorularak derse devam edilir. Öğrencilerden soruları dikkatlice dinlemeleri ve düşünerek cevaplamaları istenir. Aşağıdaki sorular sorulur:

- S. 1) Hz. Ebu Bekir’i endişelendiren durum nedir?
- S. 2) Hz. Peygamber’in Hz. Ebu Bekir’e cevabı ne olmuştur?
- S. 3) Siz böyle bir durumla karşılaştığınız ne yapardınız?

Sorulara alınan cevaplardan sonra şu açıklamalar yapılır: İnsanlar tek başlarına yalnız yaşayamazlar. Bir ailemiz, arkadaş çevremiz vardır. Onlarla birlikte yaşamımızı sürdürürüz. Sevinçlerimizi ve üzüntülerimizi onlarla paylaşıyoruz. Onlar yanımızda olduğu sürece kendimizi yalnız hissetmeyiz. Doğru ve güzel işler yaptıkça çevremizdeki insanların bizlere olan güveni ve bizimle birlikte olma istekleri artar. Allah insanın her türlü ihtiyacını karşılayacak bir ortam sağlamıştır. Aynı zamanda ahlakî ve dinî değerlerle bizlere yol göstermiştir. Bu da insana verdiği değerendir.

“Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz ve biz ona şah damarından daha yakınız”¹⁶² “Hatırlayın ki, bir zaman siz yeryüzünde âciz tanınan az (bir toplum) idiniz; insanların sizi kapıp götürmesinden korkuyordunuz da şükredesiniz diye Allah size yer yurt verdi; yardımıyla sizi destekledi ve size temizinden rızıklar verdi”¹⁶³ ayetleri tahtaya yazılır/yansıtılır. Ayetler birkaç öğrenciye sesli şekilde okutulur. Büyük grup tartışması şeklinde öğrencilerin görüşleri alınır. Öğrencilere öğretmen tarafından sorular sorulur:

¹⁶² Kaf, 50/16.

¹⁶³ Enfâl, 8/26.

- S. 1) Ayetlerde bahsedilen şey nedir?
- S. 2) Ayetler inanan insanların davranışlarına nasıl yön verir?
- S. 3) Allah bizimle beraberdir sözünden hareketle ayetler hakkında neler söyle bilirsiniz?

Öğrencilerden gelen cevaplar doğrultusunda aşağıdaki açıklamalar yapılarak derse devam eldir: Allah, her an insanla beraberdir, insanların yaptığından haberdardır. Bu konuda Allah kutsal kitabımızdaki bu ayetleriyle her zaman insanlarla beraber olduğunu dile getirmiştir. Allah'ın hoşnutluğunu kazanacak işler yapıldığında en zor zamanlarda bile O'nun desteği insanlarla beraberdir. Allah'ın insanlarla beraber olduğu ve bu beraberliğin İslamiyet'in ilk yıllarından beri Allah'ın kendilerine inanlara ve bütün çağlarda Müslümanlar için geçerlidir.¹⁶⁴ Müslümanlar dürüst ve adaletli olduğu, sorumlu davrandığı, Allah'ın bildirdiği değerlere bağlı kaldığı sürece Allah daima müslümanlarla beraber olacaktır.

“Kullarım sana, beni sorduğunda (söyle onlara): Ben çok yakınum. Bana dua ettiği vakit dua edenin dileğine karşılık veririm. O halde (kullarım da) benim davetime uysunlar ve bana inansınlar ki doğru yolu bulalar.”¹⁶⁵ Ayeti tahtaya yazılır/yansıtılır. Öğrencilerden ayetten ilkler çıkarmaları istenir.

- Allah insanlara çok yakındır.
- Allah'ın istediği iman ve itaattir.
- Allah, iman edip itaat edenlerin dualarını kabul edeceğini vaat etmiştir.
- Gerçek manada iman edip Allah'a kulluk edenlerin duası kabul olunur.
- Allah'ın davetine uyanlar ve Allah'a uyanlar doğru yolu bulurlar.

Çıkarılan ilkeler tahtaya yazılır. Bu ilkeler doğrultusunda açıklamalar yapılarak derse devam edilir: Hem insanlarla ve dünyayla; hem de Allah ile ilişkide doğru yolu bulmak, doğru hareket edebilmek için bağlantıları doğru kurmaya ihtiyaç vardır. Olgun insan olmanın şartı Allah'ı tanımak, O'nun ile ibadet yoluyla ve ibadet bilinciyle ilişki kurmaktır. Âyet bunu “Allah'ın çağrısına katılmak, davetini kabul etmek” şeklinde ifade ediyor. İbadetin bir şekli ve çeşidi de duadır. Kulun rabbi ile en yakın ve sıcak ilişkisi namazda secde halinde ve içten gelerek yapılan dua ve niyaz halinde kurulan ilişkidir. Allah'ın çağısına kulak veren, O'nun dinine giren bir kimse bundan üç önemli kazanç elde etmektedir:

1. O'nun yakınlığını bilmek ve yaşamak.
2. Doğru düşünme, doğru yerde ve konumda olma imkânını elde etmek.

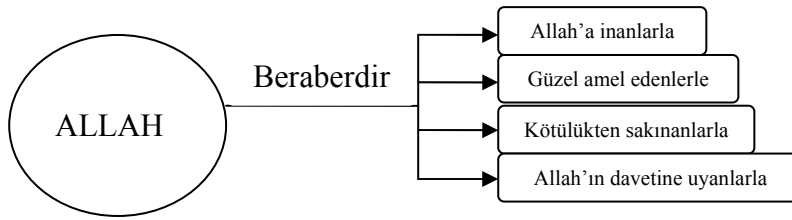
¹⁶⁴ Muhammed Esed, Kur'an Mesajı (Meal-tefsir), İşaret Yay., İst., 1999, c. I, s. 237.

¹⁶⁵ Bakara, 2/186.

3. O'ndan İstedigini almak (duasının kabul edilmesi).¹⁶⁶

Allah sorumluluk bilinciyle yaşayan ve kararlı davranan doğru insanlarla beraberdir. Bu konuda ayet-i kerime: **“Çünkü Allah, (kötülükten) sakınanlar ve güzel amel edenlerle beraberdir.”**¹⁶⁷ Allah yardımı ve zaferiyle takva sahiplerinin, koruması ve gözetimiyle de güzel amel işleyenlerin yanındadır. Allah kiminle beraber olursa, tuzak kuranların tuzağı ona zarar veremez¹⁶⁸

Allah'ın kimlerle beraber olduğu ayetlerden yola çıkarak *kavram haritası*¹⁶⁹ oluşturularak ders özetlenir (Bkz. Tablo 4). Kavram haritaları oluşturulurken ayetlerden çıkartılan ilkeler göz önüne alınır:

Tablo 4

2- Okul Dışı Etkinliler

Slogan Bulalım: Allah'ın her zaman bizimle beraber olduğunu vurgulayan bir slogan bulalım.

3- Ölçme-Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

S. 1) Allah insanlara ne kadar yakındır?

S. 2) Allah doğrularla beraberdir sözünü açıklayınız.

¹⁶⁶ Karaman vd., *a.g.e.*, c. I, s. 185–186.

¹⁶⁷ Nahl, 16/128.

¹⁶⁸ Sabuni, *a.g.e.*, c. III, s. 354-355.

¹⁶⁹ Süleyman Akyürek, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Kavram Haritalarının Kullanımı”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Temmuz 2003, S. 3, ss. 65–85, s. 69–70.

S. 3) Allah'ın her an sizinle beraber olduğunu bilmeniz davranışlarınıza nasıl etki eder?

IX. Çalışırım, Allah'ın Yardımına Güvenirim ve Başarıyorum.

Kazanım: Çalışmanın Allah tarafından karşılıksız bırakılmayacağı bilinci ile iyi şeyler yapmaya istekli olur.¹⁷⁰

1- Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Tevekkül

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, grup tartışması, kavram haritası, tartışma, araştırma)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt, karikatür

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Hikâye okunması,
- Boşlukları doldurma
- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- İlkeler çıkarma
- Karikatür yorumlama
- Konuyla ilgili yazı bulma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Afiş oluşturma
- Projeksiyon kullanılması
- Karikatür
- Pano oluşturma

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme
- Tartışma

Öğrencilerden Allah inancının ve Allah'ın sahip olduğu sıfatların birey davranışlarını

¹⁷⁰ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 41.

nasıl etkilediği veya etkileyebileceği konusundaki fikirleri sorulur. Öğrencilerden fikirleri örnekleriyle alınır.¹⁷¹

9.) Çalışırım, Allah'ın Yardımına Güvenirim ve Başarıyorum.

Yüce Allah bazı nimetlerini bize, biz hiç emek harcamadan lutfetmiştir. Hava, güneş, su gibi. Bazı nimetleri ise elde etmek için çalışıp çaba sarfetmemiz gerekmektedir.

İnsanın yaşaması için birşeyleri tüketmesi gerekir. Tükettiğimizden daha fazlasını üretme liyiz. Çalışmadan üretemeyiz. Çalışmayan insanlar başkalarına yük olurlar.

Slâyt 1

Alınan cevaplar doğrultusunda *Çalışırım, Allah'ın Yardımına Güvenirim ve Başarıyorum* slâydı¹⁷² eşliğinde açıklamalar yapılır (Bkz. Slâyt 1): Allah insanlara öğrenme, tercih etme ve

Şekil 1

*“Bilsin ki insan için kendi başka bir şey yoktur.”*¹⁷⁴ *“Her kim bu çarçabuk geçen dilerse ona, yani dilediğimiz kimseye dilediğimiz kadarını dünyada hemen verir, sonra da onu, kınanmış ve kovulmuş*

¹⁷¹ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 41.

¹⁷² www.dindersi.com'dan uyarlanmıştır.

¹⁷³ Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi İlköğretim 5. Sınıf Ders Kitabı, s. 28.

¹⁷⁴ Necm, 53/39.

olarak gireceği sokarız. Kim de ahireti diler ve bir mümin olarak ona yaraşır bir çaba ile, işte bunların çalışmaları makbuldür. Hepsine, onlara da bunlara da (dünyayı isteyenlere de ahireti isteyenlere de) Rabbinin ihsanından (istediklerini) veririz. Rabbinin ihsanı değildir.”¹⁷⁵

- Çalışmasından
- Dünyayı
- Cehenneme
- Çalışırsa
- Kısıtlanmış

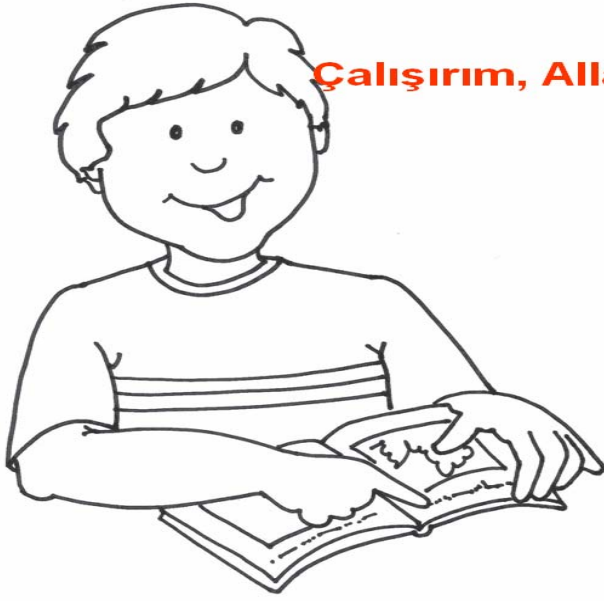
Ayetleri boşluklar bırakılarak tahtaya yazılır/yansıtılır. Öğrencilere verilen sözcüklerden uygun olan kelimeleri boşluklara yerleştirmesi istenir. Farklı öğrencilerden cevaplar alınarak uygun kelimeler boşluklara yerleştirilerek cümleler tamamlanır. Bundan sonra öğrencilere “*ayette bahsedilen şey nedir?*” sorusu sorularak konuyla ilişkilendirilir.¹⁷⁶ Bunun yanında soruyu açmak amacıyla “*çalışmak ile Allah’ın ihsanda bulunmasında nasıl bir ilişki vardır?*” bu soruya alınan cevaplardan sonra ayet hakkında aşağıdaki açıklamalar yapılır: İnsanın yaşamını sürdürme bilmesi için bir şeyler tüketmesi zorunludur. Tükettiğinden daha fazlasını üretmesi gerekir. Çalışmadan üretim olmaz. İnsan için ise ancak çalıştığının karşılığı vardır. Allah insanlara, çaba ve çalışmalarına göre karşılık verir. Âyet, bazı dünyevî değerleri elde etmenin gerçek anlamda bir ayrıcalık ve üstünlük olarak algılanmaması gerektiği hususunda anlamlı bir uyarıdır. Yapılan iş değil, o işle neyin hedeflendiğinin altı çizilmekte, yani niyetlere dikkat çekilmektedir. Zira insan dünya işi yaparken âhiret iyiliğini hedefleyebileceği gibi âhiret işi yaparken (ibadet ederken) dünya çıkarlarını da hedefleyebilir. Böylece eylemlerin Allah katındaki değerini tayin eden birinci unsur niyetlerdir. Bu sebeple Hz. Peygamber, “*Ameller niyetlere göredir*”¹⁷⁷ buyurmuştur. Bir insan, işlerini, hatta ibadetlerini âhireti esas alarak değil de dünya menfaatini kendisine hedef seçerek yaparsa bu kişi dünyayı istemiş olur; fakat ibadet ve itaatleri yanında dünya işi yaparken de bunu Allah’ın hükümlerine uyarak, âhirette Allah’a hesap vereceğini düşünerek, sevabını Allah’tan umarak o işi dürüstlükle yaparsa bu kişi âhireti istemiş olur. Herkes kendi niyetine göre karşılık bulur.¹⁷⁸

¹⁷⁵ İsra, 17/18-19

¹⁷⁶ Doğan-Tosun, *İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, s. 142–144.

¹⁷⁷ Buhârî, İman, 41.

¹⁷⁸ Karaman vd., *a.g.e.*, c. III, s. 413–414.

Çalışırım, Allah'ın Yardımına Güvenirim ve Başarıyorum.

*“Doğrusu insana çalışmasından
başka bir şey yoktur.”*

**Bizler derslerimize çalıştığımız gibi
okul dışında da güç
yetirebildiğimiz işlerde ailemize
destek olmalıyız.**

**Sorumluluklarımıza yerine
getirdikten sonra Allah'a güven
meliyiz. Allah, kendisine
güvenerek çalışanları elbette
başarıya ulaştırır.**

Slâyt 2

Derslerimize çalıştığımız gibi aynı zamanda gücümüz yettiği kadar aile işlerinde onlar yardımcı olmalıyız. İnsanlar, önce çalışıp, işinin sonunu Allah'a bırakmalıdırlar. Önce elinden gelip sonucu Allah'a bırakmaya *tevekkül* denir. Allah kendisine güvenip çalışanları başarıya ulaştır. İnsanlar Allah'tan ümitlerini hiçbir zaman kesmemelidir. Çalışmalarına devam etmelidir. Allah'ın yardımına güvenmelidir. Sonunda başaracağına inanmalıdır (Bkz. Slâyt 2).

2- Okul Dışı Etkinlikler:

a) Afiş Oluşturalım: Çalışmak ve üretmekle ilgili bir afiş hazırlayalım.

b) Pano yapalım: Öğrencilerden gazete, dergi ya da internetten yaşanmış başarı hikâyelerine örnekler bulmaları istenir. Bu hikâyelerden yaşama dair çıkardıkları öğütleri sınıfta arkadaşlarıyla paylaşmaları istenir.

3- Ölçme- Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

- S. 1) İslam'ın çalışmaya verdiği önemi açıklayan bir ayet meali söyleyiniz.
- S. 2) Tevekkül ne demektir?
- S. 3) Allah inancının ve Allah'ın sahip olduğu sıfatların birey davranışlarını nasıl etkiler? Örnekleriyle açıklayınız.

X. İhlâs Suresi ve Anlamı

Kazanım: İhlâs Suresini ezbere okur ve anlamını söyler.¹⁷⁹

1- Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Samed, ihlâs,

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, grup tartışması, soru-cevap, tartışma, araştırma)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt, bulmaca

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Bulmaca çözme
- İlkeler çıkarma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Projeksiyon kullanılması
- Bulmaca kâğıdı

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme
- Görüşme yapma

Önceden hazırlanmış olan *İhlâs Suresi* slâyt gösterisi öğrencilere izlettirilir. Öncelikle ihlâs suresi hakkında genel bilgi veren slâyt yansıtılarak gerekli açıklamalar yapılır (Bkz. Slâyt 1).

¹⁷⁹ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 41.

İHLAS SURESİ

Kur'an-ı Kerim'in 112. suresidir. Mekke'de inmiştir. Dört ayettir. İhlas, "Samimi olmak, dine içtenlikle bağlanmak, esaslarını sırf Allah rızası için uygulamak" anlamına gelir. Allah hakkında bize özet bilgi verir.

Slâyt 1

Kur'an-ı Kerim'in 112. suresidir. Mekke'de inmiştir. Dört ayettir. İhlâs, "Samimi olmak, dine içtenlikle bağlanmak, esaslarını sırf Allah rızası için uygulamak" anlamına gelir. Allah hakkında bize özet bilgi verir.

Bu açıklamalardan sonra İhlas Suresinin yazılı olduğu Slâyt 2 tahtaya yansıtılır.

İHLAS SURESİ

1. Kul hüvallahu ehad
2. Allahüs samed
3. Lem yelid ve lem yûled
4. Ve lem yekü lehu küfüven edad

Slâyt 2

1. Kul hüvallahu ehad
2. Allahüs samed
3. Lem yelid ve lem yûled
4. Ve lem yekü lehu küfüven edad

İHLAS SURESİ

1. De ki: O, Allah birdir.
2. Allah samed'dir. (Her şey ona muhtaçtır; o, hiçbir şeye muhtaç değildir.)"
3. O, doğurmamış ve doğmamıştır.
4. Onun hiçbir dengi ve benzeri yoktur.

Slâyt 3

S. 1) Niçin, nasılsınız sorusuna “Allah’a şükür iyiyim”; yolculuğa çıkan birisine “Allah kazadan beladan korusun”; sınava giren birisine “Allah zihin açıklığı versin” gibi dualarda Allah’ın adını anarız?

S. 2) Allah nasıl bir varlıktır?

Sorusu sorularak ihlâs suresinin anlamı üçüncü slâyta geçilerek verilir (Bkz. Slâyt 3).¹⁸⁰

1. De ki: O, Allah birdir.
2. Allah samed'dir. (Her şey ona muhtaçtır; o, hiçbir şeye muhtaç değildir.)"
3. O, doğurmamış ve doğmamıştır.
4. Onun hiçbir dengi ve benzeri yoktur.

İhlâs suresinin anlamı verildikten sonra öğrencilere önceden hazırlanan *bulmaca* verilerek bulmaları istenir (Bkz. Şekil 2).

Yönerge: Sevgili çocuklar İhlâs suresi aşağıdaki kutulara cümleler halinde sağdan sola; soldan sağa; yukarıdan aşağı; aşağıdan yukarı ve çapraz olmak üzere yerleştirilmiştir. Bunları bulup aşağıya anlamıyla birlikte yazabilir misiniz?

¹⁸⁰ Öcal, a.g.e., s. 78.

KENDİSİ:	A	C	G	D	F	K	E	R	K	T	U	Y	I	D	O
	A	S	U	D	V	E	L	E	M	Y	E	F	G	E	H
	J	K	L	L	İ	Z	C	V	B	N	O	U	M	L	Ö
	Ç	A	H	H	K	I	K	İ	F	E	V	E	A	U	L
	D	E	U	V	D	T	E	İ	K	L	H	N	V	Y	A
	T	A	V	E	A	E	T	R	K	Z	E	L	M	M	V
	Ü	D	A	V	K	L	M	A	D	R	E	E	B	E	F
	H	F	L	G	U	İ	M	A	Y	Ü	M	D	S	L	A
	E	B	L	T	F	K	L	Ö	S	Ç	E	R	U	E	T
	L	M	A	Y	I	O	T	R	E	U	V	E	Y	V	İ
	L	L	H	D	F	G	İ	Ş	K	Ü	H	A	T	R	K
	Ü	R	U	E	H	A	D	K	L	İ	T	A	A	V	E
	K	A	G	A	R	F	E	İ	T	C	V	B	L	T	A
	A	F	K	Ü	F	Ü	V	E	N	E	H	A	D	L	H
	Z	V	E	A	D	İ	L	E	Y	M	E	L	F	İ	A
	ANLAMI:														
KÜFÜVEN EHAD VELEM YULED KÜLLEHÜ LEMYELİD VELEMYE EHAD GULHU VALLAHU ALLAHUS SAMED															

Şekil 2

2- Okul Dışı Etkinlikler

Röportaj Yapalım: İhlâs süresini ve Türkçe anlamını öğrendiniz. Bu sure hakkında yakınlarınızla röportaj yapmaya ne dersiniz? Bunun için aşağıdaki soruları kullanabilirsiniz:

1. Adınız soyadınız:
2. İhlâs suresi bize neyi anlatır?
3. İhlâs kelimesi hangi anlama gelir?
4. İhlâs suresini ilk defa ne zaman okuduğunuz hatırlıyor musunuz?
5. Bu suresinin anlamını biliyor musunuz?
6. Bu sureyi okurken neler hissedersiniz?

3- Ölçme- Değerlendirme

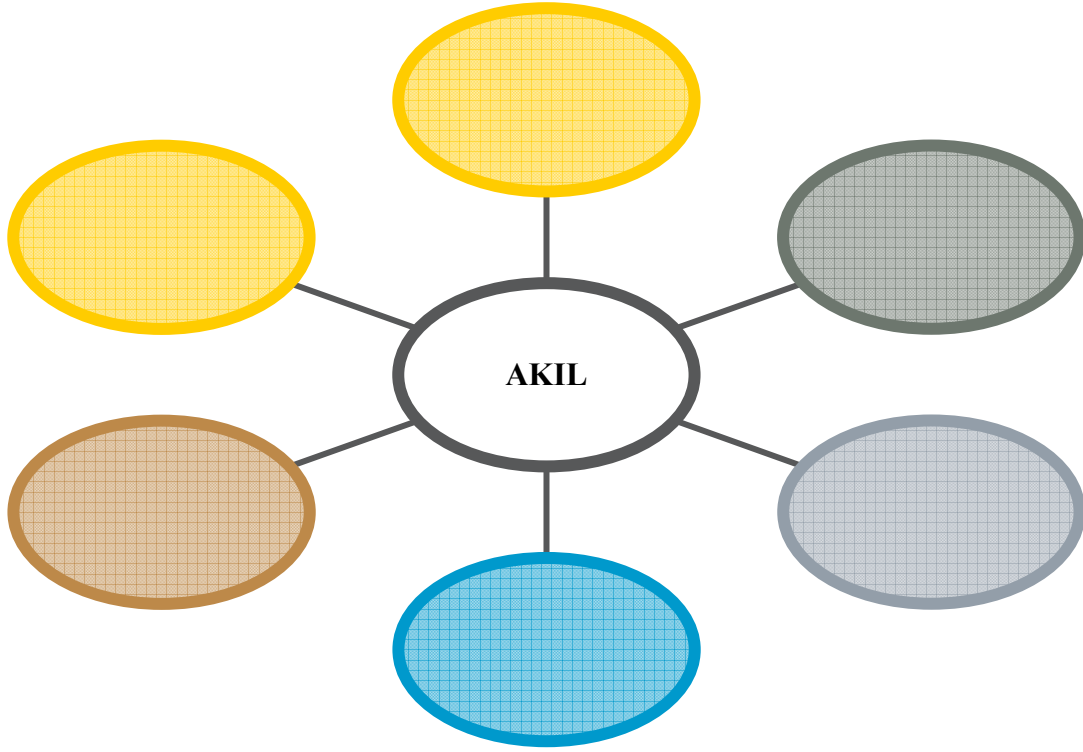
Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme

yapılır.

- S. 1) İhlâs suresinin anlamı söyleyiniz.
S. 2) Bulmaca değerlendirir.

XI. Ünite Sonu Değerlendirme

a) Akılla ilgili aşağıdaki kavram haritasını doldurunuz.

b) Aşağıdaki ayetler hangi konularla ilişkilidir. Yandaki kutulara yazınız.

Ayet :
“ Göğü, yeri ve ikisi arasındakileri biz boş yere yaratmadık (bunlar bir tesadüf eseri değildir.)”

Ayet :
”İnsanları biz yarattık ve onların yaratılışlarını sapasağlam yaptık”

Ayet :
“Eğer yerde ve gökte Allah’tan başka tanrı bulunsaydı, yer ve gök, kesinlikle bozulup gitmişti.”

Ayet:

“...Şüphesiz Allah her şeyi işitir ve her şeyi bilir.”
“Şüphesiz yapmakta olduklarınızı noksansız görür.”

Ayet :

“Allah’ın her şeye gücünün yettiğini ve her şeyi
ilmiyle kuşattığını biliniz”

Ayet :

“Kullarıma sana, beni sorduğunda (söyle onlara): Ben
çok yakıным. Bana dua ettiği vakit dua edenin
dileğine karşılık veririm...”

c) Aşağıdaki konularla alakalı birer paraflık yazı yazınız.

Allah’ın her şeyi işittiğine, bildiğine ve gördüğüne inanıyorum. Bu da benim davranışlarımı olumlu yönde etkiliyor. Örneğin,

YORUMLAYALIM: Aşağıdaki Mehmet Akif ERSOY’UN¹⁸¹ mısralarını yorumlayınız.

*“Çalış!” dedikçe dinimiz, çalışmadın, durdun,
Onun hesabına birçok hurafe uydurdun
Sonunda bir de “tevekkül” sokuşturup araya
Zavallı dini çevirdin onunla maskaraya
M. Akif ERSOY*

Yorum:

d) Aşağıda ihlâs suresi ve anlamı boşluklar bırakılarak verilmiştir. Boşlukları uygun kelimelerle doldurunuz.

¹⁸¹ M. Akif Ersoy, **Safahat**, Elips Yay., Ankara, 2007 (3. Baskı), s. 254.

İHLAS SURESİ

- Bismillâhirrahmânirrahîm
- Kul ehad
- Allâhüssamed
- Lem ve lem
- Ve lem küfüven

ANLAMI

- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla
- De ki :
- Her şey ona O hiçbir şeye
- O, ve
- Onun hiçbir

e) Aşağıdaki soruları parçaya göre cevaplayınız.

“Henüz okula gitmiyordum. Bir gün teyzemlerdeydim ve yaramazlık yapıyordum. Bu durumdan rahatsız olan teyzem: “öyle yaramazlık yapıp durma, yoksa Allah seni taş eder!” Dedi. Ben o zamana kadar öyle bir sözü duymamıştım. Allah ban ilginç geldi. Çünkü beni taş edecek güçteydi. Bu durumdan korktum. “Babamın daha kuvvetli olduğunu, babama sığınacağımı” söyledim. Teyzem: “babamı da, beni de, kendisini de yaratanın Allah olduğunu” söyledi. Ben babamın da aciz olduğunu duyunca, gökteki bulutları göstererek: “Allah şu bulutlar kadar mı?” dedim. Teyzem: “O’na eşit bir şey olamayacağını, O’nun gözle görülemeyeceğini, fakat her şeyi görüp işittiğini” söyledi. Teyzem bunları söylemekle kalbime korku vermişti. Sonra dedi ki: “Allah bizi yarattığı için da sevmektedir! Böylece ben aynı zamanda Allah’ı çok sevdim.”¹⁸²

- S. 1) Bu parçada geçen yanlış bilgiler nelerdir?
- S. 2) Çocuk neden korkmaktadır?
- S. 3) Bu parçada Allah’ın hangi sıfatlarından bahsedilmektedir?
- S. 4) Çocuk Allah’ı niçin sevmektedir?
- S. 5) Bu sözler size söylense neler hissederdiniz?

¹⁸² Beyza Bilgin, **İslam ve Çocuk**, DİB Yay., Ankara, 2004 (6. Baskı), s. 161.

II. BÖLÜM

İBADET KONUSUNDA BİLGİLENELİM

I. İbadet Nedir?

Kazanım: İbadetin kavramını kavrar.¹⁸³

1- Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: İbadet, namaz, oruç, zekât, hac, farz, vacip ve sünnet, dua, amel-i Salih

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, soru-cevap, tartışma, araştırma, buluş)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, kavram haritası

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Kavram haritası oluşturma
- İlkeler çıkarma
- Slogan bulma
- Sözlük çalışması
- Yayınlama

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Projeksiyon kullanılması
- Diyagram/akış haritası
- Slogan oluşturma
- Çalışma kâğıdı

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme

Öğrencilere *ibadet nedir?* Sorusu sorulur. Cevabı sözlükten bulmaları istenir.

¹⁸³ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 42.

Öğrencilerden alınan cevaplar doğrultusunda ibadetın tanımı yapılır: Özel anlamda ibadet; kişinin yaratanına karşı saygı ve boyun eğmesini ifade eden namaz, oruç, zekât, hac, kurban, dua gibi Allah tarafından peygamberimize bildirilen dinî görevleri kapsar. Geniş anlamıyla ibadet; Allah'ın bizden yapmamızı istediğı her türlü güzel iş ve davranışı, bütün dinî ve ahlakî görevleri içine alır. Türkçemizde kullanılan kulluk etmek de aynı anlamı karşılar. İbadet, Allah'a kulluk etmek, saygı göstermek, buyruklarını yerine getirmek ve yasaklarından kaçınmaktır.

“Ey iman edenler! Rükû edin; secdeye kapanın; Rabbinize ibadet edin; hayır işleyin ki kurtuluşa eresiniz.”¹⁸⁴ **“(Rabbimiz!) Ancak sana kulluk ederiz ve yalnız senden medet umarız”.**¹⁸⁵ Ayetleri tahtaya yazılır/yansıtılır. Öğrencilere *Ayetlerde anlatılmak istenen nedir?* sorusu sorulur. Cevap veren öğrencilerden cevaplarını tahtaya yazmaları istenir. Cevaplardan hareketle öğrencilerden sonuçlar çıkarmaları istenir. Öğretmen bu cevaplardan da hareketle ayetlerde verilmek istenen bakış açısı öğrencilerle belirlenir: Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'de ibadet konusu üzerinde önemle durulmuştur. İnsanların ibadetlerini sadece Allah'a yapmaları gerekir.

Bu açıklamalardan sonra öğrencilere *İslam dinindeki başlıca ibadetler nelerdir?* Sorusu yöneltilir. *Buluş yöntemi*¹⁸⁶ ile öğrencilerden temel ibadetleri bulmaları sağlanır. Öğrencilerden alınan cevaplarla *kavram haritası* oluşturulur (Bkz. Şekil 3). Öğrencilere şu sorularak ibadetleri bulmaları sağlanır:

Namaz için;

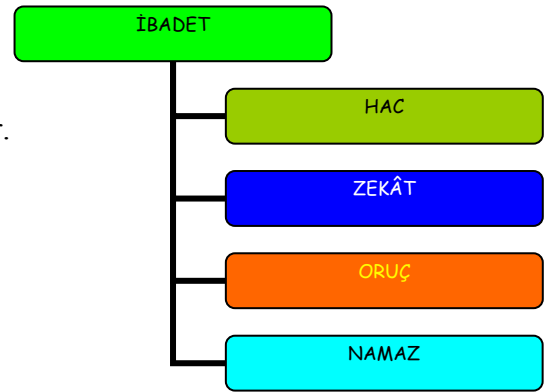
- o Genelde camide kılınır.
- o Evde yapıldığı zaman namazla kullanılır.
- o Beden ile yapılır.

Oruç için;

- o Sabahtan akşama kadar yemek yenmez.
- o Gece kahvaltı yapılır.
- o Beden ile yapılır.

Zekât için;

- o Fakir insanlara zenginler mallarından pay verirler.

Şekil 3

¹⁸⁴ Hac, 22/77.

¹⁸⁵ Fatiha, 1/5.

¹⁸⁶ Nurettin Fidan, *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, Alkım Yay., Ankara, 1996, s. 93; Nuray Semenoğlu, *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*, Özsen Matbaası, Ankara, 1998, s. 472-475; Altaş, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretimi*, s. 66-67.

- o Sadece zenginler verir.
- o Mal ile yapılır.

Hac için;

- o Kâbe'ye gidilir.
- o Zengin olanlar gider.
- o Hem bedenle hem mal ile yapılır.

Öğrencilerden alınan cevaplar doğrultusunda açıklamalar yapılır: İslam Din'in temel ibadetleri; namaz oruç, zekât ve hacdır. İslam bu ibadetler üzerine bina edilmiştir. Nasıl ki bir binanın temelleri sağlam olmazsa çöker; dinde de ibadetler olmazsa iman yıkılır. İbadetlerin yapılması gereği Kur'an-ı Kerim'de belirtilmiştir. Pratik örneği ise insanlara örnek olması için gönderilen Hz. Peygamber'den öğrenmekteyiz.

Açıklamalardan sonra öğrencilere *bu saydığımız ibadetlerin dışında ibadet var mıdır?* Sorusu yöneltilir. Sorunun cevabını araştırmaları¹⁸⁷ istenir. Araştırmaların sonuçları sınıfta tartışılır. Tartışmanın sonucunda öğretmen tarafından açıklamalar yapılır: İbadetler bunlarla sınırlı değildir. Allah rızası için yapılan her şey ibadettir. Allah'ın yasakladığı her türlü işten kaçınmak ibadettir. İnsanın, inancı gereği yaptığı iyi, olumlu ve faydalı her davranış ibadet sayılır.

“Allah’a ibadet edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yakın arkadaş’a, yolcuya... İyi davranın”¹⁸⁸. “İyilik o kimsenin yaptığıdır ki, Allah’a inanır. (Allah'ın rızasını gözeterek) yakınlarına, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara... Sevdığı maldan harcar... Anlaşma yaptığı zaman sözlerini yerine getirir”¹⁸⁹. Ayetleri tahtaya yazılır/yansıtılır. Öğrencilerden ayetlerden yararlanarak temel ibadetlerin dışındaki ibadetlere örnek vermeleri istenir. Verilen örnekler listelenir.

- Allah'a ortak koşmamak, O'na inanmak
- Anne-babaya iyi davranmak
- Yoksullara, komşulara, yolculara iyi davranmak
- Allah rızası için sevdiği mallardan harcamak
- Anlaşmaya uymak
- Allah yolunda çaba göstermek

¹⁸⁷ Hasan Yılmaz-Ali Murat Sünbül, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Mikro Yay., Konya 2000, s. 99-102.

¹⁸⁸ Nisa, 4/36.

¹⁸⁹ Bakara, 2/177.

- İyiliği özendirmek, kötülüğe engel olmak
- Kur'an okumak gibi.

Öğrencilerden listelenilen ibadetleri dikkate alarak *Yapılış itibarıyla ibadetler kaç çeşittir?* sorusu sorulur. Alınan cevaplar doğrultusunda açıklamalar yapılır: Bunlar sırasıyla bedeni, mali, hem bedeni hem mali, ibadetlerdir.

1) Bedeni ibadet, sadece vücut hareketleriyle yapılan ibadetlerdir. Nitekim namaz kılmak, oruç tutmak gibi.

2) Mali ibadet, mal ile yapılan ibadettir. Zekât vermek, sadaka vermek gibi.

3) Hem mali hem bedeni ibadet; vücut hareketleri ve mal ile yapılan ibadetlerdir. Hac hem mali hem bedeni ibadetler arasındadır.

İslam dininde her ibadetin yeri ayrıdır. Hiçbir ibadet başka bir ibadetin yerini tutmaz. Samimiyetle yapılması gerekir. Samimiyetten uzak, gösteriş için yapılan ibadetler Allah katında makbul değildir.

2- Okul Dışı Etkinlikler

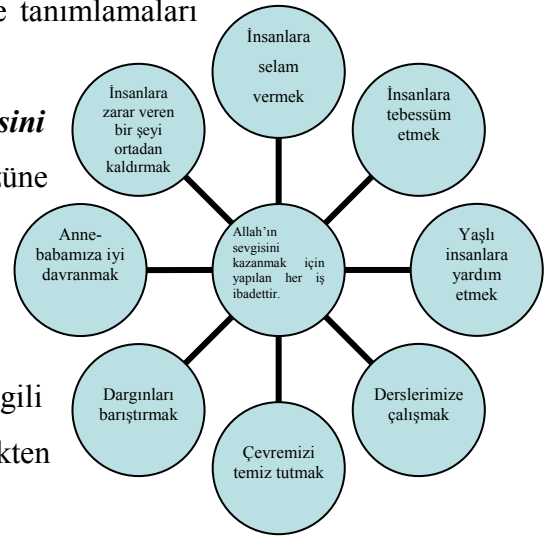
a) Anlamını Bulabilir misin? İbadet, farz, vacip ve sünnet, dua, amel-i Salih kavramlarını öğrencilerin sözlükten bulmaları ve tanımlamaları istenir.¹⁹⁰

b) Örnekler verelim: “Allah’ın sevgisini kazanmak için yapılan her iş ibadettir.” Sözüne örnekler verelim. Kavram haritası oluşturalım.(Bkz. Şekil 4).

c) Çizelim, Bulalım: Aşağıdaki *İbadet*¹⁹¹ adlı dörtlükte geçen ibadetle ilgili kavramlarının altını çizelim. Anlamalarını sözlükten bulalım.

İBADET

*Küçük bir tebessüm, içten bir selam,
Dosta hatır soran, bir iki kelam,
Kısaca diyor ki insana İslam,
İhlâsla yaptığın, her şey ibadet*

Şekil 4

¹⁹⁰ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 42.

¹⁹¹ Cengiz Numanoğlu, *Şuûr (Bütün Şiirleri)*, Sahaflar Kitap Sarayı, İst., 2006, s. 232–233.

d) **Slogan bulalım:** Öğrencilerden ibadet ve ibadetin kime yapılacağı konusunda slogan bulmaları istenir. En güzel slogan sınıf panosuna asılır.

3- Ölçme-Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

- S. 1) İbadet nedir?
- S. 2) Başlıca ibadetler nelerdir?
- S. 3) İbadet çeşitlerini sıralayınız.

II. İbadetle ilgili Kavramları Öğreniyoruz (Farz, Vacip, Sünnet)

Kazanım: İbadetle ilgili kavramları açıklar.¹⁹²

1. Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Farz, vacip, sünnet, nafile ibadet

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, grup tartışması, soru-cevap, tartışma, araştırma, buluş)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt, bulmaca

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Resimleri tanımlama
- İlkeler çıkarma
- Sözlük çalışması
- Cümle tamamlama
- Kavram haritası oluşturma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

¹⁹² İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 42.

- Projeksiyon kullanılması
- Resimlerden yararlanarak tahminde bulma
- Kavram haritası

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme
- Soru avlama takımları oluşturma

Bir önceki derse verilen ibadetle ilgili kavramların sözlüklerden bulunması görevi kontrol edilerek derse başlanılır. Bulunan kavramlar tahtaya listelenir: İbadetle ilgili başlıca kavramalar farz, vacip ve sünnettir. Bu kavramlarla ilgili slâyt tahtaya yansıtılır:

Farz:

Sırasıyla aşağıdaki sorular tahtaya yazılır:

- S. 1) Farz nedir?
- S. 2) Farz ibadetlere örnek veriniz?
- S. 3) Farz ibadetleri yerine getiren insanların kazançlarının ne olur?

Öğrencilerden sırasıyla soruları cevaplamaları istenir. Alınan cevaplar doğrultusunda *İbadetle ilgili Kavramları Öğreniyoruz (Farz, Vacip, Sünnet)* slâydı¹⁹³ eşliğinde öğrencilerle birlikte farzın tanımı yapılır: **Farz**, Allah'ın kesinlikle yapmamızı istediği iş veya davranıştır (Bkz. Slâyt 1).

Slâyt 1

¹⁹³ www.dinderi.com'dan uyarlanmıştır.

Tanım yapılması ile birlikte ikinci soruya geçilerek **farz ibadetlere örnekler verilir**: Farz ibadetler, namaz, oruç tutmak, zekât vermek ve hacca gitmektir (Bkz. Slâyt 2).

Örneğin:
Günde beş vakit namaz kılmak.

Diğer farzlara siz örnek veriniz.
Ramazan ayında 30 gün oruç tutmak
Zekat vermek
Hacca gitmek

Bu farzlar aynı zamanda **İslam** ın şartlarıdır.

Boşluğa hangi kelime gelmelidir?

Slâyt 2

Slâyttaki soru cevaplandıktan sonra 3. slâyтта geçilir. Resimler hangi farzları hatırlatıyor sorusu sorulur. Öğrencilerden görüşleri alınır.

Bu resimler size
hangi farzları
hatırlatıyor?

Slâyt 3

Üçüncü soruda *farz ibadetleri yapan insanların kazançları açıklanır*: Farz ibadetleri yapan Müslümanlar, Allah tarafından sevapla ödüllendirilir. Yapmayanlar ise günahla cezalandırılır.

Gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra ikinci kavrama geçilir. Sırasıyla aşağıdaki sorular derse devam edilir.

Vacip:

- S. 1) Vacip nedir?
- S. 2) Vacip ibadetlere örnekler veriniz?
- S. 3) Vacip ibadetleri yerine getiren insanların kazançları ne olur?

Öğrencilerden sırasıyla soruları cevaplamaları istenir. Alınana cevaplarla birlikte vacibin tanımı yapılır: *Vacip*, farz kadar kesin olamamakla birlikte Allah'ın yapmamızı istediği iş veya davranışlara denir (Bkz. Slâyt 4).

Slâyt 4

Tanımın yapılmasından sonra slâyttaki soru cevaplandırılır. Diğer slâytle birlikte ikinci soruya geçilir: Vacip ibadetlere örnekler veriniz?

Slâyt 5

Öncelikle fotoğraf gösterilir. Öğrencilere bu fotoğraf size hangi ibadeti hatırlatıyor? Sorusu sorulur. Öğrencilerden cevaplar alınır. (Bkz. Slâyt 5).

Slâyt 6

Vacip ibadetlere örnekler verilir: vitir namazı, kurban kesmek ve kurban vacip kesmektir ibadetlerdir. *Vacip ibadetleri yerine getiren insanların kazançlarının ne olduğu* sorusunun cevabı olarak; “Vacip ibadetleri yapan Müslümanlar, Allah tarafından sevapla ödüllendirilir. Yapmayanlar ise günahla cezalandırılır” açıklaması yapılır (Bkz. Slâyt 6). Gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra üçüncü kavrama geçilir.

Sünnet:

Sırasıyla aşağıdaki sorular derse devam edilir.

- S. 1) Sünnet nedir?
- S. 2) Sünnet ibadetlere hangi ibadetler girer?
- S. 3) Sünnet ibadetleri yerine getiren insanların kazançları ne olur?

Öğrencilerden sırasıyla soruları cevaplamaları istenir. Alınana cevaplarla birlikte sünnetin tanımı yapılır: *Sünnet*, Hz. Peygamber’in yaptığı ve Müslümanların da yapmalarını istediği iş veya davranışlardır (Bkz. Slâyt 7).

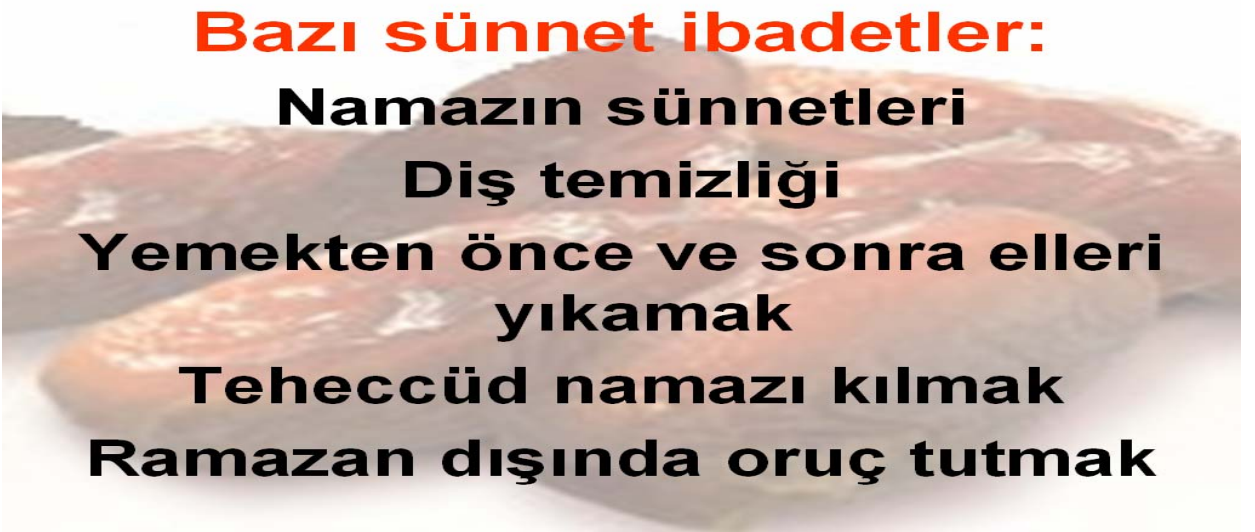

Sünnet:

Farzın dışında Peygamberimizin yaptığı ve bizim de yapmamızı istediği davranışlara denir.

Slâyt 7

Tanınım yapılmasıyla birlikte diğer slâytle birlikte ikinci soruya geçilir. İkinci soruya geçilerek; *sünnet ibadetlere örnekler verilir*: Bunlara dişleri temizlemek, yemekten önce ve sonra elleri yıkamak, teheccüd namazı, ramazan ayı dışında oruç tutmak örnek olarak verebiliriz (Bkz. Slâyt 8).

Bazı sünnet ibadetler:

Namazın sünnetleri

Diş temizliği

Yemekten önce ve sonra elleri yıkamak

Teheccüd namazı kılmak

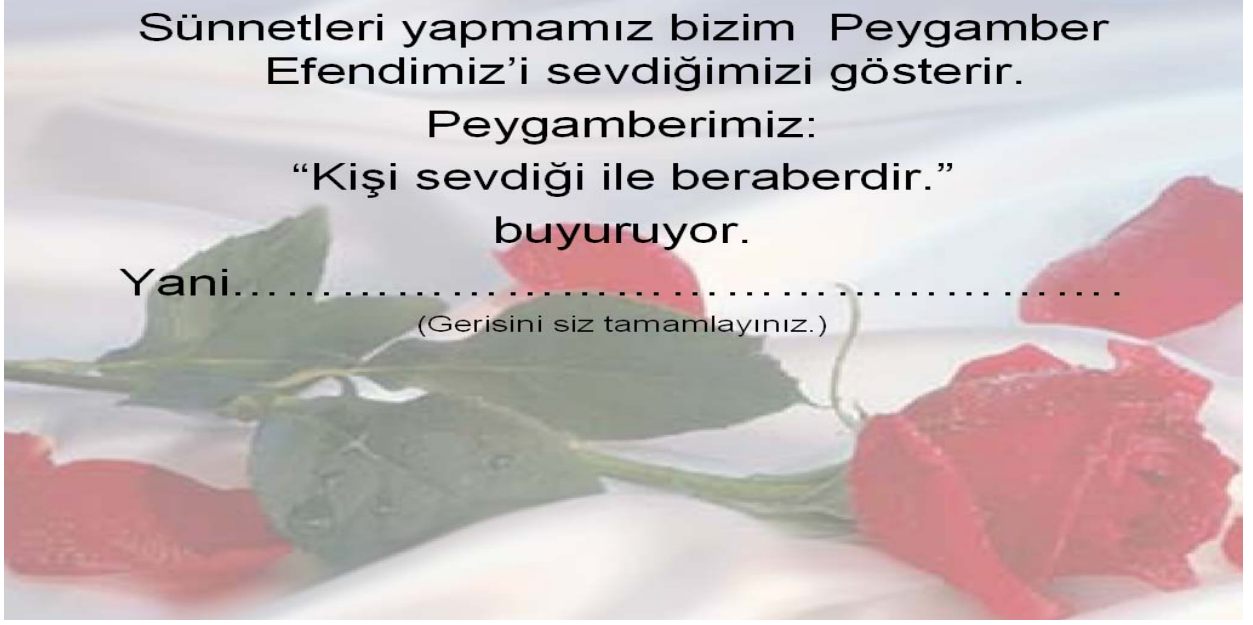
Ramazan dışında oruç tutmak

Slâyt 8

Sünnet ibadetleri yerine getiren insanların kazançları nelerdir? sorunun cevabı olarak; “Yapan kişi sevap alır. Yapmayan ise Hz. Peygamber’in şefaatinde mahrum kalır.”

Sünnet olan ibadetlere nafil ibadette denir. Nafil ibadet fazladan insanların güçleri yettiği sürece yaptıkları ibadetlerdir. Sünnet ibadetleri yapmak peygamberi sevmenin bir işaretidir. Kişiler de sevdiği ile beraberdir. Öğrencilerden slâyttaki cümledeki boşluğu

tamamlamaları istenir: (Bkz. Slâyt 9)

Slâyt 9

Sınıfta üç grup oluşturulur. Diğer slâyтта geçilerek ibadet türleri öğrenciler tarafından uygun olan yerlere yerleştirmeleri istenir (Bkz. Slâyt10-11). Doğru cevabı bilen gruba on puan verilir.

Kurban Kesmek	Teheccüd namazı	Selam Vermek
Selam almak	Bayram namazı	Vitr namazı
Cenaze namazı	Zekat vermek	Hacca gitmek
Ramazan orucu	Yemekten önce ve sonra elleri yıkamak	Diş temizliği

Yukarıdaki ibadetleri uygun şekilde sıralayınız

Slâyt 10

Farz

Salam almak
Cenaze namazı
Zekat vermek
Hacca gitmek
Ramazan orucu

Vacip

Kurban Kesmek
Bayram namazı
Vitr namazı

Sünnet

Teheccüd namazı
Salam Vermek
Yemekten önce ve
sonra elleri yıkamak
Diş temizliği

Yukarıdaki ibadetleri uygun şekilde sıralayınız

Slâyt 11

2. Okul Dışı Etkinlikler

a) **Anlamını Bulabilir misin?** İbadet, farz, vacip ve sünnet, dua, amel-i Salih kavramlarını öğrencilerin sözlükten bulmaları ve tanımlamaları istenir.¹⁹⁴

b) **Kavram Haritası oluşturalım:** Farz, vacip ve sünnet kavramlarının olduğu; ibadet türlerini gösteren birer kavram haritası hazırlayalım.

3. Ölçme-Değerlendirme

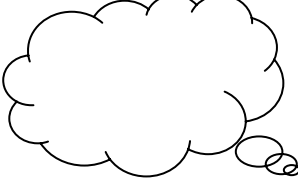
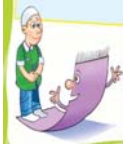
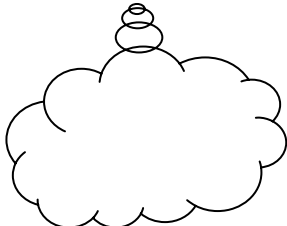
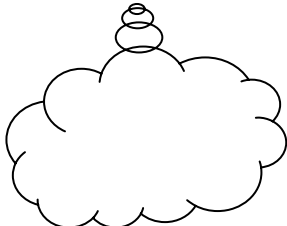
Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

- S. 1) Farz nedir? Farz ibadetlere örnek veriniz.
- S. 2) Vacip nedir? Vacip ibadetlere örnek veriniz.
- S. 3) Sünnet nedir? Sünnet ibadetlere örnek veriniz.
- S. 4) Aşağıdaki çalışma kâğıdını doldurunuz (Bkz. Tablo 5).

¹⁹⁴ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 42.

Adı Soyadı:
Sınıfı ve No:

Yönerge: Aşağıda ibadetle ilgili kavramlar verilmiştir.
Her kavramın yanında bulut kümelerine, o kavramla ilgili ibadet örneklerini yazınız.

FARZ 	İBADET 	VACİP
SÜNNET 		

Tablo 5

III. Niçin İbadet Edilir?

Kazanım: Niçin ibadet edildiğini gerekçelendirir.¹⁹⁵

1- Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Buyruk, sorumluluk, cennet cehennem

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, grup tartışması, soru-cevap, tartışma, araştırma, çember tekniği, eleştirel düşünme, sinektik, gözlem)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt,

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- İlkeler çıkarma
- Yazı yazma
- Cümle tamamlama

¹⁹⁵ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 42.

- Kavram haritası

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Projeksiyon kullanılması
- Fotoğraf
- Kavram haritası
- Gözlem yapma

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme
- Bir birine bir şeyler öğretme

Öğrencilerden birazdan izlenecek slâyтта anlatılan hikâyeyi¹⁹⁶ dikkatle takip etmeleri istenir. İbadetle ilişkilendirmeleri istenir (Bkz. Slâyt 1-7).

**Bir padişah iki askerini
bir memlekete
gönderir.(A şehri)
Bu iki asker bir müddet
birlikte giderler ve bir
yol ayrimına gelirler.

Yol ayrimında bilge
bir şahıs vardır.**

Slâyt 1

¹⁹⁶ www.dindersi.com'dan uyarlanmıştır.

Bu iki asker hangi yolun “A” şehrine gittiğini sorar. Bilge şahıs: Her iki yol da gider fakat sağdaki yolu tercih ederseniz silahınızla ve çantanızla yolculuk etmeniz gerekir. Hafif bir ağırlığı olsa da sonuçta siz %100 karlı çıkarsınız.

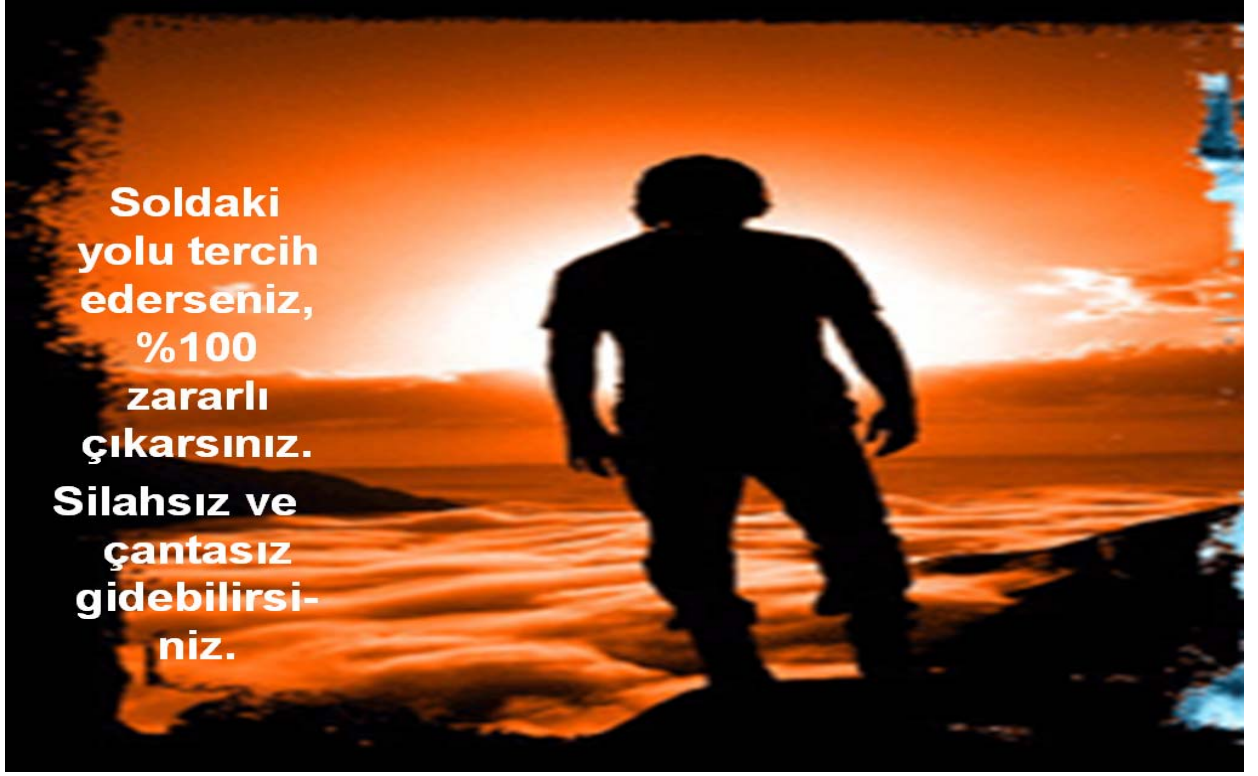
Slâyt 2

Çünkü padişahın verdiği askerlik görevini en iyi şekilde yaptığınız için “A” şehrine gidince en iyi şekilde ödüllendirilirsiniz.

Hem de silahınızı ve çantanızı bırakmadığınız için yol boyunca gelebilecek tehlikelere karşı kendinizi korursunuz ve güven içerisinde olursunuz.

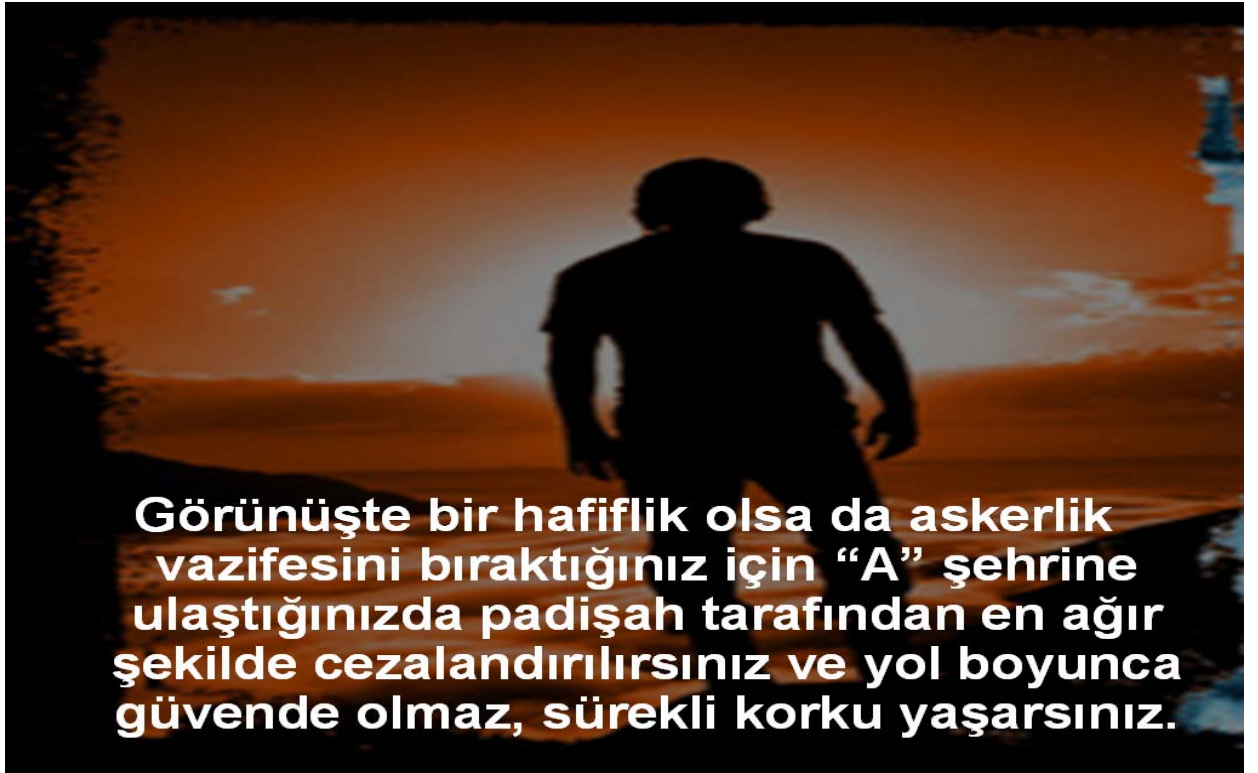

Slâyt 3

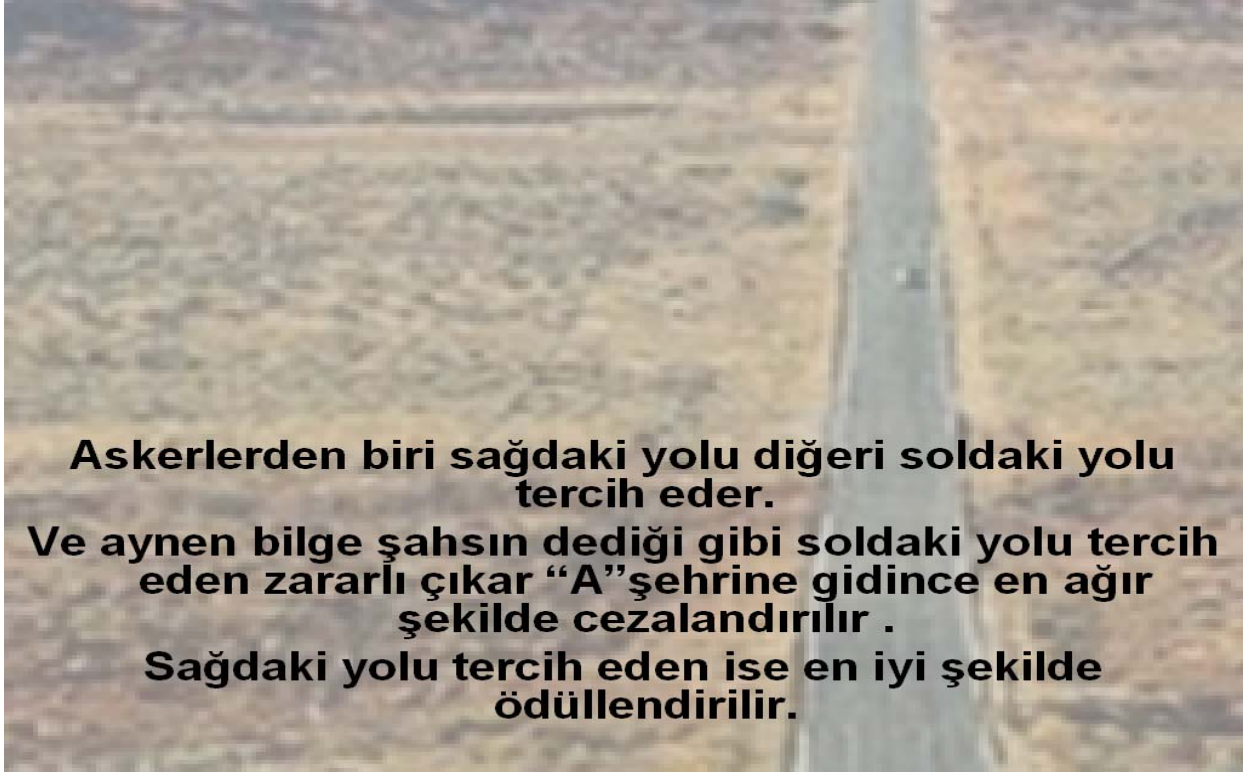
**Soldaki
yolu tercih
ederseniz,
%100
zararlı
çıkarsınız.
Silahsız ve
çantasız
gidebilirsi-
niz.**

Slâyt 4

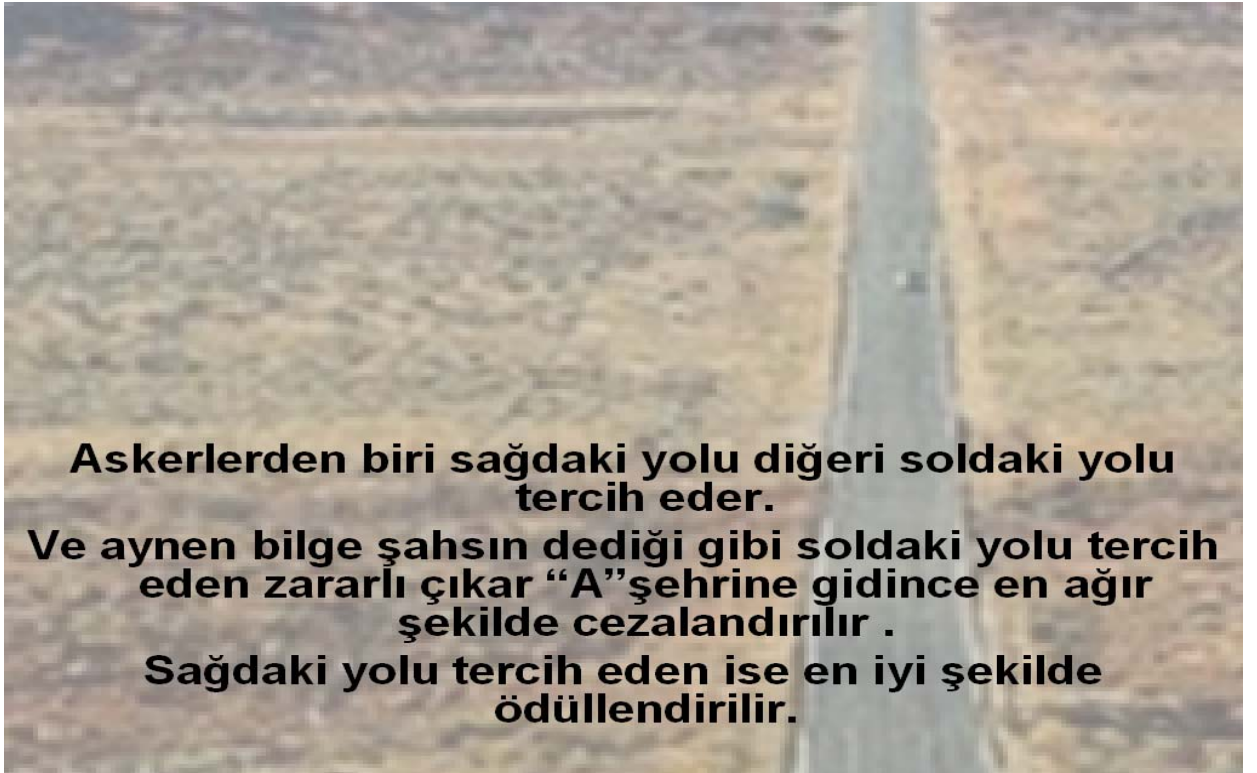

**Görünüşte bir hafiflik olsa da askerlik
vazifesini bıraktığınız için “A” şehrine
ulaştığınızda padişah tarafından en ağır
şekilde cezalandırılırsınız ve yol boyunca
güvende olmaz, sürekli korku yaşarsınız.**

Slâyt 5

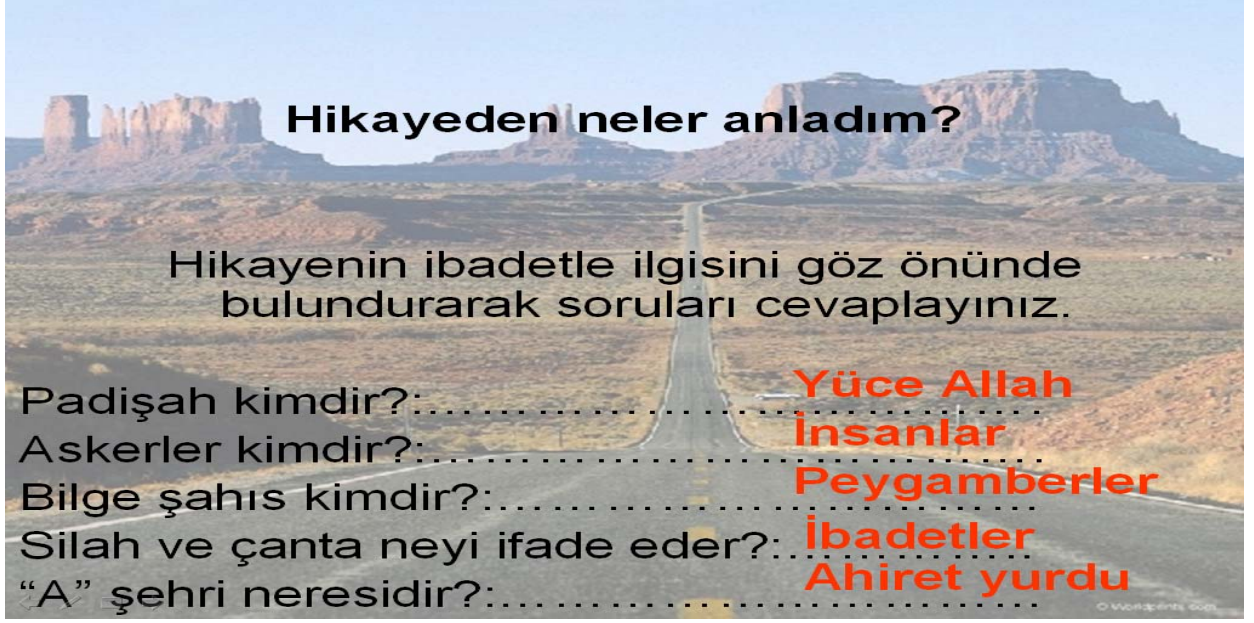

Slâyt 6

Slâyt 7

Öğrencilerden anlatılan hikâyeden *Slâyt 8'deki* soruları cevaplamaları istenir.

Sorular cevaplandırıldıktan sonra açıklamalarla derse devam edilir. Açıklamalardan sonra: *İbadet niçin yapılır?* Sorusu sorulur. Öğrencilerden *eleştirel düşünme*¹⁹⁷ yapmaları istenir. 5. sınıf öğrencileri eleştirel düşünme noktasında sıkıntı çekebilirler. Öğretmen öğrencilerin düşüncelerini sağlayabilmek için sorularla destekler. Aşağıdaki sorular kullanılabilir:

- S. 1) İbadet nedir?
- S. 2) Hangi ibadetleri yapmak zorunludur?
- S. 3) İbadet çeşitleri nelerdir?
- S. 4) Niçin ibadet edilmelidir?
- S. 5) Delilleriniz nedir?
- S. 6) Hangi çıkarımlarda bulunabiliriz?
- S. 7) Ne öğrendik?

Öğrencilerden alınan cevaplar doğrultusunda açıklamalar yapılır: İbadet Allah emrettiği için yapılır. Kutsal Kitabımız Kur'an-ı Kerim'de bu gerçek dile getirilmektedir. Bu ayeti hanginiz bulacak bakalım! ***“Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize kulluk ediniz. Umulur ki, böylece korunmuş (Allah'ın azabından kendinizi kurtarmış) olursunuz.”***¹⁹⁸ Ayet ilk bulan öğrenciye okutturulur ve üzerinde konuşulur: Daha önce neler yapmış, ne kadar büyük suç ve günah işlemiş olursa olsun bir kimse gönülden benimseyerek

¹⁹⁷ Orhan Akınoğlu, “Bir Eğitim Değeri Olarak Eleştirel Düşünme”, Değerler Eğitim Dergisi, Temmuz 2003, S. 3, ss. 7–26, s. 21–22.

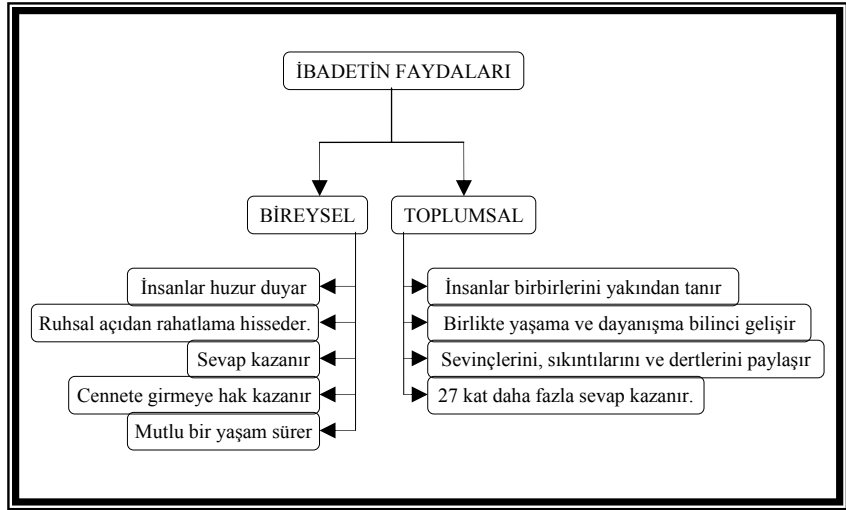
¹⁹⁸ Bakara, 2/21.

“Allah'tan başka ilâh yoktur ve Muhammed O'nun elçisidir” dediği anda Müslüman olmuş, Allah'a kulluğa ilk adımı atmış, geçmiş günahlarını silmiş olur.¹⁹⁹ Allah'ın verdiği nimetlere şükretmek için ibadet yapılır.

İnsan Rabbi'ne ibadet etmeye ve onun rızasını kazanmaya çalışması gerekir. Bu durum insanın yaratılışına da en uygun olan davranıştır: **“De ki: Şüphesiz benim namazım, ibadetim (kurbanım), hayatım ve ölümüm hepsi âlemlerin Rabbi Allah içindir.”**²⁰⁰

Öğrencilere açıklamalardan sonra *ibadete ihtiyacı olan kimdir?* Sorusu yöneltilerek tartışma ortamı oluşturulur. Tartışma ortamı: “Allah'ın insanların ibadetlerine ihtiyacı yoktur. İbadete ihtiyacı olan insanların kendisidir.” Açıklamalarıyla devam edilerek ikin soruya geçilir: *İbadet etmenin faydaları nelerdir?* Sorusu iletilir. Öğrencilerden alınan cevaplar doğrultusunda *kavram haritası* tahtaya çizilir (Bkz. Tablo 6). Çizim yapılırken haritanın her bir basmağı hakkında

açıklamalar yapılır: İbadet etmenin birçok faydaları vardır. Bunları iki gruba ayırabiliriz. Birincisi, bireysel faydasıdır. İbadet eden insanlar huzur duyar, ruhsal açıdan rahatlama hisseder. Mutlu bir yaşam sürer.

Tablo 6

Yapmış olduğu ibadetlerin sonucunda da sevap kazanır ve cennete girmeye hak kazanır.

İbadetlerin faydalarından ikincisi ise; *toplumsal* faydası vardır. Bazı ibadetler vardır ki bunların toplu olarak yapılması zorunludur. Müslümanlar bu ibadetleri yerine getirirken bir birleri daha iyi tanırırlar. Sevinçlerini, sıkıntılarını, dertlerini paylaşırlar. Bu şekilde birlikte yaşama ve dayanışma bilinçleri gelişir. Bunun içinde ibadetlerin toplu olarak yapılması teşvik edilmiştir. Namaz ve hac ibadeti toplu olarak yapılır. Zekât dayanışmayı sağlar.

¹⁹⁹ Karaman vd., a.g.e., c. I, s. 29–30.

²⁰⁰ En'am, 6/162.

Tabiattaki bütün varlıkların Allah'ı andığı söylenip bununla ilgili sinektik tekniği²⁰¹ ile bir örnek verilir (Bkz. Resim 1): “Su içen bir kuşun başını yukarı kaldırması bir resimle gösterilip, bu kuş bu şekilde Allah’a şükrediyor” diye anlatılıp bundan sonra insanlarla karşılaştırılarak doğrudan analogi²⁰² yapılır. Hayvanlar ve bitkiler nasıl Allah'ı anıyorsa insanlarda kendilerini yaratana teşekkür ve anma olarak Allah’a ibadet ederler.

Resim 1

Çember tekniği ile ders özetlenir. Birkaç öğrenci tespit edilerek aşağıdaki sorularla ders özetlenir:

- S. 1) Niçin ibadet edilir?
- S. 2) İbadet etmenin faydaları nelerdir?
- S. 3) İbadet etmenin bireysel faydaları nelerdir?
- S. 4) İbadet etmenin toplumsal faydaları nelerdir?

Alınan cevaplarla birlikte ders şu açıklamalarla bitirilir: “İnsanlar Allah’a ibadet etmeleri için yaratılmıştır. İnsanlar ibadet etmekle sorumlu tutulmuşlardır. İbadet eden insanlar sorumluluklarını yerine getirmiş olurlar. Böylece Allah’ın sevgisini ve hoşnutluğunu kazanırlar. Allah’ın kendisine ibadet edenler için ödül olarak hazırladığı cennete de layık olurlar.”

2- Okul Dışı Etkinleler

a) Yorumlayalım: “İbadet etmek Allah’a şükretmektir.” Sözü nü açıklayan bir paragraflık yazı yazmaları istenir. Yazılan yazılılar sınıfta okutulur.

b) Gözlemleyelim: Öğrencilerden Toplu yapılan ibadetleri gözlemlemeleri istenir. İbadetin toplumsal faydalarını da dikkate alarak izlenimlerini yazmaları istenir.

3- Ölçme- Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler

²⁰¹ Yüksel Özden, *Öğrenme ve Öğretme*, Pegama Yay., Ankara, 1997 (1. Baskı), s. 129-130; Ergin Erginer, *Öğretimi Planlama Uygulama ve Değerlendirme*, Anı Yay., Ankara, 2000, s. 247.

²⁰² Doğan-Tosun, *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, s. 271.

değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

- S. 1) Niçin ibadet edilir?
- S. 2) Aşağıdakilerden hangisi ibadet etmenin bireysel faydalarından biri değildir?
- a) Mutlu bir yaşam sürer. **b) İnsanlar birbirlerini yakından tanır.**
- c) Ruhsal açıdan rahatlar d) Huzurlu bir yaşam sürer.
- S. 3) Etkinlikler değerlendirilir.

IV. Başlıca İbadetler

Kazanım: Başlıca ibadetlerin hangileri olduğunu belirtir.²⁰³

1. Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Namaz, oruç, zekat, hac, kulluk

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, küçük grup tartışması, soru-cevap, tartışma, araştırma, buluş)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt, bulmaca

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Fıkra anlatma
- İlkeler çıkarma
- Sözlük çalışması
- Bir kavramı nesi var tekniği ile ele alma
- Kavram haritası oluşturma
- Konuyla ilgili kitap okuma
- Yazı yazma çalışmaları yapma
- Röportaj yapma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Projeksiyon kullanılması
- Hikâyeyi resimleştirme
- Rol yapma

²⁰³ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 42.

- Gözlem yapma
- Kavram haritası
- Röportaj yapma

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

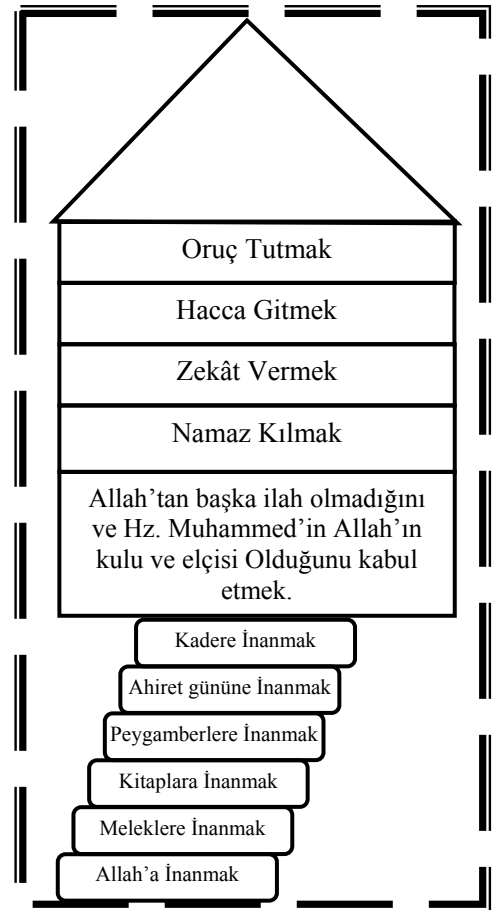
- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme
- Röportaj yapma
- Roller verme

Öğrencilerden gözlerini kapatmaları ve düşünceler istenir: “Merdivenlerden çıkılarak bir eve girildiğini düşünün. Merdivenlerin basamaklarından tek tek çıkılması gerekir. (Her basamağa imanın şartları yazılır.) Merdivenlerden çıkıp giriş kapısına gelindiğinde İslam’ın bina edildiği eve girmek için anahtar olarak kelime-i şahadet; evin o daları ise ibadetler olarak kabul edelim.” Şekil tahtaya çizilir. “İslâm beş esas üzerine bina edilmiştir: Allah’tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed’in O’nun kulu ve elçisi olduğuna inanmak, namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek, Kâbe’ye hacce gitmek, Ramazan orucu tutmak.”²⁰⁴ Hadisi tahtaya yazılır/yansıtılır. Öğrencilere Hz. Peygamber’in hadisinden yola çıkarak İslam Dini’nde temel ibadetler nelerdir? Sorusu sorulur. Öğrencilerden alınan cevaplar çizilen evin katlarına yazılır (Bkz. Şekil 4): Bu hadisten de anlaşılacağı üzere başlıca ibadetler namaz, oruç, hac ve zekâttır.

Başlıklar listelendikten sonra *başka-ters başka (nesi var?)*²⁰⁵ Yöntemi ile başlıca ibadetler tanıtılır.

Namaz;

Öğrencilerden biri dışarı çıkarılır. Öğrencilerle

Şekil 4

²⁰⁴ Buhârî, İman, 1; Müslim, İman, 22; Nesâî, İman, 13, (9, 107–108); Tirmizî, İman, 3, (2737); İbrahim Canan, *Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi*, Akçağ Yay., c. II, s. 213.

²⁰⁵ Doğan-Tosun, *İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, s. 95–98.

birlikte namaz ibadetinin tanıtılması istenir. Aşağıdaki sorular kullanılır.

Öğrenci: Nesi var?

Sınıf: Zorunlu olarak yapılması var?

Öğrenci: Başka?

Sınıf: Beraberliği var.

Öğrenci: Başka?

Sınıf: Şartları var

Öğrenci: Buldum! Hac.

Öğretmen: Doğru mu çocuklar?

Sınıf: (Hep bir ağızdan) Hayır öğretmenim!

Öğrenci: Devam edelim o zaman Başka?

Sınıf: Bedenle yapılır.

Öğrenci: Başka?

Sınıf: Tekbiri var.

Öğrenci: Başka?

Sınıf: Selamı var.

Öğrenci: Başka?

Sınıf: Çeşitleri var.

Öğrenci: Başka?

Sınıf: Camisi var.

Öğrenci: Buldum! Namaz.

Öğretmen: Aferin!

Bu etkinlikten sonra öğretmen açıklamalar yapar: Namaz, Müslümanların yerine getirmeleri zorunlu olan ibadetlerden biridir. Dinin direğidir.²⁰⁶

Namaz, “tekbir” ile başlayıp “selam” ile biten ve Allah’a kulluk etmek amacıyla yapılan bir ibadettir. Namaz belli vakitlerde yapılan bir ibadettir. Günde beş vakit namaz, haftada bir defa Cuma namazı, yılda iki kez bayram namazı ve ramazan ayında yatsı namazıyla birlikte teravih namazı kılınır.

“(Rabbimiz!) Ancak sana kulluk ederiz ve yalnız senden medet umarız.”²⁰⁷ “... Namaz kılın, zekât verin...”²⁰⁸ Ayetleri tahtaya yazılır/yansıtılır. Öğrencilere, *niçin namaz*

²⁰⁶ Tirmizi, İman, 8, 2619.

²⁰⁷ Fatiha, 1/5.

²⁰⁸ Hac, 22/78.

kılınır? Sorusu yöneltilir. Öğrencilerden ayetlerden yola çıkarak soruyu cevaplamaları istenir. Alınan cevaplar doğrultusunda öğretmen tarafından açıklamalar yapılır. Bu açıklamalar doğrultusunda kavram haritası oluşturulur: Namaz sayesinde Allah'ı anar, O'na şükreder ve O'ndan yardım dileriz. Namazı kılıp zekâtı vermemiz yani farzları yerine getirmemiz, sonra da Allah'a sınıksız sarılmamız, lütuflundan yararlanmamız ve korumasına sığınmamız istenmektedir.²⁰⁹

Açıklamalardan sonra öğrencilere *namaz kılmak kimlere farzdır?* Sorusu yöneltilir. Alınan cevaplar tahtaya listelenir. Ergenlik çağına gelmiş, akıllı olan her Müslüman'a namaz kılmanın farz olduğu vurgulanır.

Oruç;

Öğrencilerden biri dışarı çıkarılır. Bir ibadet belirleyerek sınıfa girer. Arkadaşlarının belirttiği ibadet türlerini (oruç) sorarak bulmalarını ister. Aşağıdaki sorular kullanılır.

Sınıf: Nesi var?

Öğrenci: Yapılması zorunludur.

Sınıf: Başka?

Öğrenci: İslam'ın şartlarından biridir?

Sınıf: Başka?

Öğrenci: Allah'a yakınlaşma var.

Sınıf: Başka?

Öğrenci: Belirli bir zamanı var.

Sınıf: Başka?

Öğrenci: Beden ile yapılır.

Sınıf: Başka?

Öğrenci: Sonunda bayram yapılır.

Sınıf: Başka?

Öğrenci: Gece yemeği var.

Sınıf: Bulduk! Oruç.

Bu etkinlikten sonra öğretmen açıklamalar yapar: Oruç, İslam'ın beş temel esasından biridir. Oruç, Ramazan ayında ibadet niyetiyle tan yerinin ağarmasından (imsak) akşam güneş batıncaya kadar (iftar) her hangi bir şey yiyip içmemektir.

Bu açıklamalardan sonra öğretmen öğrencilere; *Oruç ibadetinin farz olduğunun delili nedir?* Sorusu sorulur. Cevabı kitaplarından bulmaları istenir. İlk bulan öğrenciye ayet

²⁰⁹ Karaman vd., a.g.e., c. IV, s. 41.

okutturulur: *“Ey iman edenler! Oruç sizden önce gelip geçmiş ümmetlere farz kılındığı gibi size de farz kılındı. Umulur ki korunursunuz.”*²¹⁰

Açıklamalar yapılmasından sonra *oruç kimlere farzdır?* Sorusu sorulur. Alınan cevaplar tahtaya listelenir: Ergenlik çağına girmiş, akıllı ve sağlıklı olan Müslümanlara oruç farzdır.

Açıklamaların ardından drama yöntemi ile derse devam edilir. İki öğrenci seçilerek *Ramazan sohbeti*²¹¹ adlı tekerlemeyi baba-oğul olarak canlandırmaları istenir.

Baba: Yavrucuğum, yarın ramazan... Orucunu tutar mısın? Sonra bana satar mısın?

Oğul: Elbette babacığım. Orucumu tutarım. Anlaşırsak satarım.

Baba: Peki... Kaça satarsın?

Oğul: Önce sen söyle. Fakat ucuza vermem.

Baba: Helal olsun on bin liram. Ne dersin oğlum!

Oğul: Olmaz...

Baba: Yavrucuğum etme naz.

Oğul: Ne nazı babacığım. Daha fazla veren varmış.

Baba: Ne kadar?

Oğul: En az on katı.

Baba: Veremem o fiyatı. Kim söyledi bunu sana?

Oğul: Dedem anlattı bu sabah.

Baba: Anlamadım bu işi. Kimmiş bu cömert kişi?

Oğul: ALLAH

Öğrencilerden oyun hakkındaki görüşleri alınır. Ders bir fıkra ile bitirilir:

Dursun, Temel’e sormuş:

- Uşağum, oruçli oruçli kaç hamsi yiyebilirsiniz?
- Yüz dane.
- Hade canum, yesan yesan bi hamsi yersun, geriye kalan doksan dokuz hamsiyi orucuni açtıktan sonra yersun.

Bu espiri Temel’in çok hoşuna gitmiş. Yolda Cemal’i görmüş ve hemen sormuş.

- Uşağum, oruçli oruçli kaç hamsi yiyebilirsiniz?
- Elli hamsi.
- Ha uşağum, “yüz” desaydun sağa mutiş bi espiri yapacağudum.

²¹⁰ Bakara, 2/183.

²¹¹ Bestami Yazgan, *Çocuk Şiirleri*, TDV Yay., Ankara, 2007, s. 49-50.

Hac

Öğrencilerden biri dışarı çıkarılır. Öğrencilerle birlikte hac ibadetinin tanıtılması istenir. Aşağıdaki sorular kullanılır.

Öğrenci: Nesi var?

Sınıf: Allah’a yakınlaşma var.

Öğrenci: Başka?

Sınıf: Allah’ın hoşnutluğunu kazanma var.

Öğrenci: Başka?

Sınıf: Belirli bir zamanı var.

Öğrenci: Başka?

Sınıf: Başka insanlarla birlikte olma var.

Öğrenci: Başka?

Sınıf: Zengini var.

Öğrenci: Başka?

Sınıf: Hem beden Hem mal ile yapılır.

Öğrenci: Başka?

Sınıf: Özel elbisesi var.

Öğrenci: Başka?

Sınıf: Tek bir yeri var.

Öğrenci: Başka?

Sınıf: Yolculuk var.

Öğrenci: Başka?

Sınıf: Kâbe’si var.

Öğrenci: Buldum! Hac.

Öğretmen: Aferin!

Bu etkinlikten sonra öğretmen açıklamalar yapar: Hac, Gerekli şartları taşıyan Müslümanların, ömürlerinde bir defa Kâbe ve çevresindeki kutsal yerleri ibadet niyetiyle ziyaret etmeleridir. Hac sayesinde dünyanın birçok ülkesinden gelen Müslümanlar, bir araya gelerek birlikte Allah’ı anar, O’na şükreder ve dua ederler.

Bu açıklamalardan sonra öğretmen öğrencilere; *Hac ibadetinin farz olduğunun delili nedir?* Sorusu sorulur. Cevabı kitaplarından bulmaları istenir. İlk bulan öğrenciye ayet okutturulur: “... *Yoluna gücü yetenlerin o evi haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir*

hakkıdır... ”²¹²

Zekât

Öğrencilerden biri dışarı çıkarılır. Bir ibadet belirleyerek sınıfa girer. Arkadaşlarının belirttiği ibadet türlerini (zekât) sorarak bulmalarını ister. Aşağıdaki sorular kullanılır.

Sınıf: Nesi var?

Öğrenci: Sevap kazanma var.

Sınıf: Başka?

Öğrenci: Allah’ın rızası var.

Sınıf: Başka?

Öğrenci: Zengini var.

Sınıf: Başka?

Öğrenci: Fakiri var.

Sınıf: Başka?

Öğrenci: Parası var.

Sınıf: Bulduk! Sadaka!

Öğretmen: Doğru mu?

Öğrenci: Hayır öğretmenim!

Sınıf: Devam edelim o halde. Başka?

Öğrenci: Allah’ın kesin emri var.

Sınıf: Başka?

Öğrenci: Mal ile yapılır.

Sınıf: Bulduk! Zekât!

Öğrenci: Doğru öğretmenim

Öğretmen: Aferin çocuklar!

Bu etkinlikten sonra öğretmen açıklamalar yapar: Zengin olan Müslümanların, sahip oldukları mal ve paranın belli bir miktarını ihtiyaç sahibi şahıslara vermesidir.

Bu açıklamalardan sonra öğretmen öğrencilere; *Zekât ibadetinin farz olduğunun delili nedir?* Sorusu sorulur. Cevabı kitaplarından bulmaları istenir. İlk bulan öğrenciye ayet okutturulur: ***“Namazı kılın, zekâtı verin, önceden kendiniz için yaptığınız her iyiliği Allah'ın katında bulacaksınız. Şüphesiz Allah, yapmakta olduklarınızı noksansız görür.”²¹³***

Zekâtın faydaları nelerdir? Sorusu öğrencilere yöneltilir. Alınana cevaplar tahtaya

²¹² Al-i İmran, 3/97.

²¹³ Bakara, 2/110.

yazılır. Açıklamalar yapılır: Zekâtın bireysel ve toplumsal açıdan birçok faydaları vardır. Bireysel olarak faydası malının zekâtı veren kişi malını temizlemiş olur ve bereketi artar. İnsanlara yardım etmenin mutluluğunu tadar. Toplumsal faydası ise ihtiyaç sahibi insanlar azalır. Hırsızlık gibi bazı olumsuz davranışlar ortadan kalkar. Fakir insanlarla, zengin Müslümanlar arasında sevgi ve saygı bağı oluşur. Toplumda huzurlu bir yaşam olur.

2. Okul Dışı Etkinlikler

a) Bir gözlemim var: Öğrencilerden çevresinde ibadetle ilgili gözlemledikleri yazmalarını ve sınıfta arkadaşları ile paylaşımları istenir.²¹⁴

b) Düşüneli, Yazalım: “...oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır.”²¹⁵ Ayeti üzerinde düşünerek öğrencilerden bir paragraflık yazı yazmaları istenir.

c) Röportaj Yapalım: Çevremizde Hacca giden birileri varsa; ziyaret ettiği yerler ve yaptığı ibadetlerle ilgili duygu ve düşüncelerini içeren bir röportaj yapınız. Röportajınızı görsel unsurlarla destekleyerek bir metin haline getirerek sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

d) Yazalım: Zekâtın toplumsal açıdan önemini açıklayan bir paragraflık yazı yazalım.

e) Okuyalım: “Namaz Kılmayı Seviyorum”²¹⁶ ve “Oruç Tutmayı Seviyorum”²¹⁷ kitaplarını okumaları istenir.

f) Sınıflandırıyoruz? Öğrencilerden bildikleri ibadetleri rasgele yazmaları ve bunları ve bunları sınıflandırmaları istenir. Daha sonra bu sınıflandırmadan hareketle ibadetlerin fark ve benzerliklerini gösteren bir zihin haritası yapmaları istenir.²¹⁸ (Bkz. Tablo 7.)

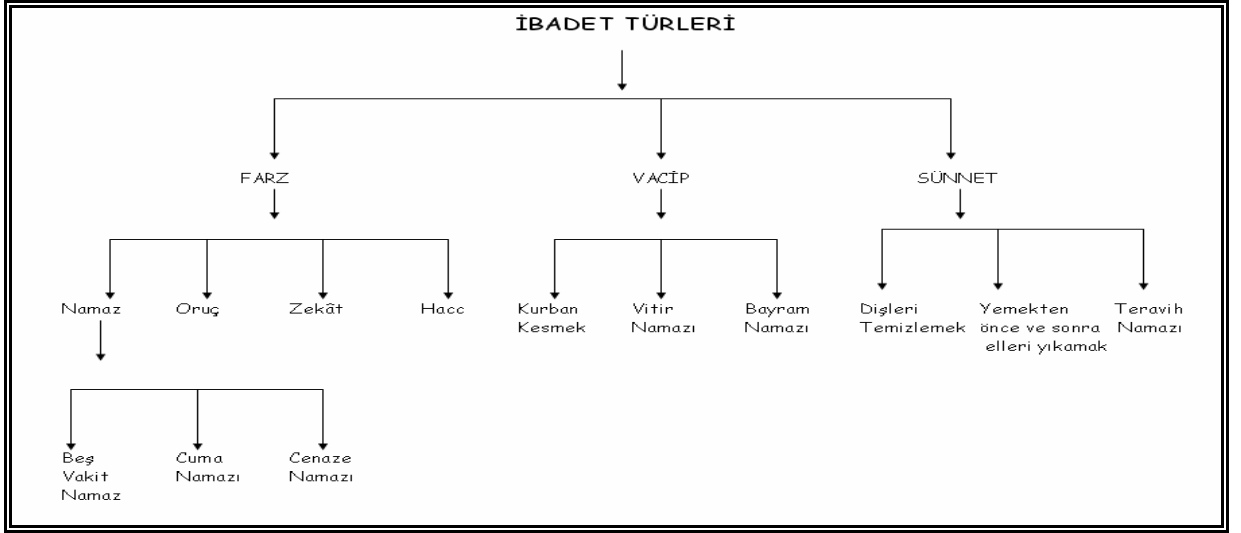
²¹⁴ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 42.

²¹⁵ Bakara, 2/184.

²¹⁶ Çiğdem Özmen, *Namaz Kılmayı Seviyorum*, Timaş Yay., İst., 2008, s. 1-32.

²¹⁷ Çiğdem Özmen, *Oruç Tutmayı Seviyorum*, Timaş Yay., İst., 2008, s. 1-32.

²¹⁸ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 42.

Tablo 7

3. Ölçme-Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

- S. 1) Başlıca ibadetler nelerdir?
- S. 2) Namaz kimlere farzdır?
- S. 3) Oruç hangi ayda tutulur?
- S. 4) Zekâtın toplumsal faydaları nelerdir?
- S. 5) Hac ibadetini nerede yapılır?

V. Camiyi Tanıyalım

Kazanım: Camiyi genel özellikleriyle tanıyarak birlik, beraberlik ve sosyal barışı sağlamadaki önemini fark eder.²¹⁹

1. Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Cami, mescit, mabet, sembol, minare, mihrap, minber, şadırvan, müezzin mahfili, vaaz kürsüsü, müezzin, şerefe

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, küçük grup tartışması, soru-cevap, tartışma, araştırma, buluş, dramatizasyon,)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt, bulmaca

²¹⁹ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 42.

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Resimleri tanımlama
- İlkeler çıkarma
- Sözlük çalışması
- Şiir okuma
- Akrostiş tekniği ile şiir yazma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Projeksiyon kullanılması
- Resimlerden yararlanarak tahminde bulma
- Kroki ya da maket hazırlama
- Cami planı inceleme
- Drama (parmak oyunu)

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme
- Bir beceri ve tutum öğretilir
- Roller verme
- Drama

Tahtaya mabet *Camiyi Tanıyalım* slâydı²²⁰ eşliğinde kavramlar açıklanır. İbadet edilen yerlere *mabet* denir. Mabetler bütün dinlerde *sembol* haline gelmiştir. Müslümanların topluca ibadet ettikleri yerlere *cami* denir. Camin küçüğüne ise *mescit* denir (Bkz. Slâyt 1).

²²⁰ www.dindersi.com'dan uyarlanmıştır.

Cami Nedir ?

- Camii:Toplayan bir araya getiren demektir.
- Müslümanların ibadet yerlerine denmektedir.
- Peygamberimiz hicret sırasında Kuba köyünde İslam ın ilk ibadet yerini inşa ettirmiştir.

KUBA KÖYÜNDEKİ KUBA MESCİDİ(CAMİSİ)

Slâyt 1

Kur'an'da cami ve mescitler, Allah'a ibadet dilen ve onun adının anıldığı yerler olarak nitelendirilir.

Camide namaz kılınır, Kur'an okunur, dua edilir, vaaz ve hutbe dinlenir. Öğrencilere Medine'ye hicret ettiği zaman ilk yaptığı iş nedir? Diye sorularak ikinci slâyтта geçilir (Bkz. Slâyt 2).

Peygamber Mesicidi-Mescid-i Nebevi

- Peygamberimiz Medine ye hicret edince ilk iş olarak hemen bir mescit yaptırmak olmuştur.
- Burava Mescid-i Nebi denmektedir

Slâyt 2

Mescid-i Nebi hakkında yapılan açıklamalardan sonra camilerin çoğalmasının sebepleri üçüncü slâyтта birlikte açıklanır (Bkz. Slâyt 3).

-Mescid-i nebi den sonra İslam coğrafyası genişledikçe müslüman toplumlar kendi mimari tarzlarına göre binlerce cami ve mescit inşa etmişlerdir.

-Türklerin İslamı kabulünden sonra özellikle Selçuklu ve Osmanlı devletlerinde Cami mimarisi oldukça gelişmiş ve harika eserler ortaya çıkmıştır.

Şimdi caminin başlıca bölümlerini tanıyalım.

Slâyt 3

Cami ve mescitler mimari yapı olarak diğer binalardan ayrılırlar (Bkz. Slâyt 4).

Slâyt 4

Dış yapı olarak *minare* ve *kubbeler* göze çarparken; içerisinde ise *mihrap*, *minber*, *müezzin mahfili* ve *vaaz kürsüsü* bulunur. Bahçe avlusunda *şadırvan* bulunur. Şadırvan, abdest alınan yere denir. Tek tek kavramların açıklamalarına geçilir.

Minare, Namaz vaktinin geldiğini bildirmek için *müezzinin ezan* okuduğu, sala verdiği; şerefesi olan, çoğunlukla taştan, yüksek ve ince yapıdır (Bkz. Slâyt 5-6).

MİNARE

- Ezan sesini daha uzağa ulaştırmak için cimilerin yanına yapılan değişik mimarideki ince uzun yüksek yerlere denir.

Slâyt 5

- Minarelerin en önemli bölümü ise ŞEREFİ denilen çıkıntılı yerdir. Müezzinlerin Ezan okumaları için yapılmıştır

Slâyt 6

*Minareler*²²¹ şiiri sınıfta öğrencilere okutulur. Duygu ve düşünceleri alınır.

Minare caminin eli,

Yüksek olur şerefesi

Beş vakit konuşan dili,

Güzelse müezzinin sesi

Ezan seslerin güzeli,

Mest eder duyan herkesi

Uzun, ince minareler.

Uzun ince minareler.

Minare hakkında yapılan açıklamalardan sonra diğer slâytla birlikte mihraba geçilir. *Mihrap*, Cami ve mescitlerde Kâbe yönünü gösteren (kıbleyi) kısımdır. İmam cemaate namaz kıldırırken mihrapta durur. Kısaca mihrap imamın namaz kıldırırken durduğu yere denir (Bkz. Slâyt 7).

²²¹ Seyit Ahmet Arıcı, “Minareler” *Diyanet Dergisi*, S. 125, s. Araka kapak.

MİHRAP

Camilerin en ön duvarına girintili olarak yapılmış ve imamın namaz kıldırmak için durduğu yere denmektedir

Slâyt 7

Minber, Camide Cuma ve bayram namazlarında *hatibin* (hutbe okuyan kişi) *hutbe* okumak için çıktığı merdivenli yüksekçe yedir. Hutbe insanları dinî konularda bilgilendirmek için yapılan konuşmadır (Bkz. Slâyt 8).

MİNBER

- Özellikle Cuma ve Bayram namazlarında imamların cemaate hitap etmek için çıktıkları basamaklı yüksekçe yere denir

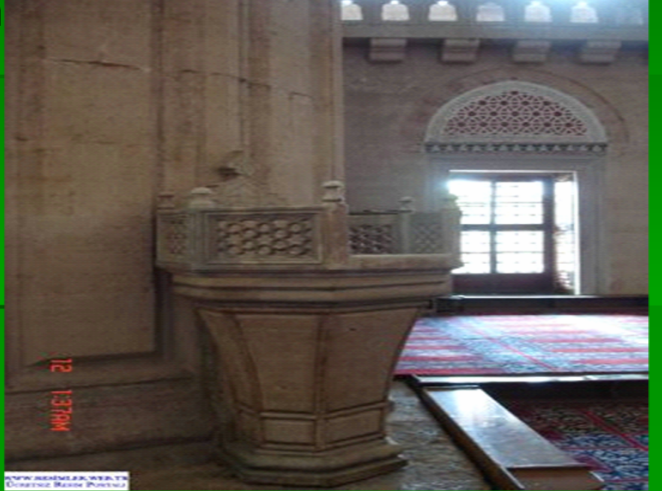

Slâyt 8

Vaaz Kürsüsü, Cami içerisinde *vaiz* (vaaz veren kişi) oturduğu yüksekçe yerdir. *Vaaz*, dini konularda insanları bilgilendirmek için nasihatte bulunmaktır (Bkz. Slâyt 9).

KÜRSÜ

- Din görevlilerinin yada imamların cemaate dini konularda bilgi vermek için çıktıkları yüksekçe oturaklı yerlere denir.

Slâyt 9

Müezzin mahfili, müezzinin (ezan ve kamet okuyan kişi) kamet ve diğer tembihatları okurken bulunduğu yüksekçe yerdir (Bkz. Slâyt 10).

Mahfil:

- Müezzinin bulunduğu ve cemaati, okuduğu dualarla yönlendirdiği yer.

Slâyt 10

Şadırvan, abdest alınma yeridir. Hemen hemen bütün camilerde bulunur (Bkz. Slâyt 11).

ŞADIRVAN

-Hemen her cami avlusunda bulunan değişik mimarideki bu yerler Müslü Manların abdest alması için yapılmıştır.

Slâyt 11

“Ey Âdemoğulları! Her secde ettiğinizde güzel elbiselerinizi giyin; yiye, iç, fakat israf etmeyin; çünkü Allah israf edenleri sevmez.”²²² Ayeti tahtaya yazılır/yansıtılır. Öğrencilerden bu ayeti camiye gidilirken dikkat edilmesi gereken hususlar açısından değerlendirmeleri istenir. Alınan cevaplar doğrultusunda açıklamalar yapılır: Camiler Allah’a ibadet etmek için yapılmış yerlerdir. Camiye gelen insanlar beden ve elbise temizliğine dikkat etmelidir. Bu noktada Yüce Allah: İslam dininde temizlik ve güzelliğe önem verilmiştir. İnsanların avret mahallerini örtecek derecede bir elbise giymeleri şarttır. Fakat israfa kaçmamak kaydıyla her Müslüman’ın ibadet esnasında en güzel ve temiz elbisesini giymesi ise sünnettir.

Açıklamalardan ardından “minareli cami”²²³ adlı parmak oyunu oynanır. Oyun önce öğretmenle birlikte yapılır. Sonra öğrenciler kendileri tek olarak yaparlar.

Öğretmen:

- İşte size cami (iki elin parmakları bir birine kenetlenir)
- Çifte minareli (iki elin işaret parmakları kenetlenmeden çözülür, yukarıya kaldırılır, karşılıklı birleştirilir, minare gibi dik tutulur.
- Kocaman cami (parmakların kenetlenmesi açılmadan, iki elin ayağları bir birinden uzaklaştırılır, açılır, cami kubbesi gibi yapılır)
- Nerede bunun insanları?
- İşte burada insanları, işte burada (öbür parmaklar hareket ettirilerek kımıldanır)

Oyun üzerinde aşağıdaki sorularla öğretmen tarafından tartışma ortamı oluşturulur:

²²² A’raf, 7/31.

²²³ Zeynep Nezahat Özeri, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, Dem Yay., Ankara, 2004, s. 216.

S. 1) Sizde böyle kocaman bir camiye gittiniz mi?

S. 2) Camide neler vardı?

S. 3) Camiye kimler gider, orda ne yaparlar?

Alınan cevaplardan sonra öğrencilere caminin bireysel ve toplumsal açıdan önemini nedir? Sorusu sorulur. Soru üzerinde öğrencilerin fikirleri alınır. Açıklamalarla derse devam edilir: Camiler Müslümanların bireysel ve toplumsal yaşayışında önemli bir yere sahiptir. İnsanların toplanıp birbirleriyle kaynaştığı, aralarındaki sevgi ve dayanışma bağlarının güçlendiği yerlerdir. İnsanlar cami ve mescitlerde birbirleriyle görüşür, tanışır ve kaynaşır. Birbirlerinin dertlerini, sevinçlerini paylaşırlar. Sorunları birlikte çözmek için çaba harcarlar. Camiler toplumsal barış ve dayanışmaya katkı sağlar.

2. Okul Dışı Etkinlikler

a) **Camiyi Tanıyalım:** Öğrencilerden camiye tanıtan bir kroki ya da maket hazırlamaları istenir. Caminin birlik ve beraberliği sağlamasına yönelik örnekler bulmaları istenir.

b) **Şiir Yazalım:** Akrostiş tekniği ile minare hakkında öğrencilerden bir şiir yazmaları istenir (Bkz. Şekil 5).

c) **İsimlerini Yazalım:** Öğrencilerden bir cami planı incelemeleri istenir. Planda rakamlarla gösterilen kısımların isimlerini yazmaları istenir.

M
İ
N
A
R
E

Şekil 5

3. Ölçme-değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

S. 1) Caminin küçüğüne ne denir?

S. 2) Aşağıdakilerden hangisi **imamın namaz kıldırıldığı** yerin adıdır?

a) **Mihrap** b) Minber c) Minare d) Mescit

S. 3) Aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

- Abdest alınan yere denir.
- Ezan okunan yüksekçe yapıya denir.

S. 4) Caminin toplumsal açıdan önemi nedir?

VI. Dua

Kazanım: Dua etmenin anlamını kavrar.²²⁴

1- Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Dua, tevekkül

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, soru-cevap, tartışma, araştırma, buluş)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- İlkeler çıkarma
- Sözlük çalışması
- Yazı yazma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Projeksiyon kullanılması

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme

Öğrencilere *dua nedir?* Sorusu sorulur. Hazırlanan *dua* slâydı²²⁵ eşliğinde sorunun cevabı aranır: Dua, Müslümanların isteklerini, arzularını Allah'a iletmektir. Dua, Allah ile iletişim kurmak, ondan yardım istemek ve O'na sığınmaktır. Dua, yapılan hatadan dolayı Allah'tan bağışlanma dilemektir (Bkz. Slâyt 1-4).

²²⁴ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 42.

²²⁵ www.dindersi.com'dan uyarlanmıştır.

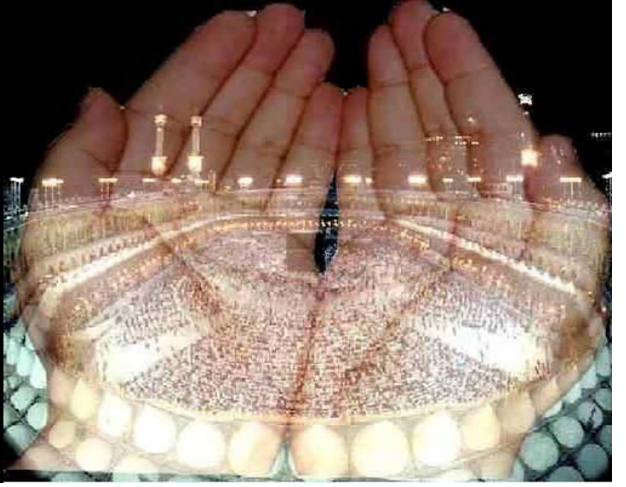
Slâyt 1

Slâyt 2

DUA

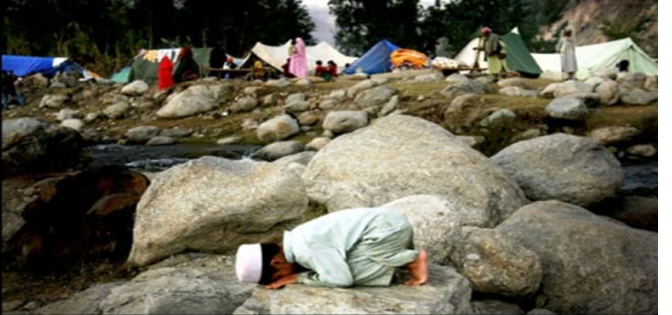
Dua, yaratıcısı Allah'ın yüceliği, cömertliği, zenginliği ve kudreti karşısında insanın, kendi küçüklüğünü, çaresizliğini, mahrumiyetini ve acizliğini hissedip ifade etmesinin bir şeklidir.

Slâyt 3

DUA

Dua, insanın Allah'la konuşmasıdır. Çünkü Allah, insanı her zaman ve her yerde duymakta ve görmektedir.

Slâyt 4

*“El açıp yalvarmaya lâayık olan ancak O'dur. O'nun dışında el açıp dua ettikleri onların isteklerini hiçbir şeyle karşılamazlar...”*²²⁶ *“Rabbimiz şöyle buyurdu: Bana dua edin, kabul edeyim...”*²²⁷ ayetleri okunur. Öğrencilere ayetten çıkarılacak ilke nedir? Sorusu sorulur. Alına cevaplardan sonra “dua edilecek ve yardım istenecek sadece Allah'tır” olduğu vurgulanır. Bu konuda Yüce Allah sadece kendisinden yardım isteyen ve yalnızca

²²⁶ Ra'd, 13/14.

²²⁷ Mü'min, 40/60.

kendisine dua edenlerin duası kabul edeceğini, duasına karşılık vereceğini dile getirmektedir.

Açıklamalardan sonra ara özet yapılır: Dua, Yüce Allah'a yönelmek, iletişim kurmak, bütün benliğimizle Allah'a yönelerek O'ndan istek ve dilekte bulunmaktır. Dilek ve isteklerin gerçekleşmesi için öncelikle gerekli çaba gösterilmelidir. Daha sonra isteklerin yerine gelmesi için Allah'a dua ederek yardım istenmelidir. Öncelikle gerekli tedbirleri alıp, çalışıp gayret gösterdikten sonra işin sonucu Allah'a bırakmaya *tevekkül* denir. Dua ibadetin özüdür.²²⁸

2- Okul Dışı Etkinlikler

a) Sorularla Dua: Dua etmenin anlamı konusunda bir çalışma yapılır. Duanın ne zaman, nerede, nasıl, niçin, kime yapıldığı konusunun bir parçası olarak derse başlanır. Bunun için öğrencilerden duanın anlamı üzerine bir paragraflık yazı yazmaları istenir. Bu etkinlik alt başlıklar için bir hazırlık çalışmasıdır.

b) Dua Örnekleri: Öğrencilerden dua örnekleri yazmaları istenir. Bunlar sınıfta paylaşılır.

3- Ölçme-Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

S. 1) Dua nedir?

S. 2) Tevekkül ne demektir?

S. 3) Doğru Davranmayan Kim?

- Annem hastalanmıştı. Doktora gitti. Onun çabuk iyileşmesi için dua ettim.
- Ağabeyimin zor bir sınavı vardı. Günlerce çalıştı sonra Allah'a dua etti. Sınavı kazandı.
- Uzak bir ülkede deprem olmuştu. Çocuklar evsiz kalmıştı. Harçlıklarımız topladık, onlara gönderdik. Onları koruması için Allah'a dua ettik.
- Ali çalışmadı. Sadece dua etti ama sınavda başarısız oldu.

ALİ, ABİM, ANNEM, BEN

Resim 2

²²⁸ Tirmizî, Tefsir, Gâfir, (2973); Ebû Dâvud, Salât, 358, (1479); Canan, *a.g.e.*, c. VI, s. 513

a. Niçin Dua Edilir?

Kazanım: Niçin dua edilmesi gerektiğini açıklar.²²⁹

1. Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Tövbe

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, soru-cevap, tartışma, araştırma, buluş, analiz)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- İlkeler çıkarma
- Sözlük çalışması
- Analiz yapma
- Şiir okuma
- Yazı yazma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Projeksiyon kullanılması

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme

*Niçin dua edilir? Adli slâyt tahtaya yansıtılır: “Kullarım sana, beni sorduğunda (söyle onlara): Ben çok yakınum. Bana dua ettiği vakit dua edenin dileğine karşılık veririm. O halde (kullarım da) benim davetime uysunlar ve bana inansınlar ki doğru yolu bulalar.”*²³⁰ (Bkz. Slâyt 1). Öğrencilerden “Ayette anlatılmak istenen nedir? Sorusunu cevaplamaları istenir.

²²⁹ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 42.

²³⁰ Bakara, 2/186.

Slâyt 1

Her şeyi yoktan var eden Allah insanlara birçok nimetler vermiştir. Allah'ın verdiği bu nimetler sebebiyle onu anmalı ve bizleri bu nimetlerden mahrum bırakmaması için O'na içtenlikle dua etmeliyiz.

Öğrencilere **Duanın Önemi ve İnsana kazandırdıkları nelerdir?** Sorusu sorulur. Cevabı hep birlikte aranır (Bkz. Slâyt 2-3).

Slâyt 2

Dua eden insan kendi acizliğini ve Allah'ın kudretini itiraf etmektedir. Bu da onun Allah'a imanının bir başka göstergesidir.

Slâyt 3

Bu açıklamaların müteakibinde *Niçin dua edilir?* Sorusu sorulur. Slâyt eşliğinde cevap aranır (Bkz. Slâyt 4):

Dua, insanın yaratıcısı katındaki değerini belirler. “(Ey Muhammed!) De ki: Duanız olmasa Rabbim size ne diye değer versin!”

(Furkân Suresi, 77. ayet)

Slâyt 4

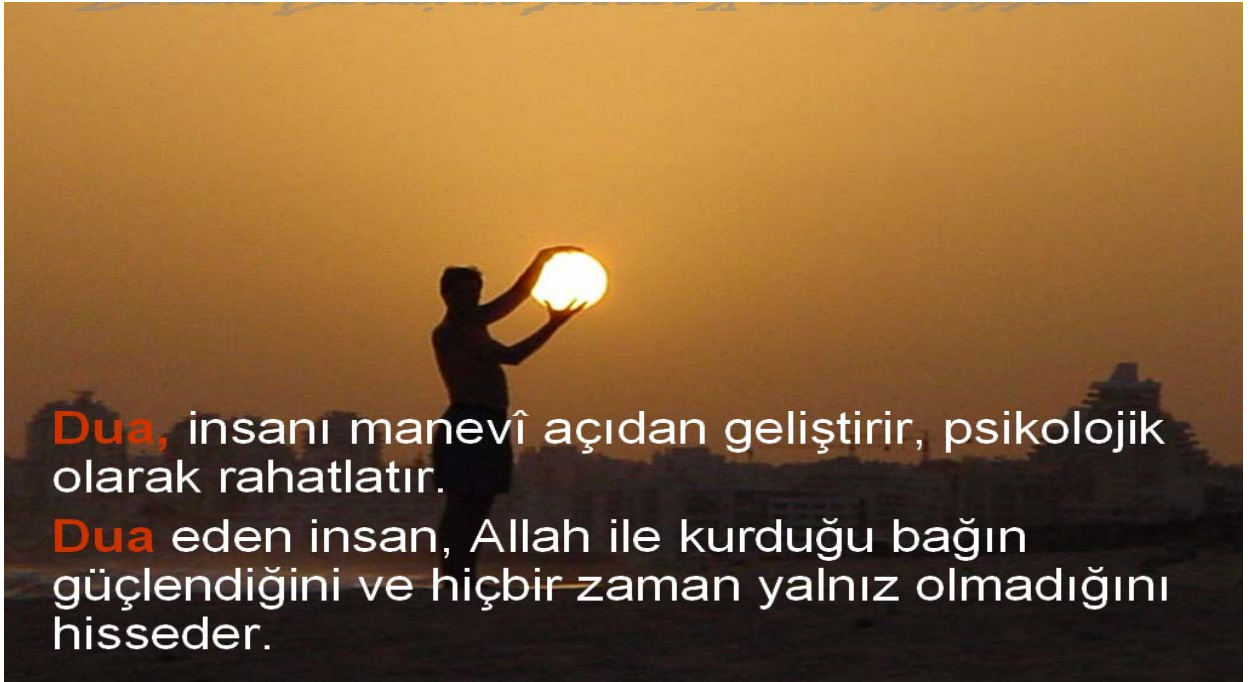
Öğrencilerden ayetten anladıkları sorulur. İnsanın Allah'ın yanındaki değeri dua ile arttığı vurgulanır.

Her ibadet bir duadır; çünkü
Peygamberimiz (as) “*Dua, ibadetin özüdür.*”
buyurur.

Slâyt 5

Dua ile ibadet arasındaki ilişki açıklanır: Duanın ibadetin özü olduğu ve ibadet etmek için dua edildiği vurgulanır (Bkz. Slâyt 5).

Dua, insanı manevî açıdan geliştirir, psikolojik olarak rahatlatır.
Dua eden insan, Allah ile kurduğu bağın güçlendiğini ve hiçbir zaman yalnız olmadığını hisseder.

Slâyt 6

Duanın manevi açıdan rahatlattığı, Allah ile kurulan bağın güçlendiği, insanın hiçbir zaman yalnız hissettirmedeği vurgulanır (Bkz. Slâyt 6).

Dua; yalnızlık korkusuna, ümitsizlik uçuşumuna, sıkıntı karanlığına, günahın ağırlığına karşı müminin silahı ve ışığıdır. İnsan zorda kaldığı zaman dua ettiğinde Allah'ın kendisine yardım edeceğini bilir ve ümitsizliğe kapılmaktan kurtulur.

Slâyt 7

Duanın müminin silahı olduğu vurgulanır: İnsan zorda kaldığı anlarda dua ettiğinde Allah'ın kendisine yardım edeceğini bilir ve ümitsizliğe kapılmaktan kurtulur (Bkz. Slâyt 7).

Kişi kendisi için dua ettiği gibi başkaları için de dua etmelidir. Üstelik sadece insanlar için değil, canlı cansız bütün varlıklar için dua edebilir. Bu yönüyle dua, gerek diğer insanlarla gerekse canlı cansız bütün varlıklarla daha sağlam ilişkiler kurulmasını sağlar, onlara karşı hissedilen sevgiyi çoğaltır, yakınlığı artırır.

Slâyt 8

Duanın insanlar arasındaki ilişkileri arttırdığı, sevgi ve saygıyı arttırdığı vurgulanır (Bkz. Slâyt 8).

Slâyt 9

Duanın insanları alçak gönüllü yaptığı vurgulanır (Bkz. Slâyt 9).

Listelenen cevaplar tekrarlanır ve öğretmen tarafından açıklamalarla derse devam edilir: Yüce Allah kendisine yapılacak duaları kabul edeceğini söylemektedir. Allah'ın istediği iman ve itaattir. Allah, iman edip itaat edenlerin dualarını kabul edeceğini vaat etmiştir. Gerçek manada iman edip Allah'a kulluk edenlerin duası kabul olunur.

*“Allah'ın lutfundan isteyin. Çünkü Allah kendisinden istenmesini sever. İbadetin en değerlisi dua edip kurtuluş beklemektir.”*²³¹ Hadisi tahtaya yazılır/yansıtılır. Öğrencilerden hadis üzerinde düşünceleri istenir. Hadisten ne anladıkları sorulur. Alınan cevaplar listelenir.

- Allah kendisinden bir şeyler istenmesini sever.
- Allah'ın lütfundan istenmelidir.
- Dua ibadetin en değerlisidir.
- Dua edip kurtuluş beklenmelidir.

Listelen cevaplar bir öğrenciye okutturulur. Cevaplar da dikkate alınarak açıklamalar yapılır: Çaresiz ve sıkıntılı zamanlarında insan, elini ve gönlünü Yüce Rabbi'ne açarak bütün içtenliği ile derdini ona döker, dua eder. Dua eden insan Allah'ın yardımının kendisi ile olduğunu düşünür ve manevi güç kazanır. İç dünyası ferahlar, gönlüne huzur ve mutluluk dolar. Bu durum insanın hayatına anlam katar. İnsan bir ihtiyacı olduğunda Allah'a dua eder, O'ndan yardım ister. İstenmeyen bir davranış yaptığında Allah'a dua ederek bağışlanmasını diler, tövbe eder.

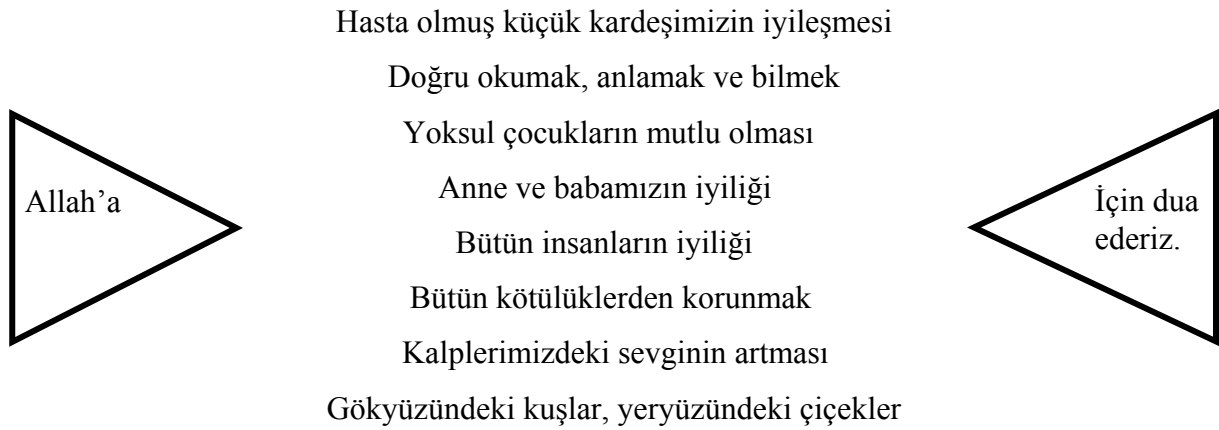
Anne babasının, kardeşlerinin ve bütün inanların iyiliğini ister. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de güzel bir dua örneği bulunmaktadır. Bu ayeti kitabımızdan ilk kim bulacak? Sorusu

²³¹ Tirmizi, Dâavât, 126.

sorulur. Ayeti ilk bulan öğrenciye ayet okutturulur: **“Onlardan bir kısmı da: Ey Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver. Bizi cehennem azabından koru! Derler”**²³²

Ayetin okunmasıyla birlikte öğretmen açıklamalarına devam eder: Bu ayetten de yola çıkarak Allah niçin dua edeceğimizi anlayabiliriz. Dua her ne kadar Allah’ın bize verdiği nimetler için olsa da aslında yine insanlar içindir. Dua aynı zamanda insanların Allah katındaki değerini artırır.

Allah’a niçin dua edileceğini sorusunun cevabı beyin fırtınası yapılarak alınan cevaplar tahtaya yazılır.

2. Okul Dışı Etkinlikler

a) Sorularla Dua: Dua etmenin anlamı ve duanın, ne zaman, nasıl, nerede ve niçin, kime yapıldığı konusunda bir çalışma yapılır.

b) Düşünelim Yorumlayalım: Dua ettiğinizde neler hissediyorsunuz? Düşüncelerinizi yazarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

c) Okuyalım, Öğrenelim: Gece Duası²³³ duayı okuyalım, öğrenelim.

3. Ölçme-Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki

GECE DUASI

Geldi uyku zamanı
Huzur gönder ya Rabbi,
Bütün yaratıklara
Rahatlık ver ya Rabbi

Bütün Müslümanlara
Rahmetin boldur senin,
Yardımlını dilerim
Hasta yatanlar için...

Temiz yatağımıza
Sağ yatıp sağ kalalım,
Sabahleyin neş'eyle
Yolumuza çıkalım...

Güzel rüyalar görüp
Uyanalım İNŞAALLAH,
Lâ ilâha illallah
Muhammed Rasûlullah

adlı

²³² Bakara, 2/201.

²³³ Evliyaoğlu, a.g.e., s. 6.

sorularla pekiştirme yapılır.

S. 1) Niçin dua edilmelidir?

S. 2) Dua ettiğiniz zaman neler hissediyorsunuz?

b. Nasıl Dua Edilir?

Kazanım: Nasıl dua edilmesi gerektiğini açıklar.²³⁴

1. Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Âmin

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, küçük grup tartışması, soru-cevap, tartışma, araştırma, buluş)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt,

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Drama
- İlkeler çıkarma
- Sözlük çalışması
- Kitap okuma
- Yazı yazma
- Ezberleme
- Hislerini anlatma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Projeksiyon kullanılması
- Drama
- Gözlem yapma

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme
- Uygulama
- Gözlem yapma

²³⁴ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 42.

- Rol yapma

Derse önce toplu olarak dua edilerek başlanır:²³⁵ “Allah’ım ilmimi, anlayışımı arttır. Bizi doğru insanlardan et!”

Duanın bitimde hazırlanmış olan *Nasıl Dua Edilir?* Slâydı²³⁶ tahtaya yansıtılır. *Siz Allah’a dua ediyor musunuz? dua yaptığınızda kendinizi nasıl hissediyorsunuz?* Soruları sorulur. (Bkz. Slâyt 1)

**Siz Allaha dua ediyor musunuz?
Dua yaptığınızda kendinizi nasıl hissediyorsunuz?**

Slâyt 1

Soruların cevabı hep birlikte aranır. Öğrencilerden alınan cevaplardan sonra öğrencilere *ne zaman, nerede ve nasıl dua ederiz?* Sorusu sorulur. İkinci slâyтта geçilerek cevap aranır (Bkz. Slâyt 2):

²³⁵ Beyza Bilgin-Saffet Bilhan, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi Özel Öğretim Metotları*, Anadolu Üniversitesi Yay., Ankara, 1987, s. 7.

²³⁶ www.dindersi.com’ dan uyarlanmıştır.

Ne Zaman, Nerede ve Nasıl Dua Edebiliriz?

Duada temel ilke samimiyettir. Allah'tan dilekler samimiyetle ve içtenlikle istenmelidir.

1. Her zaman dua edilebilir. İnsan Allah'a her zaman yönelmeli, ondan her zaman istekte bulunmalıdır.
2. Allah'tan bir şey isterken onun yüce ve güzel isimleri olan esmaü'l-hüsna aracılığıyla dua edilmelidir.
3. Helâl ve temiz şeyler için dua edilir. Allah'tan haram, yasak ve kötü şeyler dilemek, hem duanın ruhuna ve amacına hem de kulluğa aykırıdır.
4. Duanın kabul edilip edilmeyeceği konusunda tereddüt veya şüphe edilmemelidir.
5. Dua ederken bağırıp çağırmamak gerekir. Allah her şeyi işitir ve bilir.
6. Dua ederken edebe uygun ifadeler kullanılmalıdır.

Slâyt 2

Slâytla birlikte açıklamalar yapılır: İnsan istediği zaman ve içinden geldiği gibi Allah'a dua eder. Hiçbir aracıya ya da özel bir yere ve zamana ihtiyaç duymadan isteyebilir. Duada önemli olan samimiyettir. Allah'a hangi dilde ve ne şekilde dua edilirse edilsin O, herkesi duyar.

Allah'a *güzel isimlerinin* (Esmâül- Hunsâ) kullanılarak dua etmeliyiz: ***"De ki: "İster Allah deyin, ister Rahman deyin. Hangisini deseniz olur. Çünkü en güzel isimler O'na hastır." Namazında yüksek sesle okuma; onda sesini fazla da kısıma; ikisinin arası bir yol tut."***²³⁷ Allah'ın birçok isimler vardır ki, en güzel isimlerdir. Bunların herhangi biri ile olursa olsun dua yapılabilir.²³⁸

Helal ve temiz şeyler için dua edilmesi gerekir. Bu konuda Hz. Peygamber: *"Allah'ım, yeterince helalinden vererek beni haramından koru..."*²³⁹ buyurmaktadır.

Duanın yapıldığı vakit, kabul edilip edilmeyeceği konusunda kuşku duyulmamalıdır. Hz. Peygamber: *"Allah'a duanızın kabul edileceğine kesinlikle inanmış olarak dua edin. Şunu da bilin ki, Allah kendisinden gafil ve başka işlerle meşgul bir kalbin duasını asla kabul etmez."*²⁴⁰

Rabbimize kısık sesle ve içten gelerek dua ederiz. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır: ***"Kendi kendine, yalvararak ve ürpererek, yüksek olmayan bir sesle sabah***

²³⁷ İsrâ, 17/110.

²³⁸ Yazır, a.g.e., c. V, s. 530.

²³⁹ Tirmizî, Daavât, 121, (3558).

²⁴⁰ Tirmizî, Daavât, 66 (3474); Canan, a.g.e., c. VI, s. 531.

akşam Rabbini an. Gafillerden olma.”²⁴¹

Oyun oynuyoruz: “Müzik Eşliğinde Dur Ve Bir Birine Dua Et”²⁴² oyunu oynatılır: Öğrenciler müzik eşliğinde sınıfta dolaşırlar. Öğretmen müziği kestiğinde birbirine yakın olan öğrenciler istedikleri şekilde bir birlerine dua ederler:

Öğretmen: “Müziği açıyorum. Müzik durunca herkes birbirine yakın olan arkadaşına dua etsin.” Müzik birince...

Akın: “Allah Emanet ol kardeşim.”

Mehmet: Sende Allah’a emanet ol.” Müzik bitince...

Cansu: “Allah seni sevsin.”

Yasemin: “Allah seni de sevsin.” Müzik bitince...

Soner: “Allah seni başarılı kılsın.”

Ali: “Allah sana yardım etsin.” Müzik bitince...

Mesude: “Allah sınavda zihin açıklığı versin.”

Fatmanur: “Allah sana da zihin açıklığı versin.”

Oyun bu şekilde bütün öğrenciler bir birlerine dua edene kadar devam eder. Öğretmen oyun sonunda öğrencilerin duygu ve düşüncelerini almak için tartışma ortamı oluşturur. Öğrencilere şu soruları yöneltir:

- S. 1) Birbirinize dua ettiğinizde neler hissettiniz?
- S. 2) Başkalarının size dua etmesi hoşunuza gitti mi?
- S. 3) Duanın bize ne gibi yararları olabilir?
- S. 4) Her zaman ve her yerde dua edebilir miyiz?
- S. 5) Dua ederken yapmamız gereken en önemli şey nedir?²⁴³

Öğrencilerden alın cevaplardan sonra açıklamalarla derse devam edilir: Tek başına dua edilebildiği gibi topluca da dua edilebilir. Duanın başında ve sonunda “Âmin!” denir. Âmin sözcüğü “Allah’ım duamı kabul et!” anlamına gelir.

“En çok kabul edilen dua, birinin diğeri hakkında gıyaben yaptığı duadır.”²⁴⁴
“Herhangi biriniz acele etmedikçe duası kabul edilir. (Kul acele ederek) Rabbime kaç defa dua ettim de duamı kabul etmedi, der.”²⁴⁵ Hadisleri tahtaya yazılır/yansıtılır. Hadisler öğretmen tarafından okunur ve sorular sorulur: “Hadislerde bahsedilen şeyler nedir?”

²⁴¹ A’raf, 7/205.

²⁴² Alev Önder, *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama*, Epilson Yay., İst., 2003, s. 176’dan uyarlanmıştır.

²⁴³ Güler, a.g.e., s. 80-81.

²⁴⁴ Buhârî, Mezâlim, 9; Müslim, Zikr, 88, (2733); Tirmizî, Birr, 50, (1981), Ebû Dâvud, Salât, 364, (1535)

²⁴⁵ Buhârî, Daavât, 22; Müslim, Zikr, 90 (2735).

öğrencilerin görüşleri alınır ve öğretmen sorunun açılması ve tartışmaya imkân vermesi amacıyla aşağıdaki sorular sorulur:

S. 1) Hadislerde bahsedilen temel ilkeler nelerdir?

S. 2) Birinci hadis için çevrenizden gördüğünüz örneklerden hareketle neler söyleyebilirsiniz?

S. 3) Yapılan duanın arkasında nasıl hareket edilmelidir?

Öğrencilerden alınan cevapların akabinde öğretmen tarafından yapılan açıklamalarla derse devam edilir: Müslümanların birbirlerine karşı habersiz olarak dua etmeleri, Allah katında daha değerlidir.

İnsanlar acele etmedikleri sürece duaları kabul edilir. Yapılan bir dua üç şekilde kabul edilir. Birincisi, Allah dua edenin duası bu dünyada hemen kabul eder. İkincisi, bu dünyada dua eden kişinin başına gelebilecek bir musibeti, belayı ondan def eder, uzaklaştırır. Üçüncüsü ise, dua eden kişinin duasını ahirete bırakır, karşılığını orada verir.²⁴⁶

2. Okul Dışı Etkinlikler

a) **Sorularla dua:** Dua etmenin anlamı ve duanın ne zaman, nasıl, nerede, niçin, kime yapıldığı konusunda bir çalışma yapılır.

b) **Duamızı yazalım:** Ey Yüce Rabbim! Ey rahmeti bol olan Allah'ım! Ey koruyup gözeten Allah'ım! Ey kullarına her zaman iyilik ve hayır dileyen Rabb'im! İfadelerinden biriyle başlayan bir dua yazınız.

c) **Okuyalım: “Dua Etmeyi Biliyorum”**²⁴⁷ adlı kitabı okumaları istenir.

YEMEK DUASI

Elhamdülillah, elhamdülillah,
elhamdülillah ellzi ettamena vesegane vece
alene minel müslimin. Nimeti celilullah
bereketi halilullah şefaati senden ya
Rasulullah. Yiyenlere afiyyet sofralara berek
geçmişlere rahmet Allah rızası için el
fatiha!

Tablo 8

d) **Anlatınız:** Öğrencilere

Topluca edilen dualara hiç tanık oldunuz mu? Sorusu öğrencilere yöneltilir. Burada neler ve kimler için dua edilmektedir? Gözlemlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

e) **Yemek duası...**

Okuyalım, öğrenelim, uygulayalım:

Öğrencilere kısa bir yemek duası yazdırılarak öğrencilere okutturulur (Bkz. Tablo 8).

Öğrencilerden öğrenmeleri istenir ve öğrendiklerini uygulamaları istenir.

²⁴⁶ Tirmizi Daavât, 126, (3568).

²⁴⁷ Çiğdem Özmen, *Dua Etmeyi Biliyorum*, Timaş Yay., İst., 2007, s. 1-32.

3. Ölçme-Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

- S. 1) Dua edilirken nelere dikkat edilmesi gerekir?
- S. 2) Duanın sonunda söylenen söz nedir?
- S. 3) Bir birinize dua ettiğiniz zaman neler hissediyorsunuz?

c. Dua İbadetin Özüdür?

Kazanım: Dua etmenin anlamını kavrar.

1. Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: İbadet, namaz, oruç, zekât, hac, tevekkül

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, soru-cevap, tartışma, araştırma, buluş)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt, kavram haritası

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Okunan metinleri sınıflandırma ve ilişkilendirme
- Slogan yazma
- Sözlük çalışması
- Kavram haritası oluşturma
- Yayınlama

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Projeksiyon kullanılması
- Slogan bulma
- Kavram haritası

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme
- Paylaşma

İbadet, **“Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana dua edin cevap vereyim...”**²⁴⁸

Namaz, **“Sabır ve namaz ile Allah'tan yardım isteyin...”**²⁴⁹

Zekât, **“Malların bir kısmını, kendilerini temizleyip arıtacak sadaka olarak al, onlara dua et; senin duan onların kalbini yatıştırır ve huzur verir. Allah işitiri ve bilir.”**²⁵⁰

Hac, **“Hac ibadetlerinizi bitirince, babalarınızı andığınız gibi, hatta ondan daha kuvvetli bir şekilde Allah'ı anın. İnsanlardan öyleleri var ki: Ey Rabbimiz! Bize dünyada ver, derler. Böyle kimselerin ahiretten hiç nasibi yoktur.”**²⁵¹ Ayetleri tahtaya yazılır/yansıtılır. Bir öğrenciden ayetleri okumaları istenir. Bu ayetleri ibadet türlerine göre sınıflandırması istenir. Öğrencilere *ayette anlatılmak istenen nedir? Konuyla nasıl ilişkilendirilir?* Sorusu sorulur.

Alınan cevaplar doğrultusunda açıklamalar yapılır: Dua; kalbin Allah'a yönelmesi ve O'ndan yardım istemesidir. Ancak bu yardım isteği, Allah'a saygıyla sunulmalıdır. Allah'ı sevmenin ve O'na saygı duymanın en güzel ifadesi ibadettir. İbadetin başında dua gelir. Aynı zamanda dua bir ibadettir denilebilir. Kur'an'da ibadetle duanın bir arada kullanıldığı görülür. Bütün ibadetlerin içinde (namaz gibi) veya sonunda dua edilmesi öğütlenmiştir.

Dua eden kişi, dua etmeden önce kendi üzerine düşeni yapmalıdır. *Buna nedir?* Sorusu yöneltilir. Buna da *tevekkül* denir. İnsan Rabbi'ne karşı görevlerinin başında gelen ibadetleri yapmalı, sonra da dua ederek O'ndan yardım istemelidir, açıklaması yapılır. Yüce Allah bu konudaki ayetini ilk kim bulacak! İlk bulan öğrenciye ayet okutturulur: **“Ey iman edenler! Sabır ve namaz ile Allah'tan yardım isteyin. Çünkü Allah muhakkak sabredenlerle beraberdir.”**²⁵² Sabır ve namaz, nefsin kötü arzularına karşı en büyük silah olduğu vurgulanır. Kişi, dua etmekle Allah'a olan inancını, Allah'ın merhametine olan güvenini ve O'nun karşısındaki acizliğini itiraf eder. Gücünü aşan durumlarda Allah'tan yardım ister. Eksiklerin tamamlanmasını, hatalarının affı için Allah'a sığınır, tövbe eder. Allah'a bağlılığını ve sevgisini dua ile ortaya koyar. Böylece Allah'a karşı kulluk görevi olan ibadetini de yerine getirmiş olur.

Açıklamalardan sonra öğrencilere çıkarılacak ana fikir nedir sorusu sorulur. Ve bu konuda bir slogan oluşturmaları istenir.

²⁴⁸ Mü'min, 40/60.

²⁴⁹ Bakara, 2/45.

²⁵⁰ Tevbe, 9/103.

²⁵¹ Bakara, 2/200.

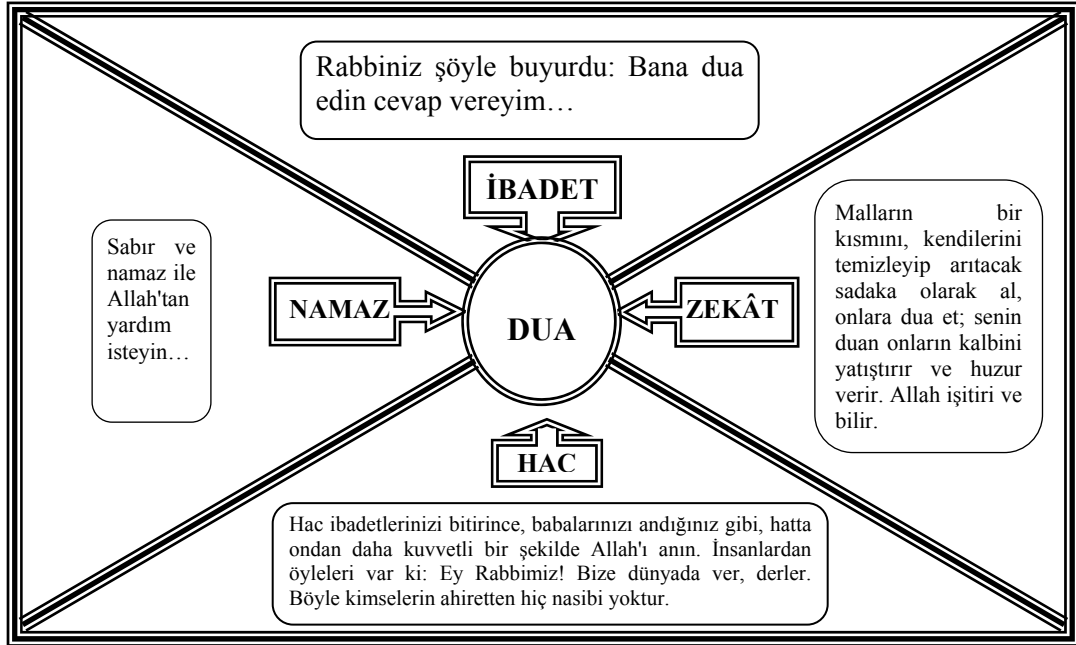
²⁵² Bakara, 2/153.

En güzel sloganı bulan öğrencini ürünü panoya asılır ve dua ile ibadet ayrılmaz bir bütün olduğu; bu konuda Hz. Peygamber şöyle buyurduğu: “Dua, ibadetin özüdür.”²⁵³ Vurgulanır.

2. Okul Dışı Etkinlikler

Örümcek ağı oluşturalım: Dua merkezli ibadet, namaz, zekât, hac kavramlarından oluşan bir örümcek ağı oluşturunuz. Bunlar birer ayetle destekleyiniz(Bkz. Tablo 9).

Tablo 9

3. Ölçme-değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

S. 1) Aşağıdaki boşlukları uygun şekilde doldurunuz.

- Sabır ve, nefsin kötü arzularına karşı en büyük silahtır
- Dua eden kişi, dua etmeden önce kendi üzerine düşeni yapmasına denir.

²⁵³ Tirmizi, Daavat, 1.

d. Kur'an'dan ve Hz. Peygamberden Dua Örnekleri

Kazanım: Kur'an'da ve Hz. Muhammed'in sözlerinden dua örnekleri verir.²⁵⁴

1. Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Nesil, kin, nefret, tevhit

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, soru-cevap, , analiz, araştırma)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt, şiir metni

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Konuyla ilgili ayetlerin ve hadislerin öğrenilmesi,
- İlkeler çıkarma
- Sözlük çalışması
- Yarışma metni hazırlama
- Yayınlama
- Şiir okuma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Projeksiyon kullanılması
- Afiş hazırlama

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme
- Yarışmaya katılma

Allah insanların kendisine nasıl dua edeceğini Kur'an'da öğretmektedir. Kur'an-ı Kerim'de çok sayıda dua örnekleri mevcuttur.

Kur'an'dan Dua Örnekleri

Kur'an-ı Kerim'de bulunan dua örneklerinden bazıları şunlardır:

Kur'an'dan Dua Örneklerinin yer aldığı slâyt tahtaya yazılır/yansıtılır. Ayetler üzerinde öğrencilerle görüşleri alınır. Allah'tan talep edilen isteklerin neler olduğu tespit edilir:

²⁵⁴ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 42.

KUR'AN'DAN DUA ÖRNEKLERİ

***“Bize doğru yolu göster.
Kendilerine lütuf ve ikramda
bulunduğun kimselerin yolunu;
gazaba uğramışların ve sapmışların
yolunu değil!”***

Slâyt 1

*“Bize doğru yolu göster. Kendilerine lütuf ve ikramda bulunduğun kimselerin yolunu; gazaba uğramışların ve sapmışların yolunu değil!”*²⁵⁵ Ayeti ile insanların kendilerini doğru yola iletmesi için Allah’tan yardım istenmesini gerektiği vurgulanıyor (Bkz. Slâyt 1).

KUR'AN'DAN DUA ÖRNEKLERİ

***“Onlardan bir kısmı da: Ey
Rabbimiz! Bize dünyada da
iyilik ver, ahirette de iyilik ver.
Bizi cehennem azabından koru!
Derler.”***

Slâyt 2

*“Onlardan bir kısmı da: Ey Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver. Bizi cehennem azabından koru! Derler.”*²⁵⁶ Ayeti insanların her iki dünya için iyilik istemesi gerektiği vurgulanmaktadır (Bkz. Slâyt 2).

²⁵⁵ Fatiha, 1/6–7.

²⁵⁶ Bakara, 2/201.

KUR'AN'DAN DUA ÖRNEKLERİ

“Ey Rabbim! Beni ve soyumdan gelecekleri namazı devamlı kılanlardan eyle; ey Rabbimiz! Duamı kabul et! Ey Rabbimiz! (Amellerin) hesap olunacağı gün beni, ana-babamı ve müminleri bağışla!”

Slâyt 3

*“Ey Rabbim! Beni ve soyumdan gelecekleri namazı devamlı kılanlardan eyle; ey Rabbimiz! Duamı kabul et! Ey Rabbimiz! (Amellerin) hesap olunacağı gün beni, ana-babamı ve müminleri bağışla!”*²⁵⁷ Ayeti insanların sadece kendileri için değil; diğer insanlar içinde dua etmeleri; ibadetlerin yapılmasında yardımcı olması ve Ahirette bağışlanma istenmesi gerektiği vurgulanıyor (Bkz. Slâyt 3).

KUR'AN'DAN DUA ÖRNEKLERİ

“...Rabbimiz! Bizi ve bizden önce gelip geçmiş imanlı kardeşlerimizi bağışla; kalplerimizde, iman edenlere karşı hiçbir kin bırakma! Rabbimiz! Şüphesiz ki sen çok şefkatli, çok merhametlisin!”

Slâyt 4

*“...Rabbimiz! Bizi ve bizden önce gelip geçmiş imanlı kardeşlerimizi bağışla; kalplerimizde, iman edenlere karşı hiçbir kin bırakma! Rabbimiz! Şüphesiz ki sen çok şefkatli, çok merhametlisin!”*²⁵⁸ Ayeti kalplerde inan insanlara karşı kin ve nefret duygusunun olmaması için yardım istenmektedir (Bkz. Slâyt 4).

²⁵⁷ İbrahim, 14/40–41.

²⁵⁸ Haşr, 59/10.

KUR'AN'DAN DUA ÖRNEKLERİ

“Biz insana, ana-babasına iyilik etmesini tavsiye ettik. Annesi onu zahmetle taşıdı ve zahmetle doğurdu. Taşınması ile sütten kesilmesi, otuz ay sürer. Nihayet insan, güçlü çağına erip kırk yaşına varınca der ki: Rabbim! Bana ve ana-babama verdiğin nimete şükretmemi ve razı olacağın yararlı iş yapmamı temin et. Benim için de zürriyetim için de iyiliği devam ettir. Ben sana döndüm. Ve elbette ki ben Müslümanlardanım.”

Slâyt 5

*“Biz insana, ana-babasına iyilik etmesini tavsiye ettik. Annesi onu zahmetle taşıdı ve zahmetle doğurdu. Taşınması ile sütten kesilmesi, otuz ay sürer. Nihayet insan, güçlü çağına erip kırk yaşına varınca der ki: Rabbim! Bana ve ana-babama verdiğin nimete şükretmemi ve razı olacağın yararlı iş yapmamı temin et. Benim için de zürriyetim için de iyiliği devam ettir. Ben sana döndüm. Ve elbette ki ben Müslümanlardanım.”*²⁵⁹ Ayeti özellikle anne ve babaya karşı iyi davranılması gerektiği, bunun için Allah’tan yardım istenmesi gerektiği vurgulanıyor (Bkz. Slâyt 5).

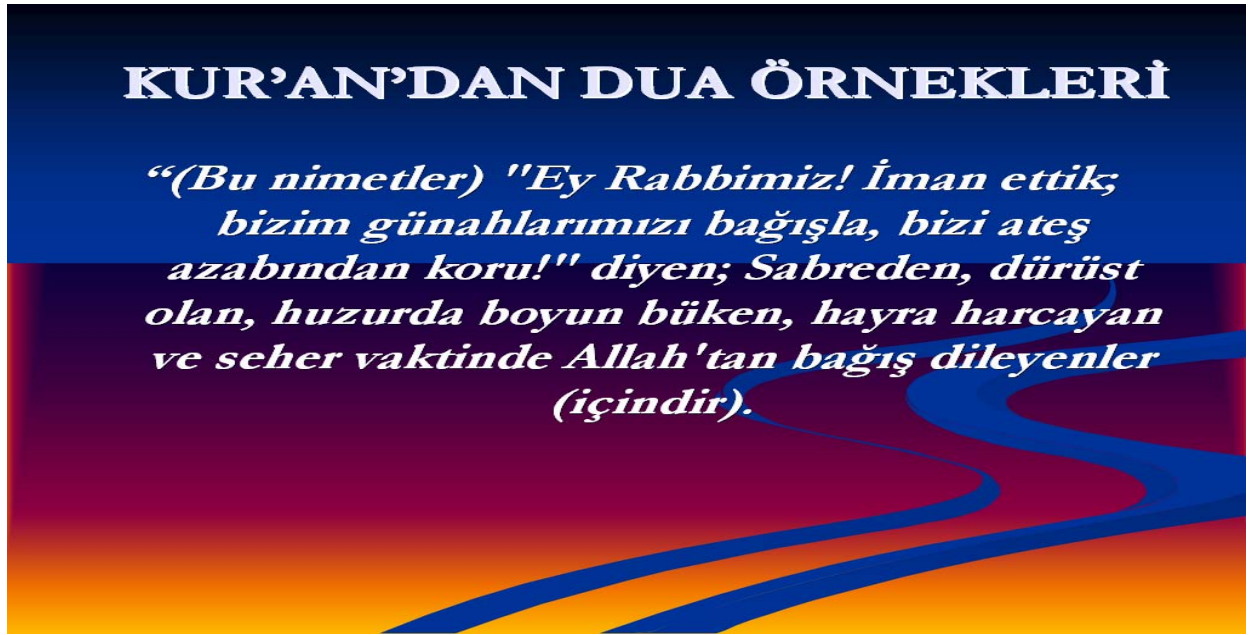
KUR'AN'DAN DUA ÖRNEKLERİ

“Ey Rabbimiz! Bizi sana boyun eğenlerden kıl, neslimizden de sana itaat eden bir ümmet çıkar, bize ibadet usullerimizi göster, tevbemizi kabul et; zira tevbeleri çokça kabul eden, çok merhametli olan ancak sensin. Ey Rabbimiz! Onlara, içlerinden senin ayetlerini kendilerine okuyacak, onlara kitap ve hikmeti öğretecek, onları temizleyecek bir peygamber gönder. Çünkü üstün gelen, her şeyi yerli yerince yapan yalnız sensin.”

Slâyt 6

²⁵⁹ Ahkaf, 46/15.

*“Ey Rabbimiz! Bizi sana boyun eğenlerden kıl, neslimizden de sana itaat eden bir ümmet çıkar, bize ibadet usullerimizi göster, tevbemizi kabul et; zira tevbeleri çokça kabul eden, çok merhametli olan ancak sensin. Ey Rabbimiz! Onlara, içlerinden senin ayetlerini kendilerine okuyacak, onlara kitap ve hikmeti öğretecek, onları temizleyecek bir peygamber gönder. Çünkü üstün gelen, her şeyi yerli yerince yapan yalnız sensin.”*²⁶⁰ Ayeti Hz. İbrahim’in duasıdır. Allah’tan kendisini kendisine boyun eğmesine, kendi neslinden gelenlerinde O’na boyun eğmesine, onlara yardımcı olması; tövbelerinin kabul edilmesini ve onlara ilim öğretilmesi istenmesi vurgulanmaktadır (Bkz. Slâyt 6).

Slâyt 7

*“(Bu nimetler) "Ey Rabbimiz! İman ettik; bizim günahlarımızı bağışla, bizi ateş azabından koru!" diyen; Sabreden, dürüst olan, huzurda boyun büken, hayra harcayan ve seher vaktinde Allah'tan bağış dileyenler (içindir).”*²⁶¹ Ayeti iman eden, günahlarının bağışlanması, cehennem ateşinden koruması için dua edilmesi vurgulanmaktadır. Dürüst olan, hayır işlerinden bulunanları Allah’ın ödüllendireceği dile getirilmiştir (Bkz. Slâyt 7).

²⁶⁰ Bakara, 2/128–129.

²⁶¹ Al-i İmran, 3/16–17.

KUR'AN'DAN DUA ÖRNEKLERİ

“Musa: Rabbim! dedi, yüreğime genişlik ver. İşimi bana kolaylaştır. Dilimden (şu) bağı çöz. Ki sözümü anlasınlar.

Slâyt 8

*“Musa: Rabbim! Dedi, yüreğime genişlik ver. İşimi bana kolaylaştır. Dilimden (şu) bağı çöz. Ki sözümü anlasınlar.”*²⁶² Ayeti Hz. Musa'nın duasıdır. İşlerin kolaylaşması, konuşma yeteneğinin gelişmesi için dua edilmesi dile getirilmiştir (Bkz. Slâyt 8).

KUR'AN'DAN DUA ÖRNEKLERİ

“Rabbim! Bana hikmet ver ve beni iyiler arasına kat. Bana, sonra gelecekler içinde, iyilikle anılmak nasip eyle!”

Slâyt 9

*“Rabbim! Bana hikmet ver ve beni iyiler arasına kat. Bana, sonra gelecekler içinde, iyilikle anılmak nasip eyle!”*²⁶³ Ayeti Hz. İbrahim'in duasıdır. Hz. İbrahim, bu duasıyla, kıyamete kadar hayırla anılmayı istemiştir. Duası kabul olmuş, bundan ötürü her ümmet ona ayrı bir sevgi duymuş ve adını övgüyle anar olmuştur. Müslümanlar da beş vakit namazda salâvat-ı şerife okurken onu da anarak bu duaya katılmaktadırlar. İyi bir insan olmak için dua edilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Bkz. Slâyt 9).

²⁶² Taha, 20/25–28.

²⁶³ Şuara, 26/83–84.

KUR'AN'DAN DUA ÖRNEKLERİ

“... Rabbimiz! Unutursak veya hataya düşersek bizi sorumlu tutma. Ey Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır bir yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği işler de yükleme! Bizi affet! Bizi bağışla...”

Slâyt 10

“... Rabbimiz! Unutursak veya hataya düşersek bizi sorumlu tutma. Ey Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır bir yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği işler de yükleme! Bizi affet! Bizi bağışla...”²⁶⁴ Ayeti gücün yetmeyeceği sorumlulukların yüklenmemesi için dua edilmesi gerektiğini dile getiriyor. Bağışlanma ve affedilme isteği dile getiriliyor (Bkz. Slâyt 10).

Ayetler hakkında yapılan bu açıklamalardan sonra özet yapılarak derse devam edilir: Tevhit’e yönelmek ve İslam’a girmek en büyük nimettir. Allah’ın hoşnut olacağı davranışları yapmaya çabalamak, bütün neslinin Salih Müslümanlardan olmasını istemek de, insanın yapacağı dualar arasında olmalıdır.

H. Peygamber’den Dua Örnekleri

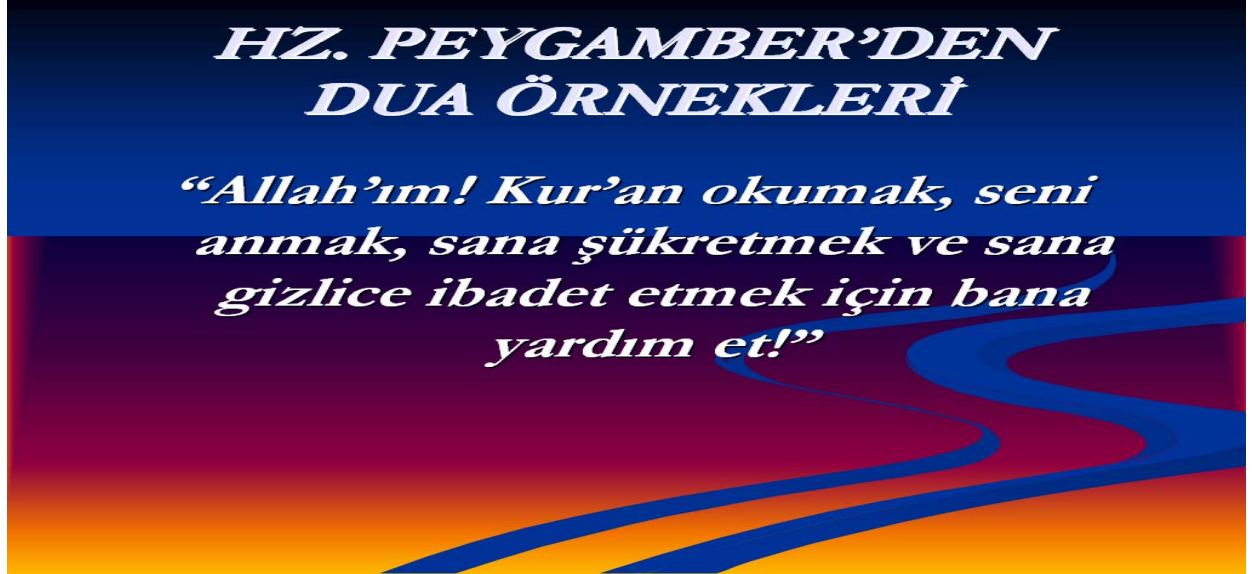
H. Peygamber’in yaşamı boyunca dilinden dua eksik olmamıştır. Onun hayatına bir göz attığımız zaman bunları görmekteyiz. *H. Peygamber’den dua örneklerinin* yer aldığı slâyt tahtaya yazılır/yansıtılır. Hadisler üzerinde öğrencilerle görüşleri alınır. Allah’tan talep edilen isteklerin neler olduğu tespit edilir:

²⁶⁴ Bakara, 2/286.

Slâyt 1

*“Allah’ım! Sen affedicisin, affi sevesin, beni de affet.”*²⁶⁵ Hz. Peygamber bu duasında Allah’tan kendisini affetmesini istemektedir. Affedilmesini istemesini birçok duasında görmekteyiz (Bkz. Slâyt 1).

Slâyt 2

*“Allah’ım! Kur’an okumak, seni anmak, sana şükretmek ve sana gizlice ibadet etmek için bana yardım et!”*²⁶⁶ Hz. Peygamber bu duasında Allah’a ibadet edebilmek için, Allah’tan kendisine yardım etmesini istemektedir (Bkz. Slâyt 2).

²⁶⁵ Tirmizi, Daavat, 85.

²⁶⁶ Ebu Davud, İstiğfar, c. 4. 5318.

HZ. PEYGAMBERDE'N DUA ÖRNEKLERİ

***“Allah’ım! Senden faydalı bilgi,
temiz rızık ve kabul edilmiş bir
ibadet dilerim.”***

Slâyt 3

*“Allah’ım! Senden faydalı bilgi, temiz rızık ve kabul edilmiş bir ibadet dilerim.”*²⁶⁷ Hz. Peygamber bu duasında faydalı bilgi, helal rızık ve ibadetlerini kabul olmasını istemektedir (Bkz. Slâyt 3).

HZ. PEYGAMBER'DEN DUA ÖRNEKLERİ

***“Bizi yediren, içiren,
koruyan ve barındıran
Allah’a şükürler olsun.”***

Slâyt 4

*“Bizi yediren, içiren, koruyan ve barındıran Allah’a şükürler olsun.”*²⁶⁸ Hz. Peygamber bu duasında kendisine çeşitli nimetler veren Allah’a teşekkür etmektedir (Bkz. Slâyt 4).

²⁶⁷ Canan, a.g.e., c. XVII, s. 32.

²⁶⁸ Müslim, Zikr, 64; Tirmizi, Daavat, 16.

HZ. PEYGAMBER'DEN DUA ÖRNEKLERİ

***“Allah’ım! Üzüntüden,
cimrilikten, korkaklıktan,
acizlikten, tembellikten ve
kötülükten sana sığınırım.”***

Slâyt 5

*“Allah’ım! Üzüntüden, cimrilikten, korkaklıktan, acizlikten, tembellikten ve kötülükten sana sığınırım.”*²⁶⁹ Hz. Peygamber bu duasında kötü alışkanlıklardan koruması için Allah’tan yardım istemektedir (Bkz. Slâyt 5).

HZ. PEYGAMBER'DEN DUA ÖRNEKLERİ

***“Rabbim! Senin adını anarak
yatıyor, senin adını anarak
kalkıyorum. Bizlerden rahmet
ve iyiliğini esirgeme. İyi
kullarını koruduğun gibi bizleri
de gücünle koru!”***

Slâyt 6

“Rabbim! Senin adını anarak yatıyor, senin adını anarak kalkıyorum. Bizlerden

²⁶⁹ Ebu Davud, Salât, 367.

rahmet ve iyiliğini esirgeme. İyi kullarını koruduğun gibi bizleri de gücünle koru!”²⁷⁰ Hz. Peygamber bu duasında yaptığı her şeyin Allah için olduğunu görüyoruz. Allah’tan rahmet ve iyiliğini eksik etmememsini, koruması istemektedir (Bkz. Slâyt 6).

Ders şiir okuyarak bitirilir: **“Böyle ol böyle söyle”**²⁷¹ şiirini okunur:

BÖYLE OL BÖYLE SÖYLE

...

Allah’ım!

O güzeller güzeli,

Hangi iyilik diledi senden,

Dilerim ben de öylelerini.

Allah’ım!

Peygamber Efendimiz,

Hangi şeylerden sığındıysa sana,

Up uzak tut benden onları.

Okunan şiir üzerinde öğrencilerle konuşulur, fikirleri alınır. Öğrencilerden öğrenmeleri istenir.

2. Okul Dışı Etkinlikler

a) Araştırma:

Öğrencilerden Kur’an’da ve Hz. Peygamber’den dua örnekleri araştırmaları istenir.

b) Yarışma: En güzel dua yarışması için öğrencilerden dua yazmaları istenir. Hazırlanan yarışma ilanı (Bkz. Şekil 6) sınıf panolarına asılır.

3. Ölçme-Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir.

EN GÜZEL DUA YARIŞMASI

“Rabbimiz şöyle buyurdu: Bana dua edin ki duanızı kabul edeyim.”
Mü’min Sûresi, 60.

Kabul edilen dualarda buluşmak temennisiyle...

Yazı ve şiirlerinizi bekliyoruz.

Müracaat tarihi:/....../200...

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenleriniz

Şekil 6

²⁷⁰ Buhari, Daavat, 13.

²⁷¹ Cahit Zarifoğlu, *Şairin duası, Dua Şiirleri Antolojisi*, (Haz. Mustafa Özçelik), Selis Kitaplar, İst., 2006, s. 143–144.

Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

- S. 1) Kur'an-ı Kerim'den dua örneği veriniz.
- S. 2) Hz. Peygamber'in dualarından örnek veriniz?
- S. 3) Yarışmada yazıla dualar değerlendirilir.

VII. Güzel İş ve Güzel Davranış: Salih Amel

Kazanım: Her güzel iş ve davranışının (Salih amel) dinimizdeki önemini açıklar.²⁷²

1- Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Salih amel, hoşnut olmak

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, grup çalışması, soru-cevap, tartışma, araştırma)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt, resimler

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Konuyla ilgili ayetlerin ve hadislerin öğrenilmesi,
- Rasimleri tanımlama
- İlkeler çıkarma
- Sözlük çalışması
- Bir olaya hakkındaki duygu ve düşüncelerini yazma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Projeksiyon kullanılması
- Resimlerden yararlanarak tahminde bulma
- Pano hazırlama

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme
- Grup çalışmasına katılma

Öğretmen derse önceden hazırladığı resim panosu ile gelir (Bkz. Tablo 10). Bu resimleri öğrencilere gösterir.

²⁷² İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 42.

Tablo 10

Öğrencilerden resimler hakkındaki görüşleri alınır. Resimlerde gördükleri doğru veya yanlış davranışları söylemeleri istenir.

Öğrencilere *Salih amel nedir?* Sorusu sorulur. Öğrencilerden cevaplar alınır. Cevaplardan sonra açıklamalar yapılır: İnsanın kendisine ve çevresine yararlı olmak amacıyla her güzel iş ve davranış Salih amel olarak adlandırılır. Salih amel hiç kimseden karşılık beklemeksizin sadece Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için yapılır.

Tanımın yapılmasından sonra Salih amele öğrencilerden örnek vermeler istenir. Öğrencilerden alınan cevapların ardından şu örnekler verilir: Namaz kılmak Salih amel olduğu gibi birine güler yüz göstermek, ihtiyacı olan bir hastaya kan vermek, selam vermek de Salih amel sayılır. Bir yakınımızın eksik veya yanlış davranışlarının düzeltilmesine yardımcı olmak Salih ameldir.

“(İnsanları) Allah'a çağıran, iyi iş yapan ve “Ben Müslümanlardanım” diyenden kimin sözü daha güzeldir?”²⁷³ ayeti ile **“Zandan sakınınız. Çünkü zan sözün en yalanıdır. Kulak kırsızlığı yapmayız. Gizli mahrem konuları incelemeyiniz. Almayacağınız malın fiyatını artırmayınız. Birbirinize hasetlik yapmayınız. Birbirinize kızmayınız. Ay Allah'ın kulları kardeş olunuz.”²⁷⁴** Hadisi tahtaya yazılır/yansıtılır. Öğrencilerden ayet ve hadisten geçen güzel davranışları listelemeleri istenir:

- İnsanları Allah'a çağırmak

²⁷³ Fussilet, 41/33.

²⁷⁴ Buhari, Edeb, 58.

- İyi işler yapmak.
- Zandan sakınmak
- Gizlice laf dinlememek
- İnsanların hayatlarını araştırmamak
- Alınmayacak malın fiyatlarını arttırmamak
- Kıskanç olmamak, haset etmemek
- Önemsemediği bir iş yapmak

Listelenilen davranışlar göz önüne alınarak açıklamalara devam edilir: Dinimiz erdemli davranışları, Salih amel kabul eder ve bunların yaygınlaşmasını ister. Hz. Peygamber bu konuda: *“Bir kul, Allah’ın rızasını kazandıracak şeylerden, önemsemediği bir söz söyler. Allah, bu söz nedeniyle pek çok derecelere yükseltir...”*²⁷⁵ buyurmaktadır.

“İman edip sâlih ameller işleyenlere gelince, halkın en hayırlısı da onlardır. Onların Rableri katındaki mükâfatları, zemininden ırmaklar akan, içinde devamlı olarak kalacakları Adn cennetleridir. Allah kendilerinden hoşnut olmuş, onlar da Allah’tan hoşnut olmuşlardır. Bu söylenenler hep Rabbinden korkan (O’na saygı gösterenler) içindir.”²⁷⁶ ***“Kim zerre kadar iyilik yapmışsa onun karşılığını görür.”***²⁷⁷ Ayetleri ile *“Allah iyilikleri ve kötülükleri yazmış durumunu şöyle açıklamıştır. Kim bir iyilik yapmaya karar verir de bunu yapmazsa, Allah kendi katında bunu tam bir iyilik olarak yazar. Eğer iyili yapmaya karar verir de yaparsa, Allah kendi katında bunu onun için ondan yedi yüze kadar pek çok katlayıp yazar. Kim bir kötülük yapmaya karar verir de bunu yapmazsa, Allah kendi katında bunu onun için tam bir iyilik olarak yazar. Eğer kötülük yapmaya karar verir de yaparsa, Allah bunu onun için bir kötülük olarak yazar.”*²⁷⁸ hadisi tahtaya yazılır/yansıtılır. Öğrencilere *“ayetten ve hadisten ne anladıkları?”* sorulur. Öğrencilerden alınan cevapların akabinde açıklamalar yapılır: Allah, insanlardan kötülükten kaçınıp güzel işler yapmalarını istemektedir. Kur’an’da Salih amel yapanlar, güzel iş ve davranışlarda bulunanlar övülmektedir. Allah’a inanıp güzel işler yapanların Allah tarafından ödüllendirilecektir. İman edip iyi işler yapanlar -ki bunların başında namaz kılmak ve zekât vermek gelmektedir- halkın en hayırlısı olarak nitelendirilmiştir. Mü’minlere dünyada yaptıkları iyi işlerin karşılığı olarak âhiret nimetlerinin en güzellerinden olan Adn cennetlerinin verileceği, müminlerin bu cennetlerde ebedî olarak kalacakları haber verilmektedir. Bunlardan daha iyisi ise Yüce

²⁷⁵ Buhari, Rikak, 23.

²⁷⁶ Beyyine, 98/7–8.

²⁷⁷ Zilzal, 99/7.

²⁷⁸ Buhârî, Rikak, 31; Müslim, İman, 207 (131).

Allah'ın rızasını kazandıklarının müjdelenmiş olmasıdır. Dünyada Allah'ın emirlerini yerine getirip yasaklarından sakındıkları için Allah onlardan razı olmuştur. Bir hadis-i kudsîde belirtildiği üzere “onlara gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve insan aklına gelmemiş olan sonsuz nimetler verileceği için” ²⁷⁹ onlar da Allah'a karşı hoşnutluk ve memnuniyet hissiyle dolacaklardır.²⁸⁰ Allah insanları o kadar çok sevmektedir ki iyi niyetine bile sevap vermektedir.

2- Okul Dışı Etkinlikler

a) **Listeleyelim:** Salih amel olarak nitelendirebileceğiniz davranışlar nelerdir?

Bunları listeleyelim (Bkz. Tablo 11).

b) **Yazalım:** Eşyalarını taşımakta zorlanan bir teyzeye yardım ettiğinizde neler hissedersiniz? Bu konuda duygu ve düşüncelerinizi içeren bir paragraflık yazı yazınız.

c) **Pano Yapalım:** Sınıfımızda arkadaşlarınızla gruplar oluşturarak insanlara iyilik yapmak ve Salih amelle ilgili yazı ve resimlerden oluşan bir pano hazırlayarak sınıf duvarımıza asalım.

Tablo 11

3- Ölçme-Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

S. 1) Salih amel nedir?

S. 2) Aşağıdakilerden hangisi Salih amel olarak değerlendirilemez?

a) Yaşlı bir insana yardım etmek b) İyiliği özendirmek.

c) Güzel söz söylemek

d) İnsanların arkasından konuşmak

S. 3) Öğrencilerin yapmış oldukları çalışmalar değerlendirilir.

²⁷⁹ Buhârî, Tevhîd, 35; Müslim, İman, 312.

²⁸⁰ Karaman vd., a.g.e., c. V, s. 612.

VIII. İbadetler Davranışlarımızı Güzelleştirir

Kazanım: İbadetlerin davranışlar üzerindeki etkisini fark eder.²⁸¹

1- Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Din, vicdan, laiklik

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, beyin fırtınası, soru-cevap, tartışma, araştırma, gözlem

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, pankartlar

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Konuyla ilgili ayetlerin ve hadislerin öğrenilmesi,
- Hikâye tamamlama çalışmaları yapılır
- İlkeler çıkarma
- Sözlük çalışması
- Drama
- Şiir okuma
- Boşluk doldurma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Projeksiyon kullanılması
- Drama yapma
- Gözlem yapma
- Pankart

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme
- Roller verme
- Pankartları taşıma

“Küçük bir kasabada Fatma ve Cansu adında iki arkadaş yaşıyormuş. Fatma çok çalışkan, ibadetlerini yerine getirmek için gayret gösteren, namaz kılan, oruç tutan ve insanlara yardım etmekten hoşlanan bir insanmış. Cansu ise bunların hiç birini yapmıyor, zamanın çoğunu boş oturarak geçiriyormuş. Bir gün sınav olacakları gün beraber oyun

²⁸¹ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 42.

oynuyorlarmış. Fatma bu kadar oyun yeter, yarın sınavımız var biraz da ders çalışalım demiş. Cansu ise oyun oynamaya devam etmekte ısrar ediyormuş. Fatma yarın sınavda ne yapacağız demiş. Cansu ise kopya çekeriz demiş.”

Hikâye burada kesilir. İstekli öğrencilere rolleri dağıtılır. Öğrencilerden bir Fatma, biri de Cansu olarak belirlenir. Öğrencilerden dinledikleri bu hikâyeyi canlandırmaları istenir. Ancak oyun tamamlanmaz. Canlandırma bittikten sonra, sınıfa; “Sizce Fatma Cansu’ya ne söylemiş olabilir? Niçin? Siz olsaydınız ne yapardınız? Niçin? Soruları sorulur. Öğrencilere söz hakkı verilerek cevapları alınır. Öğrencilere cevapları unutmamaları söylenir.

“İbadetlerin davranışlarınız üzerindeki etkisi nedir? Sorusu sorulur. Öğrencilerden cevaplar alınır ve açıklamalar yapılır: İbadet, insanı kötü davranışlardan uzak tutar ve iyi davranışlara yöneltir. İbadet yaptığı halde kötü davranışlardan uzaklaşamayan insan, ibadet bilincine ulaşamamış demektir. İbadetler; davranışları güzelleştirir, Allah’a olan sevgi ve saygı geliştirir. Allah’a saygılı olan insanlar, O’nun yarattığı insanlara da saygılı olur. Yunus Emre’nin ifadesiyle:²⁸²

Bir kez gönül yıktın ise bu kıldığın namaz değil

Yetmiş iki millet dahi elin yüzün yumaz değil

“(Resûlüm!) Sana vahyedilen Kitab’ı oku ve namazı kıl. Muhakkak ki, namaz, hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah’ı anmak elbette (ibadetlerin) en büyüğüdür. Allah yaptıklarınızı bilir.”²⁸³ Ayeti ile “Rasulullah’a (sav) bir kişi geldi ve dedi ki: ‘Filan, gece namaz kılıyor, gündüz olunca da hırsızlık yapıyor.’ Rasulullah şöyle dedi: “Namaz, o kişiyi işlediği suçtan vazgeçirecektir.”²⁸⁴ Hadisi tahtaya yazılır/yansıtılır. Öğrencilere, ayet ve hadisleri göz önüne alarak; “Sizce namaz kılmamın davranışlarımız üzerindeki olumlu etkisi nelerdir?” sorusunu cevaplamaları istenir. Öğrencilerden cevaplar alınır ve açıklamalar yapılır: Ayet, günaha götüren isteklerin baskısından kurtulmanın ve ruh yüceliğine erişmenin en sağlam yolunu göstermektedir. Şüphesiz bu, en geniş manada “Allah’ı anmak”tır. Kur’an okumak ve namaz, bunun en başta gelen şekilleridir. Gerçekten, Kur’an’ın manalarını düşünenler için, Kur’an okumak, daha önce farkına varılamayan birçok manaların açığa çıkmasını sağlar.

Hakkı verilerek kılınan *namazın* da, ruhu ulvileştireceği ve mutlaka kötülükten alıkoyacağı, bu ayette ve birçok hadiste ısrarla belirtilmektedir. İyiliğe sevk etmeyen,

²⁸² Faruk Kadri Timurtaş, *Yunus Emre Divanı*, Babıali Kültür Yay., İst., 2006, s. 107.

²⁸³ Ankebut, 29/45.

²⁸⁴ Ahmet bin Hanbel, *el- Müsned* (el- Fethu’r-Rabbâni Tertibi), (Ter. Rifat Oral, Süleyman Sarı), Ensar Yay., Konya 2003, , Hadis No: 22/892, c. III, s. 283.

kötülüklerden alıkoymayan bir namaz ise, İslam büyükleri tarafından, sırtta taşınan bir vebal olarak nitelendirilmiştir.

*“Sizden birisi oruçlu olduğu zaman, kötü söz söylemesin, bağırıp çağırmasin, bir kimse kendisine kötü söz söylediği zaman yahut sataşırsa, ona; ‘Ben Oruçluyum!’ desin.”*²⁸⁵ Hadisi tahtaya yazılır/yansıtılır. Öğrencilere “Sizce oruç tutmanın davranışlarımız üzerindeki etkileri nelerdir?” sorusu sorulur. Öğrencilerden cevaplar alınır ve açıklamalar yapılır: *Oruç* ibadeti de davranışlarımızı güzelleştirmeye katkı sağlar. İnsanı sabırlı yapar. Aç insanların halini daha iyi anlamamızı sağlar.

*“Kim Allah için hacceder ve bu arada kötü söz söylemez ise hacdan, annesinden doğduğu günkü gibi günahsız olarak döner.”*²⁸⁶ Hadisi tahtaya yazılır/yansıtılır. “Hac ibadetinin insanların davranışları üzerindeki etkisi nedir?” sorusu sorulur ve cevaplar alınır. Cevaplar doğrultusunda açıklamalar yapılır: *Hac*, dünyanın dört bir yanından gelen insanlar aynı giysiler içerisinde beraberce ibadet ederler. İnsan; dili, rengi ve ırkından dolayı kimseyi küçümsememesi gerektiğini öğrenir. Hac ibadeti; her türlü sınıf ve cinsiyet ayrımının ortadan kalkmasını ve Müslümanların dünya çapında birbiriyle kaynaşmasını sağlar.

*“Allah’ın rızasını kazanmak ve kalplerini sağlamlaştırmak için mallarını hayra sarf edenlerin durumu, bir tepede kurulmuş güzel bir bahçeye benzer ki, üzerine bol yağmur yağmış da iki kat ürün vermiştir. Bol yağmur yağmasa bile bir çisenti düşer (de yine ürün verir). Allah, yaptıklarınızı görmektedir.”*²⁸⁷ Ayeti tahtaya yazılır/yansıtılır. “Zekât insanların davranışlarını üzerine etkilerli nelerdir?” sorusu sorulur ve cevaplar alınır. Cevaplar doğrultusunda açıklamalar yapılır: *Zekât* veren insan; paylaşma, cömertlik ve yardım severlik gibi güzel davranışlar edinir. Zekât zengin ve fakir arasındaki ayrımı kaldırır, bunların bir birine karşı güzel duygular beslemelerini sağlar.

İbadetler, insanı kötülükten, zararlı alışkanlıklardan uzaklaştırır. Sabırlı ve düzenli olaya alıştırır. Görev bilinci kazanmasına katkıda bulunur ve zamanı iyi kullanmayı öğretir. İnsanlar arasındaki sevgi ve kardeşlik bağlarını geliştirerek bütün bunları davranış haline getirir.

*“Dinde zorlama yoktur. Artık doğrulukla eğrilik birbirinden ayrılmıştır...”*²⁸⁸ ayeti ile; “Resûlullah (sav) buyurdular ki: “Çocuklarınıza, onlar yedi yaşında iken namazı emredin. On yaşında olunca namaz(daki ihmalleri) sebebiyle onları(hafifçe) dövün, yataklarını da

²⁸⁵ Buhari, “Savm”, 2.

²⁸⁶ Buhari, “Hacc”, 4.

²⁸⁷ Bakara, 2/265.

²⁸⁸ Bakara, 2/256.

ayırın.”²⁸⁹ Hadisi tahtaya yazılır/yansıtılır. Üzerlerinde konuşulur: Bir insana zorla Müslüman ol! Denemez ama Müslüman birine dinin gereklerini yerine getirmeleri hususunda açıklamalarda bulunabilir.

Din ve vicdan hürriyeti laiklik ilkesi ile güvence altına alınmıştır. “Laiklik, münasebetler hayatına dair olan dini kaide ve kanunların, resmiyetten kalkması; bunların, devlet müeyyidesini kaybederek, hususi hayata çekilip vicdanlarda yer almasıdır.”²⁹⁰ Atatürk laiklikle ilgili olarak; “Laiklik yalnız din ve dünya işlerinin ayrılması demek değildir. Tüm yurttaşların vicdan, ibadet ve din özgürlüğü de demektir.”²⁹¹

Başka bir sözünde Atatürk: “Türkiye Cumhuriyeti’nde her yetişkin, dinini seçmekte hür olduğu gibi, belirli bir dinin merasimi de serbesttir. Yani ibadet hürriyeti vardır...”²⁹²

Açıklamaların ışığında öğrencilerden “İbadet ederken neler hissediyorsunuz?” konulu bir metin yazmaları istenir. Yazlar değerlendirilip “Yaşanılan güzel hislerin ardından hoş olmayan davranışlar yapabilir miyiz?” konulu tartışma ortamı oluşturulur.²⁹³

Tartışma ortamından sonra öğretmen tarafından ders özetlenir: Sonuç olarak ibadetler, imanın koruyucusudurlar. İnanan insanı ruhen olgunlaştırır ve günlük hayatının düzenli olmasını sağlarlar. İbadetler, kalplere Allah sevgisini ve korkusunu yerleştirir, her türlü kötü düşüncelerden arındırır. İnsandaki sorumluluk duygusunu arttırıp dürüstlüğe sev keder. İbadetlere samimi olarak devam eden Mü’minler, daima Allah’ın emirlerini yerine getirir, yasaklarından şiddetle kaçınır, alçak gönüllü, güler yüzlü ve tatlı dilli olur ve güzel ahlâkla bezenirler. Neticede ibadetler, inanan insana Allah’ın rızasını, hoşnutluğunu, dünya ve ahiret mutluluğunu kazandırır.²⁹⁴

2- Okul Dışı Etkinlikler

a) Bir gözlemim var: Öğrencilerden çevresinde ibadetle ilgili gözlemlediklerini sınıfta arkadaşları ile paylaşmaları istenir.

b) Atatürk diyor ki: Atatürk’ün din ve inanç hürriyeti ile ilgili sözleri araştırmaları istenir.

²⁸⁹ Ahmed b. Hanbel, *a.g.e.*, Hadis No: 84/954, 85/955, c. III, s. 355–358; Ebû Dâvud, *Salât*, 25, (495, 496).

²⁹⁰ Ali Fuat Başgil, *Din ve Laiklik*, Yağmur Yay., İst., 2003, s. 163.

²⁹¹ *Atatürkçülük*, c. I, s. 111.

²⁹² *Atatürkçülük*, c. III, s. 227.

²⁹³ Pektaş, *a.g.e.*, s. 111.

²⁹⁴ İbrahim Malkoç, “İbadetin Ferdi Ve Sosyal Faydaları”, *Diyanet Dergisi*, Aralık 1999, S. 108, ss. 28–31, s.

3- Ölçme-Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

S. 1) Aşağıdaki pankartlardaki boşlukları uygun şekilde doldurunuz?

..... Temizliği alışkanlık haline getirir ve kötülüğe engel olur.	 Sabırlı olmayı öğretir.	 Dayanışma ve yardımlaşmayı öğretir.	 Kardeşlik duygusunu geliştirir.
--	----------------------------------	--	--

IX. Rabbena Duaları

Kazanım: Rabbena dualarını ezbere okur ve anlamını söyler.²⁹⁵

1- Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Ahiret, hesap günü

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, sesli okuma, grup çalışması, soru-cevap, tartışma)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt, oyun kartları, çalışma kağıtları

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Sesli okuma
- Çalışma kâğıtlarını doldurma
- Sözlük çalışması

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Projeksiyon kullanılması
- Çalışma kâğıtları
- Oyun kartları

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme
- Grup çalışmasına katılma

²⁹⁵ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 42.

Önceden hazırlanmış olan *Rabbena Duaları* slâydı tahtaya yansıtılır. Rabbena duaları ikiye bölünür. İlk bölümü anlamıyla birlikte tahtaya yansıtılır.

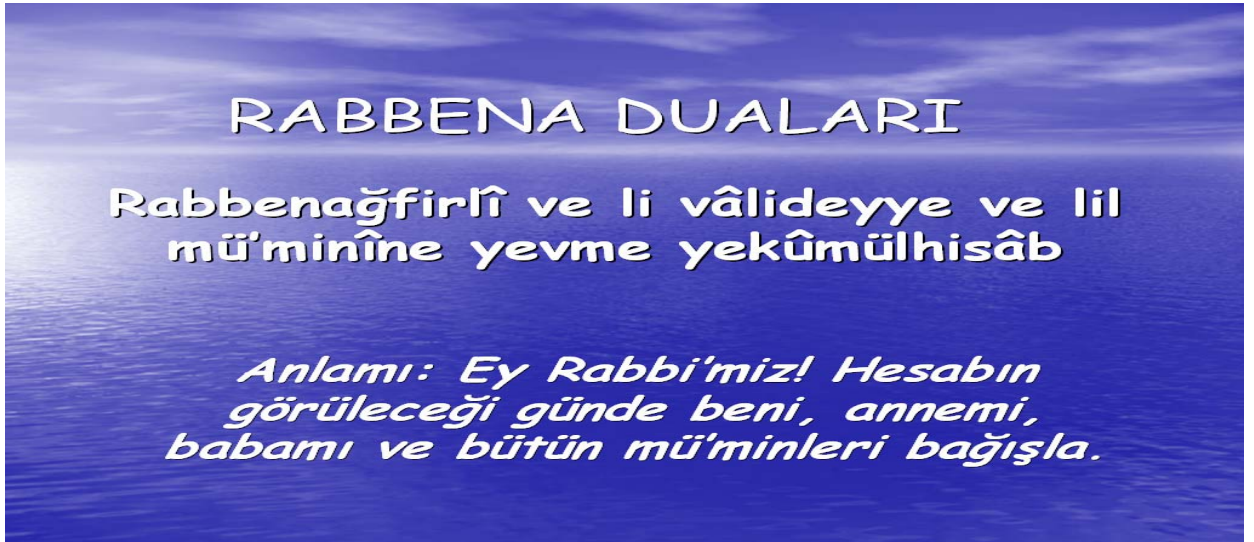

Slâyt 1

Rabbenâ âtinâ fiddünyâ haseneten ve filÂhirati haseneten ve kınâ azebennâr

Anlamı: Ey Rabbi'miz! Bize dünyada iyilik ver. Ahirette de iyilik ver. Bizi cehennem azabından koru. (Bkz. Slâyt 1)

Yazılışı ekrana geldiğinde öğretmen duayı kendisi okur. Öğrencilerden de tekrarlamalarını ister. Dua öğretmen tarafından okunur. Öğrencilerden tekrarlamalarını istenir. Bu etkinlik birkaç defa tekrarlanır. Okuma işlemi bittiği zaman ikinci bölüm tahtaya yansıtılır.

Slâyt 2

Rabbenâğfirlî ve li vâlideyye ve lil mü'minîne yevme yekûmülhisâb

Anlamı: Ey Rabbi'miz! Hesabın görüleceği günde beni, annemi, babamı ve bütün mü'minleri bağışla. (Bkz. Slâyt 2)

Yazılışı ekrana geldiğinde öğretmen duayı kendisi okur. Öğrencilerden de tekrarlamalarını ister. Dua öğretmen tarafından okunur. Öğrencilerden tekrarlamalarını istenir. Bu etkinlik birkaç defa tekrarlanır. Okuma işlemi bittiği zaman Rabbena Duaları nerede okunur? Sorusu sorulur:

Slâyt 3

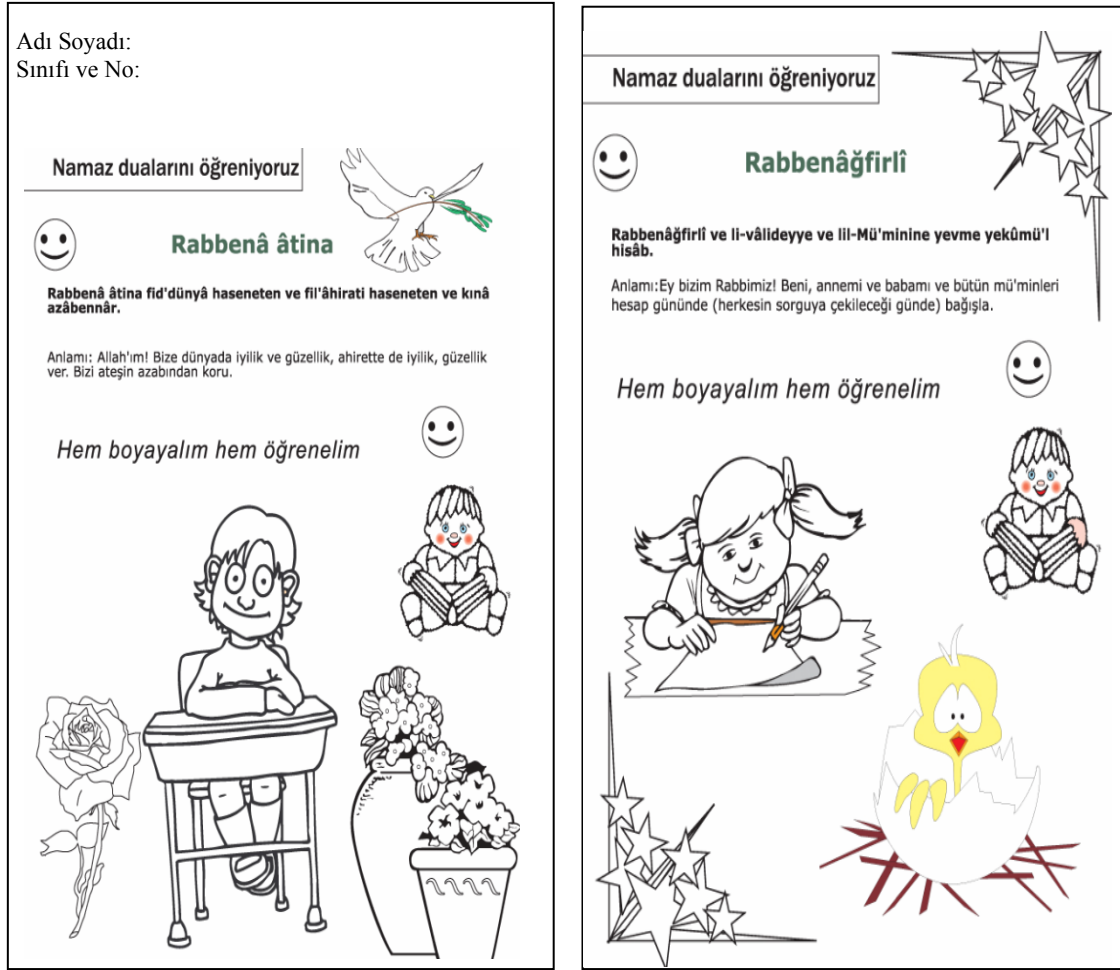
1. *Vitir namazında okunur.* (Kunut Dualarının yerine)
2. *Namazların son oturuşunda okunur.* (Bkz. Slâyt 3)

Açıklamalardan sonra öğrenciler gruplara ayrılır. Rabbena dualarından bazı kelimeler seçilerek karton kâğıtlara yazılır. Sınıfın çeşitli yerlerine asılır. Öğrenciler gruplara ayrılır. Her gruptan birer öğrenci alınır. Öğretmen duayı okur ve asılı kelimelerden birine geldiğinde durur. Öğrenciler öğretmenin durduğu kelimeliyi bulmaya çalışır. İlk bulan öğrencinin grubu puanla ödüllendirilir. Bütün öğrenciler etkinliğe katılana kadar devam edilir.

Haseneten	Azebennâr	Ahirati
Veli vali	Yuevme	Hisab

2- Okul Dışı Etkinlikler

Boyayalım: Rabbena dualarının yazılı olduğu çalışma kâğıtları öğrencilere dağıtılır. Öğrencilerden boyanması gereken yerlerin boyanması istenir (Bkz. Şekil 7).

Şekil 7

3- Ölçme-Değerlendirme

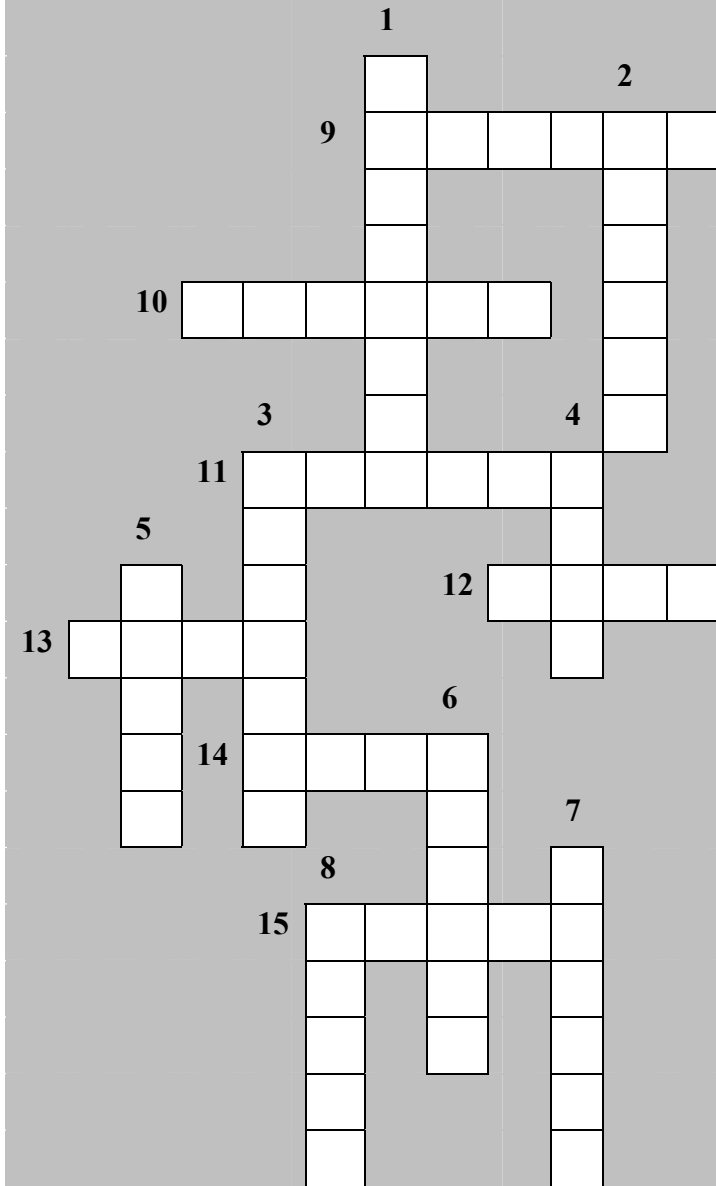
Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

- S. 1) Rabbena duasını okuyunuz.
- S. 2) Rabbena duasının anlamı söyleyiniz.
- S. 3) Aşağıdaki çalışma kâğıtları değerlendirilir.

X. Ünite Değerlendirmesi

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

- a) **Bulmacayı çözelim:** Aşağıdaki bulmacayı çözünüz.

YUKARDAN-AŞŞAĞI

- 1- Camilerde abdest almak için yapılmış özel mekân
- 2- Hz. Muhammed'in yaptığı, hoşlandığı işler
- 3- Ezan okuyan kişiye verilen ad
- 4- Namaza çağrı
- 5- Kur'an'da açıkça ifade edilmese de yapılması zorunlu işler, ibadetler
- 6- Camide hutbe okumak için çıkılan yüksekçe bölüm
- 7- Ezanın okunduğu minarelerin balkon şeklindeki kısmı
- 8- Camide vaaz edilen özel yer

SOLDAN-SAĞA

- 9- Namaz kılmak için yapılan temizlenme hazırlığı
- 10- Camide imamın namaz kıldırıldığı girintili bölüm
- 11- Caminin yanında bulunan kule şeklindeki yapı
- 12- Topluca namaz kılınması için inşa edilmiş yapı
- 13- Allah'ın kesin bir dil ile emrettiği işler, ibadetler
- 14- Namaz kıldırın, cemaati ibadette yöneten kişi
- 15- Namaz kılarken döndüğümüz yön

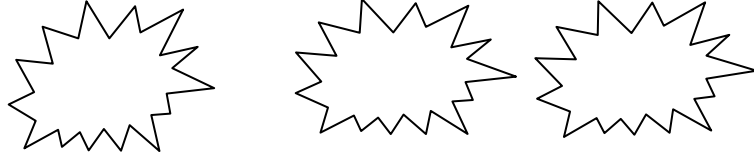
b) Aşağıdaki çalışma kâğıtlarını doldurunuz.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

Sizce niçin ibadet ederiz?

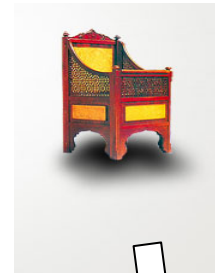
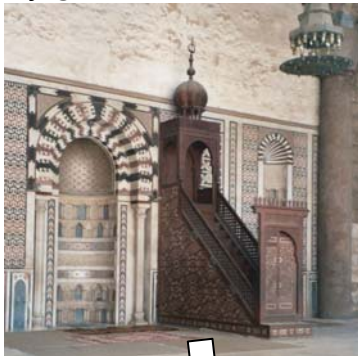
İbadetler, yapılma
Zorunluluğuna göre
3 çeşittir

Aşağıdaki tabloda bulunan boşluklara uygun olan kavramları ya da davranışları yazınız.

KAVRAMLAR	DAVRANIŞLAR
	Namaz kılmak
FARZ	
	Vitir namazı
VACİP	
	Her abdestten önce dişleri fırçalamak
SÜNNET	

Aşağıda caminin bölümleri yer almaktadır. İlgili yerleri doldurur musunuz?

c) Aşağıdaki

soruları metne göre cevaplatınız?

Rabia, çok çalışkan ve başarılı bir öğrenciydi. Gelecekle ilgili sık sık hayaller kurardı. Bilgisayar mühendisi olmak istiyordu. Bu hayaline kavuşmak için düzenli olarak derslerine çalışıyordu. Sınıfta en yakın arkadaşı Tuğba idi. Ahlaklı, terbiyeli bir öğrenci olmasına rağmen derslerinde başarılı değildi. Komşusundan başarılı olmak için dua etmesi gerektiğini duymuştu. Yarın sınavları vardı. Yatmadan önce, evden çıkarken sınavda başarılı olmak için dua etti. Rabia da her zamanki gibi dersine çalışarak duasını etmeyi unutmadı.

Sınavda Rabia başarılı olurken Tuğba başarısız oldu. Tuğba Rabia'ya: "Çok dua ettim ama yine de başarısız oldum" diyerek sıkıntısını paylaşıyordu. Rabia: "ders çalışmış mıydın?" diye sordu. Tuğba da: "Şey! Hayır! Sadece dua ettim." Dedi. Rabia: "Başarılı olmak için Allah'a dua etmen doğru ama en güzel dua çalışmaktır." Dedi.

- S. 1) Tuğba'yı mutsuz eden olay nedir?
- S. 2) Tuğba niçin sınavda başarısız olmuş?
- S. 3) Tuğba başarılı olabilmek için ne yapması gerekirdi?
- S. 4) Rabia'nın cevabı sizce doğru mu? Niçin?

d) Aşağıdaki parçada Salih amel olabilecek davranışlar ile ibadetlerin davranışlar üzerindeki etkilerini bulabilir misiniz?

Ali, okula pek az uğradı. Ailesinin geçimini sağlamak için çalışmak zorundaydı. Yollarda arabalar silerek para kazanmaya çalışıyordu. Bir gün silmek için bir arabaya yaklaşmıştı. Araba sahibi onu azarlamıştı. Üzülmüştü ama aldırmadı. Alishındı bu durumlara. Arkadaki arabaya yaklaşmıştı. Şoför gülümseyerek karşıladı kendine yaklaşan delikanlıyı. Adını, okula gidip girmediğini sordu delikanlıya. Ali, okula fazla gidemediğini, ailesinin geçimini sağlamak için çalışması gerektiğini söyledi. Çünkü babaları yoktu. Ahmet Bey yeni tanıştığı delikanlıya ilginç bir teklifte bulundu: "Beni evinize götürür müsün? Annenle konuşup seni okula göndereyim. Bütün masraflarınızı ben karşılayacağım."

Ali sevinmişti bu teklife. Arabanın arka koltuğuna yerleşmişti vakit kaybetmeden...

III. BÖLÜM

KUR'AN'DA KISSALAR

I. Kıssa Nedir?

Kazanım: Kıssa kavramını açıklar.²⁹⁶

1- Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Kıssa, Peygamber

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, araştırma, soru-cevap, tartışma, gösteri)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt, bulmaca, çalışma kağıtları

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Sesli okuma
- Çalışma kâğıtlarını doldurma
- Sözlük çalışması
- Akış haritası oluşturma
- Bulmaca çözme
- Yazma ve altını çizme

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Projeksiyon kullanılması
- Çalışma kâğıtları
- Bulmaca kâğıdı
- Fotoğraflar

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme
- Düşüncelerini başkalarıyla paylaşma

²⁹⁶ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 44.

Önceden hazırlan *Kur'an'da Kıssalar* slâydı²⁹⁷ duvara yansıtılır. Öğrencilerden gösterilecek fotoğraflara dikkatle bakmaları istenir (Bkz. Slâyt 1-3).

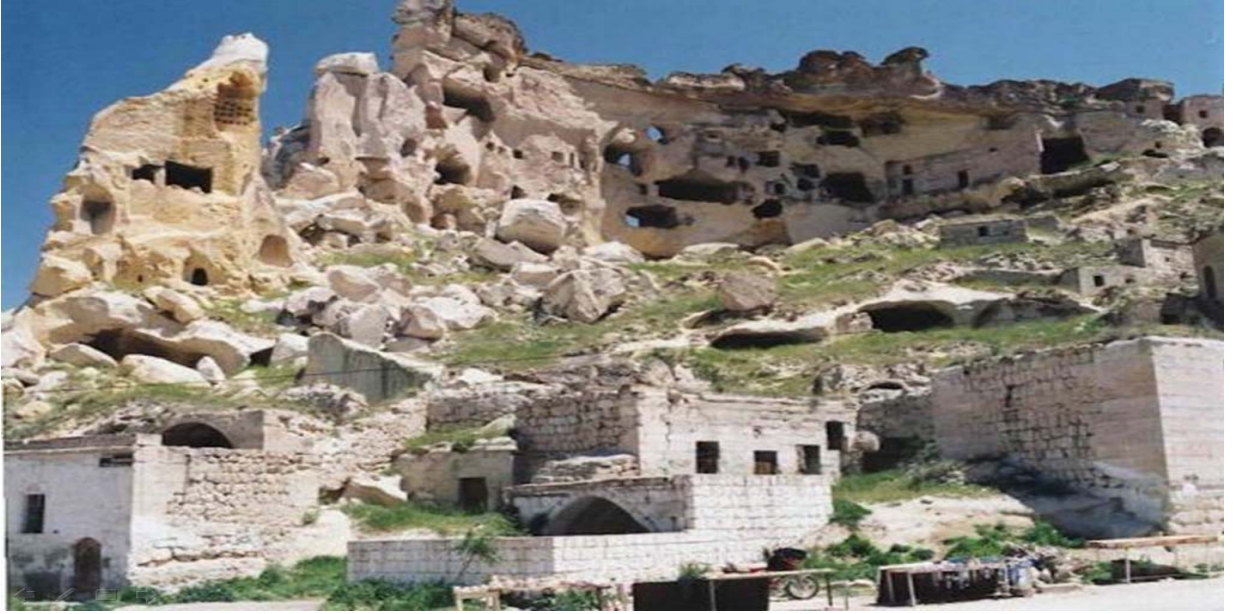

Slâyt 1

Slâyt 2

²⁹⁷ <http://www.dindersi.com/vipdetay.asp?id=11>. 06.05.08.

Slâyt 3

Slâyt 4

Öğrencilere bu resimler size neyi hatırlattı? Geçmişte yaşamış bu güne kadar da aktarılmış tarihi bir olay biliyor musunuz? Soruları sorulur (Bkz. Slâyt 4). Öğrencilerden cevaplar alınır. Cevapların akabinde öğrencilere *kıssa nedir?* Sorusu sorulur. Cevabın sözlükten araştırılması istenir. İlk bulan öğrenciye tanımı okutturulur.

KURA'AN'DA KISSALAR
Kıssa Nedir?

Kur'an-ı Kerim'de, geçmişte yaşamış topluluklar ve peygamberler hakkında anlatılan ibret verici hikâye ve tarihî olaylara kıssa denir.

Kur'an'da geçen kıssalardan hangilerini biliyoruz?

Slâyt 5

Kur'an'da geçmişte yaşamış topluluklar ve Peygamberler hakkında anlatılan ibret verici hikâye ve tarihi olaylara *kıssa* denir.²⁹⁸ Kur'an'da geçen kıssalardan hangilerini biliyorsunuz? Sorusu sorulur (Bkz. Slâyt 5).

Slâyt 6

Öğrencilerden cevaplar alınır. Cevaplar doğrultusunda açıklamalar yapılır:

Kur'an'da ter alan kıssalar üç gruba ayrılır:

- 1) *Peygamber Kıssaları*: Kur'an'da Peygamberlerin hayat hikâyelerinin anlatıldığı kıssalardır. Hız. İbrahim, Hız. Eyüp, Hız. Yusuf vb.
- 2) *Peygamber olmayan bazı toplulukları konu edinen kıssalar*: Peygamber olmamakla birlikte Kur'an'da hikâyeleri anlatılan şahısların kıssalarıdır. Hız. Lokman, Hız. Meryem vb.
- 3) *Geçmişte yaşamış bazı toplulukları konu edinen kıssalar*: Kur'an'da bazı

²⁹⁸ İsmail Karagöz, "Kıyasu'l-Kur'an", *Dini Kavramlar Sözlüğü*, s. 377.

topluluk ve milletin yaşamları anlatılan kıssalardır. Ashabı Kehf, İsrailoğulları vb (Bkz. Slâyt 6).

Öğrencilere, *İlk ve son peygamberlerin isimleri nelerdir?* Sorusu sorulur.

İnsanları uyarmak ve onlara doğru yolu göstermek amacıyla Allah tarafından gönderilen **ilk peygamber Hz. Âdem'dir. Son peygamber ise kendisine Kur'an indirilen Hz. Muhammed'dir.** Bu iki peygamber arasında daha pek çok peygamber gönderilmiştir.

Slâyt 7

Öğrencilerden alınan cevaplardan sonra (Bkz. Slâyt 7): Yeryüzüne insanları uyarmak ve bilgilendirmek için Allah tarafından gönderilmiş olan ilk insan ve ilk peygamber *Hz. Âdem'dir.* Son peygamber ise *Hz. Muhammed'dir.* Bu iki peygamber arasında pek çok peygamber gönderilmiştir. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır: ***“Şüphesiz Biz seni, hak ile bir müjde verici ve bir uyarıcı olarak gönderdik. Hiçbir ümmet yoktur ki, içinde bir uyarıcı gelip-geçmiş olmasın.”***²⁹⁹ Açıklamaları yapılır.

“Ant olsun ki, senden önce birçok peygamberler gönderdik; sana onların kimini anlattık, kimini anlatmadık...” (Mü'min 78)

Slâyt 8

²⁹⁹ Fatr, 35/24.

*“Andolsun, senden önce de peygamberler gönderdik. Onlardan sana kıssalarını anlattığımız kimseler de var, durumlarını sana bildirmediğimiz kimseler de var...”*³⁰⁰ Ayeti tahtaya yansıtılır (Bkz. Slâyt 8). *Ayette anlatılmak istenen nedir?* Sorusu sorulur. Öğrencilerden alına cevaplar doğrultusunda açıklamalar yapılır: Gönderilen peygamberlerin sayısını Allah’tan başkasının bilemeyeceği muhakkak olmakla beraber, yüce Allah’ın 124.000³⁰¹ peygamber gönderdiği rivayet edilmektedir. Kur’an-ı Kerim’de bunlardan sadece 25 tanesinin isimleri zikredilmekte, hayatları ve Allah’ın emirlerini tebliğ hususunda verdikleri mücadelelerden bahsedilmektedir. Ayet-i kerimede ayrıca, peygamberlerin kendiliklerinden ortaya çıkmadıkları, getirdikleri mucizeleri de Allah’ın emri ve izni ile getirdikleri ifade edilmektedir. Peygamberler, insanlara doğru yolu göstermek, Allah’tan aldığı emirleri ve yasakları insanlara anlatmakla görevli olan kişilerdir.

Kur’an-ı Kerim’de 25 tane peygamberin ismi geçmektedir. Bunların dışında Lokman, Üzeyir ve Zülkarneyn adında üç şahıstan daha söz edilmektedir. Ancak bu kişilerin peygamber olup olmadıkları açıkça belirtilmemiştir.

2- Okul Dışı Etkinlikle

a) Yazalım, çizelim: Peygamberlerden öğütleri içeren Bakara Suresi 132–133.

Bunu İbrahim de kendi oğullarına vasiyet etti, Yakub da: Oğullarım! Allah sizin için bu dini (İslâm'ı) seçti. O halde sadece müslümanlar olarak ölünüz (dedi). Yoksa Ya'kub'a ölüm geldiği zaman siz orada mı idiniz? O zaman (Ya'kub) oğullarına: Benden sonra kime kulluk edeceksiniz? demişti. Onlar: Senin ve ataların İbrahim, İsmail ve İshak'ın ilâhı olan tek Allah'a kulluk edeceğiz; biz ancak O'na teslim olmuşuzdur, dediler.

ayetlerini bulunuz. Adı geçen peygamber isimlerinin altını çizmeleri istenir (Bkz. Şekil 8).

b) Bulmaca

çözelim: Kur’an’da adı geçen 25 Peygamberin isimlerinden oluşan bir bulmaca hazırlanarak öğrencilere çözdürülür.

Şekil 8

³⁰⁰ Mü’min, 40/78.

³⁰¹ M. Asım Kösal, *Peygamberler Tarihi*, TDV Yay., Ankara, 2007 (10. Baskı), c. I, s. 9.

Adı Soyadı:

Sınıfı ve No:

BULMACA

Aşağıda Kur'an- ı Kerim'de adı geçen 25 Peygamberin ismi verilmiştir. Kareler arasında yukarıdan aşağı, aşağıdan yukarı, sağdan sola, soldan sağa ve çapraz olarak yerleştirilmiştir. Bakalım bulabilecek misiniz?

A	K	L	M	U	H	U	D	Y	H	A	M	U	H	A	M	M	E	D	K	L	S	M	T	A
K	L	M	U	T	E	Y	U	K	L	I	O	Ö	M	C	Z	R	Y	L	Ş	O	İ	Ü	K	D
H	E	S	H	G	O	I	U	Y	T	R	N	B	V	C	Ö	M	L	O	Ü	B	K	L	Ş	E
K	I	Ü	Ş	L	U	Y	T	T	U	K	L	İ	İ	B	V	C	Y	T	R	Y	U	K	O	M
İ	Ş	L	L	J	H	G	F	D	E	R	T	Y	S	U	I	O	P	Ü	Ç	A	K	L	A	T
L	K	E	M	N	E	Y	Ü	P	B	D	V	C	F	M	R	U	A	S	H	U	L	O	S	R
H	U	Y	Y	R	T	E	A	S	D	D	F	G	H	J	A	K	L	Ş	İ	Ş	F	L	E	K
E	R	M	U	O	Ö	L	Ş	Ü	Y	R	T	İ	K	L	M	İ	A	Z	C	A	G	Ş	Y	L
T	G	A	F	E	A	T	R	H	İ	L	A	S	D	F	G	L	L	O	K	S	K	İ	L	İ
U	E	N	E	R	H	Y	U	L	F	D	R	A	S	T	U	Y	I	U	K	D	İ	U	E	İ
L	F	O	B	P	L	K	H	T	R	E	U	L	F	İ	K	L	Ü	Z	F	F	L	Y	İ	D
H	V	U	Y	U	T	R	E	A	F	E	R	K	G	F	L	Ş	İ	M	A	U	Ş	T	Ş	R
U	B	N	B	V	K	C	E	D	Y	R	A	S	İ	İ	Ş	İ	L	K	L	F	T	R	L	İ
I	Y	R	T	V	S	A	F	R	E	K	J	S	İ	L	S	L	K	İ	U	Ş	R	B	K	S
L	T	R	F	T	U	Y	Y	A	U	D	H	H	K	A	İ	D	R	S	K	G	F	Y	M	H
Ş	M	U	H	M	D	E	D	E	R	A	D	E	M	A	H	K	U	S	T	T	H	T	F	U
N	U	H	H	U	L	Y	L	T	K	K	L	I	U	Y	B	Y	S	H	T	L	F	J	R	Y
E	P	O	Y	R	T	U	R	T	L	K	A	S	E	D	R	E	Y	U	İ	L	Y	A	S	T
Y	E	R	T	U	Y	N	U	I	L	K	T	U	V	A	D	L	K	J	T	T	A	R	T	S
R	K	L	U	Y	M	U	Ö	Ş	İ	I	U	Y	R	E	S	A	G	T	Y	R	N	A	S	O
T	E	R	D	E	G	S	H	K	O	L	I	K	R	E	T	T	Y	H	T	E	U	B	U	T
U	U	Y	T	R	E	F	B	N	M	Z	İ	B	R	H	İ	M	E	R	Y	U	R	H	Y	R
A	S	U	M	A	S	D	R	A	F	G	H	J	K	L	İ	U	Y	T	H	Y	A	U	H	T
U	E	RT	Y	U	Z	E	K	E	R	İ	Y	A	I	O	P	L	Ş	İ	A	S	H	F	G	H

ÂDEM

LUT

YUSUF

SÜLEYMAN

ELYASE

İDRİS

İBRAHİM

ŞUAYB

EYÜP

ZEKERİYA

NUH

İSMAİL

MUSA

ZÜLKİFL

YAHYA

HUD

İSHAK

HARUN

YUNUS

İSA

SALİH

YAKUB

DAVUT

İLYAS

MUHAMMED

3- Ölçme-Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

- S. 1) Kıssa nedir?
- S. 2) Kur'an'da kaç çeşit kıssa vardır?
- S. 3) Öğrenci çalışmaları değerlendirilir.

II. Kur'an Kıssalarının Amacı

Kazanım: Kur'an'da kıssalara yer verilmesinin nedenlerini belirtir.³⁰²

1- Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: İyi güzel, kötü, ümmet, kavim

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, sesli okuma, grup çalışması, soru-cevap, tartışma, beyin fırtınası)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Görüşlerini ifade etme
- Sonuç çıkarma
- Sözlük çalışması
- Örnek olay inceleme
- Koynu hikâyeleştirme
- Rapor yazma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Projeksiyon kullanılması
- Film izleme
- Sunum yapma

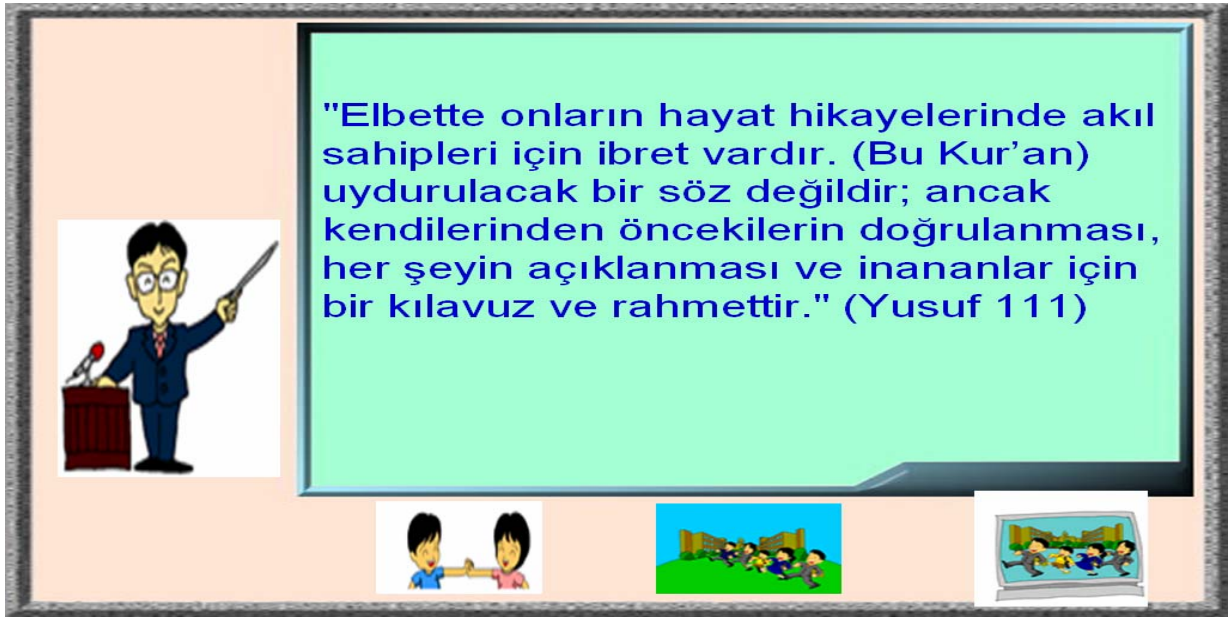
Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma

³⁰² İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 44.

- Aktif dinleme
- Grupla birlikte ödev yapma
- Okuduklarını anlatma

Kur'an Kıssaların Amacı Nedir? Slâydı tahtaya yansıtılır. *Kur'an'da kıssalara niçin yer verilmiştir?* Sorusu derse başlanır. Öğrencilerle beraber sorunun cevabı aranır. Öğrencilerden gelen cevaplar doğrultusunda açıklamalar yapılır: Kur'an'da kıssalar, insanlara doğru, güzel ve iyi olan göstermek ve kötülüklerden alı koymak için aktarılmıştır.

Slâyt 1

*“Elbette onların hayat hikâyelerinde akıl sahipleri için ibretler vardır. (Bu Kur'an) uydurulacak bir söz değildir; ancak kendilerinden öncekilerin doğrulanması, her şeyin açıklanması ve inanalar için bir kılavuz ve rahmettir.”*³⁰³ Ayeti yansıtılır (Bkz. Slâyt 1). Öğrencilerle ayet üzerinde konuşulur. Ayetten yola çıkarak öğrencilere *Kur'an kıssalarının amaçları nelerdir?* Sorusu sorulur. Öğrencilerden cevaplar alınır. İkinci slâyta geçilerek açıklamalar yapılır (Bkz. Slâyt 2).

³⁰³ Yusuf, 12/111.

Kur'an Kıssalarının Amacı

Kur'an'da kıssalar, insanlara doğru, **güzel ve iyi olanı göstermek ve kötülüklerden sakındırmak için** aktarılmıştır. Bu nedenle konuların daha iyi anlaşılması için yaşanmış olaylar örnek verilmiş ve **insanların bu olaylardan ders alması** istenmiştir.

Slâyt 2

Konuların daha iyi anlaşılması için yaşanmış olaylar örnek verilmiş ve insanların bu olaylardan ders çıkarmaları istenmiştir. Bu kıssalardan bazıları diğer slâytlara geçilerek; hangileri olduğu üzerinde durulur (Bkz. Slâyt 3-5):

Allah inananlara **İmran kızı Meryem'i** örnek vermiştir. Çünkü o ırzını korumuş, Rabb'inin kelimelerini ve kitabı doğrulamış ve gönülden itaat edenlerden olmuştur.

Slâyt 3

Allah, inanlara Hz. Meryem'i örnek vermiştir. Çünkü o namusunu korumu, Allah'ın gönderdiklerini kabul etmiş ve O'na gönülden itaat edelerden olmuştur. Öğrencilere *Hz. Meryem'in hayat hikâyesinden çıkarılacak sonuçlar nelerdir?* Sorusu sorulur. Alınan cevaplar değerlendirilir. Değerlendirmelerden sonra diğer örneğe geçilir: Firavun'un karısı;

Kur'an'da **Firavun'un karısı** da inananlara örnek olarak verilmiştir. Çünkü o Firavun'un kötü işlerinden, zalimliğinden kendisini kurtarması için Rabb'ine yalvarmıştır.

Slâyt 4

Firavun'un karısının Asiye'nin hayat hikâyesine yer verilmesinin nedeni; Firavun'un kötü işlerinden, zalimliğinden kendisi kurtarması için Allah'a dua etmiştir. Açıklamaların ardından *Firavun'un karısının hayat hikâyesinden çıkarılacak ders nedir?* Sorusu sorulur. Öğrencilerden alınan cevaplar doğrultusunda üçüncü örneğe geçilir: Lut (as) ve Nuh (as)'ın eşleri;

Allah inkar edenler hakkında inananlara **Lut (a.s.)**'ın ve **Nuh (a.s.)**'ın eşlerini misal olarak vermiştir. Bu ikisi de salih kulların nikahları altında olmalarına rağmen eşlerine hıyanet etmişlerdir.

Slâyt 5

Lut (as) ve Nuh (as)'ın hayat hikâyelerine yer verilmesinin nedeni açıklanır: Onlar peygamberlerle evli olmalarına rağmen onlara ihanet etmişlerdir. Bunların *hayat hikâyesinden çıkarılacak dersler nelerdir?* Sorusu sorulur. Cevaplar alınır. Açıklamalarla derse devam edilir.

Allah geçmiş ümmetlerin başına gelen felaketleri boş yere haber vermemiştir.
Üzerlerine azap hak olan kavimlerin kıssalarından bizim çıkaracağımız sonuçlar vardır. Bunun için de sormamız gereken sorular...
Örneğin;

Slâyt 6

Allah geçmiş milletlerin başlarına gelen felaketleri boş yere anlatılmamıştır. Allah'ın azabına uğrayan kavimlerin kıssalarından sonuçlar çıkarılması gerekir. Konuların daha iyi anlaşılması için yaşanmış olaylar örnek verilmiş ve insanların bu olaylardan ders çıkarmaları istenmiştir. Hz. Yusuf (as) kıssasında olduğu gibi. Bunun içinde sorulması gereken sorular vardır (Bkz. Slâyt 6):

1) Allah (c.c.) bu kavimlere hangi özelliklerini düzeltmek için peygamber göndermiştir?
2) Bu kavimler hangi nedenden dolayı azabı hak etmişlerdir?
3) Azabı üzerine hak olan kavimlerin ortak özellikleri nelerdir?... gibi.

Slâyt 7

Sorular sırasıyla aktarılır (Bkz. Slâyt 7):

S. 1) Allah bu kavimlere hangi özelliklerini düzeltmek için peygamber göndermiştir?

S. 2) Bu kavimler hangi nedenden dolayı azabı hak etmiştir?

S. 3) Azabı üzerine hak olan kavimlerin özellikleri nelerdir?

Kur'an Kıssalarından alınması gereken dersler nelerdir? Sorusu ile derse devam edilir:

Kur'an Kıssalarından Almamız Gerekenler

- ✓ Hz. Adem'den Hz. Muhammed'e kadar tüm peygamberlere gönderilen **dinlerin temelde aynı esaslarda** birleştiğini anlatmak
- ✓ Allah'ın **gücünün ve kudretinin** büyüklüğünü göstermek

Slâyt 8

Alınan cevaplar tahtaya listelenir (Bkz. Slâyt 8-9):

- ✓ Hz. Âdem'den Hz. Muhammed'e kadar tüm peygamberlere gönderilen dinlerin temelinde aynı esaslarda birleştiğini anlatmak: Kur'an kıssalarında bütün peygamberlerin aynı amaç için gönderildiği ortaya konulmuştur: "Bir olan Allah inancı ve yalnızca O'na ibadet edilmesi" vurgulanmıştır. Hz. İbrahim (as) kıssasında olduğu gibi.
- ✓ Allah'ın gücünün ve kudretinin büyüklüğünü göstermek: Allah kendisine meydan okuyanları helak ederek gücünü göstermiştir. Nuh tufanında olduğu gibi.

- ✓ Ademoğullarını **Şeytan'ın vesvese ve ayartmasına** karşı uyarma, Şeytan'la onlar arasında ta **babalarından beri sürüp gelen düşmanlığı** belirtmek.
- ✓ Allah'ın peygamberlerine yardım edip **inkarcıları helak edeceğini** ve **inanırları ödüllendireceğini**..... gibi

Slâyt 9

- ✓ Ademoğullarını Şeytan'ın vesvese ve ayartmasına karşı uyarma, Şeytan'la onlar arasında babalarından beri sürüp gelen düşmanlığı belirtmek: Hz. Âdem'e şeytan arasında geçen olaylar gibi.

Allah'a inanmayanların ve kötülük yapanların da nasıl cezalandırıldıkları gözler önüne

serilmiştir. Hz. Musa'ya ve O'na inananlara kötülük yapan Firavun'un Kızıldeniz'de boğulması ve Hz. Musa ve O'na inananların kurtulmaları buna örnek olarak verilebilir.

HÂBİL VE KÂBİL KISSASI

“Onlara Âdem'in iki oğluyla ilgili haberi hakkıyla oku. Hani her ikisi birer kurban sunmuşlardı, birinden kabul edilmiş, diğerinden kabul edilmemişti. (Kurbanı kabul edilmeyen, ötekine):” **Seni öldüreceğim**” demişti. Diğer ise şöyle demişti: “Allah, yalnız kendisinden korkanlardan kabul eder”.

Slâyt 10

Onlara Âdem'in iki oğlunun gerçek olan haberini oku: Onlar (Allah'a) yaklaştıracak birer kurban sunmuşlardı. Onlardan birininki kabul edilmiş diğerininki kabul edilmemişti. (Kurbanı kabul edilmeyen) Demişti ki: “Seni mutlaka öldüreceğim.” (Öbürü de:) “Allah ancak korkup-sakınanlardan kabul eder.” “Eğer sen beni öldürmek için elini bana uzatacak olursan ben seni öldürmek için elimi sana uzatacak değilim. Çünkü ben âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım.”³⁰⁴ Der (Bkz. Slâyt 10-11).

“Allah'a yemin ederim ki, sen **beni öldürmek** için bana el uzatsan da, **ben seni öldürmek** için sana el uzatacak değilim, ben âlemlerin Rabb'i olan **Allah'tan korkarım.** (Maide 27-28)

Slâyt 11

Kabil kardeşi Habil'i öldürür. Öldürmesinden sonra bakalım ne yapacak: Hep birlikte izleyelim (Bkz. Slâyt 12):³⁰⁵

³⁰⁴ Maide, 5/27–28.

³⁰⁵ Habil ile Kabil hayatını anlatan çizgi filminden 7.57 dk bölüm izlettirilir.

Slâyt 12

“Sonunda nefsi ona kardeşini öldürmeyi (tahrik edip zevkli göstererek) kolaylaştırdı; böylece onu öldürdü bu yüzden hüsrana uğrayanlardan oldu. Derken Allah, kardeşinin cesedini nasıl gömeceğini ona göstermek için yeri eşeleyen bir karga gönderdi. (Katil kardeş) “Yazıklar olsun bana! Şu karga kadar da olamadım mı ki, kardeşimin cesedini gömeyim” dedi ve ettiğine yananlardan oldu.”³⁰⁶

Habil İle Kabil Kıssasından alınacak dersler nedir? Sorusu sorulur öğrencilerden alınan cevaplardan sonra ders özetlenir: Kıssalarda sadece olayların insanlara örnek olabilecek kısımları anlatılmıştır. Hz. Lokman (as) kıssasında olduğu gibi zaman ve mekân belirtilmemiş; sadece örnek bir baba modeli olarak sunulmuştur.

Kur'an kıssalarında, geçmişte yaşamış toplumların ve peygamberlerin, karşılaştıkları sıkıntıları sıkıntılar anlatılmıştır. Bu kıssalarda peygamberlerin ve iyi insanların sabır ve gayretle nasıl kötülüklerin üstesinden geldikleri anlatılmıştır.

Kur'an'da kıssaların yer alması tarihi olayları anlatmak için değildir. Anlatılan olaylardan ders alınması içindir.

2- Okul Dışı Etkinlikler

a) **Güzel bir anlatım yolu:** Kıssa: Öğrencilerle “Allah Kur'an'da öğütlerini niçin kıssalar yoluyla iletmiştir?” sorusunun cevabı araştırılarak; sebep sonuç ilişkisi kurularak Kur'an kıssalarının mesajları iletmedeki yeri ve önemi açıklayan bir rapor yazmaları istenir.

b) **Grup oluşturalım:** Sınıfta gruplar oluşturularak Kur'an'da yer alan bir kıssayı araştırarak sınıfta sunmaları istenir.

³⁰⁶ Maide, 5/30–31.

3- Ölçme-Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

S. 1) Kıssaların amacı nedir?

S. 2) Kur'an kıssalarından bir tanesine örnek veriniz.

III. Kur'an'da Peygamber Kıssaları

Peygamberler, insanlara doğru yolu göstermek için Allah tarafından seçilmiş insanlardır. Onlara insanlara hiçbir karşılık beklemezsizin iyiyi, doğruyu ve güzeli anlatırlar. Allah'ın emir ve yasaklarını bildirirler ve bizzat kendileri bunları uygulayarak örnek olurlar. Kur'an-ı Kerim'de yer alan peygamber kıssalarında peygamberlerin karşılaştıkları zorluklar, çektikleri sıkıntıları ve başlarına gelen olaylar anlatılarak bunlardan ders alınması istemiştir.

a. Allah'ı Arayan İnsan: Hz. İbrahim

Kazanım: Hz. İbrahim'in Allah'a inanç konusunda ne tür çabalar gösterdiğini fark eder.³⁰⁷

1. Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Tanrı, put, Halilullah, Halil İbrahim sofrası, Hanif, ayin

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, izleme, soru-cevap, tartışma, çember tekniği, kavram haritası oluşturma, dramatisasyon)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt, kavram haritası

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Hikâyeleştirerek konuyu anlatma
- Kavram haritası oluşturma
- Sözlük çalışması
- Konuyla ilgili kitap okuma

³⁰⁷ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 44.

- Senaryo yazma
- TV programı yapma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Projeksiyon kullanılması
- Kavram haritası
- Film izleme
- Canlı yayınla drama yapma

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme
- Birinin rolünü üstlenme
- Okuduklarını anlatma
- Başkaların yaşıntılarından ders alma
- Konuyu güncel hayatla ilişkilendirme
- Karakterlerin davranışlarını tahmin etme

Önceden hazırlanan *Allah'ı Arayan Adam: Hz. İbrahim* slâydı³⁰⁸ tahtaya yansıtılır. Hz. İbrahim'in hayatı hikâyeleştirilerek anlatılır. Hz. İbrahim, Kur'an'da hayatı genişçe anlatılan peygamberlerden biridir.

Slâyt 1

Hz. İbrahim'in peygamber olarak gönderildiği toplum, güneşe, aya, yıldızlara ve kendi

³⁰⁸ <http://www.dindersi.com/vipdetay.asp?id=11>. 06.05.08.

elleriyle yaptıkları putlara tanrı diye tapıyorlardı.³⁰⁹ Oranın kralı Nemrut ise zalim bir kişi olup kendisini tanrı olarak ilan etmişti. İnsanların kendisine ibadet etmelerini isterdi (Bkz. Slâyt 1).

Bir gün Nemrud bir rüya gördü. Rüyasında bir kimsenin gelip tahtından kaldırıp kendini yere vurduğunu görür. Müneccimlere gördüğü rüyayı anlatıp tâbir ettirdi. Bunlar "Yeni bir peygamber ve din gelecek, senin saltanatını temelinden yıkacak ! Ona göre tedbir almalısın" diye tâbir ederler.

Slâyt 2

Kral Nemrut bir gün rüya gördü. Rüyasında bir kimsenin gelip tahtından kaldırıp yere vurduğunu görür. Müneccimlere gördüğü rüyayı anlatıp yorumlattı. Rüya tabircileri “Yeni bir peygamber ve din gelecek, senin saltanatını temelinden yıkacak! Senin ölümün onun elinden olacak! Ona göre tedbir almalısın” diye tabir ederler (Bkz. Slâyt 2).

Nemrud bu isin tedbiri kolaydır deyip, "Bundan sonra kimse çocuk sâhibi olmayacak. Doğan çocuklar, erkekse öldürülecek, kızsâ bırakılacak" emrini verdi. Bu suretle 100.000 mâsum bebeği öldürüldüğü nakledilmişti

Slâyt 3

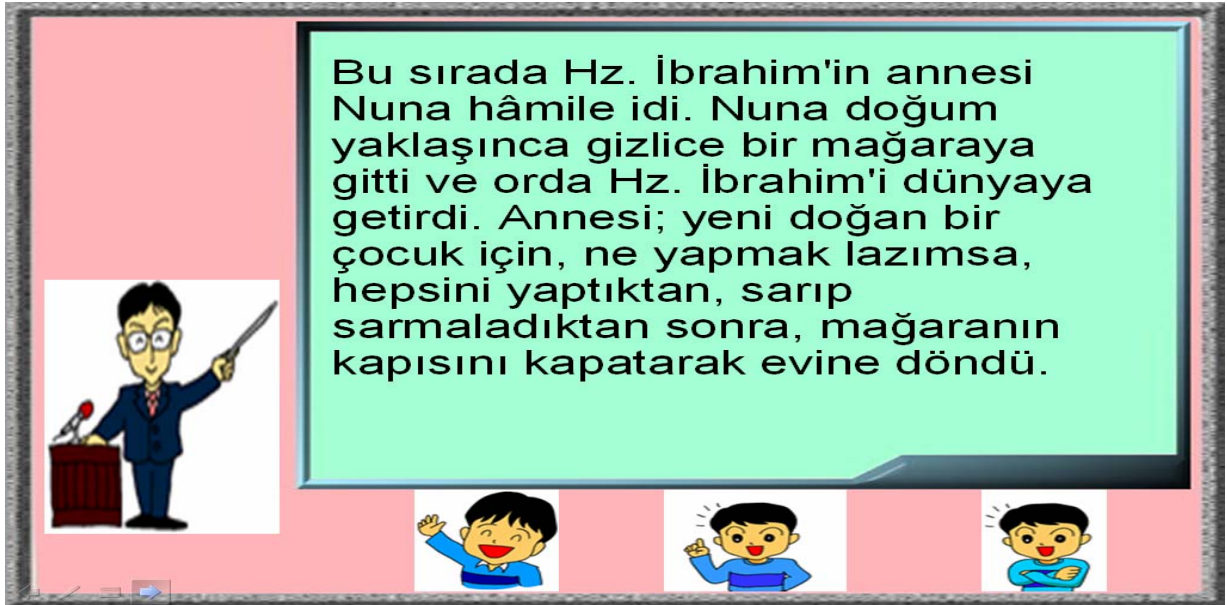
Nemrut bu işin tedbiri kolaydır deyip, “bundan sonra kimse çocuk sahibi olmayacak.

³⁰⁹ Enbiya, 21/52–57; Ankebut, 29/17; Saffat, 85–87.

Doğan çocuklar, erkekse öldürülecek, kızsaa hayatta bırakılacak” emrini verdi. Bunun üzerine doğan bütün erkek çocuklar, öldürüldü (Bkz. Slâyt 3).³¹⁰ Hep birlikte izleyelim (Bkz. Slâyt 4):³¹¹

Slâyt 4

Slâyt 5

Bu sırada Hz. İbrahim'in annesi Nuna hamile idi. Nuna doğumu yaklaşınca gizlice bir mağaraya gitti. Orada Hz. İbrahim'i dünyaya getirdi. Annesi; yeni doğan bir çocuk için ne yapılması gerekiyorsa hepsini yaptı. Bebeğini sarıp sarmaladıktan sonra, mağaranın kapısı kapısını kapatarak evine döndü (Bkz. Slâyt 5).

³¹⁰ Köksal, *Peygamberler Tarihi*, c. I, s. 142–144.

³¹¹ Hz. İbrahim'in Hayatı anlatan çizgi filminden ilgili bölümler izlettirilir: 2.01 dk.

Hz. İbrahim'in annesi zaman zaman, mağaraya uğruyor, oğlunun, sağ ve baş parmağını emip durduğunu görüyordu.
Âzer, gebeliğini ne yaptığını sorduğu zaman,
Nuna: "Bir oğlan doğurmuştum. Öldü!" dedi.
Zaman hızla geçmekte.....

Slâyt 6

Hz. İbrahim'in annesi zaman zaman mağaraya uğrayıp oğlunun sağ ve başparmağını emip durduğunu görüyordu. Azer, hamileydin. Bebeği ne yaptın? Diye sorduğunda, Nuna: "Bir oğlan doğurmuştum. Öldü! Dedi. Zaman hızla geçmekte... (Bkz. Slâyt 6)

Âzer; oğlunun, mağarada gizlice nasıl doğurulduğunu, büyütüldüğünü, öğrenince, son derecede sevindi.
Nemrud, bütün olan bitenleri unutmuştu. İbrahim Aleyhisselâm da büyümüşü.
Kendisi, anne ve babasından başka, yaratıklardan, henüz hiç birini görmemişti.

Slâyt 7

Azer; oğlunun, mağarada gizlice doğduğunu, büyüdüğünü, öğrenince, son derece sevindi. Nemrut, bütün olup bitenleri unutmuştu. İbrahim (as) da büyümüşü. Kendisi, anne ve babasından başka henüz hiçbir canlı görmemişti (Bkz. Slâyt 7).³¹² İzliyoruz...³¹³

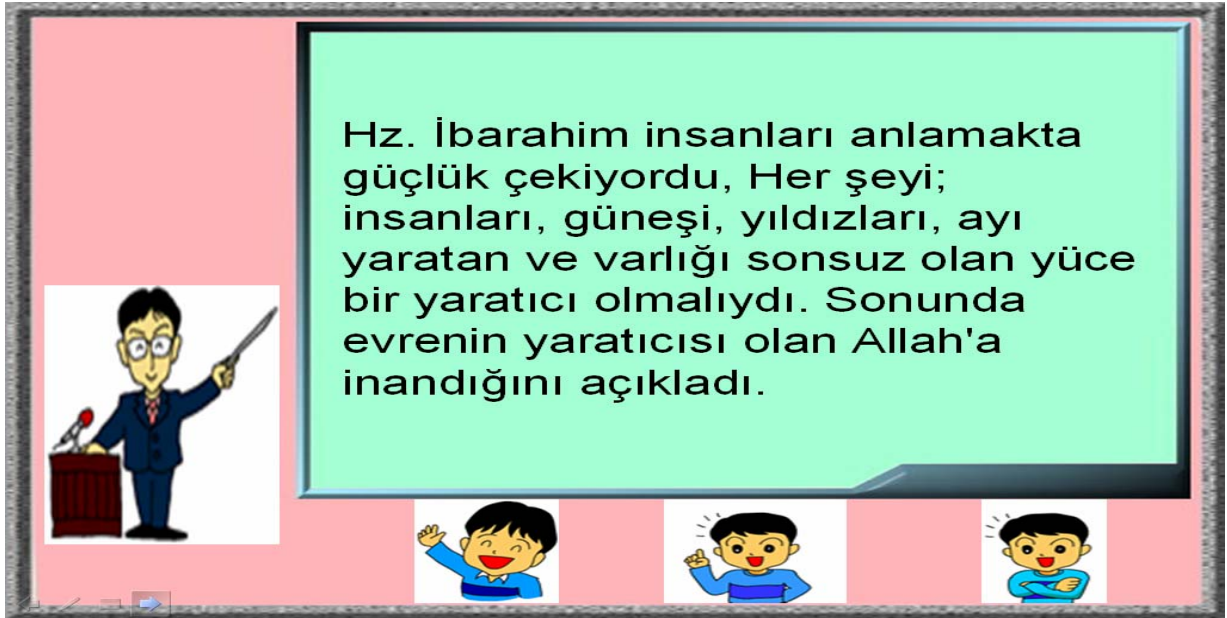
³¹² Köksal, *Peygamberler Tarihi*, c. I, s. 144–145.

³¹³ Hz. İbrahim'in Hayatı anlatan çizgi filminden ilgili bölümler izlettirilir: 2.17 dk.

Slâyt 8

Hız. İbrahim mağarada annesine: “Benim Rabb’im kimdir?” diye sordu. Annesi: “Benim!” dedi. Hız. İbrahim: “Senin Rabb’in kimdir? Diye sordu. Annesi: “Babandır!” dedi. Hız. İbrahim: “Babamın Rabb’i kimdir?” diye sordu. Annesi: “Nemrud’dur!” dedi. Hız. İbrahim: “Nemrud’un rabb’i kimdir?” diye sordu. Annesi: “Sus!” dedi.³¹⁴ Sizce Hız. İbrahim annesinin bu ikazı üzerine Allah’ı aramayı bırakmış olabilir? Sorusu ile kahramanın davranışını tahmin etmeleri istenir (Bkz. Slâyt 8).

Slâyt 9

İnsan çevresinde gerçekleşen değişiklikleri düşündüğünde bunları gerçekleştiren bir yaratıcı olduğunu anlar (Bkz. Slâyt 9). Hız. İbrahim’in Allah’ı araması Kur’an-ı Kerim’de şöyle dile getirilmektedir.

³¹⁴ Köksal, *Peygamberler Tarihi*, c. I, s. 145.

Hız. İbrahımın Rabbını arayışı Kur'an'da şu şekilde anlatılmaktadır;

"Gecenin karanlığı onu kaplayınca (İbrahim) bir yıldız gördü, Rabb'im budur (öyle mi?), dedi. Yıldız batınca, batanları sevmem, dedi.

Ay'ı doğarken görünce Rabb'im budur (öyle mi?), dedi. O da batınca, Rabb'im bana doğru yolu göstermezse elbette yoldan sapan topluluklardan olurum, dedi.

Slâyt 10

Gecenin karanlığı onu kaplayınca bir yıldız gördü, Rabbim budur, dedi. Yıldız batınca, batanları sevmem, dedi. Ay'ı doğarken görünce, Rabbim budur, dedi. O da batınca, Rabbim bana doğru yolu göstermezse elbette yoldan sapan topluluklardan olurum, dedi. Güneş'i doğarken görünce de, Rabbim budur, zira bu daha büyük, dedi. O da batınca, dedi ki: Ey kavmim! Ben sizin (Allah'a) ortak koştığınız şeylerden uzağım. Ben hanîf olarak, yüzümü gökleri ve yeri yoktan yaratan Allah'a çevirdim ve ben müşriklerden değilim.”³¹⁵

(Bkz. Slâyt 10-11)

Güneş'i doğarken görünce de Rabb'im budur (öyle mi?), çünkü bu daha büyük, dedi. O da batınca, dedi ki: Ey kavmim! Ben sizin (Allah'a) ortak koştığınız şeylerden uzağım.

Ben içtenlikle yüzümü, gökleri ve yeri yoktan var edene çevirdim ve artık ben asla Allah'a ortak koşanlardan değilim.” (En'am s. 76-79. ayetler.)

Slâyt 11

Hız. İbrahim insanları anlamakta güçlük çekiyordu. Her şeyi, insanları, güneş'i, yıldızları, ayı yaratan ve varlığı sonsuz olan yüce bir yaratıcı olmalıydı. Hız. İbrahim'in babası

³¹⁵ En'am, 6/76-79.

da putlara tapıyordu: **“Bir zaman o babasına dedi ki: Babacığım! Duymayan, görmeyen ve sana hiçbir fayda sağlamayan bir şeye niçin taparsın?”**³¹⁶ Sonunda evrenin yaratıcısı olan Allah’a inandığını açıkladı. Hz. İbrahim’in yerinde siz olsaydınız ne yapardınız? Sorusu ile öğrencilerden kendilerini kahramanın yerine koymaları istenir.

Hız. İbrahim Putları Kırması:

İbrahim as'ın Putları Kırması

Babil halkı Allah'ın yolundan saptığı için her sene putlar için âyin düzenlerdi. Bu âyinde bir yere toplanır bayram yapar ve sonra puthaneye gider, putlara secde eder, sonra da evlerine dönerlerdi.

Slâyt 12

Babil halkı Allah'ın yolundan saptıkları için her sene âyin düzenlerlerdi. Bu törenlerde bir yerlerde toplanırlardı. Bayram yaparlardı ve sonra put haneye gider, putlara secde ederler, sonra da evlerine dönerlerdi (Bkz. Slâyt 12).

Böyle bir bayram günü, İbrahim aleyhisselam put haneye girip, bir balta ile bütün küçük putları kırdı. Baltayı da, en büyük putun boynuna asdı ve oradan uzaklaştı.

Slâyt 13

Hız. İbrahim putlara tapmayı kabullenemiyordu ve bir oyun oynamaya kara verir. Sizce Hız. İbrahim'in planı ne olabilir? Öğrencilerden tahminleri alınır. Böyle bir bayram gününde

³¹⁶ Meryem, 19/42.

Hız. İbrahim, put haneye girer ve putları kırmaya başlar. Bütün putları kırarak ne büyüğünü bırakır? Sizce niçin büyük putu bırakmış olabilir? (Bkz. Slâyt 13) Öğrencilerden tahminleri alınır.

Babilliler put haneye girince biri hariç bütün putların kırıldığını gördüler ve bunu yapanı yakalayıp cezalandırmak istediler. Hız. İbrahim'i getirip, bu işi sen mi yaptın dediler. İbrahim as. «**Kendisi dururken küçük putlara tapınılması istemediği için, boynunda asılı olan büyük put yapmıştır. İnanmazsanız kendisine sorunuz** » buyurdu.

Slâyt 14

Babilliler put haneye girince putlardan biri hariç hepsinin kırıldığını gördüler: *“Bunu tanrılarımıza kim yaptı? Muhakkak o, zalimlerden biridir, dediler. (Bir kısmı:) Bunları diline dolayan bir genç duyduk; kendisine İbrahim denilirmiş, dediler. O halde, dediler, onu hemen insanların gözü önüne getirin. Belki şahitlik ederler. Bunu ilâhlarımıza sen mi yaptın ey İbrahim? dediler. Belki de bu işi şu büyükleri yapmıştır. Hadi onlara sorun; eğer konuşuyorlarsa! dedi. Bunun üzerine, kendi vicdanlarına dönüp (kendi kendilerine) "Zalimler sizlersiniz, sizler!" dediler.* (Bkz. Slâyt 14)

Onlar 'Putlar konuşamaz ki, sen onlara sor diyorsun' dediler. Bunun üzerine İbrahim as. «**O halde konuşamayan ve kendilerini kırmaktan kurtaramayan putlara neden ibadet edersiniz ? Size ve taptığınız putlara yazıklar olsun» dedi ama bu hiç bir fayda vermedi, çünkü onlar : «Dediler ki. Biz, babalarımızı bunlara tapar kimseler bulduk».**

Slâyt 15

“Sonra birbirlerine dönerek “(Putları yalnız ve savunmasız bıraktığımız için) asıl siz zalimsiniz” diyerek birbirlerini suçladılar. Sonra tekrar eski inanç ve tartışmalarına

*döndüler: Sen bunların konuşmadığını pek âlâ biliyorsun, dediler. İbrahim: Öyleyse, dedi, Allah'ı bırakıp da, size hiçbir fayda ve zarar vermeyen bir şeye hâla tapacak mısınız? Size de, Allah'ı bırakıp tapmakta olduğunuz şeylere de yuh olsun! Siz akıllanmaz mısınız?*³¹⁷

Dedi ama bu hiçbir fayda vermedi. Çünkü onlar: *“Dediler ki: Hayır, ama biz babalarımızı böyle yapar bulduk.”*³¹⁸ (Bkz. Slâyt 15) İzleyelim...³¹⁹ (Bkz. Slâyt 16)

Slâyt 16

Hız. İbrahim'i Nemrut'a götürmeye kara verdiler: Hız. İbrahim Nemrut ile mücadele etmeye başlar. Çünkü Nemrut ilahlık iddiasında bulunuyordu: *Hız. İbrahim ve Nemrut!*

Slâyt 17

Nemrut putları kıranın Hız. İbrahim'in yaptığını öğrenince onu yanına çağırdı. O zaman insanlara Nemrut'a secde ederlerdi. Hız. İbrahim secde etmeyince Nemrut: “Niçin

³¹⁷ Enbiya, 21/58–67.

³¹⁸ Şuara, 26/74.

³¹⁹ Hız. İbrahim'in Hayatı anlatan çizgi filminden ilgili bölümler izlettirilir: 2.32 dk.

secde etmedin?” diye sordu. Hz. İbrahim: “Ben Allah’tan başkasına secde etmem” dedi (Bkz. Slâyt 17).

Nemrud "Seni yaratan kim ?" diye sorunca, İbrahim (as): «Benim Rabbim, diriltten ve öldüren Allah'dır» diye cevap verdi.

Nemrut, "ben de diriltirim" diyerek zindandan iki kişi getirtti. Birini serbest bırakıp, diğerini öldürdü. Güya böylece diriltmiş ve öldürmüş oldu.

Slâyt 18

Nemrut: “Seni yaratan kim?” diye sorunca, Hz. İbrahim: *"Benim Rabbim diriltir ve öldürür" demişti; o da: "Ben de öldürür ve diriltirim"* diyerek zindandan iki kişi getirtti. Birini serbest bıraktı. Diğerini öldürdü. Güya böylece diriltmiş ve öldürmüş oldu (Bkz. Slâyt 18).

Hız. İbrahim bunun karşısında :
«Benim Rabbim güneşi doğudan getirir, doğurtur. Eğer gücün yetiyorsa sen de batı'dan doğdur» buyurunca Nemrut şaşırıp, âciz kaldı.

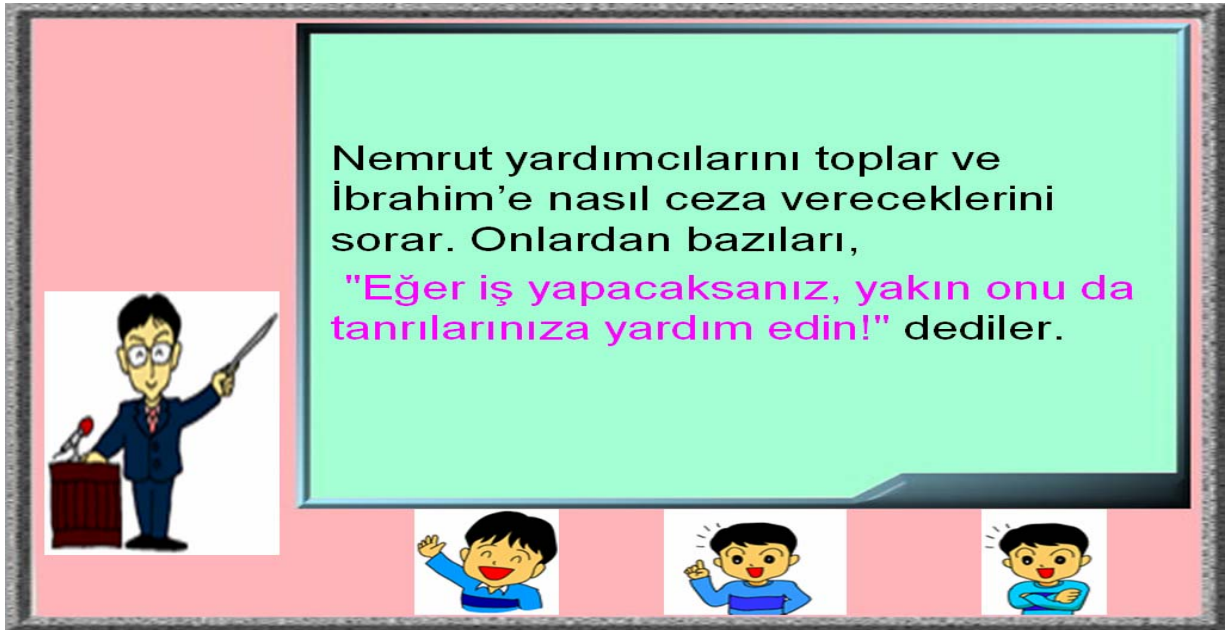
Slâyt 19

Hız. İbrahim bunun karşısında: *“Şüphe yok, Allah güneşi doğudan getirir, (hadi) sen*

de onu batıdan getir” deyince, Nemrut, *o inkârcı böylece afallayıp kalmıştı.*”³²⁰ (Bkz. Slâyt 19) İzleyelim:³²¹ (Bkz. Slâyt 20)

Slâyt 20

Slâyt 21

Nemrut Hz. İbrahim'i cezalandırmak ister ve Nemrut yardımcılarını toplar. Hz. İbrahim'e nasıl ceza vereceklerini sorar. Onların bazıları: *“Eğer iş yapacaksanız, yakın onu da tanrılarınıza yardım edin! Dediler.”*³²² (Bkz. Slâyt 21)

³²⁰ Bakara, 2/258.

³²¹ Hz. İbrahim'in Hayatı anlatan çizgi filmde ilgili bölümler izlettirilir: 2.51 dk.

³²² Enbiya, 21/68.

Sonunda büyük bir ateş yaktılar. Hz. İbrahim'i de alev alev yanan ateşin ortasına artılar. Herkes nefesini tutmuş olanları izliyordu. Ateş o kadar büyüktü ki günlerce yandı. Ateş yavaş yavaş sönmeye başlayınca Babil'liler gözlerine inanamadılar....

Slâyt 22

Sonunda büyük bir ateş yaktılar. Hz. İbrahim'i de alev alev yanan ateşin ortasına attılar. Herkes nefesini tutmuş onları izliyordu. Ateş o kadar büyüktü ki günlerce yandı. Ateş yavaş yavaş sönmeye başlayınca Babil'liler gözlerine inanmadılar (Bkz. Slâyt 22).

Çünkü Allah, "**Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol!"** dedik." buyurarak ateşe Hz. İbrahim'i yakmamasını emretmişti. Her şeyi yakan ateş, Hz. İbrahim'e serin bir gül bahçesi olmuştu. Hz. İbrahim bu mucize karşısında Allah'a yürekten teşekkür etti.

Slâyt 23

Çünkü Allah: "**Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol!"**"³²³ ateş Hz. İbrahim'i yakmamıştı. O'na serin bir gül bahçesi olmuştu. Hz. İbrahim bu mucize karşısında Allah'a yürekten teşekkür etti (Bkz. Slâyt 23). Dersin bundan sonraki bölümü haber bültenine

³²³ Enbiya, 21/68.

çevrilerek anlatılır: Öğrencilerden biri haber spikeri, diğeri de muhabir olur. Görüntü de³²⁴ canlı yayın görüntüleri olarak düşünülür (Bkz. Slâyt 24).

Spiker: Evet, sayın seyirciler yayınımızı flaş bir haber ile kesiyoruz. Hemen Babil’e muhabir arkadaşımıza bağlanıyoruz.

Muhabir: Hz. İbrahim’i alev alev yanan ateşe atacaklar. Herkes nefesini tutmuş onları izliyor. Ateş o kadar büyük ki dağlar kadar. Mancınıkla Hz. İbrahim’i ateşe atıyorlar. Canlı yayında izliyorsunuz bu görüntüleri.

Evet, sayın seyirciler! Ateş yavaş yavaş sönmeye başladı. O da ne sayın seyirciler! Gözlerime inanamıyorum! Sönmeye başlayan ateşin ortasında Hz. İbrahim duruyor. Hiçbir şey olmamış. Aman Allah’ım bu bir mucize...

Slâyt 24

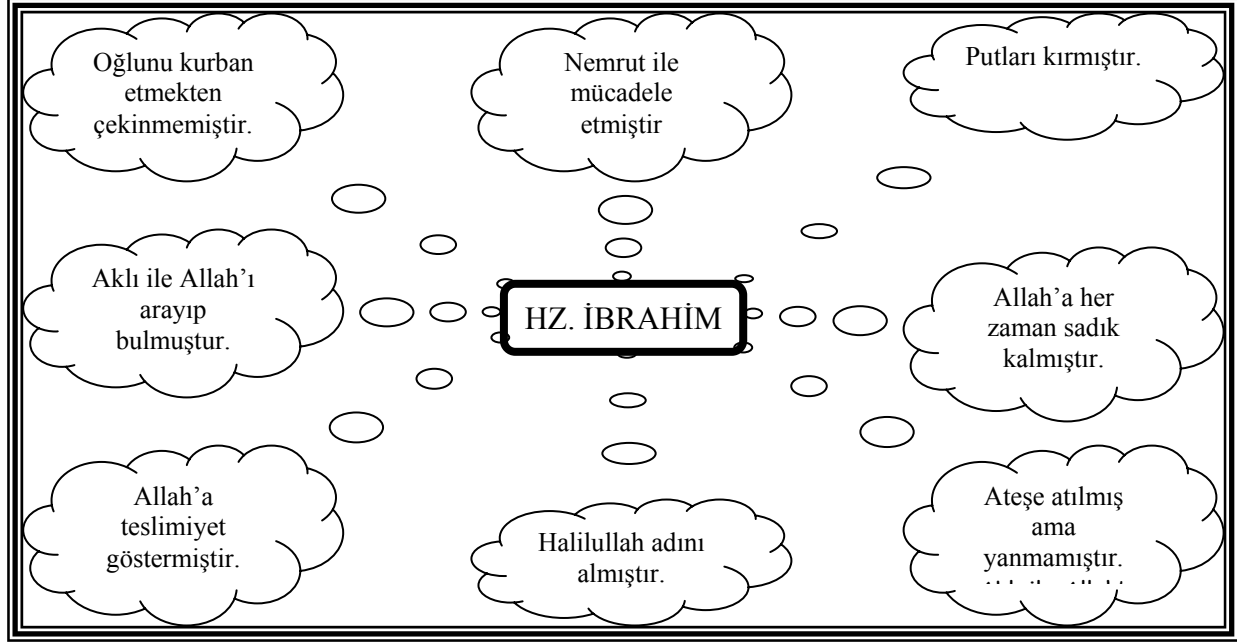
Görüntülerin izlenmesiyle birlikte çember tekniği ile ders özetlenir:

- ✓ İnsan çevresinde gerçekleşen değişiklikleri düşündüğünde bunları gerçekleştiren bir yaratıcı olduğunu anlar. Hz. İbrahim’in babası da putlara tapıyordu.
- ✓ Hz. İbrahim, Peygamber olduktan sonra bıkmadan usanmadan halkına yalnızca bir olan Allah’a inanmaları ve O’na ibadet etmeleri gerektiğini anlattı.
- ✓ Hz. İbrahim putlara tapmayı kabullenemiyordu ve bir oyun oynamaya karar verir ve putları kırmaya başlar. Büyük putu bırakarak baltayı onun boynuna asar.
- ✓ Babil’liler buna çok kızarlar ve içlerinden biri Hz. İbrahim’in ateşe atılması teklif eder. Hz. İbrahim’in kavmi, bu teklifi kabul ederek onu yakmak için büyük bir ateş hazırladılar ve eli kolu bağlı olarak ateşe attılar.
- ✓ İbrahim (a.s.) ise, “Bana Allah’ın sahip çıkması yeter; O ne güzel bir sahip!”

³²⁴ Hz. İbrahim’in Hayatı anlatan çizgi filminden ilgili bölümler izlettirilir: 4.39 dk.

diyerek Allah’a sığınır. Sonunda ateş Hz. İbrahim (as) yakmadı. Allah’ teslim olmuştur. Hz. İbrahim, güzel huylu, iyiliksever ve cömert biriydi. Misafirini ağırlamayı severdi onlara ikram etmeyi ve yoksullara yardım etmeyi çok severdi. Onun için halk arasında **Halil İbrahim Sofrası** derler. Hz. İbrahim; *Halilullah* yani *Allah dostu* peygamber olarak bilinir.

Kavram haritası (Bkz. Tablo 12) ile oluşturularak dersin değerlendirmesi yapılır:

Tablo 12

2. Okul Dışı Etkinlikler

a) **Okuyalım:** Öğrencilerden, **Hz. İbrahim**³²⁵, adlı kitabı okumaları istenir

b) **Kıssadan anladıklarımız:** Öğrencilerden Hz. İbrahim’in kıssasından anladıklarını listelemeleri istenir.

Kıssanın adı	:
Kıssanın kahramanları	:
Kıssanın ana teması	:
Kıssadan çıkarılabilecek dersler	:

c) **Senaryo Yazalım**³²⁶: Hz. İbrahim’in hayat hikâyesinden yola çıkarak kendiniz için Allah’ı hoşnut edecek kendi lehinize olacak bir senaryo yazmalı istenir.

³²⁵ Belkıs İbrahimhakkıoğlu, *Hz. İbrahim*, Timaş Yay., İst., 2008, s. 3-32.

³²⁶ Osman Eğri, “Din Eğitimi Öğrencilerin Yaratıcılık Yeteneğini Nasıl Geliştirebilir?”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Nisan 2003, S. 2, ss. 69-92, s. 74.

3. Ölçme-Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

- S. 1) Hz. İbrahim Allah'ı nasıl bulmuştur?
- S. 2) Halil İbrahim sofrası ne demektir?
- S. 3) Hz. İbrahim niçin ateşe atılmıştır?
- S. 4) Halilullah ne demektir? Hz. İbrahim'e niçin Halilullah denmiştir.

b. Sevgi ve Merhamet Örneği: Hz. Yusuf

Kazanım: Hz. Yusuf'un yaşadığı zorluklara rağmen, ahlaklı davranmayı seçmesinin nedenlerini tartışır.³²⁷

1. Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Rüya tabiri, Ahsenü'l kisas, iffet

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, soru-cevap, tartışma, analiz)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt, kavram haritası,

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Konun hikâyeleştirilmesi
- Kavram haritası
- Sözlük çalışması
- Konuyla ilgili kitap okuma
- TV programı yapma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

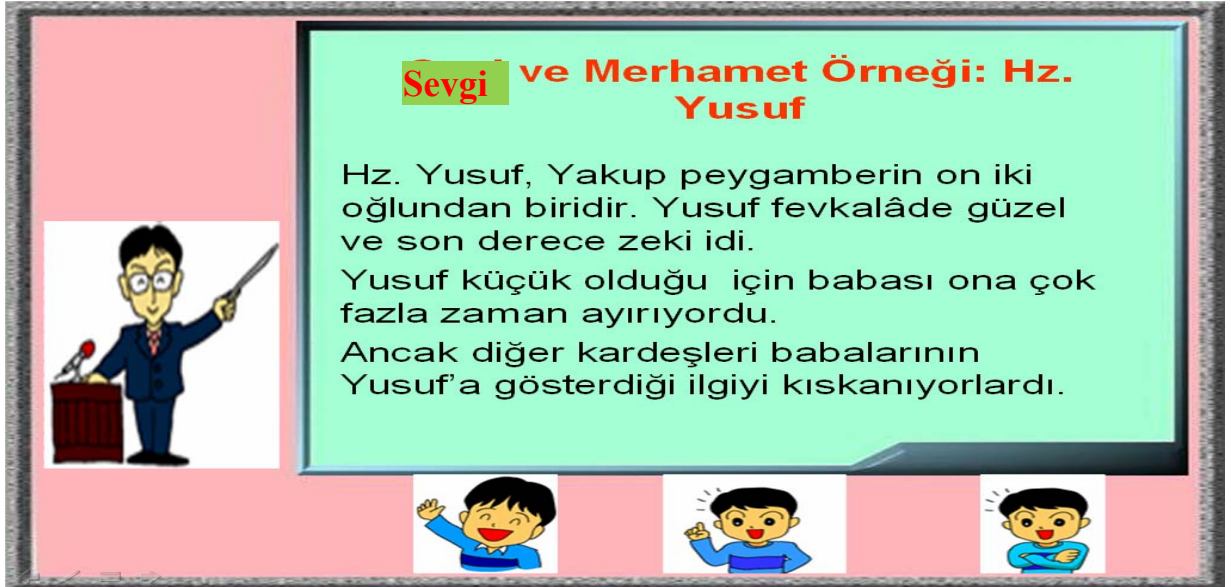
- Projeksiyon kullanılması
- Kavram haritası
- Konuyla ilgili Film izleme
- Canlı yayın izleme

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

³²⁷ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 44.

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme
- Rol yapma
- Okuduğunu anlatma
- Başkaların yaşantılarından ders alma
- Konuyu güncel hayatla ilişkilendirme
- Karakterlerin davranışlarını tahmin etme

Kur'an surelerinden biri Yusuf suresidir. Tamamı 111 ayet olan surede Hz. Yusuf'un hayatı anlatılmaktadır. Hz. Yusuf'un kıssası Kur'an-ı Kerim'de "kıssaların en güzeli"³²⁸ olarak nitelendirilmiştir. Derse bu açıklamalarla başlanır. Hazırlanmış olan *Sevgi ve Merhamet Örneği: Hz. Yusuf* slâydı³²⁹ tahtaya yansıtılır. Kıssa hikâyeleştirilerek anlatılır:

Sevgi ve Merhamet Örneği: Hz. Yusuf

Hz. Yusuf, Yakup peygamberin on iki oğlundan biridir. Yusuf fevkalâde güzel ve son derece zeki idi. Yusuf küçük olduğu için babası ona çok fazla zaman ayırıyordu. Ancak diğer kardeşleri babalarının Yusuf'a gösterdiği ilgiyi kıskanıyorlardı.

Slâyt 1

Hz. Yusuf, Kur'an'da adı geçen peygamberlerden biridir. Yakup peygamberin on iki oğlundan biridir.³³⁰ Yusuf güzel ve zeki bir çocuktur. Yusuf küçük olduğu için babası onunla daha çok vakit geçiriyordu. Ancak Yusuf'un diğer kardeşleri, babalarının bu ilgisini kıskanıyorlardı (Bkz. Slâyt 1).³³¹

³²⁸ Yusuf, 12/3.

³²⁹ <http://www.dindersi.com/vipdetay.asp?id=11>. 06.05.08.

³³⁰ Köksal, *Peygamberler Tarihi*, c. I, s. 264.

³³¹ Köksal, *Peygamberler Tarihi*, c. I, s. 272.

Yusuf (a.s) bir gece rüyasında on bir yıldızın, güneş ve ayın kendisine secde ettiklerini gördü. Bu rüyayı babasına anlattı. Babası rüyanın, Hz. Yusuf'un büyük bir adam olacağına işaret olduğunu anladı ve Yusuf'a rüyasını ağabeylerine anlatmamasını tembihledi. Çünkü kardeşleri Yusuf'a bir kötülük yapabilirlerdi.

Slâyt 2

Hiz. Yusuf, bir rüya görür ve... (Bkz. Slâyt 2)

“Hani bir vakitler Yusuf, babasına demişti ki: “Babacığım, ben rüyada onbir yıldızla güneşi ve ayı bana secde ederken gördüm.”
“(Babası) “Yavrucuğum! “dedi, “rüyanı kardeşlerine anlatma. Sonra sana bir tuzak kurarlar. Çünkü şeytan insanın açıkça düşmanıdır.”
(Yusuf 4-5)

Slâyt 3

“Bir zamanlar Yusuf, babasına (Ya'kub'a) demişti ki: Babacığım! Ben (rüyamda) on bir yıldızla güneşi ve ayı gördüm; onları bana secde ederlerken gördüm. (Babası:) Yavrucuğum! dedi, rüyayı sakın kardeşlerine anlatma; sonra sana bir tuzak kurarlar! Çünkü şeytan insana apaçık bir düşmandır.”³³² (Bkz. Slâyt 3)

Hep birlikte izleyelim:³³³ (Bkz. Slâyt 4)

³³² Yusuf, 12/4-5.

³³³ Hz. Yusuf'un Hayatı anlatan çizgi filmde ilgili bölümler izlettirilir: 1.28 dk.

Slâyt 4

Kardeşleri bir süre sonra Yusuf'un rüyasını öğrendiler. Bu durum onların kıskançlıklarını bir kat daha artırdı. Onu, öldürmek veya uzak ve ıssız bir yere atmak suretiyle, kendisinden kurtulup babalarının sevgisini, kazanmayı düşünürler.

Slâyt 5

Kardeşleri bir süre sonra Yusuf'un rüyasını öğrendiler. Bu durum onların kıskançlıklarını daha da arttırdı. Onu öldürmek veya uzak ve ıssız bir yere atmak suretiyle, kendisinden kurtulup babalarının sevgisini kazanmayı düşündüler.³³⁴ (Bkz. Slâyt 5)

³³⁴ Yusuf, 12/9; Köksal, *Peygamberler Tarihi*, c. I, s. 273.

İçlerinde biri "Yusuf'u, öldürmeyiniz! Çünkü, adam öldürmek, büyük ve ağır bir suçtur. Onu, bir kuyuya bırakınız da, oradan gelip geçen yolcu kfilesinden biri, onu, bulup alsın, götürsün! Yapacaksanız, böyle yapınız!" dedi.

Slâyt 6

Yusuf'un kardeşlerinden biri "Yusuf'u öldürmeyin, eğer mutlaka yapacaksanız onu kuyunun dibine atın da geçen kervanlardan biri onu alsın (götürsün), dedi."³³⁵ Hz. Yusuf'u öldürmeyeceklerine dair onlardan söz aldı.³³⁶ (Bkz. Slâyt 6)

Kardeşleri Yusuf'u, kendileriyle birlikte kıra gidip bol bol yemesine, oynamasına müsaade etmesini istediler ve onu, iyice koruyacaklarını bildirdiler. Yakup (as), onların gaflete dalıp Yusuf'u kurda yedirmelerinden korktuğunu söyledi.

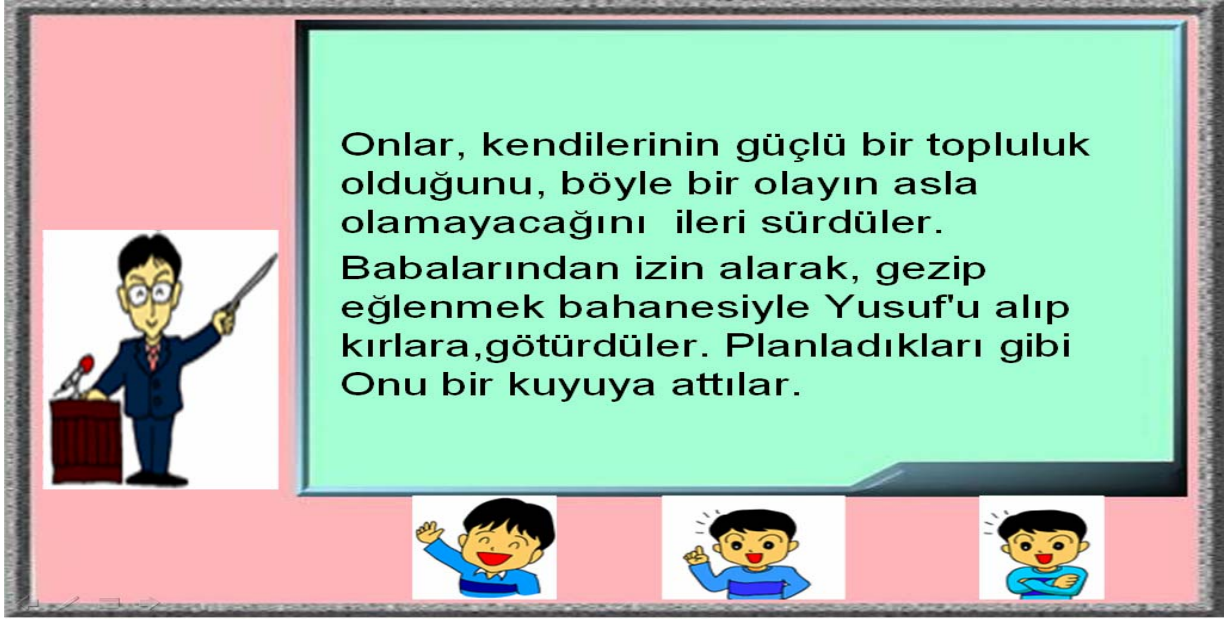
Slâyt 7

Kardeşleri Yusuf'u, kendileriyle birlikte kıra gidip bol bol yemesine, oynamasına izin vermesini istediler. O'nu iyice koruyacaklarına söz verdiler. Yakup (as), onların gaflete dalıp Yusuf'u kurda yedirmelerinden korktuğunu söyledi.³³⁷ (Bkz. Slâyt 7)

³³⁵ Yusuf, 12/10.

³³⁶ Köksal, *Peygamberler Tarihi*, c. I, s. 274.

³³⁷ Yusuf, 12/11–13.

Slâyt 8

Onlar, kendilerinin güçlü bir topluluk olduğunu, böyle bir olayın asla olamayacağını ileri sürdüler. Babalarından izin alarak, gezip eğlenmek bahanesiyle Yusuf'u alıp kırlara götürdüler. Önceden planladıkları gibi O'nu bir kuyuya attılar (Bkz. Slâyt 8).³³⁸ İzleyelim:³³⁹ (Bkz. Slâyt 9)

Slâyt 9

³³⁸ Yusuf, 12/15.

³³⁹ Hz. Yusuf'un Hayatı anlatan çizgi filminden ilgili bölümler izlettirilir: 1.54 dk.

Akşamleyin, Yakup (as) , Yusuf'u, ne zaman getirecekler? diye onları, bekliyordu. Oğulları yaklaşıp hep birden ağlayarak seslerini yükseltince, Yakup (as) , onların, bir musibete uğradıklarını anladı. Yanına geldikleri zaman, yakalarını yırttılar ve ağladılar.

Slâyt 10

Akşam olunca, Yakup (as), Yusuf 'u ne zaman getirecekler? diye onları bekliyordu. Oğulları ağlayarak yanlarına yaklaşıp; hep birlikte seslenirini yükseltince, Yakup (as), onların, başlarına bir iş geldiğini anladı. Yanlarına geldikleri zaman yakalarını yırttılar ve ağladılar.³⁴⁰ (Bkz. Slâyt 10).

Yakup (as) , korktu ve: "Ey oğullarım! Size, ne oldu? Yusuf, nerede?" diye sordu. Kardeşlerini kurt, yediğini ve onun kanlı gömleğini babalarına gösterdiler.

Slâyt 11

Yakup (as), korktu ve: "Ey oğullarım! Size, ne oldu? Yusuf, nerede?" diye sordu. Kardeşlerini kurt yediğini ve onun kanlı gömleğini babalarına gösterdiler.³⁴¹ (Bkz. Slâyt 11).

³⁴⁰ Yusuf, 12/16; Köksal, *Peygamberler Tarihi*, c. I, s. 277.

³⁴¹ Yusuf, 12/17.

Yakup (as) oğullarının bu mazeretlerine inanmadı.

“.....Babaları dedi ki: "Hayır, nefisleriniz aldatmış da size bir iş yaptırmış. Artık bana güzel bir sabır gerekiyor. Bu anlattıklarınıza karşılık yardımına sığınılacak olan ancak Allah'dır." (Yusuf 18)

Slâyt 12

Yakup (as) oğullarının bu mazeretlerine inanmadı. “... *Babalar dedi ki: Hayır nefisleriniz aldatmış da size bir iş yaptırmış. Artık bana güzel bir sabır gerekiyor. Bu Anlattıklarınıza karşılık yardımına sığınılacak olan ancak Allah'tır.*”³⁴² (Bkz. Slâyt 12).

Mısır'a gitmek isterken, yollarını şaşırان bir yolcu kafilesi, kuyunun yakınına geldiler, kondular. İçlerinden birini su aramaya gönderdiler.

Adam, kuyuya kovayı salınca, Yusuf (as), kovanın ipine yapıştı ve Yusuf'u kuyudan çıkardılar.

Slâyt 13

Mısır'a gitmek isterken, yollarını şaşırان bir yolcu kafilesi, kuyunun yakınına geldiler, konakladılar. İçlerinden birini su aramaya gönderdiler. Adam, kuyuya kovayı salınca, Yusuf (as), kovanın ipine tutunarak kuyudan çıktı (Bkz. Slâyt 13).³⁴³ İzleyelim:³⁴⁴ (Bkz. Slâyt 14).

³⁴² Yusuf, 12/18.

³⁴³ Yusuf, 12/19.

³⁴⁴ Hz. Yusuf'un Hayatı anlatan çizgi film den ilgili bölümler izlettirilir: 1.06 dk.

Slâyt 14

Kervan sahibi Yusuf'u kuyudan çıkardıktan sonra; yanlarında Mısır'a götürüp orada köle olarak satmaya karar veriler. Mısıra geldiklerinde kervan sahibi Yusuf'un yıkanmasını emreder. Yusuf (as), yıkandı. Kervan sahibi, ona, güzel bir elbise giydirdi ve onu satışa çıkardı.

Slâyt 15

Kervan sahibi Yusuf'u kuyudan çıkardıktan sonra; yanlarında Mısır'a götürüp orada köle olarak satmaya karar verdiler. Mısır'a geldiklerinde kervan sahibi Yusuf'un yıkanmasını emreder. Yusuf (as), yıkandı. Kervan sahibi, ona, güzel bir elbise giydirdi ve onu satışa çıkardı.³⁴⁵ (Bkz. Slâyt 15).

³⁴⁵ Yusuf, 12/20.

Mısır çarşısında bulunan kimseler, Yusuf (as) bedelini yükseltmeğe, artırmağa başladılar. Mısır Aziz'i Kutfir Mısır Hazinelele Bakanı idi Yusuf (as) yüksek bir bedele satın alıp evine götürdü. Karısına "Bu genç, olgunluk çağına, bizim görmekte olduğumuz işleri anlayacak bir yaşa gelince, bize yararlı, yardımcı olur, ya da, onu, oğul ediniriz." dedi.

Slâyt 16

Mısır çarşısında bulunan kimseler, Hz. Yusuf'un bedelini yükseltmeğe artırmağa başladılar. Mısır Aziz'i Kutfir Mısır Hazinelele Bakanı idi. Hz. Yusuf'u yüksek bir fiyatla satın alıp evine götürdü.³⁴⁶ Karısına: *"Ona değer ver ve güzel bak! Umulur ki bize faydası olur. Veya onu evlât ediniriz."* İşte böylece (Mısır da adaletle hükmetmesi) ve kendisine (rüyadaki) olayların yorumunu öğretmemiz için Yusuf'u o yere yerleştirdik...³⁴⁷ (Bkz. Slâyt 16).

Yıllar geçti Yusuf büyüdü güzelleşti herkesin beğendiği takdir ettiği bir kişi oldu. Aziz'in hanımı Yusuf'a göz koydu. Onu kendisiyle beraber olmaya çağırdı. Yusuf (a.s) bunu kabul etmeyince, ona iftira edip kocasına şikâyet etti ve hapse attırdı.

Slâyt 17

Yıllar geçti. Yusuf büyüdü, yakışıklı, herkesin beğendiği takdir ettiği bir delikanlı oldu. Aziz'in hanımı Yusuf'a göz koydu. Onu kendisiyle beraber olmaya çağırdı. Yusuf (as) bunu kabul etmeyince, ona iftira edip kocasına şikâyet etti ve hapse attırdı.³⁴⁸ (Bkz. Slâyt 17).

³⁴⁶ Köksal, *Peygamberler Tarihi*, c. I, s. 279–280.

³⁴⁷ Yusuf, 12/21.

³⁴⁸ Yusuf, 12/22–32.

Hız. Yusuf senelerce hapiste kaldı. Orada hükümdarın şerbetçisi ve aşçısı ile tanıştı. Onların gördükleri rüyaların yorumunu yaptı. Birisinin, kurtulup efendisinin hizmetine devam edeceğini, diğerinin ise öldüreceğini söyledi.

Slâyt 18

Hız. Yusuf senelerce hapis yattı. Orada hükümdarın şerbetçisi ve aşçısı ile tanıştı. Onların gördükleri rüyaların yorumunu yaptı. Birisinin kurtulup efendisinin hizmetine devam edeceğini, diğerinin ise öldürüleceğini söyledi.³⁴⁹ (Bkz. Slâyt 18)

Sonunda dediğı çıktı. Hız. Yusuf, kurtulana, kendisini efendisinin yanında anmasını istedi. Fakat o bunu unuttu Yusuf (as) habiste kalmaya devam ederken Mısır hükümdarı bir rüya görür. Bu rüyayı kimse yorumlayamaz. Neden sonra Yusuf'un rüyasını tabir ettiğı kişi Yusuf'u hatırlar ve hükümdara anlatır.....

Slâyt 19

Sonunda dediğı çıktı. Hız. Yusuf, kurtulan arkadaşına kendisini efendisinin yanında anması istedi. Fakat o bunu unuttu. Hız. Yusuf hapiste kalmaya devam ederken Mısır Hükümdarı bir rüya görür. Bu rüyayı kimse yorumlayamaz. Neden sonra Hız. Yusuf'un rüyasını tabir ettiğı kişi Yusuf'u hatırlar ve hükümdara anlatır... (Bkz. Slâyt 19)³⁵⁰ İzliyoruz:³⁵¹ (Bkz. Slâyt 20)

³⁴⁹ Yusuf, 12/33-41.

³⁵⁰ Yusuf, 12/42-45.

³⁵¹ Hız. Yusuf'un Hayatı anlatan çizgi filmde ilgili bölümler izlettirilir: 1.55 dk.

Slâyt 20

Yusuf'un hapis arkadaşı, Yusuf'un yanına gelerek dedi ki: Ey Yusuf! Rüyada görülen yedi zayıf ineğin yediği yedi semiz inek ile yedi yeşil başak ve diğerleri de kuru olan başaklar hakkında bize yorum yap dedi. Yusuf dedi ki: Yedi sene âdetiniz üzere ekin ekersiniz. Sonra da yiyeceklerinizden az bir miktar hariç, biçtiklerinizi başağında stok edip bırakınız. Sonra bunun ardından, saklayacaklarınızdan az bir miktar tohumluk hariç, o yıllar için biriktirdiklerinizi yiyip bitirecek yedi kıtlık yılı gelecektir. Sonra bunun ardından da bir yıl gelecek ki, o yılda insanlara Allah tarafından yardım olunacak ve o yılda yağmura kavuşacaklar, kıtlık yılı bitecek. Adam bu yorumu getirince kral dedi ki: “Onu bana getirin!” Elçi, Yusuf’a geldiği zaman, Yusuf dedi ki: “Efendine dön de ona: Ellerini kesen o kadınların zoru neydi? diye sor. Şüphesiz benim Rabbim onların hilesini çok iyi bilir.” Kral kadınlara dedi ki: Yusuf’un nefsinden murat almak istediğiniz zaman durumunuz neydi? Kadınlar, Hâşâ! Allah için, biz ondan hiçbir kötülük görmedik, dediler. Aziz’in karısı da dedi ki: “Şimdi gerçek ortaya çıktı. Ben onun nefsinden murat almak istemiştim. Şüphesiz ki o doğru söyleyenlerdendir.” Yusuf dedi ki: Bu, azizin yokluğunda ona hainlik etmediğimi ve Allah’ın hainlerin hilesini başarıya ulaştırmayacağını herkesin bilmesi içindir. Bununla beraber nefsimi temize çıkarmıyorum. Çünkü nefis aşırı şekilde kötülüğü emreder; Rabbim acıyıp korumuş başka. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayan, pek esirgeyendir. Kral dedi ki: Onu bana getirin, onu kendime özel danışman edineyim. Onunla konuşunca: Bugün sen yanımızda yüksek makam sahibi ve güvenilir birisin, dedi.”³⁵²

³⁵² Yusuf, 12/46–54.

Bunun üzerine hükümdar, Hz. Yusuf'u maliye bakanlığına getirdi. Yusuf (a.s) bolluk yıllarında bütün ambarları zahire ile doldurttu; kıtlık yılları gelince bu zahireyi halka dağıtmaya başladı. Aynı kıtlık, Hz. Yusuf'un babasının memleketi olan Kenan diyarında da yaşandı.

Slâyt 21

Bunun üzerine hükümdar, Hz. Yusuf'u maliye bakanlığına getirdi. Hz. Yusuf bolluk yıllarında bütün ambarları buğday ile doldurttu. Kıtlık yılları gelince bu buğdayları halka dağıtmaya başladı. Aynı kıtlık, Hz. Yusuf'un babasının memleketi olan Kenan diyarında da yaşandı.³⁵³ (Bkz. Slâyt 21).

Yusuf (a.s)'un kardeşleri de zahire almak için iki kez Kenan ilinden Mısır'a geldi. Sonunda Yusuf (a.s) kardeşlerine kendini tanıttı ve onları affettiğini belirterek, "**Bugün azarlanacak değilsiniz, Allah sizi bağışlar, o merhametlilerin merhametlisidir**" (Yusuf, 92) dedi. Yusuf (a.s), babası, annesi ve kardeşlerinin tamamını Mısır'a davet etti.

Slâyt 22

Yusuf'un kardeşleri de buğday almak için iki kez Kenan ilinden Mısır'a geldi. Sonunda Yusuf (as) kardeşlerine kendini tanıttı. *Sizce Hz. Yusuf kardeşlerine nasıl davranmıştır? Siz olsaydınız nasıl davranırdınız?* Sorularıyla öğrencilerin görüşleri alınır. Hz. Yusuf, Onları affettiğini belirterek, "Bugün azarlanacak değildiniz. Allah sizi bağışlar, o merhametlilerin en merhametlisidir" dedi. Hz. Yusuf'un babası annesi ve kardeşlerinin tamamını mısır'a davet etti.³⁵⁴ (Bkz. Slâyt 22)

³⁵³ Yusuf, 12/55–56.

³⁵⁴ Yusuf, 12/58–93.

Ailesi Mısır'a vardığında Yusuf (a.s) anne ve babasını tahta oturttu; diğer on bir kardeşi ise Hz. Yusuf'un önünde eğildiler. O zaman Yusuf (a.s); "Babacığım, işte bu vaktiyle gördüğüm rüyanın çıkışıdır; Rabbim onu gerçekleştirdi. şeytan benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra, beni hapisten çıkaran, sizi çölden getiren Rabbim, bana pek çok iyiliklerde bulundu. Doğrusu Rabbim, dilediğine lütfkârdır. O şüphesiz, bilendir, hâkimdir" (Yusuf,100)

Slâyt 23

Aile mısıra vardığında Yusuf (as) anne ve babasını tahta oturttu; diğer on bir kardeşi ise Hz. Yusuf'un önünde eğildiler. Burası canlı yayın olarak anlatılır. O zaman Yusuf (as); "Babacığım, işte bu vaktiyle gördüğüm rüyanın çıkışıdır; Rabbim onu gerçekleştirdi. Şeytan benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra, beni hapisten çıkaran, sizi çölden getiren Rabbim, bana pek çok iyilikte bulundu. Doğrusu Rabbim, dilediğine lütfkârdır. O şüphesiz, bilendir, hâkimdir."³⁵⁵ (Bkz. Slâyt 23) İzleyelim.³⁵⁶ (Bkz. Slâyt 24).

Slâyt 24

³⁵⁵ Yusuf, 12/100.

³⁵⁶ Hz. Yusuf'un Hayatı anlatan çizgi filminden ilgili bölümler izlettirilir: 3.18 dk.

Yusuf (a.s), Allah Teâlâ'ya: "Rabbim, bana hükümdarlık verdin, rüyaların yorumunu öğrettin. Ey göklerin ve yerin yaratıcı! Dünya ve âhirette koruyanım sensin! Benim canımı, Müslüman olarak al! Ve beni iyilere kat!" (Yusuf, 101)

Yusuf (a.s)'un hayat hikayesi Kur'ânı Kerîm'de "**Ahsenü'l-Kasas, Kıssaların en güzeli**" unvanını aldı. Pek çok olayları içeren bu hayat hikâyesi için Allah Teâlâ şöyle buyurdu: "**Andolsun ki, Yusuf ve kardeşlerinin olayında, soranlara nice ibretler vardır**" (Yusuf, 7).

Slâyt 25

Yusuf (as) Allah'a: "Rabbim, bana hükümdarlık verdin, rüyaların yorumunu öğrettin. Ey göklerin ve yerin yaratıcı! Dünya ve Ahirette koruyanım sensin! Benim canımı, Müslüman olarak al! Ve beni iyilere kat!"³⁵⁷ diye dua etti. Hz. Yusuf'un hayat hikâyesi Kur'an-ı Kerim'de *Ahsenü'l Kısas, kıssaların en güzeli* olarak adlandırılmıştır. Pek çok olayları içeren bu hayat hikâyesi için Allah Teâlâ şöyle buyurdu: "Andolsun ki, Yusuf ve kardeşlerinin olayında, soranlara nice ibretler vardır."³⁵⁸ (Bkz. Slâyt 25).

Öğrencilere bu kıssadan çıkarılacak dersler nelerdir? Sorusu sorulur. Alınan cevaplar tahtaya listelenir:

1. İffet dersi: Yusuf Peygamber'de iffet duygusu, zirve noktadaydı. Bu yüzden Züleyha'nın en çekici tekliflerini şiddetle reddetmişti. Hatta iffetini korumak uğrunda zindana girmeye, eziyet çekmeye bile razı olmuştu.

2. Vefa ve sadakat dersi: Yusuf Peygamber'in, Züleyha'nın isteklerini reddetmesi, onun vefasını ve sadakatini de ortaya koymaktadır. O, yanında kaldığı, ekmeğini yediği, iyiliğini gördüğü Mısır Azizi'ne hıyaneti asla düşünmemiş, daima vefalı ve sadık kalmıştır.

3. Sabır dersi: Yusuf Peygamber'in hayatı, bütünüyle sabrın yüceliğini gösteren bir ibret dersidir. Hz. Yusuf, yaşamında karşılaştığı sıkıntı ve engellerini sabırla aşmış neticede zindandan saraya çıkmış, başarıya ve mutluluğa ulaşmıştır.

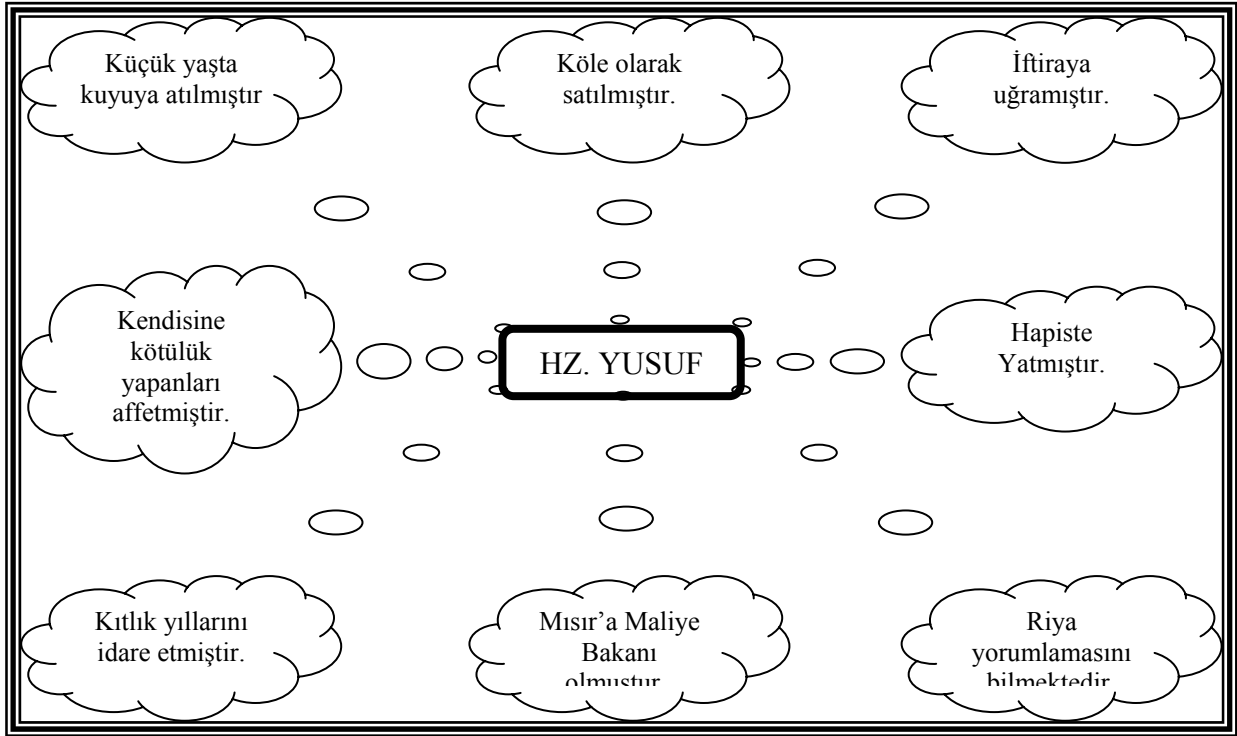
4. İyiliğe teşvik dersi: Yusuf Peygamber'in hayatında iyiliğe teşvik, dünya ve âhiret mutluluğuna ulaşmak konusunda iyiliğin etkilerini dile getirme de vardır.

³⁵⁷ Yusuf, 12/101.

³⁵⁸ Yusuf, 12/7.

5. Af dersi: Yusuf'un hayatından alınacak büyük bir ders de: Kötülük yapanı af ve hoşgörü ile karşılayıp, iyilikle karşılık vermektir.

Ders kavram haritası oluşturularak özetlenir (Bkz. Tablo 13)

Tablo 13

2. Okul Dışı Etkinlikler

- Okuyalım:** Öğrencilerden, **Hz. Yusuf**³⁵⁹ adlı kitabı okumaları istenir.
- Kıssadan anladıklarımız:** Öğrencilerden Hz. Yusuf'un kıssasından anladıklarını listelemeleri istenir.

Kıssanın adı	:
Kıssanın kahramanları	:
Kıssanın ana teması	:
Kıssadan çıkarılabilecek dersler	:

3. Ölçme-Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

³⁵⁹ Belkıs İbrahimhakkıoğlu, *Hiz. Yusuf*, Timaş Yay., İst., 2008, s. 3-32.

- S. 1) Hz. Yusuf'u kardeşleri niçin kuyuya atmışlardır?
S. 2) Allah'ın Hz. Yusuf'a verdiği ilim nedir?
S. 3) Hz. Yusuf zindana niçin atılmıştır?
S. 4) Hz. Yusuf kardeşlerine tavrı nasıl olmuştur?
S. 5) Hz. Yusuf'un kıssasından çıkarılacak dersler nelerdir?
S. 6) Hz. Yusuf'un yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?

c. Sabır Örneği: Hz. Eyüp

Kazanım: Hz. Eyüp kıssasından hareketle sabrın güçlükler ve olumsuzlukları aşmadaki rolünü kavrar.³⁶⁰

1. Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Sabır, Sembol, teslimiyet

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, izleme, soru-cevap, tartışma, kavram haritası oluşturma, araştırma, analiz)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt, kavram haritası

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Hikâyeleştirerek konuyu anlatma
- Kavram haritası oluşturma
- Sözlük çalışması
- Konuyla ilgili kitap okuma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Projeksiyon kullanılması
- Kavram haritası
- Film izleme

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme
- Karakterlerin davranışlarını tahmin etme

³⁶⁰ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 44.

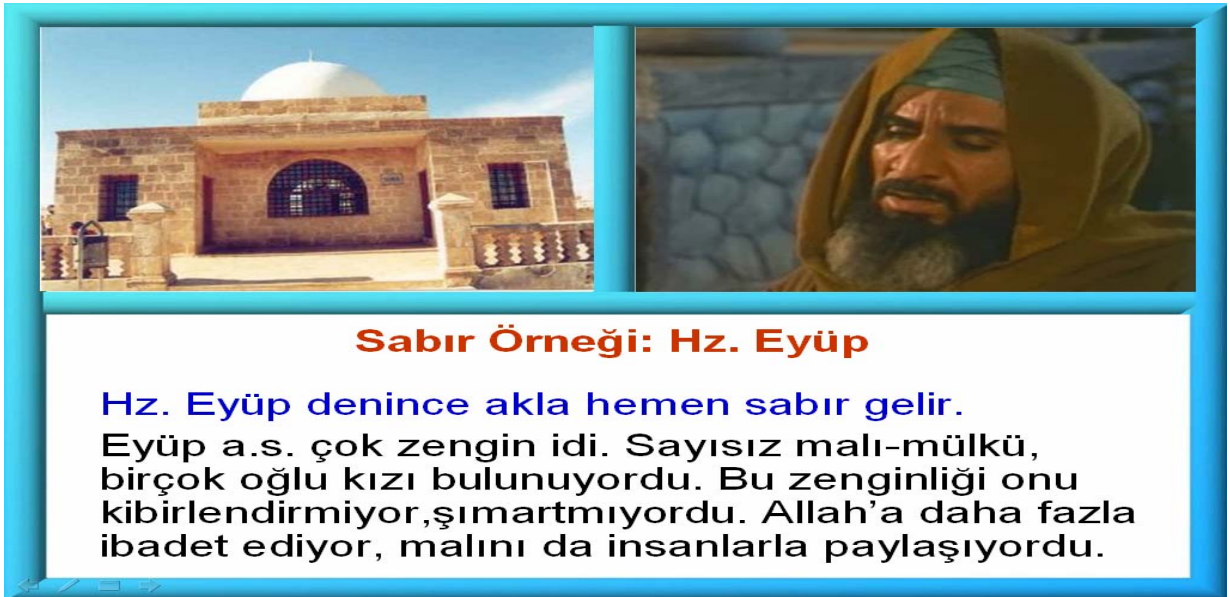
- Okuduklarını anlatma
- Başkaların yaşantılarından ders alma
- Konuyu güncel hayatla ilişkilendirme

Hazırlanmış olan *Sabır Örneği: Hz. Eyüp* slâydı³⁶¹ tahtaya yansıtılır.

Slâyt 1

Büyüklerimiz, sabırlı olmasını istedikleri kişiye niçin “Allah sana Eyüp sabrı versin?” derler (Bkz. Slâyt 1). Sorusuyla derse başlanır. Öğrencilerden cevaplar alınır. Hz. Eyüp’ün kıssası hikâyeleştirilerek anlatılır: *Sabır Örneği: Hz. Eyüp!*

Slâyt 2

³⁶¹ <http://www.dindersi.com/vipdetay.asp?id=11>, 06.05.08.

Hız. Eyüp denince akla hemen sabır gelir. Sabır denince de Hız. Eyüp! Eyüp (as) çok zengin idi. Sayısız malı mülkü, birçok kızı ve oğlu vardı. Bu zenginliği O'nu kibirlendirmiyor, şımartmıyordu. Allah'a daha fazla ibadet ediyor, malını da insanlarla paylaşıyordu.³⁶² (Bkz. Slâyt 2).

Slâyt 3

Hız. Eyüp fakirlere yardım etmek için oğullarını görevlendirir. Yaşadıkları şehirde yardıma muhtaç kişi bırakmalarını ister. İzleyelim.³⁶³ (Bkz. Slâyt 3).

Slâyt 4

Yüce Rabbimiz, Hız. Eyüp, sabır ve teslimiyette bütün insanlığa örnek göstermek istiyordu. Bu sebeple onu büyük bir imtihana tabi tuttu (Bkz. Slâyt 4).

³⁶² Köksal, *Peygamberler Tarihi*, c. I, s. 306.

³⁶³ Hız. Eyüp'ün Hayatı anlatan filmde ilgili bölümler izlettirilir: 7.18 dk.

Allah önce Hz. Eyüp'ün bütün malını, mülkünü elinden aldı. Çocukları da bir bir vefat etti. Hz. Eyüp çok zor durumda kalmıştı. Ama bütün bunlara rağmen en ufak bir şikayette bulunmuyor, sabır ve şükür gösteriyordu.

Slâyt 5

Allah önce Hz. Eyüp'ün bütün malını, mülkünü elinden aldı. Çocukları da bir bir vefat etti. Hz. Eyüp çok zor durumda kalmıştı. *Hz. Eyüp, sizce bütün bu sıkıntılara karşı nasıl hareket etmiştir? Siz olsaydınız ne yapardınız?* Soruları ile öğrencilerin fikirleri alınır. O bütün bunlara rağmen Hz. Eyüp, en ufak bir şikâyetle bulunmuyor, sabır ve şükür gösteriyordu (Bkz. Slâyt 5).

İmtihanlar devam ediyordu. Daha sonra Allah, Hz. Eyüp'e çok ağır bir hastalık verdi.

Slâyt 6

İmtihanlar devam ediliyordu. Daha sonra Allah, Hz. Eyüp'e çok ağır bir hastalık verdi (Bkz. Slâyt 6).

Eyüp peygamberin hastalığı her geçen gün artıyor, şiddetleniyordu. Fakat bu durumda bile o sabrediyor şikâyetle bulunmuyordu, Bu sabırla çektiği acılara karşı kendisini daima güçlü hissediyordu,

Slâyt 7

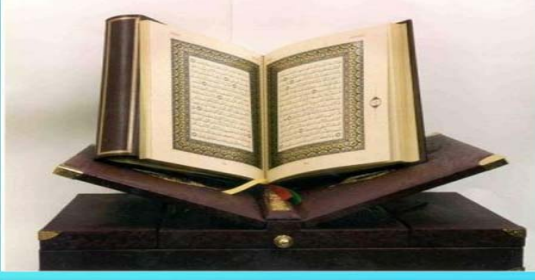
Eyüp Peygamberin hastalığı her geçen gün artıyor, şiddetleniyordu. Fakat bu durumda bile o sabrediyor, şikâyetle bulunmuyordu. Bu sabırla çektiği acılara karşı kendisini daima güçlü hissediyordu (Bkz. Slâyt 7).

Hız. Eyüp yakalandığı hastalığın yanı sıra bir de şeytanın olumsuz telkini ile karşı karşıya kalmıştı. Ancak Hız. Eyüp bu sıkıntısını samimi olarak Allah'a açmış ve O'ndan yardım dileyerek dua etmişti:

Slâyt 8

Hız. Eyüp yakalandığı hastalığın yanı sıra bir de şeytanın olumsuz telkini ile karşı karşıya kalmıştı. Ancak Hız. Eyüp bu sıkıntısını samimi olarak Allah'a açmış ve O'ndan yardım dileyerek dua etmişti (Bkz. Slâyt 8):

“Kulumuz Eyüp’ü da hatırla. Hani o: "Herhalde şeytan, bana kahredici bir acı ve azap dokundurdu" diye Rabbine seslenmişti.” (Sa"d Suresi, 41)

Slâyt 9

“Kulumuz Eyüp’ü de hatırla. Hani o: Herhalde şeytan, bana kahredici bir acı ve azap dokundurdu” diye Rabbine seslenmişti.”³⁶⁴ (Bkz. Slâyt 9) İzleyelim.³⁶⁵

H. Eyüp’ün hastalığı artınca, insanlar yanına yaklaşamıyorlardı. Oda insanlardan uzak bir yerde kalmaya karar verdi. Yanında sadece eşi vardı.

Devam Ediniz

Slâyt 10

H. Eyüp’ün hastalığı artınca, insanlar yanına yaklaşamıyorlardı. O’da insanlardan uzak bir yerde kalmaya karar verdi. Yanında sadece eşi vardı.³⁶⁶ (Bkz. Slâyt 10).

³⁶⁴ Sa’d, 38/41.

³⁶⁵ H. Eyüp’ün Hayatı anlatan film den ilgili bölümler izlettirilir: 2.44 dk.

³⁶⁶ Köksal, *Peygamberler Tarihi*, c. I, s. 307–314.

Cenab-ı Hak, zamanla Hz. Eyüp'ün hastalığını daha da artırdı. Neticede yüce peygamber, dil ve kalbiyle yapabildiği kulluk vazifesini dahi yerine getiremez hale gelmişti.

Slâyt 11

Cenab-ı Hak, zamanla Hz. Eyüp'ün hastalığını daha da arttırdı. Neticede yüce peygamber dil ve kalbiyle yapabildiği kulluk vazifesini dahi yerine getiremez hale gelmişti (Bkz. Slâyt 11).

Kalbi ve dili hariç bütün vücudunda çıbanlar çıkmış, iltihaplı yaralar açılmış, yaralarına kurtlar dolmuş ve vücudu bozulup kokmaya başlamıştı.

Slâyt 12

Kalbi ve dili hariç bütün vücudunda çıbanlar çıkmış, iltihaplı yaralar açılmış, yaralarına kurtlar dolmuş ve vücudu bozulup kokmaya başlamıştı (Bkz. Slâyt 12).

- Ya Rabbi! Hastalığım artık bana zarar vermeye başladı. Kalben kulluk vazifemi yapmama, dil ile Seni zikretmeme mani oluyor. İbadetsiz yaşayamam. Halimi Senin merhametine havale ediyorum.

Slâyt 13

“Ya Rabbi! Hastalığım artık bana zarar vermeye başladı. Kalben kulluk vazifemi yapmama, dil ile Seni zikretmeme mani oluyor. İbadetsiz yaşayamam. Halimi Senin merhametine havale ediyorum.”³⁶⁷ (Bkz. Slâyt 13).

O, bu duayı sıhhat ve rahatı için değil, sırf ibadetinden geri kalmamak için yapıyordu. Allah onun bu samimi duasını kabul etti.

Slâyt 14

O, bu duayı sıhhat ve rahatı için değil, sırf ibadetinden geri kalmamak için yapıyordu. Allah onun bu samimi duasını kabul etti (Bkz. Slâyt 14).

³⁶⁷ Enbiya, 21/83.

Allah O'ndan ayağını yere vurmasını, oradan çıkacak suyla yıkanmasını ve o suyu içmesini söyledi. Hz. Eyüp denileni yaptı ve eski sağlığına kavuştu.

Slâyt 15

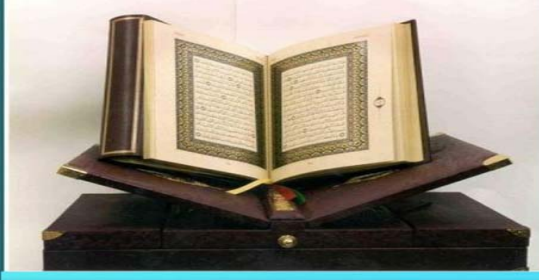
Allah 'ondan ayağını yere vurmasını, oradan çıkacak suyla yıkanmasını ve o suyu içmesini söyledi. Hz. Eyüp denileni yaptı ve eski sağlığına kavuştu (Bkz. Slâyt 15).

Aynı zamanda Cenab-ı Hak ona eski zenginliğinden daha büyük bir zenginlik ve çok evlat verdi. Hz. Eyüp şimdi eskisinden daha zengin, daha refah, daha sağlıklı ve huzurlu bir hayata kavuşmuştu.

Slâyt 16

Aynı zamanda Cenab-ı Hak ona eski zenginliğinden daha büyük bir zenginlik ve çok evlat verdi. Hz. Eyüp şimdi eskisinden daha zengin, daha refah, daha sağlıklı ve huzurlu bir hayata kavuşmuştu (Bkz. Slâyt 16).

“Eyyûb da: "Başıma bir bela geldi, (sana sığındım), sen merhametlilerin en merhametlisisin" diye Rabbine nida etti. Biz de onun duasını kabul ettik de başına gelenleri kaldırdık. Katımızdan bir rahmet ve kulluk edenlere bir hatıra olmak üzere, ona tekrar ailesini ve kaybettikleriyle bir mislini daha verdik .” (Enbiya s. 83-84 A.)

Slâyt 17

Eyüp da: “Başıma bir bela geldi, (sana sığındım), sen merhametlilerin en merhametlilerin en merhametlisisin” diye Rabbine nida etti. Biz de onun duasını kabul ettik de başına gelenleri kaldırdık. Katımızdan bir rahmet ve kulluk edenlere bir hatıra olmak üzere, ona tekrar ailesini ve kaybettikleriyle bir mislini daha verdik.”³⁶⁸ (Bkz. Slâyt 17). İzleyelim:³⁶⁹

**Hız. Eyüp
(a.s.) ın
gösterdiği
sabır ve
şükür
neticesinde
Allah'ın
yardımı
gelir.**

Devam Ediniz

Slâyt 18

Hız. Eyüp'ün gösterdiği sabır ve şükür neticesinde Allah'ın yardımı gelir. Hastalıktan iyileşir ve eski günlerine geri döner. Tekrar mal mülk sahibi olur. Çocukları olur (Bkz. Slâyt 18).

³⁶⁸ Enbiya, 21/84-85.

³⁶⁹ Hız. Eyüp'ün Hayatı anlatan film den ilgili bölümler izlettirilir: 9.07 dk.

Bu Kıssadan çıkarılacak ders nedir?

Hayatımızın her anı değişik imtihanlarla dolu. Bu imtihanlar sabır ve azimle başarıldığı takdirde bizi olgunlaştırır ve Rabbimize yaklaştırır.

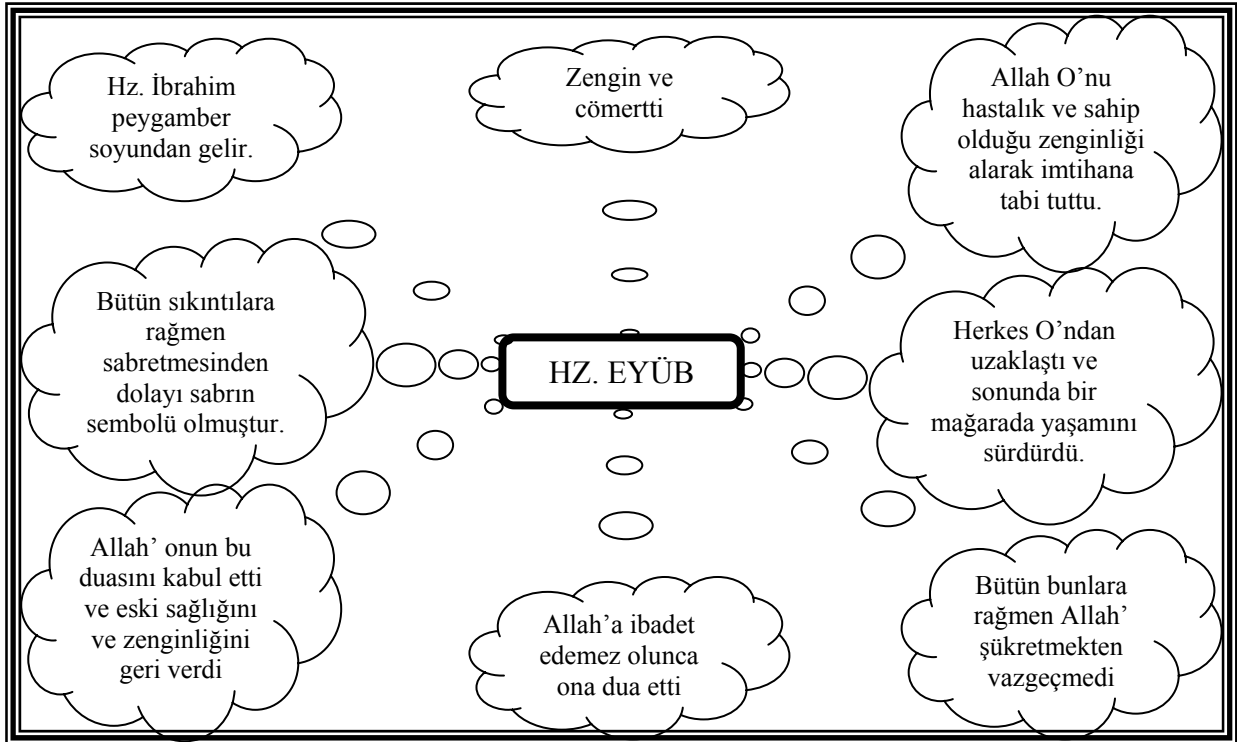
Her insanın hayatının değişik karelerinde yaşadığı ve insana sağlığın ne kadar büyük bir nimet olduğunu öğreten bir imtihanımız var: **Hastalık**.

Hastalık asla istenmez, ancak geldiğinde de sabredilir.

Slâyt 19

Bu kıssadan çıkarılacak ders nedir? Sorusu ile derse devam edilir. Öğrencilerden alına cevaplardan sonra açıklamalar yapılır: “Hayatımızın her anı değişik imtihanlarla dolu. Bu imtihanlar sabır ve azimle başarıldığı takdirde bizi olgunlaştırır ve rabbimize yaklaştırır. Her insanın hayatını değişik karelerinde yaşadığı ve insana sağlığın ne kadar büyük bir nimet olduğunu öğreten bir imtihanımız var: Hastalık. Hastalık asla istenmez, ancak geldiğinde de sabredilir (Bkz. Slâyt 19).

Ders kavrama haritası oluşturularak özetlenir (Bkz. Tablo 14):

Tablo 14

2. Okul Dışı Etkinlikler

a) **Okuyalım:** Öğrencilerden, **H. Eyüp**³⁷⁰ adlı kitabı okumaları istenir.

b) **Araştıralım:** Kur'an'da H. Eyüp'ün hayatının anlatıldığı Sa'd suresi 41–43; Enbiya Süresi 83–84; Nisa Süresi 163; En'am Suresi 84. ayetleri araştıralım.

c) **Kıssadan anladıklarımız:** Öğrencilerden H. Yusuf'un kıssasından anladıklarını listelemeleri istenir.

Kıssanın adı	:
Kıssanın kahramanları	:
Kıssanın ana teması	:
Kıssadan çıkarılabilecek dersler	:

3. Ölçme-Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

- S. 1) H. Eyüp hangi peygamberin soyundan gelmektedir?
- S. 2) H. Eyüp niçin sabrın sembolü olmuştur?
- S. 3) H. Eyüp kıssasından çıkarılacak ders nelerdir?
- S. 4) H. Eyüp'ün yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?

d. Bilge İnsan: H. Lokman

Kazanım: H. Lokman'ın öğütlerinden çıkarımda bulunur.³⁷¹

1. Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Bilge insan, öğüt

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, izleme, soru-cevap, tartışma, analiz, beyin fırtınası)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

³⁷⁰ Belkıs İbrahimhakkıoğlu, *H. Eyüp*, Timaş Yay., İst., 2008, s. 3-32.

³⁷¹ *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*, s. 44.

- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Hikâyeleştirerek konuyu anlatma
- Sözlük çalışması
- Cümle tamamlama
- İlkeler çıkarma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Projeksiyon kullanılması

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme
- Başkaların yaşıntılarından ders alma
- Konuyu güncel hayatla ilişkilendirme
- Karakterlerin davranışlarını tahmin etme

Hazırlanmış olan *Bilge İnsan: Hz. Lokman* slâydı³⁷² tahtaya yansıtılır.

Slâyt 1

Hz. Lokman Allah'ın veli kullarından, güzel konuşan, hikmet sahibi salih bir kişiydi. Kur'an'da ondan övgüyle bahsedilmektedir. Davut (as) zamanında yaşamıştır.³⁷³ (Bkz. Slâyt 1).

³⁷² <http://www.dindersi.com/vipdetay.asp?id=11>, 06.05.08.

³⁷³ Köksal, *Peygamberler Tarihi*, c. II, s. 230–231.

Slâyt 2

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır: *“Andolsun biz Lokman’a: Allah’a şükret! Diyerek hikmet verdik. Şükreden ancak kendisi için şükretmiş olur. Nankörlük eden de bilsin ki, Allah hiçbir leye muhtaç değildir, her türlü övgüye layıktır.”*³⁷⁴ (Bkz. Slâyt 2).

Slâyt 3

Bir gün Davut Peygamber Hz. Lokman'dan bir koyun kesmesini ve en iyi iki parçasını getirmesini istemiştir. Hz. Lokman da kestiği hayvanın dilini ve kalbini getirmiştir (Bkz. Slâyt 3).

³⁷⁴ Lokman, 31/12.

Slâyt 4

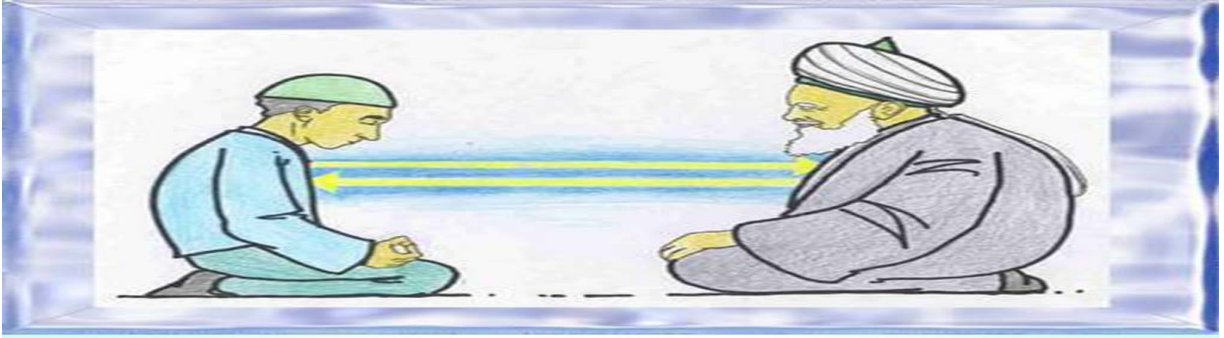
Birkaç gün sonra Hz. Davut, bu defa hayvanın en kötü iki parçasını getirmesini ister. Sizce Hz. Lokman hangi parçaları getirmiştir? Öğrencilerden kahramanın davranışları hakkında tahminde bulunmaları istenir. Hz. Lokman, yine dilini ve kalbini getirmiştir. Davut Peygamber, Hz. Lokman'a bunun sebebini sormuş. Hz. Lokman nasıl bir cevap verebilir? Siz olsaydınız ne cevap verirdiniz? Sorularıyla öğrencilerin düşünceleri alınır (Bkz. Slâyt 4).

Slâyt 5

Hz. Lokman'da "İyi oldukları zaman dilden ve kalpten iyisi yoktur. Kötü oldukları zaman da onlardan kötüsü yoktur!" şeklinde cevap vermiştir.³⁷⁵ Öğrencilerden bu hikâyeden ne anladıkları üzerinde konuşulur. Fikirleri alınır (Bkz. Slâyt 5).

³⁷⁵ Köksal, *Peygamberler Tarihi*, c. II, s. 233–234.

Bir sohbet sırasında adamın biri ona şöyle demişti:

- **Sen bir koyun çobanyken, insanlar sözlerini neden önemsiyorlar?**
- **Ben gözümü harama kapadım, dilimi tuttum, az yemekle yetindim, sözümü yerine getirdim, beni ilgilendirmeyen şeylere karışmadım, sustum.**

Slâyt 6

Bir sohbet sırasında adamın biri Hz. Lokman'a şöyle demişti: “Sen bir koyun çobanyken, insanlar sözlerini neden önemsiyor? Hz. Lokman: “Ben gözümü harama kapadım, dilimi tuttum, az yemekle yetindim, sözümü yerine getirdim, beni ilgilendirmeyen işlere karışmadım, sustum.”³⁷⁶ (Bkz. Slâyt 6).

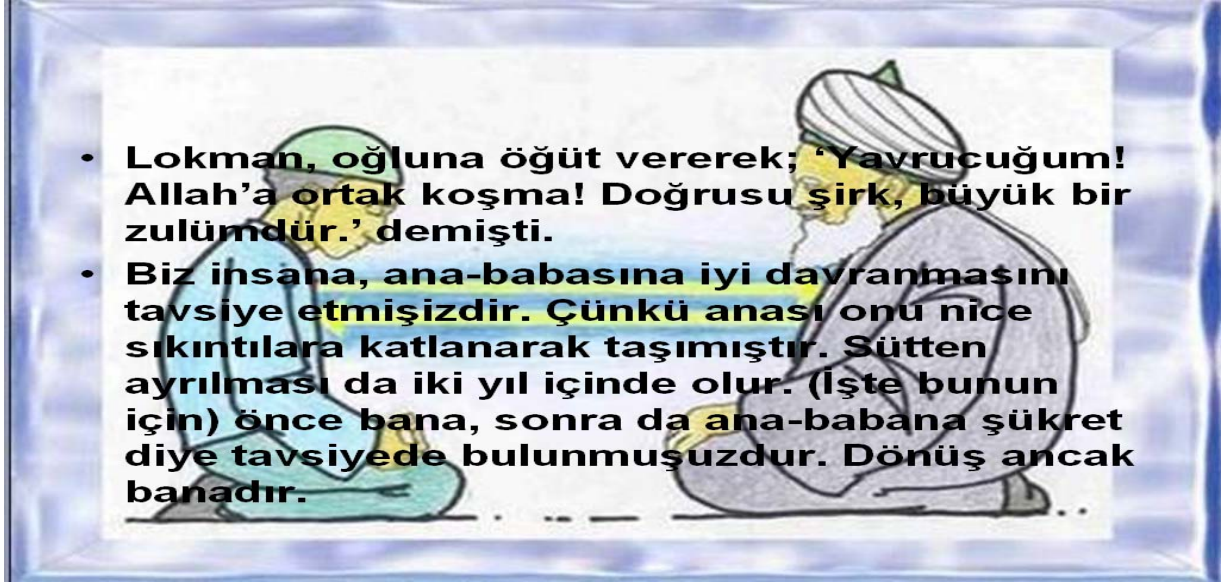
Hz. Lokman, Allah'ın haber verdiği sınırları koruyan samimi bir mümin olarak, oğluna yaptığı tebliğ ile de Allah'ın izniyle tüm insanlara yol göstermektedir.

Bir baba olarak oğluna öğütleri Kur'an'da geniş yer tutmaktadır.

Slâyt 7

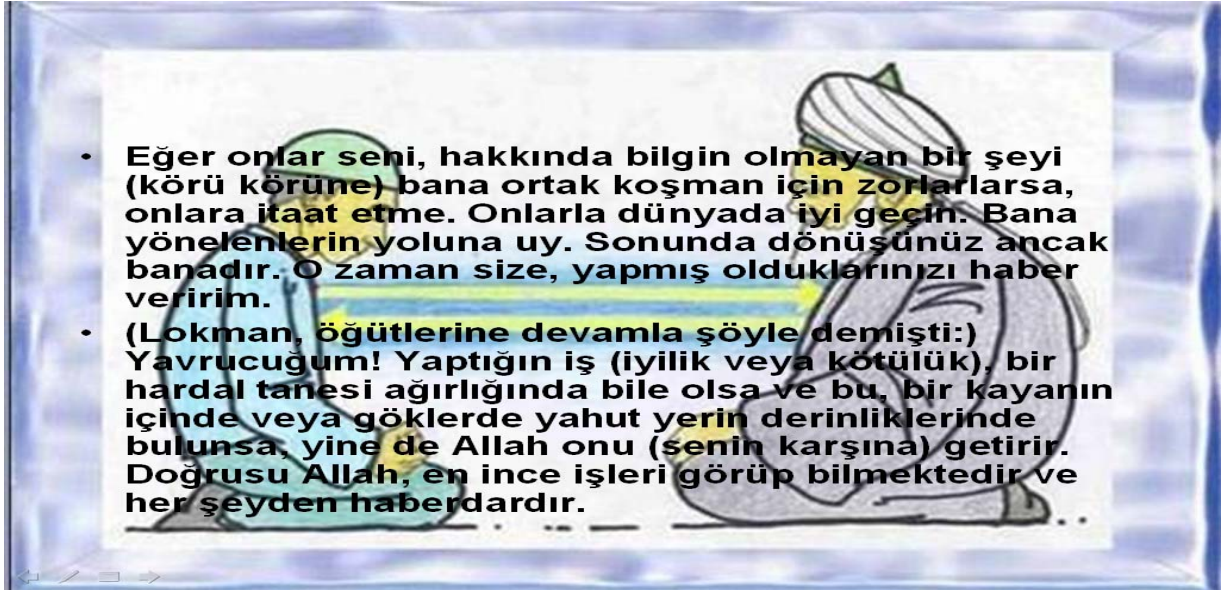
Hz. Lokman, Allah'ın haber verdiği sınırları koruyan samimi bir mü'min olarak, oğluna yaptığı tebliğ ile de Allah'ın izniyle tüm insanlara yol göstermektedir. Bir baba olarak oğluna öğütleri Kur'an'da geniş yer almaktadır (Bkz. Slâyt 7-10):

³⁷⁶ Köksal, *Peygamberler Tarihi*, c. II, s. 231-232

Slâyt 8

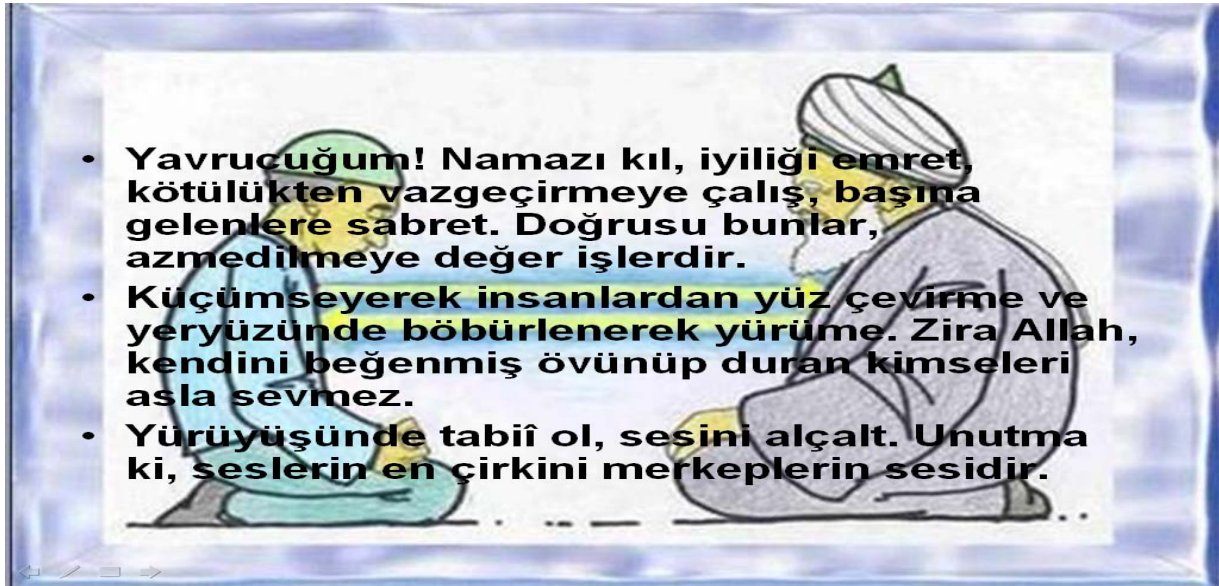
“Lokman, oğluna öğüt vererek; ‘Yavrucuğum! Allah’a ortak koşma! Doğrusu şirk, büyük bir zulümdür.’ demişti. Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Çünkü anası onu nice sıkıntılara katlanarak taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl içinde olur. (İşte bunun için) önce bana, sonra da ana-babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş ancak banadır.”

Slâyt 9

“Eğer onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne) bana ortak koşman için zorlarsa, onlara itaat etme. Onlarla dünyada iyi geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy. Sonunda dönüşünüz ancak banadır. O zaman size, yapmış olduklarınızı haber veririm. (Lokman, öğütlerine devamla şöyle demişti:) Yavrucuğum! Yaptığın iş (iyilik veya kötülük), bir hardal tanesi ağırlığında bile olsa ve bu, bir kayanın içinde veya göklerde

yahut yerin derinliklerinde bulunsa, yine de Allah onu (senin karşına) getirir. Doğrusu Allah, en ince işleri görüp bilmektedir ve her şeyden haberdardır.”

Slâyt 10

“Yavrucuğum! Namazı kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçirmeye çalış, başına gelenlere sabret. Doğrusu bunlar, azmedilmeye değer işlerdir. Küçümseyerek insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Zira Allah, kendini beğenmiş övünüp duran kimseleri asla sevmez. Yürüyüşünde tabî ol, sesini alçalt. Unutma ki, seslerin en çirkini merkeplerin sesidir.”³⁷⁷

Ayetlerdeki boşlukları dolduralım

13. Yavrucuğum! Allah’a koşma! Doğrusu büyük bir zulümdür, demişti.

14. Biz insana, iyi davranmasını tavsiye etmişizdir.

17. Yavrucuğum! kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçirmeye çalış, başına gelenlere..... Doğrusu bunlar, azmedilmeye değer işlerdendir.

18. Küçümseyerek insanlardan çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Zira Allah, kendini, övünüp duran kimseleri asla sevmez.

19. Yürüyüşünde tabii ol, alçalt. Unutma ki, seslerin en çirkinisesidir.

beğenmiş

sesini

merkeplerin

ortak ana-babasına

şirk

Namazı

sabret

yüz

Lütfen üçgene tıklayınız

Devam ediniz

Slâyt 11

³⁷⁷ Lokman, 31/13–19.

Lokman (as)'ın oğluna öğütlerini içeren ayetler boşluk bırakılarak verilmiştir. Uygun şekilde doldurunuz (Bkz. Slâyt 11-12).

Ayetlerdeki boşlukları dolduralım

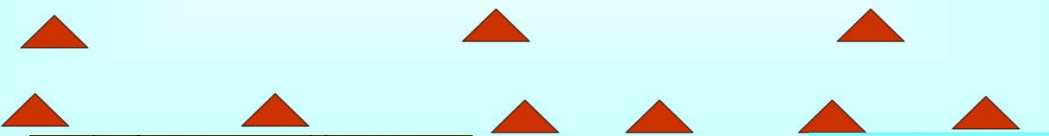
13. Yavrucuğum! Allah'a ..**ortak**.. koşma! Doğrusu ..**şirk**.. büyük bir zulümdür, demişti.

14. Biz insana, **ana-babasına** iyi davranmasını tavsiye etmişizdir.

17. Yavrucuğum! ..**Namâzı** kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçirmeye çalış, başına gelenlere....**sabret** Doğrusu bunlar, azmedilmeye değer işlerdendir.

18. Küçümseyerek insanlardan ..**yüz** çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Zira Allah, kendini **beğenmiş**.., övünüp duran kimseleri asla sevmez.

19. Yürüyüşünde tabii ol, **sesini** alçalt. Unutma ki, seslerin en çirkini**merkeplerin**.. sesidir.

Lütfen üçgene tıklayınız Devam ediniz

Slâyt 12

2. Okul Dışı Etkinlikler

- a) **Bilge insandan Öğütler:** Hz. Lokman'ın oğluna öğütlerini okuyunuz. Öğütlerden ilkeler çıkarınız.
- b) **Kıssadan anladıklarımız:** Öğrencilerden Hz. Lokman'ın kıssasından anladıklarını listelemeleri istenir.

Kıssanın adı	:	
Kıssanın kahramanları	:	
Kıssanın ana teması	:	
Kıssadan çıkarılabilecek dersler	:	

3. Ölçme-Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

- S. 1) Hz. Lokman hangi peygamber döneminde yaşamıştır?
- S. 2) Hz. Lokman'ın hayat hikâyesinden çıkarılacak dersler nelerdir?
- S. 3) Hz. Lokman'ın yerinde olsaydınız ne yapardınız?

IV. Fil Suresi ve Anlamı

Kazanım: Fil suresini ezbere okur ve anlamını söyler.³⁷⁸

1- Ders Planı

Ünite Kavramları ve Sembolleri: Fil olayı, eabil

Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Çoklu zekâ etkinlikleri (sözel, görsel, sosyal, anlatım, izleme, soru-cevap, tartışma, oluşturma)

Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler ve Kaynaklar: Ders kitabı, Kur'an-ı Kerim meali, sözlük, projeksiyon makinesi, slayt, bulmaca

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri

Sözel Zekâ Etkinlikleri;

- Konuyla ilgili ayetlerin öğrenilmesi,
- Hikâyeleştirerek konuyu anlatma
- Sözlük çalışması
- Bulmaca çözme
- Ezbere sureyi okuma
- Sesli okuma

Görsel Zekâ Etkinlikleri;

- Projeksiyon kullanılması
- Bulmaca kâğıdı

Kişiler Arası Zekâ Etkinlikleri;

- Sınıfta oluşturulan tartışma ve beyin fırtınası etkinliklerine katılma
- Aktif dinleme

Önceden hazırlanan *Fil Suresi* slâydı tahtaya yansıtılır. Derse fil suresi hakkında bilgiler verilerek derse başlanır.

³⁷⁸ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 44.

FİL SURESİ

**Kur'an-ı Kerim'in 105. suresidir.
Mekke'de inmiştir. Adını birinci
ayette geçen "fil" kelimesinden alır.**

Slâyt 1

Kur'an-ı Kerim'in 105. suresidir. Mekke'de inmiştir. Adını birinci ayette geçen "fil" kelimesinden alır (Bkz. Slâyt 1). Öğrencilere "fil olayını duyan var mı?" sorusu ile derse devam edilir. Öğrencilerden görüşleri alınır. Hikâyeleştirilerek fil olayı anlatılır (Bkz. Slâyt 2-4)

FİL OLAYI

**Habeşistan Krallığının Yemen valisi
Ebrehe, Hristiyanlığı Arabistan'da
yaymak ve insanların Kabe'yi ziyaret
etmelerini engellemek için bir kilise
yaptırmıştır. Ancak insanlar bu
kiliseye fazla ilgi göstermeyince
Kabe'yi yıkmaya karar vermiştir.**

Slâyt 2

Habeşistan Krallığının Yemen valisi Ebrehe, Hristiyanlığı Arabistan'da yaymak ve insanların Kâbe'yi ziyaret etmelerini engellemek için bir kilise yaptırmıştır. Ancak insanlar bu kiliseye fazla ilgi göstermeyince Kâbe'yi yıkmaya karar vermiştir.

FİL OLAYI

Fillerle desteklediği ordusuyla Mekke'yi kuşatmıştır. Mekke'nin yöneticileri ise "Kabe'nin sahibi Allah'tır." diyerek Ebrehe'nin ordusuna karşı koyamamışlardır.

Slâyt 3

Fillerle desteklediği ordusuyla Mekke'yi kuşatmıştır. Mekke'nin yöneticileri ise "Kâbe'nin sahibi Allah'tır." diyerek Ebrehe'nin ordusuna karşı koyamamışlardır.

FİL OLAYI

Ebrehe'nin ordusu Kabe'ye yaklaşınca göklerde beliren sürü sürü kuşlar, ordunun üzerine taşlar yağdırarak onları yerle bir etmiştir. Böylece Allah Kabe'yi düşmanlara karşı korumuştur.

Slâyt 4

Ebrehe'nin ordusu Kâbe'ye yaklaşınca göklerde beliren sürü sürü kuşlar, ordunun üzerine taşlar yağdırarak onları yerle bir etmiştir. Böylece Allah Kâbe'yi düşmanlara karşı korumuştur.³⁷⁹

Öğrencilerden hikâye hakkındaki görüşleri alınır. Derse fil suresi tahtaya yansıtılarak deva edilir:

³⁷⁹ Yazır, *a.g.e.*, c. X, s. 137–138.

FİL SURESİ

1. Elem tera keyfe fe'ale rabbuke bi-eshabil-fîl.
2. Elem yec'al keydehüm fî tatlil.
3. Ve erseel aleyhim tayran ebâbîl.
4. Termihim bi-hicâratın min siccîl.
5. Fe-ce'alehüm ke-asfin me'kül

Slâyt 5

Sure öğretmen tarafından okunur. Öğrencilerden tekrarlamaları istenir. Bu etkinlik birkaç defa tekrarlanır:

1. Elem tera keyfe fe'ale rabbuke bi-eshabil-fîl.
2. Elem yec'al keydehüm fî tatlil.
3. Ve erseel aleyhim tayran ebâbîl.
4. Termihim bi-hicâratın min siccîl.
5. Fe-ce'alehüm ke-asfin me'kül (Bkz. Slâyt 5)

FİL SURESİ

1. *(Ey Muhammed!) Kabe'yi yıkmaya gelen) fil sahiplerine Rabbi'nin ne ettiğini görmedin mi?*
2. *Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı?*
3. *Onların üstüne, sürü sürü kuşlar gönderdi.*
4. *Onlara çamurdan sertleşmiş taşlar atıyorlardı.*
5. *Sonunda onları yenilmiş ekin gibi yaptı.*

Slâyt 6

Fil olayı hikâyesinden yola çıkarak öğrencilere fil suresinin anlamı verilir. Öğrencilere “fil suresinden çıkarılacak dersler nedir?” sorusu sorulur. Alınan cevaplarla ders özetlenir.

1. (Ey Muhammed!) Kâbe'yi yıkmaya gelen fil sahiplerine Rabbi'nin ne ettiğini görmedin mi?

2. Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı?

3. Onların üstüne, sürü sürü kuşlar gönderdi.

4. Onlara çamurdan sertleşmiş taşlar atıyorlardı.

5. Sonunda onları yenilmiş ekin gibi yaptı. (Bkz. Slâyt 6)

2- Okul Dışı Etkinlikleri

Bulmacayı çözelim: Sevgili öğrenciler! Fil suresi aşağıya bir metin halinde saklanmıştır. Rakamların yardımıyla bu metni bulabilir misiniz?

1	53	1	4	9	1	41	13	8	1	66	75	1
75	1	13	53					13	41	13	10	10
33	8	1	10					2	13	6	85	13
10	2	53	75					2	53		1	53
1	4	66	1					25	13	53	8	1
66	20	1	85					46	4	75	2	9
13	20	53	2					53		29	1	1
41	6	1	53					1	13	53	1	66
85	2	4	9					13	66	41	13	99
1	10	13	10					2	53		9	1
41	4	2	85					2	4	10	2	85
2	25	13	41					13	9	2	99	4
2	99	6	2					25	25	2	53	
75	1	25	1					13	53	1	85	46
4	8	1	13	6	75	2	99	4	1	8	46	53

4	20	25	1	8	46	29	53
M	D	C	E	K	Ü	V	L

3- Ölçme-Değerlendirme

Öğrencilerin ders esnasında ve okul dışında yapmış oldukları etkinlikler değerlendirilir. Desteğe ihtiyacı olan öğrencilere destek verilir. Aşağıdaki sorularla pekiştirme yapılır.

S. 7) Fil suresine niçin bu ad verilmiştir?

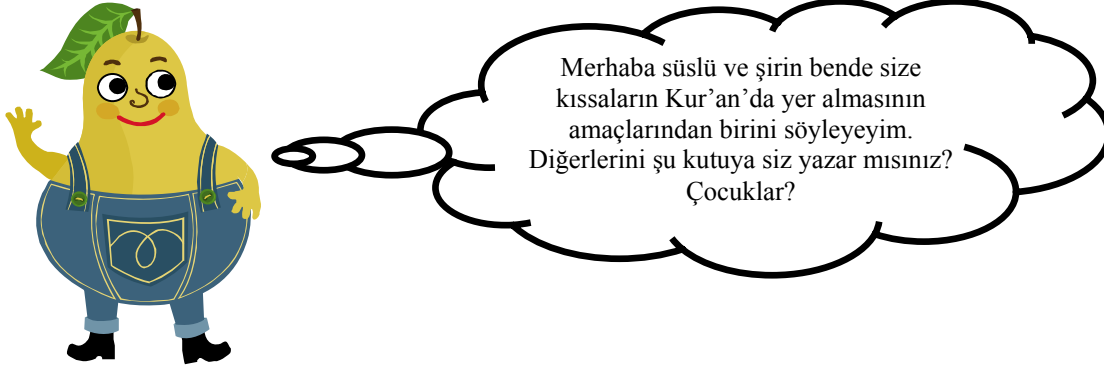
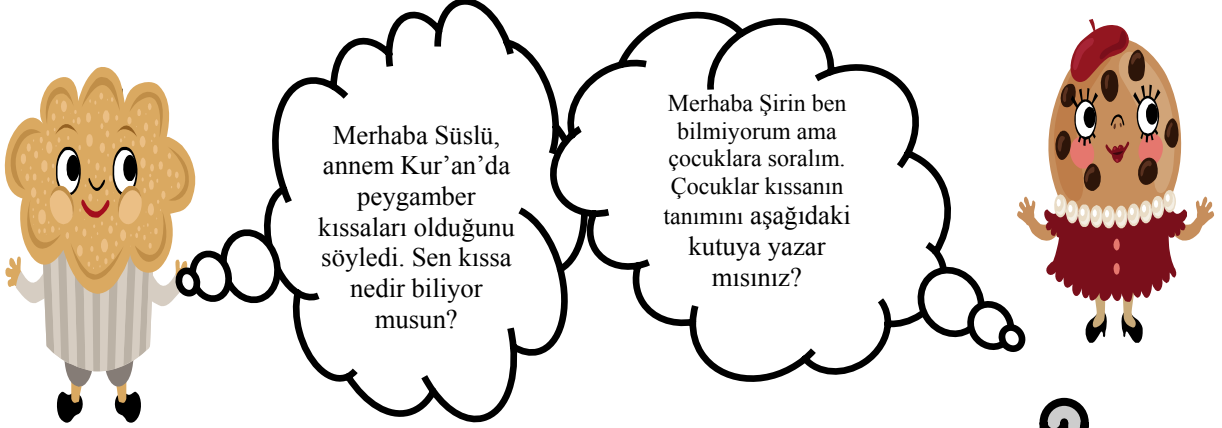
S. 8) Fil olayını kısaca anlatınız?

S. 9) Fil suresini okuyunuz.

S. 10) Fil suresinin anlamını söyleyiniz.

V. Ünite Sonu değerlendirme

a) Aşağıdaki boşlukları doldurunuz?

1. İnsanlara doğru ve güzel olanı göstermek için aktarılır.

b) Hz. İbrahim, Hz. Yusuf, Hz. Eyüp ve Hz. Lokman kıssalarından anladıklarınızı aşağıdaki kutulara yazınız.

Merhaba çocuklar! Benim adım Bilgin. Aşağıya bazı peygamberlerin isimlerini yazdım. Bu peygamberlerin kıssalarından anladıklarınızı kısaca şu kutulara yazar mısınız?

HZ. İBRAHİM

HZ. YUSUF

HZ. EYÜP

HZ. LOKMAN

c) Aşağıdaki kalplere Kur'an'da ismi geçen Peygamberlin isimlerini yazınız.

Merhaba! Öğretmenim ödev verdi Kur'an'da adı geçen 25 peygamberin ismini şu aşağıdaki kalplerin içine yazmam gerekiyor. Sen biliyor musun? Bana yardım eder misin?

♡	♡	♡	♡	♡
♡	♡	♡	♡	♡
♡	♡	♡	♡	♡
♡	♡	♡	♡	♡
♡	♡	♡	♡	♡

SONUÇ

2007–2008 Eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlayan “İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (2007) müfredatı ile “Öğrenci Merkezli Eğitim Sistemi”ne geçiş yapılmıştır. Öğrenci Merkezli Eğitimin temel hareket noktası ise, ilk olarak Howard Gardner tarafından ortaya atılan “Çoklu Zekâ Kuramı”dır.

Çoklu zekâ kuramında “öğrenci merkeze” alınmaktadır. Değiştirilen müfredat daha ziyade “öğretmen merkezli” bir yapıya sahipti. Öğretmen merkezli sistemde öğrenci daha çok pasif dinleyici konunda bulunmaktaydı. Bu durumda öğrenme tam olarak gerçekleşmemektedir. Öğrenilen bilgiler ise, teorik olarak kalmakta, pratik hayata aktarılmakta güçlük çekilmektedir. Öğrenci merkezli eğitimde *yaparak yaşayarak öğrenme* esas olması hasebiyle, günlük hayatla konuların ilişkilendirilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu zorunluluk söz konusu süreçte, dersin işlenişine ilgili yeni anlayışları da gündeme getirmiştir. Yapmış olduğumuz bu çalışma ile öğrencilerin daha istekli ve arzulu olarak derse katılmaları sağlanmıştır.

Eğitim-öğretim ortamında, Çoklu Zekâ Kuramı uygulandığı takdirde öğrenciler için, öğrenme daha kolay ve zevkli olmaktadır. Dersler pasif bir anlatım sürecinden çıkarılıp, aktif bir öğretim sürecine geçilmiştir. Her öğrenci kendi kapasitesine göre, günlük yaşamda kullanacağı pratik bilgileri öğrenebilmektedir. Sınıf ortamında ve okul dışında yapılan etkinliklerle öğrendikleri bilgileri davranışa dönüştürmekte kolaylaşmaktadır.

Çoklu Zekâ Kuramı, öğrenci merkezli eğitim anlayışa göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde, öğrencileri daha aktif hale getirmektedir. Bunda, *çalışma kâğıtları ve hazırlanılacak olan slâytlar, bulmacalar, resim çizme ve boyama, eşleştirme kartları* gibi etkinlikler önemli bir yere sahiptir.

Öğretilecek konuların özelliği, ders işleme de yöntem ve teknikleri belirlemede önemli bir yere sahiptir. Ayrıca ders planı yapılırken, öğrencilerin ilgi ve yetenekleri de göz önüne alınması gerekir. Araştırmamızın konusu 11–12 yaş grubu öğrencilerini kapsamaktadır. Bu yaş grubundaki öğrenciler soyut işlemler dönemine tam olarak geçmemektedir. Bu nedenle de Allah inancı ünitesinde görüldüğü gibi soyut konuları öğrenmede zorluk çekmektedirler. Öğrenciler, özellikle Allah’ı tasavvur ederken; O’nu somut şekle indirgemektedirler. Bu durum, öğrencilerin yanlış bilgiler edinmesine neden olmaktadır. Diğer yandan çevreden edinilen bilgiler de öğrencilerin yanlış bilgiler edinmesinde etkilidir. Bu ünite işlenirken, öğrencilerde oluşan bu tür yanlış bilgilerin düzeltilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin soyut kavramları anlayabilmeleri için hikâyelere yer verilmiştir.

Çocuklar dünyadaki her şeyin kendisine hizmet etmek için olduğunu düşünürler. Bu düşünceden hareketle öğrencilerde bulunan *benmerkezci düşünceden* hareketle çocuklara, kendisine hizmet eden bu varlıkları Allah'ın yarattığı vurgulanmıştır. Allah'ın yarattığı her şeyi çok sevdiği, özellikle çocukları çok sevdiği üzerinde durulmuştur.

Allah inancı öğretiminde amaç; öğrenciyi imanlı yapmak veya daha dindar yapmak değildir. Asıl amaç, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin amaçlarına uygun olarak öğrenciyi bilgilendirmektir.

11-12 yaş grubundaki öğrenciler ibadetleri yerine getirmede daha isteklidirler. “İbadetler Konusunda Bilgilenelim” ünitesi öğretiminde; öğrencilerin bu özellikleri göz önüne alınarak ders işlenmelidir. Çünkü öğrencilerin çoğu, temel ibadetler hakkında ön bilgiye sahiptirler. Bundan dolayı, bu üniteye özellikle ibadetlerin davranışlar üzerindeki etkisi üzerinde durulmuştur. Öğrencilerden ibadetlerle ilgili gözlemler yapmaları istenmiştir. Bu gözlemlerinden hareketle de ibadetlerin davranışlar üzerindeki etkisini fark etmeleri sağlanmıştır.

İbadetin niçin yapılacağı? Sorusunun cevabı, “Allah İnancı” ünitesiyle ilişkilendirilerek açıklanmasında fayda vardır. Bu düşünceden hareketle, Allah'ın yarattığı varlıkları çok sevdiği, onlara çeşitli nimetler verdiği ve bu nimetlerin karşılığında da kendisine ibadet etmelerini istediği vurgulanmıştır.

“Kur'an'da Peygamber Kıssaları” ünitesinde örnek almaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. Çünkü 11-12 öğrenciler model almaya yatkındırlar. Peygamberlerin hayat hikâyelerinden kendilerine ders çıkarmaları ve çıkarılan bu derslerin günlük yaşamlarında uygulamaya yönelik etkinlikler yapılmıştır. Öğrencilere peygamberlerin hayat hikâyeleri anlatılırken modeller ön plana çıkarılmış ve kahramanların yerine kendilerini koymaları istenmiştir.

“Namaz Dua ve Surelerin” öğretiminde, öğrencilere dua ve sureyi bire bir ezberletilmiştir. Dua ve sure, öğretmen tarafından okunup; öğrencilerin tekrarlamaları sağlanmıştır. Bu şekilde öğrenciler daha kolay öğrenebilmektedirler. Yanlış ezberleme ihtimalleri ortadan kalkmaktadır. Pekiştirme yapılması için de bulmacalar hazırlanmıştır.

Öğretmenlerin dersleri daha verimli bir şekilde işleyebilmeleri için dikkat etmeleri gereken hususları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Sınıftaki öğrenciler aynı özelliklere sahip değildir. Planlama yapılırken her zekâ türüne yer vermek mümkün olmamaktadır. Bir etkinliği bütün zekâ türüne hitap edecek şekilde planlanmalıdır. Araştırmamızın amacı da budur.

2. Çoklu zekâ kuramının tam anlamıyla uygulanabilmesi için öğrencilerin hangi tür zekâ yapısına sahip olduğu tespit edilmelidir. Ders planlaması yapılırken öğrencilerin özellikleri göz önüne alınmalıdır.

3. Öğretmenlere eğitici seminerler verilemeli ve müfredat tanıtım çalışmaları yapılmalıdır. Yardımcı ders kitapları, öğretmen kılavuzu ve öğrenci çalışma kitapları hazırlanmalıdır.

4. Geçiş dönemi olması hasebiyle öğrenciler “öğrenmeyi öğrenme” faaliyetine tam olarak geçememektedirler. Bu durumda önceki eğitim sisteminin etkisi olduğu görülmektedir. Çünkü öğrenciler kendilerine *kalıp bilgiler*, *hazır bilgiler* sunulmasına alışmışlardır. Bu durum ders öğretmenlerinde de görülmektedir. Yeni programa uyum sağlamakta zorlanmaktadırlar. Çünkü yeni programa göre öğrenci öğrenmeyi kendisi sağlamakta, öğretmen *bu süreçte öğrenciye öğrenmede rehberlik yapmaktadır*. Bu durum öğretmende öğrenmemin çok az olduğu görüşünün olduğu fikrini doğurmaktadır.

5. Öğrenciler, kendilerine verilen performans ya da proje görevleri ile ilgili kaynak sıkıntısı çekmektedirler. Bu görevlerin çoğu internetten yapılmaktadır. İnterneti kullanmaları sevindirici bir gelişme olmakla birlikte, hazırcılığa de neden olmaktadır. Öğrenciler internetten indirdikleri ödevleri okumadan dahi getirebilmektedirler.

6. Konuların öğretilmesinde yaşanan bir sıkıntı da zamandır. Bu konuda öğretmenler ikileme düşmektedirler. Çünkü uygulanan eğitim sistemi; “*yeterli zaman verilirse bütün öğrenciler öğrenebilir*” ilkesini savunmaktadır. Öğretmenin elinde yetiştirmesi gereken bir müfredat vardır. Öğrencilerin girecekleri sınavlar ise müfredata göredir.

BİBLİYOGRAFYA

AHMET BİN HANBEL, *el- Müsned* (el- Fethu'r-Rabbâni Tertibi), (Trc. Rıfat Oral, Süleyman Sarı), Ensar Yay., Konya 2003 (I-...).

AKGÜL, Mehmet vd., *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi İlköğretim 5. Sınıf Ders Kitabı*, MEB Yay., İst., 2007.

AKINOĞLU, Orhan, “Bir Eğitim Değeri Olarak Eleştirel Düşünme”, *Değerler Eğitim Dergisi*, Temmuz 2003, S. 3, ss. 7–26.

AKYÜREK, Süleyman, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Kavram Haritalarının Kullanımı”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Temmuz 2003, S. 3, ss. 65–85.

ALPSOY, Said, *Allah'ın Varlık Delilleri 1 (Uzay ve Dünya)*, Gelenek Yay., İst. (trs).

ALTAŞ, Nurullah, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim*, Nobel Yay., Ank. 2001.

-----, *Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen El Kitabı*, Dem Yay., İst. 2007.

ARICI, Seyit Ahmet, “Minareler” *Diyanet Dergisi*, S. 125.

ATATÜRKÇÜLÜK, MEB Yay., İst., 2001 (I-III).

AY, Mehmet Emin, *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım*, (22. Baskı) Timaş Yay., İst., 2006.

AYCI, Mehmet, ÇAĞLAR, Şükran, *Nasrettin Hoca Fıkralarından Seçmeler*, Elips Kitap, İst., 2007.

AYHAN, Halis, *Din Eğitimi ve Öğretimi (İman-İbadet)*, (1. Baskı), DİB Yay., Ankara, 1985.

BALDIK, Ömer, *Beni Kimin Yarattığını Biliyorum*, Timaş Yay., İst., (trs).

BAŞGİL, Ali Fuat, *Din ve Laiklik*, Yağmur Yay., İst., 2003.

- BAŞKONAK, Mustafa, *Ortaöğretim 9. 10. ve 11. Sınıf Din kültürü ve Ahlak Bilgisi Müfredat Programının Kavram Haritası Tekniğiyle Örnek İşlenişi*, (SÜSBE, Basılmamış YL Tezi), Konya 2005.
- BAYRAKTAR, M. Faruk, *İslam Eğitiminde Öğrenci-öğretmen Münasebetleri*, MÜİF Yay., İst., 1984.
- BİLGİLİ, Fatih Menderes, *Çocuğun Dinî Eğitimi ve Karşılaşılan Güçlükler*, Beyan Yay., İst., 2005.
- BİLGİN, Beyza, *İslam ve Çocuk*, (6. Baskı), DİB Yay., Ankara, 2004.
- BİLGİN, Beyza, BİLHAN, Saffet, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi Özel Öğretim Metotları*, Anadolu Üniversitesi Yay., Ankara, 1987.
- BOLAY, Süleyman Hayri-TÜRKÖNE Müntezer, *Din Eğitimi Raporu*, Merkez İ.H.L. Öğrencileri ve Mezunları Vakfı, Ank. 1998.
- BOYDAK, Ali, “Yeni Eğitimde Öğrenme Sitilleri”, *Avrupa Birliği Sürecinde Eğitimde Reform İhtiyacı Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Eğitim-Birsen Yay., Ankara, 2004.
- BUHARİ, Ebu Abdillâh Muhammed İbn İsmail, *Sahihi Buhari ve Tercemesi*, (Trc. Mehmet Sofuoğlu), Ötüken Yay., İst. 1987, (I-XVI)
- BÜMEN, Nilay T., *Okulda Çoklu Zekâ Kuramı*, (3. Baskı), Pegama Yay., Ankara, 2005.
- CANAN, İbrahim, *Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi*, Akçağ Yay., İst. 1992, (I-XVII).
- ÇÖLGEÇEN, Kenan, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2007.
- DEMİREL, Özcan, *Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*, Pegema Yay., Ankara, 2003.
- DERVEZE, İzzet, *Et-Tefsîru'l- Hâdis*, (Çev. Vahdettin İnce, Mustafa Altınkaya), (2. Baskı), Ekin Yay., İst., 1999 (I-VII).

- DOĞAN, Recai, TOSUN, Cemal, *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, (2. Baskı), Pegama Yay., Ankara, 2003.
- DOĞAN, Recai, TOSUN, Cemal, *İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, Pegama Yay., Ankara, 2003.
- EBÛ DÂVUD, *Sünen-i Ebu Davud ve Tercemesi*, (Haz. Necati Yeniçel, Hüseyin Kayapınar), Şamil Yay., İst. 1987.
- EĞRİ, Osman, “Din Eğitimi Öğrencilerin Yaratıcılık Yeteneğini Nasıl Geliştirebilir?”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Nisan 2003, S. 2, ss. 69–92.
- ENVER, Tahir Rıza, *Eğitimde Yöntemler Teknolojisi*, (4. Baskı), Göksu Fotokopi Ofset, İzmir, 1995.
- ERDEN, Münire, AKMAN, Yasemin, *Gelişim Ve Öğrenme*, (10. Baskı), Arkadaş Yay., Ankara 2001.
- ERGİNER, Ergin, *Öğretimi Planlama Uygulama ve Değerlendirme*, Anı Yay., Ankara, 2000.
- ERSOY, Mehmet Akif, *Safahat*, (3. Baskı), Elips Yay., Ankara, 2007.
- ESED, Muhammed, *Kur'an Mesajı (Meal-tefsir)*, İşaret Yay., İst., 1999, (I-III)
- EV, Halit, “İlköğretim İkinci Kademesinde Okutulan DKAB Müfredatı İle İlgili Bazı Tespit ve Teklifler” *DEİF Dergisi*, S. X, İzmir, 1998, ss. 73–117.
- EVLİYAOĞLU, Gökhan, *Çocuk ve Dua*, TDV Yay., Ankara, 2007.
- FİDAN, Nurettin, *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, Alkım Yay., Ankara, 1996.
- GARDNER, Howard, *Çoklu Zekâ/Görüşmeler Makaleler*, (Çev. Meral Tüzel), BZD Yay., İst., 1999.
- GÖNEN, Mübeccel- DALKILIÇ, Nursel Uyar, *Çocuk Eğitiminde Drama*, Epsilon Yay., İst., 2003.

GÜLER, Tuğba, *Din ve Ahlak Öğretiminde Drama Örnekleri*, Nobel Yay., Ankara, 2007.

İBRAHİMHAKKIOĞLU, Belkıs, *H. Eyüp*, Timaş Yay., İst., 2008.

-----, *H. İbrahim*, Timaş Yay., İst., 2008.

-----, *H. Yusuf*, Timaş Yay., İst., 2008.

KANDEMİR, Yaşar, *Allah'a İnanıyorum*, Damla Yay., İst., 2006.

KARAMAN, Fikret, KARAGÖZ, İsmail, PAÇACI, İbrahim, CANBULAT, Mehmet, GELİŞEN, Ahmet, URAL, İbrahim, *Dini Kavramlar Sözlüğü*, DİB Yay., Ankara, 2006.

KARAMAN, Hayrettin, ÇAĞRICI, Mustafa, DÖNMEZ, İbrahim Kafi, GÜMÜŞ, Sabrettin, *Kur'an Yolu*, DİB Yay., Ankara, 2003, (I-V)

KARAMAN, Hayrettin, ÖZBEK, Ali, DÖNMEZ, İbrahim Kafi, ÇAĞRICI, Mustafa, GÜMÜŞ, Sadrettin, TURGUT, Ali, *Kur'an-ı Kerim Meali*, TDV Yay., Ankara, 2005.

KOMİSYON, *İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Öğretim Kılavuzu 5*, MEB Yay., İst., 2002.

KÖKSAL, M. Asım, *İslam Tarihi*, Köksal Yay., İst., 2004, (I-VIII).

-----, *Peygamberler Tarihi*, (10. Baskı), TDV Yay., Ankara, 2007 (I-II).

KUTLU, Sönmez vd., *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*, Öğretim Programı ve Kılavuzu, MEB Yay., Ankara, 2007.

KUTUP, Seyyid, *Fizilal'il Kur'an*, (Trc. Yakup Çiçek, Ali Turgut, Abdülkerim Ünal, M. Sait Şimşek, Cüneyt Gökçe, Abdülaziz Hatip, Yusuf Ertuğrul) Hikmet Yay., İst., 1995, (I-XII).

MALKOÇ, İbrahim, "İbadetin Ferdi Ve Sosyal Faydaları", *Diyanet Dergisi*, Aralık 1999, S. 108, ss. 28-31.

MÜSLİM, Ebu'l Huseyin b. Haccâc el- Kuşeyri en- Nisaburî, *Sahih-i Müslim ve Tercemesi*, (Trc. Mehmed Sofuoğlu), İrfan Yay., (tsz).

NESÂÎ, Hafız Ebu Abdurrahman Ahmed bin Şuayb bin Ali bin Bahr bin Sinan Bin Dinar, *Sünen-i Nesâî ve Tercemesi* (Trc. A. Muhtar Büyükçınar, Ahmet Tekni, Ö. Faruk Harman, Yaşar Erol), Kalem Yay., İst. 1981, (I-VIII).

NUMANOĞLU, Cengiz, *Şuûr (Bütün Şiirleri)*, Sahaflar Kitap Sarayı, İst., 2006.

ÖCAL, Mustafa, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar*, TDV Yay., Ankara, 2007.

ÖNDER, Alev, *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama*, Epilson Yay., İst., 2003.

ÖZDEMİR, Servet, YALIN, Halil İbrahim, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, (4. Baskı), Nobel Yay., Ankara, 2003.

ÖZDEN, Yüksel, *Öğrenme ve Öğretme*, (1. Baskı), Pegama Yay., Ankara, 1997.

ÖZERİ, Zeynep Nezahat, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, Dem Yay., Ankara, 2004.

ÖZMEN, Çiğdem, *Dua Etmeyi Biliyorum*, Timaş Yay., İst., 2007.

-----, *Namaz Kılmayı Seviyorum*, Timaş Yay., İst., 2008.

-----, *Oruç Tutmayı Seviyorum*, Timaş Yay., İst., 2008.

ÖZTÜRK, Hüseyin Enim, *Derviş Dedenin Dilinden İman Prensipleri*, TDV Yay., Ankara, 2001.

PEKTAŞ, Pelin, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Çoklu Zekâ Uygulamaları*, Özel Ceceli Okulları Yay., Ankara, 2003.

SABAN, Ahmet, *Çoklu Zekâ Teorisi Ve Eğitim*, (2. Baskı), Nobel Yay., Ankara, 2002.

SABUNİ, Muhammed Ali, *Safvetü't-Tefasir*, (Trc. ve Tah. Sadretin Gümüş, Nedim Yılmaz), Ensar Neşriyat, İst., 1993, (I-VII).

SARIÇAM, İbrahim, *Hiz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, TDV Yay., Ankara, 2001.

- SELÇUK, Mualla, *Çocuğun Eğitiminde Dinî Motifler*, TDV Yay., Ankara,, 1990.
- SELÇUK, Ziya, KAYALI, Hüseyin, OKUT, Levent, *Çoklu Zekâ Uygulamaları*, (4. Baskı), Nobel Yay., Ankara, 2004.
- SEMENOĞLU, Nuray, *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*, Özsen Matbaası, Ankara, 1998.
- SEVİLİR, Meliha, SATIR, S. Betül, YANAL, Onur, SEVİLİR, Efdal, *6. Sınıfa Geçenler İçin 5. Sınıf Tatil Kitabı*, Sınav Dergisi Dershanesi Yay., Ankara, 2007.
- SEVİNÇ, Müzeyyen, *Gelişim Ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*, Morpa Kültür Yay., İst., 2005.
- ŞİMŞEK, M. Sait, *Kur'an'ın Ana Konuları*, Beyan Yay., İst., 1999.
- TABERİ, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir, *Taberi Tefsiri*, (Trc. Kerim Aytekin, Hasan Karakaya), Hisar Yay., İst. 1996
- TAŞDEMİR, Mehmet, *Eğitimde Planlama ve Değerlendirme* Ocak Yay., Ank. 2000.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, *Yunus Emre Divanı*, Babıali Kültür Yay., İst., 2006,
- TİRMİZİ, Ebu Musa, *Sünen-i Tirmizi ve Tercemesi*, (Trc. Osman Zeki Mollamuhamedoğlu), Yunus Emre Yay., İst. (trs), (I-VI)
- TİTİZ, Osman, *Yeni Öğretim Sistemi*, Zambak Yay., İst., 2005.
- TOPALOĞLU, Bekir, *Allah İnancı*, İsam Yay., İst. 2006.
- TÜRKÇE SÖZLÜK, (10. Baskı), TDK, Ankara, 2005.
- UYSAL, Müşide, *Allah'ı Arayan Çocuklar: Hz. İbrahim ve Hayy*, Uysal Yay., İst., 2003.
- VURAL, Birol, *Öğrenci Merkezli Eğitim ve Çoklu Zeka*, Hayat Yay., İst., 2005.
- YAVUZ, Kerim, *Çocuk ve Din*, Çocuk Vakfı Yay., İst., 1994.

YAVUZ, Kudret Eren, *Çoklu Zekâ Teorisi Ve Uygulamaları*, Özel Ceceli Okulları Yay., Ank. 2003.

YAZGAN, Bestami, *Çocuk Şiirleri*, TDV Yay., Ankara, 2007.

YAZICI, Seyfettin, *Temel Dini Bilgiler*, (33. Baskı), DİB Yay., Ankara, 2007.

YAZIR, Elmalılı Muhammed Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, (Çev. Sıtkı Gülle), Huzur Yay., İst., 2003.

YILMAZ, Hasan, SÜNBÜL, Ali Murat, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Mikro Yay., Konya 2000.

ZARİFOĞLU, Cahit, *Şairin Duası, Dua Şiirleri Antolojisi*, (Haz. Mustafa Özçelik), Selis Kitaplar, İst., 2006..

ZENGİN, Halise K., *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Eğitsel Oyunların Kullanımı*, (AÜSBE, Basılmamış YL Tezi), Ankara, 2002.

Web sayfaları:

<http://earged.meb.gov.tr>, 30.12.07.

<http://earged.meb.gov.tr/mlo/ome.htm>, 30.12.07.

www.dindersi.com, 08.04.2008.

www.dinkulturuogretmeni.com, 05.03.2008.